FONÈTICA SEMÍTICH-CATALANA

SEGUIDA

D'UN VOCABULARI D'ETIMOLOGIES

CATALÁ-SEMÍTIQUES

DEL

Dr. Mossèn Marián Grandia, Pbre.

(Ab aprobació eclesiástica)

Prèu: 3 ptes.

SARRIÁ-BARCELONA

Escòla Tipográfica y Llibreria Salesiana

—

1903

A D. Cesar Torras, dis-
tinguit escriptor
en prenyora al àmistat
y respecte
L'Autor.

FONÈTICA SEMÍTICH-CATALANA

ES PROPIETAT

ÒBRES DEL METÈIX AUTOR:

Lectura y Ortografía de la Llèngua Catalana ab un apèndice de la **Castellana**, 0'50 ptas. Agotada.

Nuevo Método de Gramática Hebrea con un apéndice de **Caldeo**, 474 págs. en 8.º Obra de **texto** en muchos Seminarios, la más útil para la enseñanza de la lengua Santa, 4 pesetas en rústica.

Lectura del Hebreo sin ayuda de Maestro. Cuaderno, 0'25 ptas.

Nuevo Método de Gramática Latina, sobre la firme base del método antiguo, con todos los adelantos de la filología. Obra nueva eminentemente práctica, utilísima para los Seminarios, de **texto** en el de Solsona. Tiene 490 págs. en 8.º mayor. Vale 3 ptas. en rústica.

Formación de la Lengua Latina. Cuaderno indispensable á todo profesor de latín, 0'50 ptas.

Gramática Griega á vista de Curtius y de los mejores preceptistas nacionales y extranjeros. Obra la más á propósito para Seminarios é Institutos religiosos. Tiene 200 págs. en 8.º Vale 2'50 ptas. en rústica.

Etimología de la Lengua Griega. Cuaderno con un gran paso de avance en este estudio. Vale 0'50 ptas. en rústica.

Gramática Etimològica Catalana, la mès complèta y rahonada, esposició fácil. S' estudien ardidament totes les dificultats ocorregudes. Per son carácter d' etimològica es útil a tot filòlech, catalá, castellá o estranger. Té 572 planes y val 5 ptes. en rústica.

RAHÓ DE LA ÒBRA

La ocasió del present travall es la fòrta topada que la meva *Gramática Etimològica Catalana* ha revuda de l' opinió sávia de Catalunya. De la Gramática pròpiament no sé que 'ls savis l' hagen contradida, però sí que contradigueren casi unánimement très assercions meves que 's tròven en l' Introducció de la Gramática referents a l' història y gènesis de la llèngua. M' han negades aquèstes très proposicions: primera: «La primera llèngua de Catalunya es semítica,» de la pl. VIII; segona: «Les paraules catalanes dèuen reduhirse a arrèls semítiques,» indicada en varis punts de l' Introducció y de l' Apèndix desde la pl. 321 a la 392; tercera: «La llatinisació romana del catalá es en part aparent, y en la part real es deguda bòn xich als temps posteriors a la dominació de Roma,» de la pl. XXIII. De còlp doní als meus còntraopinants dues respòstes provisionals: una que 'n publicá *Lo Pensament Catalá* en els nombres 34, 36, 37, 38, 40, 42 y 43, y una altra que s' estampá en la *Renaixença*, nombre 8879, pertanyent al mès de Maig d' enguany.

Donar ara una pròva decisiva de les très proposicions negades es el motiu y fi d' aquèsta obrèta.

El travall perxò no té cap carácter de defènsa personal. Crech que té molta major importáncia. Té per obgècte trencar els mòtlles vells de la llingüística

tractant d' enllaçar no ja 'ls membres d' una famí-lia llingüística, sinó dues famílies èntre sí, es dir, la indoeuropèa ab la semítica. No faré pas l' enllaç comparant tota la brancalada d' abdues famílies. Sòlament tractaré d' acostar el catalá a l' hebrèu, acudint però a les altres branques còm a comprovants. Faig principalment el contacte del catalá, perquè es ma llèngua; el pròpi estudi, no obstant, demostrará la facilitat de fer el contacte de qualsevòl de les altres llèngües dites indoeuropèes. Y aquèix contacte el faig dirèctament ab l' hebrèu, perquè a aquèixa branca semítica reduhèixen còm a principal les altres els mellors gramátichs y lexicògrafs semítichs. Ja sé que algunes paraules catalanes les trovaria també en la branca arábiga, o aramèa o etiòpica, però aquèstes metèixes branques tròven en la hebráyca la llur esplicació.

Es mon desig que la òbra deixe evidenciada la primitivitat de la llèngua semítica a Catalunya pel nombre considerable d' arrèls semítiques que 's tròven en nòstra topografia mès antígua, arrèls que indico en el Vocabulari. El considerable nombre de etimologies semítiques que 'l Vocabulari duu, el crèch suficient per fer admètre almènys la possibilitat de que 'l catalá radique en el semítich. Si 'ls savis no 's conformen, dèch dirlos que tinch esperança de portar al semítich la totalitat moral del lèxich catalá, travall que no obstant no faré per mancança de mèdis materials. Per últim, que la llatinisació romana del catalá es aparent, ho notará el lector al vèure 'l gran nombre de mots no llatins que pòrta 'l Vocabulari, malgrat no havèr en aquèst estudi etimològich feta may selecció de termes llatins y no llatins.

Inclòu el Vocabulari, a mès de les catalanes, al-

gunes etimologies llatines, castellanes, francèses, toscanes, germániques, inglèses, basques, etc. Hi son per provar que 'l contacte semítich no es pas privilègi del catalá, y per mòure els etimòlechs respectius a cercar en el semítich llurs etimologies.

Entrego, amich lector, aquèsta òbra a la teva indulgència, confiant que si no meresqués ta aprobació, merèsca almènys la teva impugnació franca y nòble. Previnchte que res dono còm a dogma. El travall es un estudi y no té altra fòrça sinó la de la rahó. Si en aquèix camp de miratge (que ho es bòn xich encara el camp etimològich) hi vèus tèrra ahont jo he vista áygua, díguesmho y vindré ab tu, que 'm plau molt la tèrra, perquè es fèrma. No voldria que es pogués satirisar les meves etimologies ab el conegut tetrástich:

Alfana vient d'*equus* sans doute,
Mais il faut avouer aussi
Qu'en venant de là jusqu'ici
Il a bien changé sur la route.

L' AUTOR.

Barcelona, Juny de 1902.

Abreviatures

ar.	arábich
art.	article
b.	basch
bol.	bolonyès
br., brs	brèu, brèus
c.	castellá
cat.	catalá
cf.	cónfer (compara)
fr.	francès
gall.	gallèch
ger.	germánich
gòt.	gòtich
gr.	grech
inf.	infixa
ing.	inglès
ll., lls.	llarga, llargues
ll.	llegèscas
ll.	llatí
pèrs.	pèrsich
pr. o prov.	provençal
part.	participi passiu o *pahhul.*
piam.	piamontès
pl.	plana
pol.	polòni
pref.	prefixa
prep.	preposició
q. v.	quod vide (míral)
sc.	sanscrit
suf.	sufixa
t.	toscá
V.	Vide (mira)

El V. seguit de mot cursiu ab llètra gròssa dèu mirarse en el Vocabulari.

Alefat y lectura del grech y hebrèu

FIGURA		EQUIVALÈNCIA EN
Hebrèu	Grech	Catalá
א	'	Aspiració imperceptible
ב	B, β	b
ג	Γ, γ	g (davant d' *a*, *o*, *u*)
ד	Δ, δ	d
ה	'	h (aspiració perceptible, *h* gascona)
ו	Υ, υ	v
ז	Z, ζ	z
ח	X, χ	j castellana; la transcrich per *ch*=*ch* ger-[mánich
ט	Τ, τ	t
י	I, ι	y
כ, ך	K, κ	k
ל	Λ, λ	l
מ, ם	M, μ	m
נ, ן	N, ν	n
ס	Σ, σ, ς	s
ע	'	hh (aspiració fonda gutural)
פ, ף	Φ, φ	f
פ	Π, π	p
צ, ץ	Ξ, ξ	ts y cs
ק		q
ר	P, ρ	r
שׂ		ç (*s* xiulada èntre dents)
שׁ		x (xeix catalá = *ch* fr. = *sch* germánich)
ת	Θ, θ	z castellana
ת	Τ, τ	t

N. B. 1.er El ג y la γ sònen sempre *gue*: בגד, γίγας (bégued, guigas). — 2.on El ו val *v*; el υ val *y*,

però en ου pòt donar *v*. — 3.er El ץ val *ts* dental, però 'l ξ val *cs* gutural. — 4.art El שׁ y 'l שׂ no tenen equivalència en grech. — 5.nt Tota consonant medial ab un punt dins se pronuncia dobla, vg. חֻקִּי (chuqqí), la meva racció.

VOCALS

Hebrèu Lla.	Hebrèu Brs.	Grech	Catalá	Exemples
ָ	ַ	ᾱ, ᾰ	a	בָּשַׁם (baixam)
ֵ	ֶ	η, ε	e ll., e br.	סֵפֶר (séfer)
ִי	ִ	ῑ, ῐ	i ll., i br.	סִפְרִי (sifrí)
וֹ	ֹ	ω, ο	o ll., o br.	קָדְשׁוֹ (qodxó)
וּ	ֻ	ου, υ	u ll., u br.	בֻּלְנוּ (cul-lenu)

N. B. Les vocals hebrèes van sotescrites a la consonant que les ferèix, mènys la ֹ o ׁ que va sobre y la ּ que va al mig de la ralla. — El ׀ y ׃ dels grupos ׁ, ׂ, ׃, ׄ, ׅ no 's pronuncien, ohintse sòlament *o, u, e, e, i.*

Per mès detalls V. el meu *Nuevo Método de Gramática Hebrea*, pls. 1 a 12, y ma *Gramática Griega.*

INTRODUCCIÓ

Bases de l' estudi etimològich

Tinch dit en la pl. LXIII de l' Introducció de ma *Gramática Etimològica Catalana* que l' estudi etimològich té una doble base, la boca y l' enteniment. L' etimòlech dèu admètre en els elements fònichs de la paraula tots els cambis que admèt la boca humana, aixís sia la boca del civilisat o del salvatge, de l' europèu o de l' africá. Perxò opino, apesar de que s' escandelisen els etimòlechs covarts, que dèu l' etimòlech procedir en aquèixos cambis fònichs còm si cada sò fos convertible en qualsevòl dels altres sòns de la boca humana, perquè si aquèixa conversió dirècta y immediata no fos possible, ho es sempre la mediata. Per l' etimòlech, donchs, la boca dèu ser un instrument capaç de produhir totes les articulacions de l' humanitat. Si l' etimòlech se concrèta a una boca particular, la catalana, per exemple, coneixerá sòlament una fonètica particular, la actual fonètica catalana. Aquèix estudi concrèt no es bastant per estudiar inductivament la filosofia del llenguatge humá. Ara si l' etimòlech concretant y tot son estudi a la llèngua catalana, estengués aquèst estudi a tots els moments de la llèngua catalana desde 'l dia, perdut en la foscor del temps, en que l' hòme doná la primera petjada en aquèsta vessant mediterránia, llevòrs comparant uns moments glòtichs ab altres, ja podria fer induccions, ja podria escriure la filosofia del llenguatge catalá. Però aquèixa filosofia no seria sinó un element, una part petita de la filosofia del llenguatge humá.

Cal perxò que l' etimòlech admèta la possibilitat de qualsevòl cambi, si no 's vòl atascar al primer pas. Ab aquèixa base dèu acudir a les llèngues collaterals de la metèixa família primer, y de diferents famílies després, per comprovar els cambis de la paraula y l' identitat radical de la metèixa, malgrat dits cambis. Sia un exemple: *Maco, maca (bonich, bonica)* de מחה (machàh), llimpiar, se compròva primer per l' arábich *mahá*, llimpiar, de la metèixa família semítica, y tot seguit se li cèrquen contactes en les llèngues de la família dita indoeuropèa, vg. en el c. *majo, maja*, en el metèix cat. *mèch* (que té la cara llímpia de pèl), en el gr. μάσσω, σμάω, μύσσω, σμύω, σμώχω, y σμήχω, dehont *esmèctich, esmèctico*, c., en el ll. *mico*, brillar; etc.

L' etimòlech podrá comprovar molts cambis de llèngues distintes sènç sortir de la seva nació, si ab aurèlla atenta se fixa en la fonètica de les criatures de pòchs anys y dels quechs, d' aquèlls vullch dir que no sàven pronunciar una o altra llètra, y perxò la sustituèixen per altra oferint per excepció a casa nòstra una llèy fonètica que es general en altra llèngua.

Un exemple: escoltant les criatures que fugen de la *d* (n' hi ha moltes), observará que unes la sustituèixen per la *z*, dihent, vg. *vuy zinar, confiteo Zeo*, per *vullch dinar, confiteor Deo*, altres la sustituèixen per la *r*, dihent, vg. *begura* per *beguda*. El bòn nin a qui rènyen perquè diu *zinar*, parla còm un caldèu, siri o samaritá retrayent ab fidelitat l' arrèl זון o זין (zun o zin), péixer, alimentar. Un y altre ab el quin diu *begura*, mòstren el parentiu immediat de la *d*, *z* y *r*, y s' esplica llevòrs l' etimòlech el fácil pas de Ζεύς a Διός y en general del ז o ζ a ד o ρ y tròva 'l perquè l' arábich, vg., presenta la *z* y la *r* ab la

metèixa llètra, ab la sòla diferència del punt diacrítich. Donchs, les criatures y 'ls quechs no sempre parlen malament ab tal que articulen be: sòlament presenten variants fòniques forasteres o que pòden serho, essent una escòla profitosa per l' etimòlech y 'l llingüista.

Conclòch que la base fònica de l' estudi etimològich es pòch segura, per lo metèix que la boca se presta a cambis quasi infinits. Sòlament aquèsta base oferèix alguna seguretat quant la paraula que s' estudia, se tròva en moltes llèngües y ensemps presenta la metèixa idèa.

Y vèus aquí la necessitat de la segona base, es dir, l' enteniment. Aquèst dèu trovarse obrant idènticament, o similarment almènys, en totes les varians d' una paraula, que 's vulguen suposar enllaçades o procedents del metèix sò primitiu. La rahó es perquè l' hòme (parlo de la nació humana, no de l' indivíduu) may ha poguda fer una denominació sènç vèure relacionades la còsa nòvament denominada y l' altra que avants duya 'l nòm. Aquèix es el ser de l' hòme, perxò se li diu racional. Còm un deu, no èntra en son llenguatge res sènç una prèvia visió intel-lectual, sènç un perquè. Aquí, donchs, l' etimòlech dèu oficiar de filosòph cercant el perquè que mogué l' hòme a fer les denominacions, dèu fins a cèrt punt prescindir de que les còses estiguen ja batejades, dèu procedir còm si a èll se li encarregués batejarles, còm al principi Deu ho encarregá a Adam, y perxò sacudirse y cercar en les còses aquèll acte, motiu o circunstáncia que mellor les distingèix per servirlos de nòm o distintiu.

En aquèix estudi pòt *a priori* l' etimòlech fer còm unes *categories* o idèes generals que necessáriament cridaren l' atenció de l' hòme en totes les

edats y perxò foren fònts naturals del llenguatge. Posèm exemple d' aquèixes categories.

Primera: la llum. Parlo de la llum artificial o del fòch; la llum natural del sòl l' hòme no la considera, perquè impressiona sempre els seus sentits, mès aviat se fixa en les tenebres. Ara ab la llum artificial es tot al revés, èlla es el deliri dels infants y 'l conhòrt y 'l gòig de l' hòme fet. Aquèixa categoria pòrta adjuntes cinch altres categories y son les de calor, color, vista, amor, y ira.

Segona categoria: calor. La calor ardint, escalfant, colent, cremant, bullint, trutxant, fa una nomenclatura immènsa en les còses y èynes de casa.

Tercera categoria: color. La color, filla de la llum, significa tot lo hermós y colorat.

Quarta categoria: vèure, entendre, conèixer y esperar. Se basen també en l' idèa de llum.

Quinta categoria: amor. L' amor está lligat ab la calor, y perxò totes les denominacions d' amar, estimar y còses amades, estimades y totes les de luxúria y ardència carnal, animal o humana, radiquen en l' idèa o categoria de calor.

Sèxta categoria: ira. La ira no es sinó una calor, y perxò se la tròva denominada ab diccions de calor.

Sèptima categoria: áygua. Aquèix element, tan simpátich a l' hòme que may ni en petites ni en grans quantitats li passa inadvertit, forma una immènsa famflia de paraules aixís en la topografia còm en l' us diari de les llèngues humanes.

Octava categoria: abultaments y depressions. La naturalèsa y les arts no son sinó una combinació d' alts y baixos, sèrres y fondalades, puigs y clòts, puntes y pous o forats; aquí venen tota classe de ralles o incisions de l' indústria humana.

Novèna categoria: juntar y separar, sumar y divi-

dir, trencar, partir, badar, esquerdar, apartar; especialment l' idèa de fer parts o tròços es abundant. A l' hòme li agrada d' estudiar analisant o trocejant, y la metèixa economia diária l' obliga a dividir a tothòra.

Desèna categoria: alçarse o ferse alt. Aquèsta es un cas especial de l' octava, y forma moltes denominacions, vg. l' arbre y ses parts.

Onzèna categoria: limitar o terminar. Es un cas de trencar de la novèna categoria.

Dotzèna categoria: sò. Molts sòns son prèsos de l' idèa de trencar, puig el sò acompanya el trencament de les còses. Cf. *fragor*, *espetèch* ab *fracció*, *petar*.

No continuo la llista de categories. He cridada l' atenció sobre les anteriors per avesar el lector a estendre 'l domini d' una idèa. Això es necessari per trovar etimologies. Aixís se tròva, vg. que יָד (hhets), arbre, s' estén a *fusta*, *bastó*, *hasta*, *mástil*, etc. També m' he proposat enumerant categories convéncer el lector de dues còses: primera, que l' hòme revèla totes les seves idèes físiques, metafísiques o morals per idèes sensibles prèses de les impressions de la naturalèsa sobre 'ls seus sentits. Es impossible senyalar una sòla paraula que no sia deguda a una impressió sensible. Segona còsa, derivada de la primera, es que cercant la rahó de les paraules, no dèu buscársela en argúcies o combinacions intrincades de l' intelligència, sinó en un fet o relació òbvia y fácil a tothòm. Unes paraules basades en una relació no evident y òbvia no haurien lograt incorporarse en la massa del llenguatge humá. Aquèixes paraules científiques que combinen els savis, no tindrán may existència vulgar, se pòt dir que no lograrán ser incorporades en el llenguat-

ge humá. Això dèu tenirho present l' etimòlech per desconfiar de tota etimologia quina base intel-lectual sia rebuscada o portada pels cabèlls.

Tercera base etimològica. Estudiant la base psíquica de l' etimologia, he trovada per aquèix estudi còm una tercera base, que considero de gran importáncia y que m' ha servit molt en el present travall. Aquèixa tercera base es *la persistència de la metèixa idèa en diferents paraules y llèngües* per significar el metèix obgècte. Un exemple ho aclarirá: vullch l' etimologia de *peròl*, el descomponch en *òl*, sufix diminutiu, y *per* de פאר *(phaar)*, ardir, cremar; comparo πύρ, fòch, *ferveo*, bullir, etc., però no estich satisfet; ho estaré mès veyent que 'ls grechs digueren al *peròl* θέρμαστρα o λέβης, els llatins *lebes o caldaria*, *caldero*, c., *calder*, cat., *chaudron*, fr., puig observo que l' idèa d' ardir o cremar que trovava en *peròl*, persistèix en θέρμαστρα, instrument d' escalfar, de θερμός, calor, del metèix פאר (phaar), ardir, cremar, (cf. θέρω, escalfar, cremar, y *ferveo*, bullir, ab θήρα y *fera*, fera), y persistèix en λέβης, *lebes*, de להב (lahab), ardir, flamejar, còm persistèix també en *caldaria*, caldera, calder, de נחל (gachal), encendre fòch; perxò, escalfar. En el Vocabulari abunden aquèixes comparacions.

Base equívoca. — Molts etimòlechs voldrien que 's poguessen senyalar arrèls ab un significat general y inconfundible. Per ara això no es práctich. Si dich, per exemple, que una llabial *b*, *v*, *p*, *f*, y una *r* signifiquen calor y color de fòch, ho podré comprovar ab *ber-mèll*, *ber-retina*, *ver-òl*, *ver-olar*, *per-òl*, πύρ, *pèr-a*, *pr-una*, *fèrr-o*, *fer-vere*, פאר (phaar), etc., etcétera; però tot seguit advertiré que dita llabial y llengual signifiquen també, per exemple, partir, comprovantho ab *par-t*, *por-ció*, *bèr-la*, *o-br-ir*, *pòr-ta*,

בּרה (baráh), tallar, etc., etc., o que significa portar, còm ho compròven *por-tar*, πήρ α, *per-a*, ll., *ber-jòla*, *al-fòr-ja*, φέρω, *fero*, ll., *fahr-en*, *führ-en*, ger., פּרה (pharáh), portar, etc., etc.

De manera que mentres l' estudi etimològich no s' haja apropat molt mès a l' origen del llenguatge, no vèig que aquèixa formació de categories, simplifique gayre l' estudi. No obstant, be podrán utilisarse còm ensaig per trovar a fòrça de provatures arrèls cada dia mès universals.

Mètodo seguit en el present estudi

L' estudi que presento sinó té altre mèrit, tindrá almènys el de l' originalitat. Una fonètica semítich-indoeuropèa no sé que l' haja escrita ningú y molt mènys en particular una *Fonètica Semítich-Catalana*. Donchs per lo metèix que he traçat un camí nòu, dèch dir al lector còm ho he fet. Les llèys fonètiques que senyalo en tan gran nombre (sènç pretensió d' havèrles agotades), son filles de l' inducció, de l' observació. L' observació l' he feta ab el senzill però pacient travall d' anar llegint mot per mot el *Catholicum lexicon hebraicum et caldaicum* del Dr. Drach. A cada mot li he preguntat: Tu ¿què 'm dones pel catalá? A vòltes la respòsta ha siguda molt tardana o negativa; però ensemps a cada mot li anava capolant els òssos aplicantli mil transformacions per vèure si s' amotllava a algún mot catalá. Un exemple 'm deixará vèure en acte d' estudi. Llegèsch en la plana 575: רנן (ranán), *sonum tremulum et stridulum edidit*. Pregunto a רנן: Tu ¿què 'm dones? Y èll, nègre y malcarat, no respón. Comènço a vocalisarlo en *ran, ren, rin, ron, run; rana, rena, rina, rona, runa; ranch, rench, rinch, ronch, runch; rand, rend,*

rind, rond, rund; rany, reny, riny, rony, runy, etc.: li prefixo *b, c, d, g, t: bran, bren, brin, bron, brun; cran, cren, crin, cron, crun; clan, clen, clin, clon, clun; dran, dren, drin, dron, drun; gran, gren, grin, gron, grun; tran, tren, trin, tron, trun*, etc. Procuro sempre lograr la onomatopèya, nassalisant, còm se diu, la *n*. Llevòrs, sènç estirar gayre, aquèll רנן tan nègre 'm dona: *rana, raynèta* (còtil o xotèt); *renacuajo*, c., *ranera, ranadera* o *ronadera; renill, renillèt; rencor, rancúnia; ronch, roncar, roŋco* y *roncar*, c., ῥόγχος, ῥέγχω, gr., *rhonchus, rhoncho*, ll., *ronfler*, fr., *randell, rond-inar, rèny, renyar, renyir, renyina, riña* y *reñir*, c., *carronya* (qui plèra o gemèga molt), *brandar* les campanes, *bronzo, brunzir, clango*, ll. (sonar la trompèta), *drincar, gran-ota, grinyolar, gronder*, fr., *grunyir, gruny, grunnire*, ll., *trinar*, c., *trinar*, catalá, *tronar*, cf. *tonare*, ll. per *tronare*, dehont *tonitrus* per *tronitus, re-truny, retrunyir*, etc. Encara pertanyen aquí *èrnia, erniós*, estat d' impaciència y qui 'l sufrèix remorejant), *arna* (buch o rusch), y *còrn, cornèta, cornetí, xarnegar*, etc.

Ensemps que feya aixís la recolta, mirava per quines vies era vinguda cada paraula a fer ròtlle alentorn de la respectiva arrèl, y aquèixa observació repetida en moltes paraules m' autorisava a fixar les llèys fonètiques que 'l lector veurá.

Aquèix mètodo, donchs, consistèix en cercar les etimologies *a priori*, y es mès segur. Es mès fácil desde la fònt recórrer els seus riherons y fins trovar les seus vassals, estroncats y tot aquí y allá, que no das desde 'ls vassals estroncats trovar la llur fònt desconeguda. Un dia per aquèst mètodo antich volguí trovar l' arrèl de *berretina*, y ca, no n' hi havia de cuyts. Arriví fácilment a *berrèt*, descartant el sufix *i-gena*. Aquí recordava que 'ls mèstres de llatí ens

deyen: per *berrèt* hi ha *birretum*, y quedava atascat. Tot seguit me diguí: això no es veritat, aquèix *èt*, de *berrèt* may ha estat llatí, es el sufix cat., fr., t., c.: *èt, et, etto, ito*. Llevòrs, ca, encara no troví l' arrèl de *berretina*; calgué que 'ls ulls me passessen per sobre אֵר (pher), *ornamentum capitis, tiara*.

Filiació en les llèngües

En la pl. 350 de ma *Gramática etimològica catalana* he escrit: «La llèngua nasqué ab l' espècie humana y ab èlla ha crescut y decrescut: y còm l' espècie humana ha estat sempre la metèixa malgrat l' aparició y desaparició contínua de sos indivíduos, aixís la llèngua ha estat sempre una sòla en mig de les contínues aparicions y pèrdues de paraules y de formes de paraules.» Aquèstes ratlles demòstren fins a quin punt admèto filiació y maternitat en el llenguatge. Els llingüistes la han donada en partir les llèngües en famílies ab ses mares, filles y germanes, etcétera. Jò preferiria considerar el llenguatge total y perènne de l' hòme còm un arbre ab cimals (que representarien les famílies) y branques (llèngües), branquillons (dialèctes), rams (variants de pòble) y fulles (paraules). Aquèixa preferència la fundo en que les llèngues están mès enllaçades per una relació de semblança y coexistència que no pas per una relació de dependència. Anemho a vèurer:

En les llèngües hi ha dues còses: les *arrèls* y la *afixació* o vestimenta ab que les arrèls se presenten en cada llèngua. Les arrèls generals y primeres, les verdaderes arrèls de tota llèngua coexistèixen en les demès llèngües del metèix o de diferent cimal. Les arrèls perxò constituèixen germanor èntre les llèngües, però no dependència ni família.

La afixació, ja sia significativa, ja purament eufònica, si es idèntica en vàries llèngües, constituèix germanor o coexistència, y, si es diferent, constituèix discrepáncia, però en cap d' aquèixos cassos constitnèix dependència o família. Un exemple: *bast-ó*, cat., *bast-ón*, c., *bast-one*, t., *bât-on*, fr. pòt considerarse d' afixació idèntica y perxò constituèix un llaç de germanor èntre les quatre llèngües, de cap manera constituèix dependència, y perxò no pòt dirse que se l' hagen près l' una de l' altra; dígas lo metèix de *testamentum*, ll.; *testamento*, c., t.; *testament*, cat., fr.

No obstant, hi hia en les llèngües verdadera derivació, còm les fulles deriven dels rams, els rams dels branquillons, els branquillons de les branques, les branques dels cimals, y 'ls cimals de la sòca. Perxò esplicaré els fonaments y mòdo d' aquèsta derivació.

La derivació de les paraules en les llèngües té còm totes les còses de l' hòme racional dos fonaments, un psicològich y un altre fònich o material.

El fonament psicològich consistèix en que dèu considerarse còm derivada aquèlla paraula que inclòu una idèa derivada d' una altra, o que significa un artefacte ab el nòm de la matèria. Exemples: *bastó*, *bastón*, *bastone*, *bâton*, que no deriven psicològica ni fònicament l' un de l' altre, deriven pròu de ץץ (hhets), arbre, perquè l' idèa de *bastó* deriva d' arbre. Aquèix fonament psicològich té molta importáncia.

El fonament fònich consistèix en considerar còm derivada aquèlla paraula que enclòu un element fònich anterior y independent d' èlla. Aixís *fust-er* es derivada de *fust*; *testament*, de *testis*; *ascensió*, de *ascensum*, etc. Está clar que 'ls dos fonaments de derivació van casi sempre units; però be pòden trovarse

sòls, sobre tot el psicològich, vgr. en *maco* (idèa de bonich, derivada de netejar o llimpiar), de מחה (machâh), llimpiar, en *llamp*, de להב (lahab), ardir, etc.

Aplicació dels fonaments de derivació al present estudi

Còm en el present travall se fará evident la relació èntre 'l catalá y 'l semítich, cal que establèsca si aquèixa relació es de germanor o de verdadera derivació. Si fos sòls un contacte de semblança o germanor, per mès freqüent que fos, podria algú atribuirlo a coincidència. Molta coincidència seria, però hi ha llingüistes que no la vèuen la filosofia y l' encadenament racional del llenguatge. Diré donchs dues còses: primera que 'l contacte semítich-catalá a vòltes es de pura germanor, y es sempre que la paraula se tròva en abdues llèngües idèntica o mòlt semblant y ab la metèixa idèa, vg. משורה (meçurah) y *mesura*, גב (gab) y *gep*, שאל (xol) y *sòl* (sòla, tèrra), etcétera.

Segona, que 'l contacte semítich-catalá es de derivació molt sovint, primer perquè en el semítich se tròva un significat primitiu y en el catalá se presenta aquèt ja aplicat a una idèa secundária derivada del primer significat semítich. Basta recordar l' exemple, citat avants, del *bastó*, còm podríem citar *bermèll*, *verolar*, de פאר (phaar), ardir, etc. El semítich acòsta molt mès a l' idèa primitiva que es l' impresió sensible de la naturalèsa. Se 'n convencerá 'l lector llegint el *Vocabulari*.

El segón argument de la derivació semítich-catalana es principalment fònich, y perxò mès visible per qualsevòl. En les llèngües se considera l' Infinitiu del vèrp còm la fònt dehont deriva tota la con-

jugació y fins tots els derivats dits de l' arrèl de Present. Aixís *am-are* presenta l' idèa d' amor en la forma mès vaga, y es fònt de la conjugació, y dels sustantius *amor*, *amicus;* però sòl també 'l llatí convertir en fònt el participi passiu: aixís deriva *pensare*, de *pensum*, *notare*, *notescere* de *notum*, *esurire*, de *esum* y del metèix participi deriva sustantius, vérbigracia, *pensio*, *notio*, *nota*.

Considerant aquèixes dues fònts en el semítich y comparantles ab les corresponents llatines per estudiar la llur derivació, me tròvo en el cas de dir que opino que l' Infinitiu constituèix germanor èntre 'l llatí o nòullatí y 'l semítich, però 'l Participi passiu constituèix verdadera derivació de l' hebrèu cap al llatí o nòullatí

Demostrèm lo primer. Els Infinitius llatins en *re* lo metèix que 'ls grechs en ειν o 'ls germánichs en *en*, els arábichs en *un*, *ahun*, *ay*, etc., el caldaych en *á*, presenten idèntica significació y la metèixa arrèl que els Infinitius hebrèus sènç cap terminació anyadida, ,y perxò molts d' aquèixos Infinitius venen a ser formes germanes, essent impossible fixar en quina llèngua han nascut, y essent mès conforme suposar que sènç mútua derivació s' han format espontániament en aquèixes diferents llèngües.

Per demostrar lo segón, me bastará fer notar el gran nombre de participis passius hebraychs que en la pròpia forma passen a constituir paraules catalanes, llatines, germániques, etc. Exemples: *aixug-ar*, de אשוד (aixud), participi de אשר (aixad), vessar; *aixur-irse*, de אשור (aixur), part. de אשר (aixar), adreçar, ser drèt; *ajup-irse*, de חקוף (chaquph), part. de חקף (chaqaph), encorvarse; — *flu(g)-ere*, de פלוג (phalug), part. de פלג (phalag), rajar; *polleo*, podèr, de בעול (bahhul), part. de בעל (bahhal), ser senyor, do-

minar, regir; *torrere* y *torrar*, de מחור (tachur), participi de מחר (tachar), cremar.

Lo metèix en llatí que en catalá ben sovint el Participi hebraych se presenta contret en *au*, *o* o *u*: *laut-us*, golós, gurmant, sabrós, de לעוט (lahhut), participi de לעט (lahhat), menjar ab gola; *for-m-a*, *for-m-are*, de פאור (phaur), part. de פאר (phaar), ardir; *lubet*, de להוב (lahub), part. de להב (lahab), ardir, cremar.

Aquèix participi hebraych se vocalisava en *aú*, contrahible en *o* y *u*. Aquèixa *u* opino que ha produhits en totes les llèngües dites nòullatines els participis en *ut*, *uda*, cat. y piam.; *udo*, *uda*, c.; *uto*, *uta*, t.; *u*, *ue*, fr.; *u*, *ua*, prov. Aquèix participi es de l' ánima popular y ha pogut resistir l' influència llatina. Nòtes còm lo tenen els vèrps d' us mès comú: *podèr*, *rèbre*, *témer*, *dòldre*, *sabèr*, *cabre*, etcétera. Nòtes ademès la fal-lera popular per aquèlla mèna d' adgectius participials en *ut*: *saverut*, *cabellut*, *quimerut*, *rabihut*, *morrut*, etc.

Graus de derivació semítica del catalá

Aquí tan sòlament me propòso respondre a la curiositat dels qui voldrán savèr quina de les llèngües nòullatines guarda mellor els tirats de la fesomia semítica. Los guarda mellor el catalá, còm èntre les nòullatines guarda mès nètes les arrèls llatines o que li son comunes, ab el llatí. La rahò es fisiològica, es el natural enèrgich y robust de la tèrra. En les tèrres catalanes la llèngua obté un broll de perennitat. Se gasta mènys, grácies al robust instrument que, sonantla, la trasmèt quasi igual de sigle en sigle.

Relacions del sanscrit, grech y llatí ab el catalá

L' havèrse confoses les relacions de germanor ab les de dependència o derivació, fou causa de concedirse al llatí primer, al grech després y per últim al sanscrit la maternitat del catalá còm de les altres llèngües nòullatines. Maternitat que jò 'ls nego, per la rahó de que cap d' aquèixes llèngües ni totes très plegades pòden donar rahó d' una qualsevòl de les llèngües nòullatines. Els infinits punts de semblança pròven germanor, no dependència. El sanscrit, grech y llatí son très llèngües germanes, y que podrien dirse germana *a*, germana *o*, y germana *u*, pel gran us que respectivament fan d' aquèixes vocals. Les nòullatines son germanes de la llatina. Ben sovint presenten paraules de derivació llatina, vg. *taçtar*, de *taotum*, *sastrèça*, de *sartrice*, etc. Però aquèixa derivació no es tanta que s' hagen de dir filles del llatí. Admetent y tot aquèixa derivació o filiació parcial, no admèto que siga del llatí de Roma, sinó del llatí o quasi-llatí indígena dels pahissos europèus ahont se parlen les llèngues nòullatines. En les llèngües per esplicar llur origen s' ha comès el conegut sofisma *hoc post hoc, ergo ex hoc*. Donchs no, l' haver existit avants no dona la maternitat de lo que ve després. Es un enllaç íntim de derivació psicològica y fònica qui establèix la maternitat y filiació en les llèngües. Per altra part cap llèngua particular pòt resumir l' entera maternitat d' una altra, perquè les llèngües no naixen soptadament sinó que 'l seu ésser secular va fent adquisicions parcials diáriament sènç pèrdre may de sopte tot el caudal anterior. Perxò encara que reconèch en el semítich maternitat sobre

l' indoeuropèu, opino que son mès els punts de germanor que de dependència èntre èlls. El semítich metèix té la rahó d' una gran part del seu ésser en llèngües anteriors que no coneixerèm may sinó congecturalment tot lo mès. Una llèngua qualsevòl té elements comuns a tot lo llenguatge, que no podrán esplicarse sènç arrivar a l' origen del parlar de l' hòme. Sòlament l' estudi total y dificilíssim del llenguatge donará rahó cabal de totes y cada una de les llèngües. Còm mès se coneixerán y compararán aquèstes, mès resortirá la llur germanor y disminuirá la llur exagerada maternitat y filiació.

Relacions mútues del llatí, grech y sanscrit

Horaci en sa *Epistola ad Pisones*, v. 48 y següents, diu que si fossen menester paraules nòves per indicar invents y còses avants desconegudes, podrán introduhirse *si græco fonte cadant, parce detorta*, es dir, prenentles del grech ab una lleugera inflexió a la llatina. En aquèix *si græco fonte cadant* que en rigor Horaci sòlament senyalava còm origen de les paraules tècniques (que llevòrs, en que ja la llèngua llatina sòls tenia vida clássica, lo metèix que avuy se prenien del grech), molts erradament hi han volguda vèurè senyalada la fònt general de la llèngua llatina. De quí la práctica seguida en tots els Diccionaris etimològichs de portar del grech les etimologies llatines. No desenganyava els etimòlechs l' observar que lo que senyalaven per fònt de la vèu llatina, ben sovint no era sinó una forma paralèla y fins sincrònica de la metèixa en el grech. Així son paralèles *luo* y λούω, rentar, y no vèig per què la una haja de venir de l' altra. El vèure que 'l grech no podia donar rahó de tot lo llatí, malgrat els seus esfòrços,

tampòch pogué ferlos pensar en una personalitat del llatí, divèrsa y independent del grech.

Quant ara en els sigles XVIII y XIX ha sigut conegut y estudiat el sanscrit, se li han descovèrta deseguida grans tirats ab el llatí, y la maternitat grega ha sofèrta una gran minva, senyalant els savis còm dèu comuna del llatí, germánich, grech y sanscrit la llèngua *ária*, o sanscrita primitiva.

Estudiades aquèixes llèngües baix lo punt de vista accidental de la afixació, es dir, de la prefixació y de la declinació y conjugació, s' acòsten molt èntre èlles y perxò s' ha fet be d' agruparles en una sòla família o branca dita indoeuropèa; però estudiades baix lo punt de vista fonamental de les arrèls, no crèch que se les haja de fer morir en l' ari, sinó que dèu anarse encara mès lluny.

Aquí tòco a la meva qüestió. Aquèixes arrèls áries o indoeuropèes ¿pòden trovarse en la rama semítica? Trovarles en la rama semítica es anar mès lluny o es sòlament fer una escursió colateral paralèla y sincrònica, o es fer una escursió enderrera? Totes les arrèls que 's tròven en les llèngues dites indoeuropèes les té la llèngua ária? Les tenen totes èntre l' ária y la semítica? Aquí deixo fetes quatre preguntes pròu difícils de respondre.

Quant ara els llingüistes europèus s' han donats a l' estudi del sanscrit y han trovades ja descartades d' antich pels gramáticbs indis les arréls áries o sanscrites casi totes reduhides a monosilábiques, han cregut tal vòlta havèr trovats els elements simples de les llèngües indoeuropèes y que per tant calia reduhir aquèstes a dits elements, constituhint això per èlls còm un *non plus ultra*.

Però aquèix *non plus ultra* cau davant de l' estudi comparat del sanscrit ab el semítich, puig d' èll

resulta que les arrèls sanscrites son també arrèls semítiques. Ho comprovará 'l Vocabulari. Deixo aixís respòsta la primera pregunta.

A la segona pregunta dich que tot trovant arrèls sanscrites en el semítich m' he convençut de que anava mès lluny per les rahons que indico tot seguit.

Primera. Nòto derivació psicològica del semítich al sanscrit, es dir, el semítich presenta l' arrèl ab significat sensible y 'l sanscrit la presenta ja ab significat metafísich. Per exemple, *cham* (חמם), semítich, significa ardir, cremar, y la metèixa *kam*, sc., significa desitjar, *lub*, (לוב), semítich, significa ardir, y *lub*, sc., desitjar. Savut es que 'l significat sensible es primer que 'l metafísich.

Segona. Elements que en sanscrit se presenten ab valor indefinit y cristallisat, tenen sa esplicació y valor concrèt en el semítich. Per exemple *a* y *an* prefixs negatius (*a-kama*, sènça ganes, de *a* y *kâma*, desig; *an-anta*, sènç fi, de *an* y *anta*, fi; cf. ἀ y ἀν, vg. ἄ-θεος, ἀν-ώνυμος, sènç Deu, sènç nòm, y cf. *in*, ll., vg. *in-dignus*, no digne) tenen sa esplicació en אין (in o en), no hi ha; *sam*, sc., σύν, *cum*, ll., tenen sa esplicació en חמם (hhamam), unir. El Vocabulari multiplicará els exemples.

Tercera. El sanscrit còm el grech, llatí y germánich, presenten una prefixació abundant y molt pareguda, y perxò si una d' aquèixes quatre llèngües se supòsa posterior a la semítica, es molt conforme suposarhi les altres.

Quarta. Les llèys de fonètica semítich-indoeuropèa que jò especialment he aplicades al catalá, regèixen en general per totes les llèngües de la brancalada ária inclòs el sanscrit. Per exemple el צ (ts) semítich en el sanscrit còm en el catalá se fa sovint *st:* cónfer

astra, sc., cèl, èter, ἄστρον, *astrum*, ll., *astro*, c., t., *astre*, cat., fr., y *stern*, ger., que son de צהר (tsahar), brillar; y *kasta*, sc., fusta, y *fustis*, ll., *fusta*, catalá, c., de חץ (hhets), arbre, llènya.

De les rahons apuntades concloch que qui poua en el semítich, poua mès endinta en la dèu de les llèngües que qui poua en el sanscrit.

Ara, còm el progrés es una llèy de la ciència, ja no 'm culparà ningú de que haja anat massa lluny en cèrca de etimologies. Les volien del llatí, y 'l llatí no les tenia totes, y de moltes que 'n tenia, no en donava rahó satisfactòria.

Encara dèch afegir que moltes vòltes l' arrèl semítica y ária no presentarán sinó dues formes paralèles sènç podèrse fácilment argüir prioritat ni dependència de l' una a l' altra.

A les très derreres preguntes dèch respondre que opino que ni la llèngua ária ni la semítica separades, ni abdues juntes, tenen totes, absolutament totes, les actuals arrèls indoeuropèes. Ne tindrán la máxima part, les tindrán casi be totes, però es probable que es trovaria en l' indoeuropèu alguna arrèl que no guarden l' ari ni 'l semítich, essent anterior a èlls.

Emèto aquèixa opinió per prevenir en els estudis semítichs l' error que patiren els qui avants s' empenyaren en trovar totes les etimologies en el llatí. Ja ho he dit un altre còlp, una llèngua per vasta que sia, difícilment donará rahó total d' una altra llèngua.

Origen del llenguatge

La pl. 350 de ma *Gramática Etimològica Catalana* tracta de l' origen del llenguatge. No repetiré aquèlla doctrina. Donantla per savuda, diré que 'l llenguatge es fill de la onomatopèya. Per mès claretat distingiré

en el llenguatge els sòns fonamentals o *arrèls* y 'ls sòns accidentals o *afixs*, y tractaré l' origen d' uns y altres.

Les arrèls son lo que resta de la paraula trayent-li 'ls afixs. L' arrèl no ha pogut presentarse may descartada enterament d' afixa. El llingüista dèu considerarla aixís abstreta, però al volèrla realisada, li veurá pèndre necesáriament afixs.

La fònt que ha produhides aquèstes arrèls del llenguatge es la onomatopèya, es dir, han estades prèses de sòns naturals percevuts per l' aurèlla y repetits per la boca. Un exemple: en la paraula רנן (ranán), fer un sò trèmol y estrident, hi ha un sò fonamental representable per *rn* o *zn*, y aquèix sò que 's diu *arrèl* es copiat de tants obgèctes que vibren fentlo.

Tots els sòns vocals o consonants afegits a l' arrèl *rn*, o altra, per pronunciarla o concretarla, dèuen dirse *afixs;* tals son en *ranán* les dues *a* y la segona *n*.

Els afixs se partèixen en *significatius* y meramment *fònichs* o espletius. Els afixs significatius si foren un dia paraules enteres dèuen descompóndres també en arrèls y afixs fònichs atribuint llurs arrèls a la onomatopèya y llurs afixs fònichs a lo que diré. Els afixs fònichs dèuen el seu origen en part a la necessitat natural de vocalisar l' arrèl per ferla perceptible, y en part al gèni de les nacions. Aquèix gèni es qui imprimèix tanta varietat d' afixs fònichs a les arrèls. Les nacions llingüístiques robustes vocalisen ab la *a*, *o*, *u* (obsérves en el sanscrit y hebrèu), les afembrades ab la *e*, *i* (obsérves en el grech y toscá); les robustes enfortèixen les finals (obsérves el llatí y 'l catalá enfortint les arrèls hebrayques finides ab líquida, § 25); les afembrades apaguen les finals (obsèrves l' andalús).

En especial al catalá li passa còm a la llebre saltant, que sempre sèmbla que li sobra dalit, el catalá pronuncia les finals ab empènta, y perxò fácilment fa náixer sòns fòrts al fi de les paraules. Així fa sortir la *t* o la *ch*, vg. en *viet*, *òrt*, *march*, *àpit*, *gènit*, *prèmit*, de *visum*, *aurum*, *mare*, *apium*, *genium*, *præmium*. L' influència clássica ha fet que per ara d' aquèixes paraules sòls s' escrigués l' afix d' empènta en *viet* y *àpit;* però l' etimòlech dèu pensar que avants fou nul-la l' influència clássica, y 'l pòble, a qui no obstant tampòch hauria detingut la tal influència, anyadí molts afixs d' aquèixos y d' altres a les arrèls semítiques.

Per què les paraules perden l' onomatopèya

Sia un exemple: *ranrán cac caf*, o sia *ranrán*, lo que fa un sò tremolós, vg. el mosquit, *cac*, un pich o còlp, *caf*, lo que fa *caf* o *claf*, les mans picant èntre èlles, la ma; total: mosquit picar ma. Aquèixes très paraules en hebrèu רנן (ranán), fer un sò vibrant, עכה (hhacáh), ferir, picar, y כף (caph), ma, son onomatopèyques, y haurien conservada la semblança del sò natural d' hont eren prèses, si 'l progrés de l' intel-ligència humana no hagués tendit a una major concretació del llur significat. La necessitat y voluntat de concretar les idèes feu que a l' idèa generalíssima significada pel sò natural s' hi deguessen juntar idèes concretants, y aquèstes encarregantse de l' accent pròu vegades, apagaren paulatinament la semblança acústica de l' arrèl ab el sò d' hont era prèsa. Els elements doncha de flexió y tot quant se sobreanyadí a l' arrèl, tornaren aquèsta átona y sempre mènys onomatopèyca. També 's menjaren l' onomatopèya els cambis qualsevòls que

aná patint la llèngua, y fins la metèixa serietat o presumpció de l' hòme fugí de l' imitació acústica de la naturalèsa.

Per tot lo dit, avuy se necessita ja un análisis per descobrir l' onomatopèya, vg. en *rana*, *g-ran-òta*, *ranera*, *ranill*, *randell*, *t-rinar*, *t-rincar*, o *d-rincar*, *rondinar*, etc. que sènç dupte son de l' arrèl רנן (ranán), fer un sò trèmol; o en *faca* y en *icere*, ferir, *ictus*, còlp, de עכה (hhacáh), ferir, picar; o en *agafar*, *capir*, *cabre*, etc., que son de כף (caph). Dit análisis consistèix en remòure de l' arrèl tot lo que se li ha sobreafegit en prefixs, infixs o sufixs y demès cambis que fins ara han senyalat y anirán senyalant els llingüistes.

Còm se retròva l' onomatopèya

El llingüista y l' etimòlech qui s' alcen fins a les arrèls primeres del llenguatge, no pòden estar segurs d' havèrho lograt fins que tròven l' onomatopèya que produhí dites arrèls en l' ohido de l' hòme convidantlo a reproduhir ab sa boca un sò. De quí l' importáncia que té 'l savèr reconèixer en les arrèls actuals el sò natural que 'ls doná origen.

Una vòlta 's té l' arrèl nuha y cruha còm al principi degué ser, vg. *qun*, se la repetèix taral-lejant, *qunqun*, y aparèix immediatament el sò que la produhí. Aixís se nòta que *au*, de *av-is*, es de *haf-haf*, el sò de les ales de l' au batent l' ayre, cf. עוף (hhuph), volar; que *qun* es de *cuncún*, el sò de la còrda instrumental, cf. קון (qun), cantar, tocar instrument de còrda; que *xat* (xay) es de *xatxat* o *txix*, sò que fa l' animal mamant (§ 221); que *rana* es de *ranrán*, sò vibratòri que donen molts obgèctes; cf. רנן (ranán), fer dit sò.

Fonètica semitica

Els hebreudòlechs presentaven l' estabilitat de les radicals hebrèes còm un fonament inconcús de fonètica semítica, dehont resultava inútil y impossible fer una fonètica semítica. Tot lo mès quedava reduhida a fer conèixer l' Alefat. Però ara resulta que còm la boca dels hebrèus no era pas de fèrro, tampòch les sues llètres eren aixís fixes sinó molt mudables còm les de tots els pòbles. Dequí que una metèixa arrèl se tròpiga ab formes diferents a cada pas; aixís, vg., בער y פאר (bahhar y phaar), ardir, חמר y חמם (chamar y chamam), cremar, מאס y מסס (maás y masás), liquidar, etc., etc. En aquèixos cassos, freqüentíssims, es molt difícil indicar quina de les dues o mès variants semítiques ha donada la paraula catalana. Ho advertèsch, perquè no influint en la llegitimitat de les etimologies el que sien prèses de l' una o de l' altra variant, tampòch he feta en això selecció especial. Si vg. jò derivo *cacigall* de קציץ (qatsats) y un altre 'l vòl derivar de קצה (qatsáh), pòt ferho, pus abdues variants signifiquen *tallar*, *partir*.

Ja donchs còm a preparació per la fonètica semítich-catalana, en cada llètra li posaré un resum de fonètica semítica.

Utilitat del present estudi

Un estudi etimològich a llargues distáncies, còm es el present, es primer que tot un gran exercici de l' intel-ligència. S' hi seguèix el curs de la producció de les idèes en l' enteniment humá, contituint un entreteniment lo mès agradós y de gran profit.

Se sorprèn a l' hòme en el seu tragí contínuu de lo sensible a lo intel-lectual, de lo concrèt a lo abstracte. Aparèix en perpètua realisació l' efat escolástich *nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu.*

Els colors per exemple no son pas un adgectiu, una qualitat abstreta: *carmí*, *carmesí*, es de כרם (kérem), el cuch vermèll de la grana o escarlata, de גיר (guir), ardir, cremar; *vermèll*, es de *vermiculus*, de *vermis*, cuch vermèll, de פאר (phaar), ardir, cf. *wärme*, *wärmen*, ger., calor, calentar; *color*, de גחול (gachul), part. de גחל (gachal), ardir, cremar, etc.

L' estudi etimològich descòbre relacions èntre nòms y obgèctes que avuy se consideren del tot deslligats. Aixís *jove*, *Joán* y *vi* resulten enllaçats en la arrèl יון (yavén), bullir; *arbre*, *rama*, *cimal*, *fulla*, resulten lligats en l' idèa de pujar o créixer, en אבר (abar), pujar, alçar, רום (rum), ser alt, קום (qum), alçarse, y עלה (hhaláh), pujar.

El metèix estudi diu el perquè de les diferents accepcions de la metèixa paraula. Aixís *vèna* significa *a)* dèu o fònt, *b)* lligam per les ferides, perquè vèna-dèu es de עין (hhin), rajar, y bèna-lligam es de בנט (banat), lligar; *banda* significa *a)* part y *b)* cíngol o gramalla, perquè banda-part es de בדד (badad), separar, partir, y banda-gramalla es de בנט (cf. אבנט abnét, cíngol), lligar; *lautus*, ll., gurmant, regalat, y rentat, de לעוט (lahhut), part. de לעט (lahhat), menjar ab gola, y de *lav-atus*, part. llatí de *lav-o*, de להב (lahab), ardir, perxò brillar, ser nèt o fer nèt. V. *Llamp* y *Llimpiar* del metèix להב. Vullch notar que quant vàries arrèls semítiques s' han reduhides a una sòla catalana, ocasionant aquèixos equívochs, a vòltes el pòble per aclarir alguna de llurs accepcions ha fet us del pleonasme. Així *cal-ar* significar *a)* començar o posarse a, *b)* menjar, *c)* encendre, *(ch*

clavar o introduhir, etc. Donchs en el significat de *encendre* el pòble li pòsa el pleonasme aclaratiu *fòch*, dihent *calar fòch*. V. *Calar*.

Sempre l' estudi reflèx perfecciona 'l dirècte. Aixís aquèix estudi catalá-semítich contribuirá al major coneixement de la llèngua hebrèa y de ses germanes, y facilitará l' exegèsis de la Sagrada Escriptura.

Per no enumerar mès ventatges d' aquèst travall, diré que contribuirá a aficionar els joves a les llèngües semítiques y aquèix camí d' assimilació que deixo sòlament indicat, y que tant recomano en la *Introducción* del meu *Nuevo Método de Gramática Hebrèa*, convencerá els mèstres de llèngües semítiques de la necessitat d' assimilar els mètodos gramaticals semítichs ab els indoeuropèus.

FONÈTICA SEMÍTICH-CATALANA

Llèys de fonètica semítich-catalana

§ 1 **Les paraules semítiques s' han conservades en Catalunya algunes sènça cap variació fònica, còm** שרשה **(xarxáh), xarxa,** מינא **(tiná), tina;** משורה **(meçuráh), mesura;** אשוד **(aixud), aixut.**

§ 2 **Però això es per excepció, puig que l' immènsa majoria de paraules han sufèrtes alteracions mès o mènys marcades, que no han d' estranyar a ningú, puig aixís s' alteren a travers dels temps totes les còses criades, y mès les usades per l' hòme, còm es la llèngua. Y no sòls ha alterat la paraula el seu vestuari fonètich, sinó que ben sovint ha variada també sa equivalència, guardant de sa accepció primera sòlament l' idèa fonamental, o al contrari, sòlament un aspècte particular de la metèixa. Aquèsta alteració de significat, que podríem anomenar alteració formal, no té altra regla ni límit que la conexió de les idèes en l' enteniment, devèntseli cercar la rahó de ser en cada etimologia particular. Aquí perxò sòlament posaré regles de l' alteració material o fònica de la paraula.**

Alteració de la paraula semítich-catalana

§ 3 **Una paraula s' altera per adició o anyadidura, per supressió o pèrdua, o per simple cambi.—Els efèctes de l' alteració aquèixa son** *gràfichs*, **puig afècten les llètres; a vegades sòls apar que afècten**

l' accent, el tò, l' intensitat y 'l timbre, devèntse dir *prosòdichs*. Es segur que son sempre prosòdichs, y ordináriament també gráfichs.

CAMBIS GRÁFICHS

Alteració per adició

§ 4 L' adició se fa al principi, **pròtesis:** es*garriar*, de גּוּר (gur), sortir del camí; al mig, **epèntesis:** *tom*b*ar*, de טוּף (tuph), tombar; o al fi, **paragòge:** *xaf*a**r**, de שׁוּף (xuph), xafar.

Pròtesis, o adició inicial

§ 5 Sovint el catalá ha prefixades a l' arrèl semítica les llètres *a, e, en, em, es, b, d, m, n, p, s, t.*

§ 6 **a.** Se prefixa a les arrèls semítiques per eufonia, y tal vòlta ben sovint per agasconament (defècte del gascó de prefixar moltes *as*): a*dop*, de טוֹב (tob), bò; a*massar*, de מַסַּס (masás), liquidar; a*çòt*, de שׁוֹט (xut), flagell.

Se prefixa en grech, ll., y cat., davant de ס inicial: ἄστρον, *astrum*, ll., a*stre*, cat. de צָהַר (tsahar), brillar; a*stut*, de צוּד (tsud), insidiar; a*tzerat*, de צָעַר (tsahhar), ser petit.

§ 7 **e.** Aparèix prefixada, sènç alterar el significat, al xevarse o desvocalisarse la consonant radical hebrèa: e*scafir*, de סָעַף (sahhaph), dividir; e*sperar*, de סָבַר (sbar), esperar; e*sma*, de זִמָּה (zammáh), consèll, pensament.

§ 8 **en o em.** Se prefixa per significar moviment o acció: en*rodonir*, de רוּד (rud), donar vòltes; en*sumar*, de סַם (sam), aroma; en*drapar*, de טָרַף (taraph), devorar; em*palomar* (fil d'), de בָּלַם (balam), estrènyer, lligar.

§ 9 **es.** Se prefixa sènç alterar el significat semític: es*garrapar*, de גרף (garaph), raure; es*mèctich*, de מחה (machàh), llimpiar; es*carlata*, es*carlatina*, de חרל (charal), cremar, pel color de fòch.

Aquèix *es* a vòltes nega: es*quèrp* (que no 's deixa agafar), de חרף (charaph), agafar; es*menar*, de מין (min), mentir; es*camar* (fer passar les ganes), de כמה (camàh), cremar, desitjar.

§ 10 **b.** Se prefixa davant de *l*, *r*: *problèma*, de *pro* y βλέπω, vèure, de להב (lahab), ardir, il-luminar; b*rau*, *es*-b*ravarse*, de רהב (rahab), feròç, sobèrch; b*rida*, de רדה (radàh), dominar.

§ 11 **c.** Se prefixa, còm la *b*, a *l* y *r*: es*clatar*, de *es* negatiu, לאט (laat), y ocultar? c*laca*, c*laquejar*, de לעג (lahhag), verbotejar, parlotejar.

§ 12 **d.** Se prefixa davant de *r*, còm: d*ròpo*, de רפה (raphèh), remís, dèbil; d*ragó* (se 'l considerava còm a guardiá o vigilant), de ראה (raàh), vèure; d*rama*, (acció a la vista), també de ראה (raàh), vèure.

§ 13 **g.** Se prefixa davant de *r* y *l*, còm: g-*ran òta*, despreciatiu de *rana*, de רנן (ranán), fer un sò trèmol; *engolir*, de *gola*, de לוע (lòahh), gola; cf. *g-lúere*, *g-lutire*, ll.

§ 14 **m, b, p.** Se prefixa rara vegada suplint una gutural suau: m*ama* (mare), de אם (em), mare; b*ab-bo*, toscá, o p*apa* (pare), de אב (ab), pare.

§ 15 **s.** Se tròva prefixada molt sovint en grech sobre arrèls semítiques, y en el metèix semític se prefixava sovint a arrèls primitives en forma de שׂ, com-para שטח (xatach), estendre, y מחה (tachàh), estendre.

§ 16 **t.** Se prefixa a arrèls començades per *r*: t*rinar* (el rocinyòl), de רנן (ranán), fer vibrar la vèu, fer trins; t*respòl* o t*rebòl* (sòstre), de רצף (ratsaph), ensostrar.

Epèntesis o adició medial

§ 17 S' infixen o intercalen seguidament les líquides *l*, *m*, *n*, *r*, sempre que ho demana l' eufonia y plenitut de la paraula, y ab mènos freqüència 's tròva infixa la *s*.

§ 18 **l.** Son exemples de *l* infixa: *Olínica*, de חנה (chanáh), inclinarse; *clatell*, de קדקד (qodqod), *vértex*, punta, cim del cap fins al còll; *enclusa*, de *incude*, ll. de כדד (cadad), picar ab martell.

§ 19 **m.** Son exemples de *m* infixa: *Tombar*, de טוּף (tuph), circuir; *rompre*, de רוּף (ruph), trinxar, esmicar; *somniar*, de שׁנה (xanáh), dormir; etc.

§ 20 **n.** Son exemples de *n* infixa: *Rondar*, de רוּט (rut), divagar; *cansarse*, de כּהה (cahàb), desfallir; *branca*, de פּרך (pharac), trencar; etc.

§ 21 **r.** Son exemples de *r* infixa: *Tardar*, de דדה (dadáh), tardar; *cremar*, de חמם (chamam), cremar; *corp*, de גּב (gab), corp; etc.

§ 22 **s.** Son exemples d' *s* infixa: *enclastar* o *encastar*, de אחד (achad), unir; *sostre*, de סתר (sathar), cobrir; *vast* (gran, ample), de בדד (badad), separar.

§ 23 Dèu notarse que si l' arrèl semítica té la segona y tercera radical fòrtes, o sia que no sien ל, מ, נ, ר, intercala ordináriament una d' aquèstes quatre líquides *l*, *m*, *n*, *r*, y si la tercera radical es líquida o *s*, llevòrs, còm dich en el § 25, sufixa *b*, *d*, *t*, *g* o *c*.

Paragoge o adició final

§ 24 L' arrèl semítica pòques vegades guarda la seva flexió, sinó que èntre nosaltres prèn la que podèm nomenar flexió llatina, que pel vèrp es *are*, *ere*, *ire* y en catalá, *ar*, *er* o *re* y *ir*, y pel nòm femení es

a, y altres. Aixís, עמם (hhamám), fa *am-are, am-ar;* שׂרף (çaraph), *sorb-ere, sorb-ir;* רוד (rud), *rot-are, rod-ar;* רוף (ruph), *rump-ere, romp-re;* דום (dum), *dorm-ire, dorm ir.*

§ 25 L' arrèl semítica finida ab llètra líquida (*l, n, m, r* y *s*) la reforça ab *b, d, t, g, c: Rum*bo, *rum*b*ejar*, de רום (rum), alçarse fastuosament; *cèr*t, de שׂרה (çaráh), ordenar, disposar; *fònt* y *fon*d*re*, de עין (hhin), rajar; *carpan*t*a*, de כפן (caphán), fam; *pas*c*ere* o péixer, de אבס (abás), alimentar, nodrir.

Quant m' ocuparé del pas de la flexió semítica al catalá, quedarán mès en clar els elements no semítichs que 'l catalá ha enganxat al final de les arrèls semítiques (§ 207 a 219).

Alteració per supressió

§ 26 La supressió o pèrdua pòt ser també inicial y 's diu **afèresis:** *batre*, de לבט (labat), tirar per tèrra, postrar; medial, y 's diu **sincopa:** *rábia*, de רהב (rahab), insolència; o final, y 's diu **apòcope:** meçquí, de מסכן (miskén), pòbre.

Afèresis o supressió inicial

§ 27 La primera consonant hebrèa vocalisada ab *cámets*, o sia, *a* llarga, perdé en el caldèu y siríach dita vocal, y ja perduda la vocal, se perdé també èlla: שלח (xalac), despedir, enviar, feu שלח (xlac), y després *lac*, y prenent *n* infixa, *llanç-ar.*

§ 28 Aquèixa supressió inicial, es freqüentíssima en totes les llètres, especialment en les callables א, ה, י; les líquides ל, נ y en el ש.

א Son exemples d' afèresis d' א: *pènya*, de אבן

(ebón), pedra; *gamarse*, de אגם (agam), emmalaltirse; *vil*, de אויל (evil), dolent, malvat.

ה Son exemples d' aféresis de ה cf. הבר (habar), partir, y ברה (baráh), partir; *lleg-ar*, c., de הלך (halac), anar, caminar, arrivar.

' Son exemples d' afèresis de ': *vi*, de יון (yavén), bullir; *escambell*, de ישב (yaixab), sentarse; *al-lòt*, de ילד (yalad), engendrar.

ל Son exemples d' afèresis de ל: *vestir*, de לבש (labaix), vestir, *castigar*, de לחץ (lachats), afligir.

נ Son exemples d' afèresis de נ: *gemir*, de נחם (nacham), gemir; *serrar*, de נשר (naçar), serrar; *talayar*, de נטר (naṭar), vigilar, guardar.

ש Son exemples d' afèresis de ש: *mandar*, c., enviar, de שמט (xamat), enviar; *llançar*, de שלך (xalac), enviar, despedir; *bogar*, de שבח (xabach), afalagar les ones.

§ 29 Convé notar molt que ben sovint se pèrt sòlament la consonant gutural (א, ה, ח, ע, כ, ק) inicial hebrèa per remitirse o apagarse totalment l' aspiració, però se conserva la sua vocal o altra vocal sustituta: *Avi*, de אב (ab), pare; *amagar*, de חמק (chamaq), ser ocult; *arch*, de ערך (hhérec), arch; *abastar*, de קבץ (qubats), agafar ab les puntes dels dits.

§ 30 Altres vegades ben freqüents la consonant inicial hebrèa pèrt sa vocal y passa a formar sílaba invèrsa ab els prefixs *a* o *e*: *èsma*, de זמה (zammáh), pensament; *argamaça*, de רגם (ragam), juntar; *esperar*, de סבר (sbar), esperar (§ 7).

Síncopa o supressió medial

§ 31 La segona consonant de l' arrèl semítica se pèrt sovint tot venint al catalá, especialment les guturals (א, ח, ה, ע, y les callables ו y י y la ב per sa proximitat al ו.

א Exemples de síncopa de l' א: *far*, de פאר (phaar), cremar; *latent*, de לאט (laat), ser ocult; *tèbi*, de דאב (daab), liquidarse, escalfar, etc.

ה Exemples de síncopa del ה: *remor*, de רהם (rahham), fer estrèpit; *rato*, de רהט (rahat), córrer, passar; *llepar*, de להב (lahab), llepar, flamejar, etc.

ח Exemples de síncopa del ח: *calentar*, de גחל (gachal), encendre fòch.

y Exemple de síncopa del y (§ 134).

ו y י. El ו y 'l י se callaven ja en el metèix hebrèu acompanyant la *o*, *u* y la *e*, *i* (§ 77).

§ 32 Dèu notarse que ben sovint la segona sílaba semítica se suprimèix, passant la seva consonant a fer sílaba invèrsa ab la vocal de la primera sílaba: *caspa*, c., de חסף (chasaph), rascar, escatar.

Apòcope o supressió final

§ 33 La tercera consonant semítica se suprimèix davant del sufix de flexió llatí o catalá:

a) Sempre ordináriament que la tercera consonant es la metèixa segona repetida; això ocorria ja en la metèixa conjugació hebrèa: *bad-ar*, de בדד (badad), separar; *magre*, de מקק (maqaq), fóndres, liquidar; *rana*, de רנן (ranán), fer un sò trèmol.

b) Quant es una aspirada gutural (א, ה, ח, ע), que sòl apagarse enterament: *xampar*, de שפא (çaphá), devorar; *cabra*, de עפרה (hhaphráh), cabra; *pass-ar*, de פסח (pasach), passar; *sirg-ar*, de שגע (xagahh), idèa de moviment rápit.

c) Quant (be que mènos sovint) la tercera consonant resulta massa aspra per juntarse ab la flexió llatina: *xal-arse*, de עלץ (hhalats), saltar de gòig; *nagarse* (l' alliòli), de נגד (ngad), fluir, aclarirse, per *nagadarse*; *corriòl*, per *correg-òl*, de *córrech*, de ארח (órach), camí.

§ 34 Dèu notarse que la tercera consonant semítica que no 's pèrt, fa síllaba dirècta ab el sufix de la flexió verbal o nominal: *morca*, de מרח (marach), untar; *esfera*, de צפר (tsaphar), girar, tombar, *trencar*, de דרך (darac), xafar, trinxar; però si la dicció no prèn sufix, queda la tercera consonant recostada a la vocal anterior: *esquelèt*, de שלם (xalat), ser dur; *curt*, de כרת (carath), tallar.

§ 35 També cal notar que la tercera consonant semítica en llatí a vòltes caygué en el Present: *flu-ere*, y se conservá en el Pretèrit y Supí: *fluc-si*, *fluc-sum*, de פלג (phalag), fluir, cf. פלג (phéleg), riu, pèlach; o apar en el Present en *h*: *trah-ere*, *trac-si*, *trac-tum*, de דרך (darac), caminar, encaminar.

Simple cambi

§ 36 El cambi pòt ser de vocals, de consonants o simplement de llòch.

Cambi de vocals

§ 37 El cambi de vocals presenta très graus: *diptonch*, *contracció* y *mutació*.

Diptonch

§ 38 La llèngua semítica may presenta diptonchs, sinó que cada vocal va precehida necessáriament de consonant. Però 'l catalá ha fets diptonchs apagant la consonant separadora de dues vocals y unintles, o també, convertint la dita consonant separadora en semivocal *u* o *y*, generadores dels diptonchs. Exemples: a**y***re*, de הוה (haveh), el qui respira, cf. *aër;* a**u**, de עף (hhaph), el qui vòla; *d***èu**, de דבב (dabab), rajar; *ll***òu**-*re*, de לוב (lub), tenir sèt, desitjar. (V. *Vocals y diptonchs catalans*, pl. 19 de ma *Gramática Etimològica Catalana*).

Contracció de vocals

§ 39 Per la contracció dues vocals se convertèixen en una. En el pas del semítich al catalá aixó es molt freqüent, puig ben sovint l' arrèl triconsonántica sincopa la consonant medial, quedant reduhida a arrèl biconsonántica y univocal per contracció de dues vocals en una. Exemples: *lat-ent*, de לאם (laát=lat), ocultar; *calе-nt*, *cal-entar*, de גחל (gachal=gaál=gal =cal), flamejar o cremar el fòch; *fer-ment*, *fer-vor*, de פאר (phaar=phar), ardir.

§ 40 Ja en l' hebrèu se contreya la sílaba segona en וּ (u), especialment quant era tencada (çò es, no acabada ab quiescent א o ה). Exemples: cf. דכך y דוך (dacac y duc), picar; דמם y דום, (damam y dum), callar; שׁטה y שׁוּם (çatáh y çut), retirarse; דהר y דור (dahar y dur), durar; ענף y עוף (hhanaph y hhuph), cobrir; etc.

§ 41 *De quines maneres l' arrèl semítica ordináriament bisílaba se feu monosílaba.* —1.ª Pels dos mòdos de contracció ara esposats. —2.ª Pels diferents casos de afèresis o supressió inicial, esplicats en el § 28.—3.ª Pels casos d' apòcope o supressió final també detallats en el § 33.—4.ª Les arrèls quatrilíteres per repetició pèrden la repetició: *clat-ell*, de קטקט (qotqot), clatell; o la guarden: *gárgara*, de גרגרה (gargaráh), garganta. —5.ª No es atrevit dir que algunes arrèls passadores al llatí y nòu-llatí, còm se li diu, pogueren sortir de la fònt semítica quant encara brollaven d' aquèsta monosilábiques.

Mutació de vocals

§ 42 Les vocals semítiques han sufèrta en son pas al catalá una mutació sènç límits. Ab pròu feynes s' han aguantades les vocals estrèmes ', ו (i, u), y demès dites immutables pels gramátichs hebrèudlechs: *sirèna*, de שִׁיר (xir), cant; *suc-ar*, de סוּךְ (suc), untar; *suma, sumar*, de עָצְמָה (hhummáh), reunió.

Encara que no 's pòden donar regles de aquèsta mutació, dèu notarse que la *a* sòl passar a *e* o *i;* la *u* a *o*, la *i* a *e*, y la *e* a *a* o *i*.

§ 43 En mig de tanta mutació el lector atent notará que en lès arrèls primáries (que 's tròven en les paraules simples) se conserva bòn xich la vocal hebrayca: sach, de סָךְ (sac), id; *ram, rampa, rampant*, de רָם (ram), el qui puja; *sòla*, de שְׁאוֹל (xòl), inferior; *turba*, de סוּפָה (suphàh), turba violenta.

§ 44 La *e* sí que pòques vegades correspondrá a altra *e* semítica.

§ 45 Conducta práctica: que còm a consèll general l' etimòlech tracte l' arrèl semítica còm si may hagués estada vocalisada; perxò he fet estampar desvocalisat l' hebrèu.

Cambi de consonants

§ 46 Les consonants semítiques no son mènos mudables que qualsevòls d' altres. No reconèixen còm a límit de sa mutabilitat, sinó 'l límit de la activitat de la boca dels pòbles que les pronuncien. Perxó, es impossible fixar a tanta distáncia tots els cambis que ha sufèrts cada llètra en el decurs de tants sigles y a disposició de tantes boques. Aquí però mès per iniciar prácticament l' etimòlech en dits cambis, que per resenyarlos tots, seguiré pel seu ordre les vinti-

dues consonants hebrèes tot indicant llurs variacions mès ocorrents.

א

§ 47 *Fonètica semítica.* L' א (áleph) s' enfortèix sovint en ה, ע, ח y ג que son graus superiors d' aspiració: cónfer באה y כהה (caáh y caháb), defallir, v. *Cansarse;* אגם y עגם (agam y hhagam), estar triste, V. *Gamar;* אנק, ענק y חנק (anaq, hhanaq y chanaq), angustiar, V. *Angústia;* אמם y גמם (amam y gamam), unir, V. *Gámia.*

§ 48 Al contrari s' endolcèix en ' y de ' passa a ו: cónfer אחד y יחד (achad y yachad), unir, V. *Acudir;* באר y בור (bor y bor), pou, V. *Borra*, topográfich.

V. Fonètica de ה, ע, ח, ' y ו (§ 64, 70, 86, 96, 131).

§ 49 *Fonètica semítich-catalana.* L' א la mès dèbil de totes les consonants s' apaga ab la facilitat de l' esperit suau dels grechs no apareixent en catalá: *abat*, de אב (ab), pare; *arna* (buch), de ארן (arán), fer un sò trèmol; *estiu*, de אש (eix), fòch. — S' apaga sempre a fi de mot: *gana*, de קנא (qaná), tenir gran desig; *de-vor-ar*, de ברא (bará), menjar.

§ 50 Còm aspirada se refòrça en *h*, *v*, *b*, *f*, o *s: hisop*, de אזב (ezob), id.; *venir* de אנה (anáh), presentarse, acostarse; *base*, de אשיש (aixix), fonament: *fòch*, de אגג (agag), ardir, flamejar; *sava*, *savar*, de אבב (abab), mòures la sava y borronar els arbres; *sènç*, de אין (en o in), no hi ha.

§ 51 Còm gutural se refòrça en *g*, *k*, o *c: coix-i*, de אשיה (oixyáh), sosteniment; *cundir*, de אוד (ud), circuir; *clap*, de אלף (alaph), juntar, apilotar.

ב

§ 52 *Fonètica semítica.* El ב (beth) se muda en les altres llabials פ, מ, ו: cf. בגר y פגר (bgar y phagar), V. *Bagarro* y *Piger;* ברי y מרי (barí y marí), gras; רבב y רוב (rabrab y rurab), gran.

§ 53 *Fonètica semítich-catalana.* El ב se conserva tal: *badar*, de בדד (badad), separar; *bálzem*, de בּשׂם (baixam), bálzem; *bram-ar*, de ברם (baram), bramar.

§ 54 S' enfortèix sovint en *p* y a vòltes en *m*: *preg-ar*, de ברך (barac), invocar; *palau*, de בעל (báhhal), senyor; *parar*, de ברא (barà), ordenar, disposar; *maroma*, de ברם (baram), lligar; *erm*, de חרב (charab), ser desèrt. S' enfortèix sempre essent final: *gep*, de גב (gab), gep; *xop*, de סבא (sabá), embriacarse.

§ 55 El ב còm el פ s' assimilen en *m* davant de *n* sufixa: *scam-num*, per *scab-num*, cf. *scab-ellum*, de ישב (yaixab), sèure; *am-nis*, ll, riu, per *ab-nis*, de אוב (ub), rajar.

ג

§ 56 *Fonètica semítica.* El ג (guímel) s' enfortèix en les altres paladials כ y ק: cf. גנן y כנן (ganán y canán), cobrir; גדד y *qadad*, ar., tallar. Se confón ab l' א y 'l ע: cf. גמם, אמם o עמם (gamam, amam o hhamam), unir.

§ 57 *Fonètica semítich-catalana.* El ג se conserva tal: *garganta*, de גרגרות (garguéroth), garganta; *grat-ar*, de גרד (garad), gratar, rascar; *goma*, de גמם (gamam), unir.

Se palatinisa en *g*, *j*, o *x*: *gep*, de גב (gab), gep; *arranjar*, de ארג (arag), ordenar; *sagí*, de נסג (nasag), untar.

§ 58 S' enfortèix en *c (k)*: *cup*, de גוב (gob), cistèrna; *coral*, de גורל (goral), pedra preciosa; *camell*, de גמל (gamal), camell.

§ 59 Se convertèix en *b* o *v*: *born*, *bornar*, de גרן (góren), plaça; *vit* (de bòu), de גיד (guid), nèrvi; *bòfi* o *gòfi*, de גוף (guph), ser tòu o vuyt per dintz.

ד

60 *Fonètica semítica.* El ד (dáleth) se muda en ט y ת: cf. דבב y טבב (dabab y tabab), caminar pòch a pòch; בדל y בחל (badal y bathal), separar. Alguna vòlta se fa ל: cf. אוד y אול (azad y azal), marxar; דוש y לוש (duix y luix), partir. Se fa també ז. V. ז.

61 *Fonètica semítich-catalana.* El ד se conserva: *dur-ar*, de דור (dur), durar; *d-ar*, de ידה (yadah), dar; *dal-ir*, de דלל (dalal), esllanguirse de desig.

62 S' enfortèix en *t*: *trèn* y *tram-via*, de דהר (dahar), córrer rabent; *trapellar*, de דבב (dabab), xarrar, calumniar; *tino*, de דין (din), judicar.

63 Se lliquida en *l* o *r* o *ll*: *llèsca*, de דיש (dix), partir, trencar; cf. δάκρυμα y *llágrima; dhargas*, sc., llarch, y *largus*, llarch; *leixar*, o *lleixar*, ant., y *deixar; perfídia* y *perfília*, *presidio*, c., y *presiri* o *presili*, cat. Per passar a *r* passa primer a *s* y de *s* a *r* per la gran afinitat d' abdues (V. pl. 12, fi).

ה

64 *Fonètica semítica.* El ה (he) se muda en א, ח, ם, י, ו y כ: cf. חל (hal), article, y אל (el), pronòm demostratiu; חזה o הזה (hazáh o chazáh), vèure; הלך y סלך (halac y salac), anar; הלך o ילך (halac o yalac), anar; נהר y נור (nahar y nur), brillar; מהר y מכר (mahar y macar), vèndre.

65 *Fonètica semítich-catalana.* El ה, segona aspiració, s' apaga sovint còm l' א: *en*, de הן (hen), vèus aquí, *rato*, de רהם (rahat), córrer, transcórrer. S' apaga sempre en l' article *al*, de הל (hal), prefix de mots, ordináriament d' importació arábiga: *algarabia*, de הל (hal), el o la, y קרב (qrab), combat, guèrra; *al-duf*, de הל (hal), el o la, y תף (thoph), tamborí.—S' apaga sempre essent callada final de femení y

també de vèrp: *òda*, de הוּדָה (huidáh), cántich; *jupa*, de חֻפָּה (chuppáh), covèrta, vestidura; *gòtlla*, de חֻגְלָה (chog-láh), perdiu; *cas-ar*, de כָּסָה (casáh), cobrir.

§ 66 Se conserva ab valor de *h*: *heg-emonia*, de הֲגָה (hagáh), conduhir.

§ 67 S' enfortèix en *g* o *c* (k): *guitza*, de הִצָּה (hitstsáh), renyir, disputar; *calamitat*, de הָלַם (halam), ferir, derrotar; *camdlich*, de הָמַל (hamal), portar.

§ 68 Se sibilisa en *ç*, *c* (ce, ci), *s* o *f*: *cansarse*, de כָּהָה (caháh), desfallir, llanguir; *samaliat*, de הַמְלָה (hamul-láh), estrèpit.

§ 69 Se fa *v* o *g*: *valdufa*, o *galdrufa*, de הַל (hal), art., y טוּף (tuph), tombar; *valdraca* (cánter). V. *Vocabulari*.

ו

§ 70 *Fonètica semítica*. El ו (vav, v) se muda en י ben sovint: cf. הוה y היה (haváh y hayáh), ser. Alguna vòlta se fa ב o מ: V. § 52 y cf. תּוּה y תְּמַהּ (thváh y thmáh), admirarse.

§ 71 Pel fácil cambi de ו en י casi tots els vèrps de *vav* medial quiescent prènen la variant ab *yòd* medial quiescent: cf. דּוּן o דִּין (dun o din), judicar.

§ 72 El ו medial quiescent en els vèrps prové de moltes altres consonants, còm de ב, פ, א, ה, ע, ל, נ, y ר: cf. שׁוּבַּךְ y שׁוּךְ (çabac y çuc), plegar; שׁפת y שׁוּת (xaphath y xuth), posar; לאם y לוּם (laat y lut), ocultar; להב y לוּב (lahab y lub), ardir; הלך y הוּךְ (halac y huc), anar; פנק y פּוּק (phanaq y phuq), balancejar; דרשׁ y דּוּשׁ (daraix y duix), xafar.

Molts vèrps de segona radical repetida tenen també forma contreta ab ו medial: cf. דמם y דּוּם (damam y dum), callar; גדד y גּוּד (gadad y gud), tallar.

§ 73 *Fonètica semítich-catalana*. Vav consonant. El ו pronunciat o mogut guarda 'l seu valor de *v* o *b*. Còm inicial sòls se tròva en cinch arrèls hebrèes, y

sòls una, וזר (vazar), portar, dona etimologies, que son: *vizir*, prefet o pòrta-negòcis musulmá; *vazart*, o *vajart; bastaix, vastaix* o *bastraix*, cf. βαστάζω, portar; *agutzil, al-guacil*, c., *çarró, çárria, çarrió; ujier* o *bujier*, c., variant de *vizir* (§ 75).

§ 74 El ו mogut medial sovintèja: *ávol*, de עול (lhhável), maldat; *vil*, de אויל (evil), tonto, dolent; *manllevar*, de *manu* y לוה (laváh), rèbre algòm deixat o prestat.

§ 75 El ו final radical en hebrèu sòls lo duu ו (vav), ganxo, que pòt donar *gafa, gafèt, gafèta, gafetar.*

Rares vòltes el ו medial queda final en el nòullatí per pèrdua de la final hebrèa, y llevòrs se fa *f* o *u: naïf*, fr., senzill, de ענוה (hhnaváh), modèstia; *viu*, de הוה (haváh), viure.

§ 76 Per lo vist, el ו consonant vé al nòullatí en forma de *v, b, u, f, g.*

§ 77 Vav vocal. El ו vocal, ו וֹ (o, u) se manté apagat còm en hebrèu, ohintse sòlament la *o* o la *u*, obèrta ordináriament també en *o*: *sòl, sòla*, de שאול (xeol), llòch inferior; *suc-ar*, de סוג (sug), untar; *trutxar*, de דוד (dud), bullir; *moch*, de מוג (mug), rajar.

El וֹ y també el בֿ y 'l פֿ s' apaguen també davant de *o, u* per la seva similitut ab aquèstes vocals llabiala (§ 85).

§ 78 Aquèll ו medial resultant de divèrses llètres, del § 72, se presenta contret a vòltes y a vòltes desplegat, cf. *colcar* (*o* contreta) o *cavalcar* (*o* desplegada en *aua* o *ava*): חוּם (chut), cusir, dona *cud-ere*, ll., contret en *u*, però dona també de la forma חוּם (chavat) *çavata, çavater, çavateria; savate, savatier*, fr.; y *zapato, zapatero, zapatería*, c.; שור (çur), retirarse, dona la forma contreta *surriar* o *xurriar* o *ai-xurriar*, y la desplegada *e-sver ar.*

ז

§ 79 *Fonètica semítica.* El ז (**zayin**) **se muda en** ד, ם, ע, יֵ: **cf.** זבח **y** דבח (**zabach y dbach**), **sacrificar;** עלז **y** עלם (**hhalaz y hhalás**), **saltar de gòig;** זעק **y** צעק (**zahhaq y tsahhaq**), **cridar;** זור, סור, **y** שור (**zur, sur y çur**), **marxar. Sè fa** ר **també alguna vòlta:** בזק **y** ברק (**bazaq y baraq**), **espargir raigs.**

§ 80 *Fonètica semítich-catalana.* El ז **còm dental s' enfortèix en** *s*, *t* **o** *d*: *sachsejar*, **de** זעזע (**zahhzéahh**), **agitar;** *safra*, (**rastre d' olor**), **de** זפר (**zaphar**), **òldre suaument;** *sever*, *severitat*, **de** זור (**zur = zavar**), **estrènyer;** *dia* **y** *dies*, *dives* **y** *divus*, **ll., de** זיו (**ziv**), **esplendor;** *din-ar*, **de** זין (**zin**), **alimentar;** *tèya*, *tæda*, **ll.,** δαίς, **de** זהה (**zaháh**), **resplendir.**

§ 81 **Còm paladial se muda en** *j*, *g*, *y*: *junyir*, *jungere*, **ll., de** זוג (**zug**), **unir;** *bajart*, **de** וזר (**vazar**), **portar;** *Ju-piter* **y** *jub-ar*, **ll., de** זיו (**ziv**), **esplendor, o** זהב (**zahab**), **resplendir;** *joya*, **c. y cat. de** זהה (**zaháh**), **brillar;** *aljup*, *aljibe*, **c., de** הל (**hal**), **art. y** זוב (**zub**), **aljup;** *jeuner*, **fr.,** *jentare*, **ll.,** *yantar*, **c. y** *jana*, **b., de** זון (**zun**), **alimentar.**

§ 82 **Se fa** θ **en grech y després** *c* **en llatí y nòullatí:** θοίνη, *cœna*, **ll.,** *cena*, **cat., c., t.,** *cène* **fr., de** זון (**zun**), **alimentar;** *aceite*, *aceituna*, **c., y** *azzaith*, *azzaitun*, **ar., de** זית (**záyith**), **oliva;** *ciere*, **ll., de** זחח (**zachach**), **mòure. El valor de** *z* **y** *c* **catalana o castellana es el quin dona 'l** ז **de sí.**

§ 83 **Se fa** *r* **especialment per influència arábiga:** *recordar*, **del participi de** זכר (**zacar**), **recordar** (§ 79, 165 y 178).

§ 84 **En** *braç*, *brachium*, **ll.,** βραχίων, **se fa** *b*, **de** דרע (**drahh**), **cald., de** זרוע (**zeróahh**), **braç.**

§ 85 **El** ז **cau a vegades:** ἁγνός, **pur,** ἅγιος, **sant, de** זכה (**zacáh**), **pur;** *acordarse*, **c., de** זכור **participi de**

זכר (zacar), recordar; *ahuch, ahucar*, participi de זעק (zahhaq), clamar.

Aquèsta cayguda de consonants té pròus exemples en nòstres llèngües: cf. *èura* y *ll-èura, l-ierre*, fr., de *hedera*, ll., de גדר (gader), mur; *os*, pronòm, y *v-os*; *ornar* y *g-ornir*; *osar*, c. y *g-osar*, cat.; *ora* ll., *orilla*, c., y *v-òra* cat.; *olla*, b., gallina, y *p-ulla*, ll., etcétera.

ח

§ 86 *Fonètica semítica.* El ח (cheth) se muda en ה, ג y ק: cf. צהר y צחר (tsachar y tsahar), brillar; חול o חיל y גיל (chul o chil y guil), saltar d' alegria; חצץ y קצץ (chatsats y qatsats), partir.

§ 87 *Fonètica semítich-catalana.* El ח s' enfortèix en *c* (k): *cabana*, de חפן (chaphan), cobrir; *cremar*, de חמם (chamam), cremar; *còr*, de חרד (charad), trepidar.

§ 88 S' endurèix en *g: gandul*, part. de חדל (chadal), ser peresós; *galòy*, part. de חלה (chaláh), estar dèbil; *gòtlla*, de חגלה (chogláh), perdiu.

§ 89 Se palatinisa en *j*, *g* o *x*, o *ch* c.: *jupa, gipó* y *chupa, jubón*, c., de חפה (chuppáh), covèrta, vestidura; *gemir*, de נחם (nacham), gemir; *xèra*, (valdigarada), de חרה (charáh), ardir.

§ 90 Se sibilisa en *s: siboch*, de חבק (chabaq), estarse ab les mans plegades; *sabre*, de חבר (chabar), tallar; *siroco*, t., de חרך (charac), ardir.

§ 91 Se cambia en *f* o *h: fosch*, de חשך (chóixech), tenebres; *fi, fina, finèsa, finura*, de חן (chen), suavitat; *fum*, de חום (chum), ser nègre, cremar; *hòst, hòsta, hostal, hueste, huésped, hospital*, c., *hostis, hostia*, ll., de חוץ (chuts), fòra, foraster.

§ 92 Còm aspirada, s' apaga també sovint, però no tant còm l' א y 'l ה: *aixa*, de חצץ (chatsats), tallar; *arç*, de חרז (charaz), punyir; *atri*, de חצר (chatser), atri, vestíbul.

ט

§ 93 *Fonètica semítica.* El ט (teth) se muda en ד, צ y ת: cf. טבב y דבב (tabab y dabab), caminar sènç trepig; טבע y צבע (tabáhh y tsabáhh), sumergir; חטף y חתף (chataph y chathaph), pèndre.

§ 94 *Fonètica semítich-catalana.* El ט conserva ordináriament la sua valor fonamental de *t: terme, termenar,* de טרם (taram), tallar; *torn,* de טור (tur), voltar; *trama, trampa, trèma,* de טרם (taram), agafar.

§ 95 Se suavisa en *d: adob-ar,* de טוב (tob), bò; *valdufa,* de הל (hal), art. y טוף (tuph), tombar.

Per venir al catalá ab *t,* a vòltes ha passat per θ grech: *estripar* (esparracar), de θρύπτω, id, cf. *estrep, estrepanal,* de טרף (taraph), esparracar; tròno, *thronus,* ll., θρόνος, de טהר (tohar), esplendor, magestat.

י

§ 96 *Fonètica semítica.* El י (yod) se fa ו, נ, א, ה, ח, ב y ק: cf. ילד, ולד etiòpich, y *valada,* ar. (yalad, valada), engendrar; יצב y נצב (yatsab y natsab), collocar; יחד y אחד (yachad y achad), unir; ילך y הלך (yalac y halac), anar; ימם y חמם (yamam y chamam), ardir, cremar; יטר y בשר (yaixar y caixar), adreçar, ser rècte; ישיש y קישישא sir. (yaixix y qaixixa), vell, anciá.

§ 97 *Fonètica semítich-catalana.* El י consonant se fa *j* o *g* catalá-llatina y *j* cast.: *jove, juvenis,* ll., *joven,* c., *jeune,* fr., *giovine,* t., de יון (yaven), bullir; *jubilació,* de יובל (yóbel), jubilació, cf. *júbilo,* c., *giubilare,* t.; *juheu, judío,* c., *juif,* fr., *giudeo,* t., *judæus,* ll., ἰουδαῖος, de יהודי (yehudí), juheu.

§ 98 Desde *y* o *j* passa a *ll:* de מוי (moy), aygua, se fa *mòy, moyar,* o *mòll, mollar.*

§ 99 Se convertèix remolt sovint en *v* o *b* (§ 96): *va-*

dar, vèure, videre, ll., de ידה (yadáh), conèixer; *volèr*, de יאל (yaal = vaal), volèr; *re-verència, re-ver-eri, ver-eri*, ll., de ירא (yaré), respectar, témer; *braga braguer*, de ירך (yárec), hipogastri.

§ 100 El ' se fa *k* (§ 96) o *g* o *c*: *κίθαρα, cithara*, ll., *cítara*, c., cat., *guitarra*, c., cat., *guitarrer* (atzavarer), de יתר (yéther), còrda; *cæter*, ll., el demès, de יתר (yathar), restar, sobrar. Aquèix enllaç del yod o *y* ab la *k* se vèu en el pas llatí-catalá de *ct* a *yt*: *fructus, fruyt, coctus, cuyt*, o llatí-francès de *ct* a *it, factus, fait, perfectus, parfait, lacte, lait*.

§ 101 El ' vocal s' apaga còm en hebrèu al costat de *e, i*: *mèna*, de מין (min), espècie; *guit, guita*, de עיד (hhid), tirarse sobre altre rabiosament. A vòltes però se deixa sentir aconsonantat: *meyn-ada, meyn-ad-era*, de מין (min), descendència.

ב

§ 102 *Fonètica semítica*. El ב (caph) se muda en ג (§ 56), י (§ 96) y ק; cf. דכך y דקק (dacac y daqaq), picar.

§ 103 També s' aspira en ח, ה y ע: cf. מכר, מחר y מהר (macar, machar y mahar), comprar; כתר y עתר (cathar y hhathar), circuir.

§ 104 *Fonètica semítich-catalana*. El כ dona *c* o *k*: *clapir*, de כלב (calab), clapir; *còlp, colaphus*, ll., de כלף (calaph), picar; *carcoma*, de כרכום (carcom), id.

La *c* o *k* se pòden fer *c* dental davant de *e, i*: *cir-era*, de כיר (kir), flamejar, cremar; *cir-uela*, c., pruna, de id. De *ç* passa a *x, ch*, c. y fr. (§ 179): cf. *cirera*, o *xirera*, dialectal.

§ 105 Se suavisa en *g*: *grehelles, gresòl*, de כיר (kir), fogó; *ganso, gansejar*, de כהה (caháh), ser remís; *gavan-ell*, do כבן (cabán), lligar.

De *g* pòt passar a *v*.

§ 106 Se **palatinisa en** *g* **o** *j*: ***arranger*, fr., *arranjar*, *regir*,** de ערך (lharac), **disposar, ordenar.**

§ 107 **En grech aparèix en** κ **o en** χ: כוה (cavah), **dona** καίω, **cremar,** כתנת (cutthóneth), χιτών, **túnica. En aquèixa forma de** *j* **gutural se tròva en castellá.**

ל

§ 108 ***Fonètica semítica.*** **El** ל (lámed) **se muda en les altres líquides** נ, ר, מ: **cf.** נתן **y** נתל (nathán y nathal), **donar;** שרשרה **y** שלשלה (xarxaráh y xalxaláh), **cadèna; cf.** λείριον, *lilium*, **ll., y** *lliri*.

§ 109 **Se fa tambè** ד (§ 60): **cf.** *odor*, **ll. y** *olor*, **c., cat.;** δαίρ **y** *levir*, **ll.**

§ 110 **Se fa** ו **quiescent o apagat en** *o*, *u* (§ 72); **cf. lo abaixament casi contínuu de la** *l* **en** *u* **que fan el francès, el provençal y sovint el catalá: cf.** *saltus*, **ll. y** *saut* **fr.;** *albada*, **cat. y** *aubado*, **pr.;** *vòlta*, **cat. y** *voute*, **fr.;** *tau tau*, **cat. y** *tali tali* **(modo), ll.**

§ 111 ***Fonètica semítich-catalana.*** **El** ל **guarda la sua valor de** *l*: *lèlo*, **de** אליל (elil), **va, vuyt;** *clapir*, **o** *glapir*, **de** כלב (calab), **lladrar;** *vèl*, **de** עלה (hhaláh), **cobrir.**

§ 112 **El** ל **se fa** *ll*: *llig-ar*, **de** לאג (laag), **unir;** *llantèrna*, **de** להם (lahat), **ardir, flamejar;** *llaç*, **de** לקח (laqach), **agafar. Aquèix cambi molt comú en catalá ho es pòch en totes les altres llèngües nòullatines: cf.** *llèngua*, **cat., ab** *lengua*, **c.;** *lingua*, **t., bol., port., gall.,** *linguo*, **prov.,** *langue*, **fr.**

§ 113 **Se fa sovint** *r* (§ 108): *lero*, *lir-ó*, **de** אליל (elil), **va, vuyt;** *rib-ell*, **(Mallorca), dim. de** *lebes* (peròl), להב (lahab), **ardir** (§ 114).

§ 114 **De** *l* **va a** *ll* **y de** *ll* **a** *g* **paladial: cf.** *gibrell*, **o** *llibrell* **(Ibiça),** *lebrillo*, **c.,** *lebes*, **ll. (peròl), de** להב (lahab), **ardir, cremar; cf. també** *camilleres*, **y** *camigeres*; *lleixamí* **y** *geçamí*; *Gertrudis* **y** *Llertrudis* **(Mallòr-**

ca); l' Andalusia pronuncia per *g* o *j* paladial suau la *ll* c., dihent vg. *Seviya* o *Sevija*, per *Sevilla*.

§ 115 Se muda també en *d* (§ 63 y 109).

מ

§ 116 *Fonètica semítica.* El מ (mem) se muda en les altres llabials ב y פ (§ 52).

§ 117 Se muda en les altres líquides נ y ל: cf. שִׁמם y שִׁמן (çatám y çatán), contrariar; el cambi en ל es molt clar, tant còm es freqüent el cambi en נ.

§ 118 *Fonètica semítich-catalana.* El מ guarda la sua valor de *m*: *mès*, de מן (men), lluna; *man-ar*, de מנה (manáh), determinar, senyalar; *mal* (dolent), de מעל (mahhal), obrar pèrfidament.

§ 119 Se cambia sovint en *b* (§ 116): *bastar*, de מצה (matsáh), ser suficient; *berenar* o *brenar*, de מרר (marar), rajar, perxò bèure, cf. *merendar*, c.; cf. μορτός y βροτός, per μροτός, mortal.

§ 120 Se muda sovint en *n* (§ 117): *nos* o *ems*, per *nos* o *ens*, de נחנו (náchnu), nosaltres: *m* per *n* que guardèm en la 1.ª persona plural de tots els vèrps: *amè-m*, *llegi-m*, y que' l fr., prov., piam. y bol. retornen a *n*: *aimons*, fr., *aman*, pr., piam., *amèin*, bol.

נ

§ 121 *Fonètica semítica.* El נ (nun) se muda en les líquides ל y מ (§§ 108 y 117). Se muda també en ר: cf. שנים (xnáyim), y תרין (thren), cald., dos.

§ 122 Se prefixen indiferentment el נ o 'l י en alguns vèrps: cf. נקש y יקש (naqaix y yaqaix), caçar aucells.

§ 123 *Fonètica semítich-catalana.* El נ guarda la sua valor de *n*: *nèn* o *nin*, de נין (nin), fill; *nòure*, de *nocere*, de נכה (nacáh), ferir, matar; *nèt*, de ניץ (nits), brillar, florir.

§ 124 Alguna vòlta se fa *ny*: *nyacarse*, de נכה (nacáh),

ferir, colpejar; *niño*, c. de נוּן (nun), engendrar (§ 123).

§ 125 A vòltes se fa *l* (§ 121): *sepèli*, *sepultar*, de סָפַן (saphán), cobrir; *xabal*, de שָׁבַן o שָׁבַל (xabán o xabal), créixer.

NÒTA. Per l' estudi etimològich de la *ny* y de les demès paladials *g*, *j*, *ll*, *x*, *s* será convenient consultar ma *Gramática etimològica catalana*, pls. 25-33.

ס

§ 126 *Fonètica semítica.* El ס (sámech) se muda en שׂ: cf. סָכַן y שָׂכַן (sacán y xacán), habitar.

§ 127 Se muda també en ז y צ (§§ 79 y 150).

§ 128 Se muda també en les dentals ט, ת: סִין y טִין (sin y tin), fanch; סָמַךְ y תָּמַךְ (samac y thamac), sostenir.

§ 129 *Fonètica semítich-catalana.* El ס guarda la sua valor de *s*: *sach*, de סַק (saq), sach; *sagí*, de נָסַג (nasag), untar; *sil-ènci*, de סֶלָה (saláh), callar.

§ 130 Se palatinisa ben sovint en *x* (§ 126): *xarnera*, de סָרָן (séren), eix. Cfr. *simplex*, ll. y *simple*, *ximple*.

ע

§ 131 *Fonètica semítica.* El ע (hhháyin) se debilita en א (§ 47) o s' enfortèix en ג, ב o ק: cf. נָבַע, נָבַג y נָבַךְ (nabahh, nabag y nabac), bullir; שָׁמַע y שָׁמַק (xamáhh y xemaq), ohir.

§ 132 Se muda en ר pel parentiu del ע ab la *y* y de aquèsta ab la *r*: cfr. *arbre* y *aybre* (Rosselló), y מָעַט y מָרַט (mahhat y marat), polir.

§ 133 Es freqüentíssim el cambi de ע en צ còm el de צ en ע, sobre tot passant de l' hebrèu al caldèu: cfr. צֶמֶר y עַמְרָה (tsémer y hhamráh), llana; אֶרֶץ y אַרְעָא sir., (érets y harhha), tèrra.

§ 134 *Fonètica semítich-catalana.* El ע còm aspirada, be que mès fòrta que l' א y 'l ה, s' apaga ben sovint

lo metèix essent inicial que medial o final: *antich*, de עתיק (hhattiq), antich; *a*, de עד (hhad), encaminament, direcció, pas; *loc-ució*, de לעג (lahheg), barbotejar; *mal*, de מעל (mahhal), perfídia, pecat; *gluo*, de לוע (lúahh), engolir. (V. § 27, 31, 33, *b*).

§ 135 S' enfortèix en *g* o *c* (k): *gran*, de ערן (hharán), ser alt; *cuyro*, de עור (hhor), pell; *cabra*, de עפרה (hhaphráh), sagalla.

§ 136 S' aspira en *f* o *h*: *fust*, *fusta*, *fustis*, ll., de עץ (hhets), arbre; *fònt*, de עין (hhin), rajar; *balafiar*, de בלע (baláhh), malgastar; *hasta*, de עץ (hhets), arbre; *himne*, de ענה (hhanáh), cantar; *hurra*, de עורה (hhurah), despèrtat, álçat.

§ 137 Se sibilisa en *c* o *s*: *cèu*, *cepat* y *cibare*, *cibus*, llatí, de עבה (hhabáh), ser gras; *cedir*, de עדה (hhadáh), passar, anar.

§ 138 Se convertèix molt sovint en *b*, o *v*, o *m*: *bast-ó* y *mástil*, de עץ (hhets), arbre; *burro*, *burra*, de עור (hhur), bullir, ser mogut; *vèna*, de עין (hhin), rajar; *vèl*, *vel-ar*, de עלה (hhaláh), cobrir.

§ 139 De *v* passa a *g* (§ 135): cf. *vado* y *vadum*, ll., *vado*, c., y *guau*, *gual* (pas de riu), de עדה (hhadáh), passar.

§ 140 El *y* de la forma de la *y* prèn a vòltes el seu valor de *i* consonant, y de *y* passa a *j* c. y cat. o a *ll* cat.: *puyar*, *puj-ar*, *puig*, de בעה (bahháh), ser alt, prominent; *tay-ar*, *tall-ar*, y *taj-ar*, c., de גדע (gadáhh), tallar, podar; *pira*, *pyra*, ll, y πύρ, de בערה (bheráh), incèndi; *piara*, c., ramat de pòrchs, burros, cavalls, de בעיר (behhir), ramat de bestiar; *pid-olar*, *pet-ere*, ll., *ped-ir*, c., πυ(ν)θάνομαι, ἐ-πυθ-όμην, *pi-ar* c., *pi-us*, ll., *pie-dós*, cat., *pi-etoso*, t., de בעה (bahháh), demanar, preguntar, suplicar; *genoy* o *genoll*, de כנוע (canúahh), part. de כנע (canahh), doblegar.

§ 141 El *y* se sibila en *s* a vòltes: *crus*, ll., genoll, de כרע (carahh), genoll.

פ

§ 142 *Fonètica semítica.* El פ (phe) o ף (pe) se tròva raramente cambiat en ב: cf. פרזל y ברזל (pharzel y barzel), fèrro (§ 52).

§ 143 *Fonètica semítich-catalana.* El פ val còm en hebrèu per *p* o per *f: portar*, de פרה (pharáh), portar; *pèra*, de פאר (phaar), ardir; *petit*, de פתת (phathath), partir, trocejar; *figa*, de פג (phag), figa; *fèndre*, de פדד (phadad), tallar, separar; *fúria*, de פור (phur), ardir, cremar.

§ 144 Se muda en *b: buf-ar*, de פוח (phúach), bufar; *bleg-ar*, de פלג (phalag), rotllar, plegar; *tomb-ar*, de טוף (tuph), circuir.

§ 145 Se fa *h*, especialment en cast. y gascó: *hermós, hermoso*, c., *formosus*, ll., de פאר (phaar), ardir, ser hermós; *hijo*, c., *hil*, gascó, de *filius*, φιλέω, amar, de פאר (phaar), ardir, cremar. Basta recordar que la *f* o *ph* ll. se fa sempre *h* aspirada en gascó, y *h* muda o aspirada, ben sovint en castellá.

§ 146 El' פ se fa *s* en grech: σῦκον, de גפ (phag), figa, *ficus*, ll.

§ 147 El פ se fa θ en grech, y dequí; *t: termòmetre*, de θερμόμετρον, de θερμός, calor, de פאר (phaar), cremar, y μέτρον, de מדד (madad), amidar.

צ

§ 148 *Fonètica semítica.* El צ (tsadé) se muda en ט, especialment en el caldèu: cf. טהר y צהר (tsahar y tahar), brillar (§ 93).

§ 149 Se muda mènys sovint en ד: cf. צבב y דבב (tsabab y dabad), caminar pòch a pòch.

§ 150 Se sibilisa en ז, שׁ, ס (§ 79) y s' aspira en ע (133), y tal vòlta desde aquèst ע passa a les paladials ג, ב y ק: cf. צלל y גלל (tsalal y galal), girar; צנר

y כנר (tsanar y canar), fer estridor; צבר y קבר (tsabar y qabar), apilotar.

§ 151 *Fonètica semítich-catalana.* El צ se guarda pòques vegades, y encara endolcit en *tz: gatzara*, de עצרה (hhatsaráh), reunió popular; *atzur*, part. de צהר (tsahar), brillar; *a-tzar-at*, de צער (tsahhar), ser petit.

§ 152 Dels dos elements que l' integren que son *t* y *s* queden sòls l' un o l' altre: *atri*, de חצר (chatser), atri, vestívol; *turba* (combustible), de צרב (tsarab), cremar; *treb-òl* o *tresp-òl*, metát. de רצף (ratsaph), ensostrar; *sala* (casa, peça d' èlla), de צלל (tsalál), cobrir; *vessar*, de בצץ (batsats), rajar pòch a pòch; *as-sah-in-ar*, de *ad* pref., צעק (tsahhaq), clamar, cridar, *i-gena* y *ar*, sufixs.

§ 153 Se fa *z*, *ç* o *c*, cat., y *z*, *c* cast.: *çurra*, cat., *zurra*, c. de צרר (tsarar), castigar; *zèro*, cat., *cero*, c., de צער (tsahhar), ser petit; *cencerro*, c., de צנר (tsanar) o צנצר (tsintser), fer estridor.

§ 154 De *t* o *s*, *ss* passa a *d* o a *x*: *xebit*, *xebita*, de צבי (tsebí), cabrit, sagalla; cf. *schnarren*, *schnurren*, ger., de צנר (tsanar), fer estridor.

§ 155 Però la característica del צ (ts) es la seva contínua metátesis en *st* que se li observa en totes les llèngües indoeuropèes, inclòs el sanscrit: *astam*, sc., *hasta*, c., cat., preposició, de קצה (qatsáh), partir, tallar, perxò *terminar*, *limitar*, *finir*; *fustis*, ll., *fusta*, *hasta*, *basto*, *màstil*, de עץ (hhets), arbre, llènya; *astra*, sc., cèl, èter, ἄστρον, *astrum*, ll., *astre*, cat. y fr., *astro*, c., t., *stern*, ger., de צהר (tsahar), brillar; *festum*, ll., *fest*, ger., *festa*, cat., t., *fiesta*, c., *fête*, fr., de עצה (hhetsáh), consèll, junta; *estampa*, de צפה (tsapháh), mirar; *stella*, ll., t., *estèl*, *estrella*, c., cat., *étoile*, fr., de צהר (tsahar), brillar. Còm se vèu en *fête* y *étoile* el francès omèt la *s*, omissió que sòl indicar l' ortografia per l' accent circumflèx, còm en *fête* per *feste*.

ק

§ 156 *Fonètica semítica.* El ק (qoph) se cambia en les altres paladials ג y כ (§ 56 y 102).

§ 157 Se muda també en les guturals ה y ע (§ 86 y 131).

§ 158 Se muda en valor de *t,* còm les criatures diuen *totar, tonvidar* per *tocar, convidar* per ser mès fácil de pronunciar la *t* que la *k:* cf. שִׁקֵּה y שְׁתֵה (xaqáh y xathàh).

§ 159 *Fonètica semítich-catalana.* El ק guarda la seva fòrça de *q: colar,* de קלח (qalach), rajar; *canya,* de קנה (qanéh), canya; *còsta,* de קצה (qatsáh), partir.

Passa al grech en κ: κράζω, κηρ-ύττω, *cridar,* de קרא (qará), cridar.

§ 160 S' endolcèix en *g* gutural: *gana,* de קנה (qanáh), tenir gran desig; *guany-ar, gan-ar,* c., *gagn-er,* fr., de קנה (qanah), adquirir; *falag-u-er,* de חלק (chalaq), acariciar. Aquèst cambi li es general en totes les llèngües.

§ 161 S' endolcèix mès fins a *h,* o s' apaga totalment: *hasta,* c., cat. (fins a), y *astam,* sc., id., de קצה (qatsáh), fi, límit, trènch, tall; *abastar,* de קבץ (qabats), agafar ab les puntes dels dits.

§ 162 Se palatinisa en *g: git-ar,* de קיט (qut), vomitar; *gèn-re, gent, en-gen-drar,* de קנה (qanáh), engendrar; cf. γεν-νάω, *gigno, genero,* ll., *género, gente, engendrar,* c. De *g* paladial pòt passar a *z,* a *y* o *j,* a *ll,* cf. *zente,* venecià, per *gente, molta yent,* popular, per *molta gent;* per la *ll* V. § 114. Se fa *ch* fr. y *x* cat.: *chaire,* fr., tròna, y *xar-rar, xèr-ra* (perdiu), de קרא (qará), cridar. En germ. li corresponen *ch: charen, charo,* cridar, crit; o *sch*=*x: schreien,* o *k: krähe,* gralla, y *krähen,* cantar el gall.

§ 163 Se sibilisa en *c: concili, conceller*, de *cum*, juntament, y קהל (qahal), convocar, reunir.

§ 164 Pel camí de l' aspiració qu 'l duu a *h* (§ 161) pòt venir el ף a *f: fast-ig*, o *fástich, hastío*, c., de קוּץ (quts), fer fástich, fer vòmits.

ר

§ 165 *Fonètica semítica.* El ר (reix) se muda en ל y נ (§ 108), en ע (§ 132), en ז (§ 79), en ם: cf. חרם y חסם (charam y chsam), *charam* y *chazam*, y *ramam* y *zamam*, ar., encabestrar.

§ 166 Molts camins un ר infix suplèix el doblar una consonant: cf. דמשׂק y דרמשׂק (Dammèçeq y Darméçeq), Damasch; cf. *anella* o *arnella*, de *annulus*, anell.

§ 167 *Fonètica semítich-catalana.* El ר guarda la sua fòrça de *r: rifa*, de רפה (raphàh), tirar; *xifra*, de ספר (saphar), escriure; *rondar*, de רוּם (rut), divagar.

§ 168 Essent en hebrèu sempre senzilla, se dobla sovint en catalá, llatí, germánich, etc.: *escarransit*, de גרם (garás), fer tròços petits; *serrar*, de נשׂר (naçar), serrar; *gorr-í*, de גור (gur), cadell.

§ 169 Se muda en *l* (§ 108 y 165): *tal-ayar*, de נטר (natar), guardar, vigilar; *pètal* (de les flòrs), de פטר (phatar), esbadellar; *plorar*, per *p-ror-ar*, de רוּר (rur), rajar.

De *l* passa a *ll*: *b-roll-ar*, per *b-ror-ar*, de רוּר (rur), rajar (§ 112).

Rov-inyar, rov-inyòl, per *ror-inyar, ror-inyòl*, y *ros-ada, ruixat*, ensènyen passos de *r* a *v, s, x*.

§ 170 Se muda en *d: des, des-ar* (amagatall, amagar), de רזז (razaz), ocultar; *god-ay, god-ayar*, de גור (gur), cadell (§ 63 y 109).

§ 171 Molts còlps la *r* prové de ל (§ 113): *rov-èll, rub-rica, ròig, ruh-ent, en-ruh-entir, rub-or* y *ru-*

b-er, *rub-eo*, *e-rub-eo*, etc., ll., tots de להב (lahab), ardir.

ש

§ 172 *Fonètica semítica.* El ש (çin) se muda en ס sovint en caldèu y sempre en siri: cf. שבר y סבר (çabar y sbar), mirar, esperar.

§ 173 En arábich se muda en *x* o ש: cf. שנא (çané) y *xana*, ar., odiar.

§ 174 Dintre 'l metèix hebrèu se muda en ש, ס, צ, ז: cf. שאר y שאר (çaar y xaar), bullir; שפן, ספן y צפן (çaphán, saphán y tsaphán), cobrir; שקק y זקק (çaqaq y zaqaq), colar, escórrer, rajar.

§ 175 Se muda també en les aspirades א, ה: cf. שרג y ארג (çarag y arag), teixir; שדה y הדה (çadáh y hadáh), estendre.

§ 176 Molts camins se prefixa a una altra arrèl: cf גבב y שגב (gabab y çagab), ser alt.

§ 177 *Fonètica semítich-catalana.* El ש guarda la sua valor de ç, o *s* molt xiulada: *sag-aç*, de שכה (çacáh), mirar, contemplar; *sig-ne*, *seg-ell*, *seny-al*, per *seg-nal*, de שכה (çacáh), tallar, gravar ab l' estil o punxó; *sèrie*, de שורה (çoráh), sèrie, ordre.

§ 178 Encara la *s* pòt ser suau: *mesura*, de משורה (meçuráh), mesura. Desde *s* passa a *r*, cf. *sastre*, de *sartore;* cf. la proximitat de ז o *s* o *r* (§ 79 y 83).

§ 179 Se palatinisa en *x*: *xay*, *xaya*, *xayar*, de שיה (ceyeh), ovèlla o cabra; *xamp-ar*, de שפה (çapháh), devorar; *xarrup-ar*, part. de שרף (çaraph), xarrupar.

§ 180 El sò de ש prefix del § 176 se prefixa en forma de σ, *s*, en grech y llatí y en forma de *es* en catalá sènç alterar la valor de l' arrèl: *es-criu-re*, cat., *es-crib-ir*, c., *s-crib-ere*, ll., γράφ-ειν, de גרב (garab), rautar, rascar, gravar.

ש

§ 181 *Fonètica semítica.* El ש (xin) se muda en ת: cónfer חרש y חרת (charaix y charath), esculpir; cf. en grech el pas de σσ a ττ: κηρύσσω o κηρύττω, predicar; γλῶσσα o γλῶττα, llèngua, etc. També 's muda en ז y צ, però molt pòch.

§ 182 El ש en l' arábich sòl ser sempre ש o ص: cf. שאל (xaal), y *ṣáala*, ar., demanar. Pòchs camins guarda l' arábich el ש: cf. שמש (xémeix) y *ximṣun*, ar., sòl. A vòltes l' arábich muda el ש en *th* o *z* castellana: cf. שלג (xéleg) y *zéljun*, ar., neu.

§ 183 El caldèu y 'l siriach guarden el ש a tot arrèu ahont l' arábich l' escriu per *x* o ص, y 'l muden en ת a tot arrèu ahont l' arábich el cambia en *th* o *z*, c. (§ 182): cf. שלש (xaloix), heb., תלת (thlath), caldèu y *zalázun*, arab., très.

El caldèu lo muda també en ד: cf. שד y דד (xad y dad), mamella.

§ 184 L' etiòpich sustituèix sempre el ש per ס.

§ 185 *Fonètica semítich-catalana.* El ש guarda la sua valor y tròva sa plèna representació en el *x* cat., gascó, astur y gallèch: *xarxa*, de שרשה (xarxáh), cadèna; *xaf-ar*, de שוף (xuph), xafar; *xabal*, de שבל (xabal), créixer.

§ 186 Se convertèix en *s*: *sir-èna*, de שיר (xir), cant; *seguir*, de שוק (xuq), seguir; *sis-ar*, de שסה (xasáh), robar.

§ 187 S' enfortèix en *t* (§ 183): *torra*, *torre*, c., *turris*, ll. de שור (xur), vigilar, talayar; *tòro*, *toro*, c., *taurus*, ll. de שור (xor), bòu; *tong-ada*, de *tunc* o *tum*, de שם (xam), allí (de llòch o de temps).

§ 188 De *t* passa a *d*: *donch* o *doncha*, V. *Tongada* (§ 187); *dida*, de שד (xad), pit o mamella; *dent*, de שן (xen), dent.

§ 189 Lo mès notable del שׂ (a vòltes també del שׁ) es el seu desplèch freqüentíssim en *sc*: *e-scarn-ir*, de שנה (xanáh), despreciar; *e-scòla*, *schola*, ll., σχολή, de שלה (xaláh), estar quièt; *escot-ar* de שׂר (xod), pit; *e-scar-arse* (fugir del niu les aus novelles) de שׂור (çur), retirarse; *e-squèrda*, *e-scard-ar*, de שׂרד (çarad), fer esquèrdes. Pot quedarse ab el sòl sò de *k*: *carbó*, de שׂרב (xarab), cremar; *quebrar*, c., de שׂבר (xabar), partir, trencar.

També nosaltres despleguèm el *x* en tot Catalunya, Balears y València, dihent, vg. *merèsch*, *merèsca*, *repetèsch*, *repetèsca*, mentres la tendència afembradora de Barcelona xeixèja, dihent, y, lo que es pitjor, escrivint: *meríèixo*, *merèixi*, *repetèixo*, *repetèixi*.

§ 190 El grech no tenia el sò del שׂ, y perxò 'l representava per σ, σσ, per σκ o σχ: σειρά, de שׂרה (xeráh), còrda, rèngle; τάσσω o τάττω, ordenar, senyalar, de דוּשׂ (duix), partir, tallar, dehont *tasca*; σκῆπτρον, *sceptrum*, *cèptre*, cat., *cetro*, c. de שׂבט (xébet), cèptre; σχίζω, *scindo*, *e-squins-ar*, de שׂסע (xasáhh), esquinsar.

No obstant, el grech té 'l ξ equivalent en figura al שׂ en alguns mots, vg. ἕξ, de שׁשׁ (xeix), sis.

§ 191 El llatí presenta 'l שׂ per *s*, per *sc*, per *t*, per *d* (§ 186, 189, 187, 188): cf. *sequi*, de שׂוּק (xuq), seguir; *discus*, *discere*, de דוּשׂ (duix), partir; *turris* de שׂור (xur), vigilar; *dens*, de שׂן (xen), dent.

Però també 'l llatí escriu lo *x* ahont hi havia שׂ hebraych: *sex*, de שׁשׁ (xeix), sis; *taxare*, de דוּשׂ (duix), partir; circunstáncia que fa sospitar si 'l llatí tindria també algún *x* paladial.

ת

§ 192 *Fonètica semítica.* El ת (thau o tav) se muda en ט y שׂ (§ 93, y 181, 183). També es equivalent de א o ה: confer תּוּב y אוּב (tub y ob), tornar.

§ 193 *Fonètica semítich-catalana.* El ת dona *t: es-tie-ores*, de תיז (thiz), tallar; *es-taç-ar*, de תיז o תזז (thiz o thazaz), tallar; *tendir, estendre*, de תנן (thanan), estendre, allargar; *intriga*, de *in* y תגרה (thigráh), lluyta, *contentio.*

§ 194 Pòt ser *c* o *t: vici, vicio, vitium*, de עוית (hhavith), ruina.

§ 195 El grech li guarda la valor de θ: θίβη o θήbη, de תבה (thebáh), arca.

Resum: còm se trovará un mot catalá en la llèngua semítica

§ 196 La paraula que se cèrca, té très llètres radicals, o dues, o una, o no 'n guarda cap del semítich.

A. Cas de très llètres radicals.

1.er En aquèt cas còm en els altres dèuen descontarse del mot en estudi tots els prefixs (per exemple, en *escombra*, la *e*, resultant *scombra*, V. § 8).

2.ón Dèuen descontárseli 'ls infixs (en *scombra* la *m* y la *r*, resultant *scoba*, V. § 19 y 21).

3.er Dèuen descontárseli 'ls sufixs (en *scoba* la *a*, sufix femení, resultant *scob*, V. § 24).

4.art Es convenient desvocalisarla del tot (en *scob* queda *scb*, V. § 45).

5.nt Llevòrs, per trovar aquèixes consonants, o llurs equivalents, cal recordar que

S La *s* pòt ser ס (§ 129), ש (§ 50), ה (§ 68), ז (§ 79), ח (§ 90), צ (§ 141), ץ (§ 152), שׂ (§ 177), o שׁ (§ 186).

C o K La *c* o *k* pòt ser כ (§ 104), א (§ 51), ה (§ 67), ח (§ 87), י (§ 100), ע (§ 135), ג (§ 58), o ק (§ 159).

B La *b* pòt ser ב (§ 53), ג (§ 59), ו (§ 73), י (§ 99), מ (§ 119), א (§ 50), ע (§ 138), o פ (§ 144).

Aquí 's trovará סחף (sachaph=schph = scp = scb), que significa escombrar.

D La *d* pòt ser ד (§ 61), ז (§ 80), ט (§ 95), צ (§ 149), ש (§ 188).

F La *f* pòt ser פ (§ 143), א (§ 50), ח (§ 91), ע (§ 136).

G La *g* pòt ser ג (§ 57), א (§ 51), ה (§ 69), ו (§ 75 y 76), ח (§ 88), כ (§ 105), י (§ 100), ע (§ 139), ק (§ 160).

H La *h* pòt ser א (§ 50), ה (§ 66), ח (§ 91), ע (§ 136), ק (§ 161), o resultat d' una gutural, dental, o qualsevòl altra consonant llatina o nòullatina. Vide *Gramática etimològica catalana*, pl. 447.

J La *j* paladial *(ja, ge, gi, jo, ju)* pòt ser ז (§ ' 81), (§ 97), ל (§ 114), ע (§ 140).

L La *l* pòt ser ל (§ 111), ר (§ 169), o ד (§ 63).

Ll La *ll* pòt ser ל (§ 112), י (§ 98), ע (140), o ד (§ 63).

M La *m* pòt ser מ (§ 118), ב (§ 55).

N La *n* pòt ser נ (§ 123), o מ (117).

ny La *ny* pòt ser נ (§ 124). V. Formació de la *ny*, *Gramática etimològica catalana*, pl. 26.

P La *p* pòt ser פ (§ 143), o ב (§ 54), o '; V. *Planta*.

Q La *q* pòt ser lo metèix que la *c* o *k;* V. **C** o **K**.

R La *r* pòt ser ר (§ 167), ל (§ 113), ד (§ 63), o ז (§ 83).

S V. plana anterior fi.

T La *t* pòt ser ט (§ 94), ד (§ 62), ז (§ 80), צ (§ 152), ש (§ 187), ת (§ 193).

tz A vòltes correspón al צ (§ 151); mès sovint s' explica per la formació de la *z*, *Gramática etimològica catalana*, pl. 33.

V La *v* pòt ser ו (§ 73), ב (§ 53), ג (§ 59), ה (§ 69), י (§ 99), ע (§ 138), פ (§ 144, cambi de *b* en *v*).

X La *x* pòt ser שׂ (§ 185), שׁ (§ 179), ס (§ 130),

צ (§ 154), o també א, ה, ו, ה, ע, per cambi de *s* en *x*; V. **S.**

Y La *y* pòt ser ע (§ 140), י (§ 98 y 101). V. **J.**

Z La *z* pòt ser ז; però será menester seguir sa formació en la *Gramática etimològica catalana*, pl. 33.

se Sòl correspondre al שׂ (§ 189). V. § 25.

st Sòl correspondre al צ (§ 155). V. § 25.

§ 197 B. Cas de sòles dues llètres radicals.

Si descartats els prefixs, infixs y sufixs (§ 5 fins a 26) y desvocalisada del tot la paraula, sòls resten dues consonants, vg. *llantèrna* = *llat-èrna* = *llat*=*llt*, ordináriament caldrá suplir *a*) una consonant *inicial*, que será י, ל, נ, (§ 28) o qualsevulla altra. Si 'l mot catalá comènça por vocal no prefixa, deurá suplírseli davant de dita vocal l' א, el ה, el ח o 'l ע (§ 28): *an-ar*, de אנה (anáh), presentarse, acostarse; *èben*, ll. *ebenum*, de הובנים (hobenim), fusta còm de pedra, de הבן (hében), pedra; *escl-ar* de חשל (chaxal), fer tròços); *amarr-ar* de עמר (hhamar), lligar estrètament; o *b*) una consonant *medial*, que será ordináriament א, ה, ח, ע, y ו si hi sòna *o* o *u*, o י si hi sona *e* o *i* (V. §§ 31, 77 y 101); o *c*) una consonant *final*, que será א, ה, ח, ע, o altra incompatible ab els sufixs catalans (V. § 33).

Aixís *llantèrna* vindrá de להט (lahat), ardir, flamejar, ab *n* inf. y 'l suf. *erna*.

§ 198 C. Cas d' una sòla llètra radical.

Se dona pròu lo cas, y 's donava ja en hebrèu, de no restar sinó una sòla radical, y si aquèixa sòla radical ha sufèrts cambis, llevòrs es ben difícil d' identificar la paraula catalana ab la corresponent semítica. No obstant, moltes vegades encara resulta pròu clara la identitat, vg. *ic-ere*, ll., ferir, colpejar, de עכך (hhacac), ferir, picar; *vi-men*, *vi-ere*, ll., vime, lligar, de אוה (aváh), blegar.

CAMBIS PROSÒDICHS

§ 199 **Els quatre factors prosòdichs de la llèngua, metall de vèu o timbre, tò, accent o intensitat y duració (V. § 3 y ma *Gramática etimològica catalana*, pls. 406 a 419) han cambiat molt, sènç dupte, per venir del semítich al catalá, y llurs cambis son impossibles de fixar, per la metèixa naturalèsa y ser purament acústichs de dits factors. Si poguéssem pèndre l' hebrèu bíblich prosodiat pels masorètes còm a punt de sortida, encara podríem dir alguna còsa sobre dits cambis, especialment els d' accent y quantitat o duració. Mès de cap manera podèm eixir de l' hebrèu bíblich prosodiat al sigle VII sobre 'l sòl argument d' una tradició que s' esvaria (y perxò calgué fixar) per estudiar els factors prosòdichs semítichs. Llur influència en nòstres llèngües arranca de molts sigles avants, que seria arriscat de fixarne 'l nombre.**

Malgrat la mancança de donats del problèma, que se 'm permèta dirhi alguna còsa.

§ 200 ***Metall de vèu.*** **Es induptable que 'l timbre còm distingèix els indivíduus, distingèix les nacions, però també ho es que còm en l' indivíduu el timbre es personalíssim y ben sovint ni 's transferèix de pares a fills, aixís també es personalíssim de les nacions y intransferible d' una a altra. Perxò opino de cap valor la discussió de si 'l timbre de la primitiva nació semítica s' ha conservat en catalá. Hi ha moltes probabilitats pel no. Pòt ser cap nació semítica actual ni indoeuropèa el guarda. Si una 'l guardés, tampòch podèm savèr quina.**

§ 201 ***Tò.*** **Pòt en la llèngua estudiarse el tò, altura o nombre de vibracions de cada vocal, o estudiarse el**

tò general en que parla cada nació o llèngua. Una y altra part del problèma relativament a la nació semítica y a les nacions que d' èlla 's formaren, queden en l' obscuritat.

§ 202 *Duració o quantitat.* Be que 'l semítich de la Bíblia y les llèngues semítiques actuals presenten sílabes brèus y llargues, y això sèmbla argüir la existència d' aquèstes en el semítich primitiu, dehont arrancaren nòstres llèngues, còm no coneixèm la quantitat de dit semítich, no la podèm pèndre còm a punt d' estudi per compararla ab la nòstra quantitat actual. Está clar que qualsevulla que fos la quantitat semítica, per venir a nosaltres ha sufèrts grans cambis. Tal vòlta 's podria pèndre còm a pròva d' aquèix assèrt l' observar, vg. que קהל (qahal) de sis temps se reduhèix a très, o a sílaba brèu, en *cĭl-ium* de *concĭlium*; קוץ de quatre temps se reduhèix a très, o a sílaba brèu, en *sĕq-uor*, seguir; etc.

Si per venir al llatí sufrí tants cambis, molt majors els haurá sufèrts per arrivar a nòstre actual catalá.

§ 203 *Accent o intensitat.* Tampòch coneixèm l' accent sinó de l' hebrèu bíblich al sigle VII, no essent cavalment aquèst el quin originá nòstres llèngües. No obstant, puig no puch altra còsa, senyalaré alguns contactes y divergències èntre l' accent de l' hebrèu bíblich y 'l nòstre.

§ 204 Avants de tot dèch fer notar que 'l cambi d' accent es la causa de la pèrdua de les vocals en totes les llèngües, y perxò es causa també del cambi de la quantitat de les sílabes: כלב (caláb) al trasladar l' accent al sufix *ír* de *clap-ír*, pèrt la sílaba *ca*.

§ 205 Contactes èntre l' accent hebrèu y l' accent catalá:

El catalá convé ab l' hebrèu, mès que 'l sanscrit,

grech, y llatí y similars nòullatines en general, en rebutjar els sufixs de flexió que assignaven els mots sanscrits, grechs, llatins, etc. a cèrtes declinacions casos y terminacions.

Això, li permèt guardar l' accent de l' estat absolut hebrèu mès que 'l llatí, grech, etc. y dona ensemps al catalá una varietat de consonants finals molt gran. (V. *Gramática Etimològica catalana*, pl. L).

a) Nòtes l' accent de molts nòms segolats, verbigrácia: *córrech*, de ארח (órach), camí; *xáfech* de שפך (xéfec), llòch d' efusió, y segur, acte de vessar; etc.

b) L' accent s' ha conservat també en els participis: vg. *butxí*, de בצע (photséahh), el qui fir o ferèix; *cúrt*, de כרות (carúth=cruth=curt, per metátesis), lo tallat; *aixút*, de אשוד (aixud), lo vessat.

§ 206 Divergències èntre l' accent hebrèu y l' accent catalá:

a) La mès ocorrent es que 'l catalá retrau sempre l' accent del sufix femení *a* cap a la sílaba radical: רמה (ram-áh), la que puja, fa *rám-a*, *rámp-a;* עגה (hhuggáh), fogaça, fa *cóc-a;* עלוקה (hhaluqáh), acariciada, dolça, fa (mata) *falúga;* etc.

b) L' usarse molts nòms en aumentatiu, y diminutiu, quin sufix prèn l' accent, es causa del cambi del metèix: רנה (ranáh), la que fa un sò trèmol, fa *rán-a* pel § anterior, y tot seguit fa *g-ran-òta*, *ran-d-éll*, per rahó dels sufixs *òta*, *éll;* etc.

Influència de la flexió semitica en el llati y nòullati

§ 207 A primera vista crèu un que no hi ha semblança èntre la flexió (volèm dir la terminació de nòms y vèrps y la sua declinació y conjugació) semítica y la llatina; donchs estudièmho un xich.

Flexió del nòm semítich-llatina

§ 208 *Primera y segona declinació.* La estudièm dirèctament en el Nominatiu. El Nominatiu llatí es *us*, *a*, *um* en singular y *i*, *æ*, *a* en plural. Aquèixa flexió passa sènç dificultat a la corresponent grega singular ος, η o α, ον y οι, αι, α plur., y a la sanscrita *as*, *a*, *am* sing. y *as*, *as*, *ani*, plural.

§ 209 La terminació nèutra *-am*, sc., *-ον*, gr., y *-um*, llatí, no 's pòt ni dèu cercar en les llèngües nòullatines, perquè aquèstes no distingèixen el gènre nèutre.

§ 210 La terminació masculina *-as*, sc., *-ος*, gr. y *-us*, ll. no 's tròva en el catalá, francès, piemontès y bolonyès, y no es necessária, puig el gènre masculí queda indicat negativament per l' ausència de la terminació femenina *a*. Dit *as*, ος, *us* en ll. se apocopava ja moltes vegades; còm se vèu en *pulcher*, *cæter*, *alter*, etc. per *pulcherus*, *cæterus*, *alterus*. El germánich tampòch el volgué, cf. *ander*, *andera*, *ander*, apesar de tenir els très gènres.

§ 211 La femenina singular *a*, *α*, *ā*, es la metèixa hebrayca ה (ah), vg., סוּס-ה (saus-áh), euga, de סוּס (sus) cavall. La femenina plural *æ*, αι es la terminació del dual masculí y femení caldaych ין (ain), que pèrt l' *n* final, còm *sermo* per *sermon*, etc. y queda αι en grech y en llatí *æ* per contracció.

Opino que la final-flexió *as*, ος, *us* era fruyt de l' eufonia en el sc., gr. y ll. y perxò no dèu cercarse en el semítich, qui d' altra banda no l' havia menester per indicar el gènre masculí, que quedava indicat per l' ausència del sufix femení *a*, còm en catalá, puig l' hebrèu tampòch distingèix gènre nèutre.

§ 212 *Tercera declinació llatina.* La 4.ª y 5.ª llatines se

refonen en la tercera, y perxò el grech ja no 'n pòsa sinó très. — La tercera té les terminacions *a, e, i, o, u; c, l, n, r, s, t, x.*

§ 213 Aquèstes terminacions ben sovint son filles de l' eufonia y de la composició sanscrit-greco-llatina, y en aquèix cas cal descartarles còm a sobrevingudes, per arrivar a l' arrèl semítica. Dequí que l' etimòlech semítich deurá ben conèixer els sufixs llatins, grechs y sanscrits, còm també les llètres cridades per l' eufonia en aquèixes llèngües. Aquí sènç intentar ser complèrt; me permetrá l' amohinat lector analisar un xich sobre cada una de les precedents terminacions.

a Ordináriament se tròva en el sufix grech μα y dèu descontarse sempre tot enter: *d-ra-ma, pan-ora-ma, em-b-lem-ma,* etc. de *d* pref. ראה (raáh), vèure; de παν, tot y ὁράω, vèure, de ראה (raáh), vèure; de *en*, de הן (hen), vèus aquí, y *b* pref. y להב (lahab), flamejar, il-luminar; cf. βλέπω, vèure, mirar, y λά(μ)πω, brillar; etc. — *Ar-ma* té igual formació de ערך (hharac), disposar, arreglar, cf. *arch. Pasch-a* no es en *ma*, y ve de פסח (phésach), pas, lliberació.

e Ordináriament precehida de *l* o *r* de *res*, la còsa) V. *Gramática etimològica catalana*, pl. 15): *cub-ile, mon-ile, al-t-are,* etc. de קבה (qubbáh), cambra de dormir; de מנה (manáh), manar, partir, dividir; de *altum*, de *alere*, alimentar, de עלל (hhalal), pujar, y perxò, créixer; etc.

i Hi ha pòchs nòms ab *i*, y cal descartarla, puig es eufònica: *gummi, sinapi;* etc., de עמם (hhamam), unir; de אנף (anaph), ayrarse, perxò, irritar, grech σίναπι.

o Pòt terminar els sufixs llatins *ago, igo, ugo*: *im-ago, rub-igo, lan-ugo,* etc., de עם (hhim), companyia, simultanitat; de רהוב (rahúb) per להוב (lahúb),

inflamat, cf. *lub-et*, *lib-et* y *lumbus*, ll.; de להן (laháu), ser lividinós.

Pòt ser sufix *o*, *on-is*, *io*, *ionis*, *o*, *inis*, y sempre cal descartarlo còm a llatí: *serm-o*, *onis*, *tit-io*, *ionis*, *cardo*, *inis*, de שרה (çaráh), enllaçar, ordenar, y *m* suf.; de זהה (zaháh) brillar, resplendir, cf. sc. *dah*, cremar, δαίς-δαδός, y *tæda*, ll., tèya; de ציר (tsir), golfo de pòrta, girar, rodar.

u Son ben pòchs els nòms finits ab *u*, y aquèixa *u* pòt respondre a una quiescent semítica, o a una moguda, convertida en quiescent: *genu*, *gelu*, *veru*, (genoll, gèl, ast), de חנה (chanáh), inclinarse, doblegar; cf. γόνυ, quina υ (y) respón a la ה convertida en י, vg. חנוי (chanúy), inclinat, doblegat; de חלק (chalaq), ser llis; de פאר (phaar), bullir, foguejar, (cf. *æstuare*, de אש (eix), fòch).

c, x El nòms ab *c* son repòchs y dita *c* es radical semítica: *lac*, *halec* (amaniment), abdós de חלק (chalaq), afalagar, atraure (§ 224). Però abunden molt els nòms en *x* (*ax*, *ex*, *ix*, *ox*, *ux*), deventse descompondre la *x* en *c* + *s*. La *c* es radical semítica, y la *s* es sufix eufònich grech-llatí; *pax*, *lex*, *salix*, *vox*, *lux* (pau, llèy, sálich o salze, vèu, llum); de פגע (phagáhh), pegar, ferir, cf. *ferire*, *percutere*, *fœdus*, fer les paus; de מלך (melac), regnar, disposar (§ 28); de חלק (chalaq), ser suau, Virgili diu *lenta viburna*, vimens o sálichs blans o flexibles, cf. *desmay* y *saule plorador;* de *vac*, sc., parlar, de פוח (phúahh), bufar, cf. *bucca*, ll., la boca, o de אבך (abac), envolicar, entortelligar, cf. *sermo*, de *serere*, enllaçar; de לוח (lúach), brillar.

Sobre 'ls ab *ax* y *ox*, dèu notarse que si son nòms verbals o nominals ab *ax* o *ox*, sufix llatígrech, dèu separarse l' *ax*, *ox* de l' arrèl semítica: ἅρπ-αξ y *rapax* se cercarán en l' arrèl חרף (charaph), pèndre,

senç l' αξ o *ax*, y *vel-ox*, en בהל (behal), afanyarse, sènç l' *ox*. També dels verbals femenins en *ix* dèu descontarse el *tr-ix*.

l La *l* final sòl ser radical semítica: *sal*, *sol*, *ex-sul* (sal, sòl, desterrat), de עלל (hhalal), bèure y tornar bèure (†); de און (on), sòl, cf. ger. *sond*, sòl (*d* sufixa § 23, cf. ger. *mond*, lluna, de מן (men), lluna); de *ex*, gr. ἐκ, sc. *accha*, de חק (choqq), límit, terme fixat, vg. *egredior ex urbe* val còm si digués *egredior terminum urbis*, surto del terme o surto fòra de la ciutat, cf. *hasta* y *fins* també de *terme*, *fi*, *límit*; y de שאול (xol), sòl o tèrra, igual a *fòra de la tèrra*, igual a *desterrat*.

Dèch notar que 'ls nòms en *el* son hebrèus y aquèix *el* significa Deu, de אל (el), Deu; y que dels en *al* y *il* molts tenen l' *al* y *il* còm a sufix llatí, que no cal cercar en el semítich: *anim-al*, *pug-il* (animal, lluytador); de *anima*, gr. ἄνεμ-ος, vent, ayre, de חין (hhin), fluir, bufar (§ 102); de *pungere*, punyir. Vide *Punyir*.

n Tot d' una dèuen descartarse dels acabats ab *n* els finíts pel sufix *men* y *cen*: *car-men*, *tub-i-cen* (cant, cornèta), de קרא (qará), cridar, clamar; de תף (thoph), tamborí, timbal, y *cen*, de *canere*, de ענה (hhanáh), cantar.

Altres vòltes se veurá 'l carácter de sufix de l' *en*: *pect-en*, de *pectere*, pentinar, etc.

Alguna vòlta podrá considerarse còm a radical: *hymen* (colga del nòunat), de עמן o עמם (hhamán o hhamam), unir; cf. *himen-èu*, de ὑμηναῖος, casament o unió.

Els pòchs en *on* grechllatí tenen l' *on* còm a sufix: *Aëd-on*, *alcy-on*, de הדד (hadad), cantar alegrement; cf. ᾄδω, cantar y ᾠδή, de הידה (huydáh), cántich; de חלק (chalaq), afalagar, cf. *falcó*, *falcia*, *fal-*

cidt, y *moixó*, de מוּשׁ (muix), amoixar, palpar.

r Terminen ab *ar*, *er*, *or*, *ur*.

Els ab *ar*, que son pòchs, tenen l' *ar* descontable còm a sufix llatí; però 'ls monosílaps el tenen radical: *far*, *farris*, de פרה (pharáh), donar fruyt.

Els ab *er*, que son molts, tenen l' *er* còm a sufix: *ac-er*, de עכך (hhacac), ferir, cf. *ac-us*, agulla, y *o-iere*, ferir.—Alguns en *ter* tenen aquèix *ter* gr. del *tar*, sc., en llatí *tor*, pels verbals d' acció: ll. *pa-ter*, gr. πα-τήρ, sc. *pá-tar*, de *pa*, sc. protegir.

Els ab *or* el tenen casi sempre sufix, no essent monosílaps: *cand-or*, *am-or*, *col-or*; de *kanta*, sc., brillant, de *kam*, de חמם; de חמם (chamam), cremar; de *cor-or*, de חרה (charáh), ardir, y perxò, ser colorat o colrat, cf. χρώννυμι, colorar, pintar, o de גחל (gachal), ardir, cremar.

En especial dels infinits verbals ab *sor* y *tor* no cal dir que tenen aquèsta terminació còm a sufix llatí-grech-sanscrit.

Els ab *ur* tenen l' *ur* sufix a vòltes: *fulg-ur*, de בלג (balag), brillar, cf. *fulg-ere*, φλέγω, inflamar; mènys sovint es radical: *turtur*, tórtola, que pòt considerarse còm onomatopèyca *turtur*, o pòt pèndres còm sufix l' *ur* y derivarla de תור (thor), tórtola.

s Els ab *s* acaben ab *as*, *es*, *is*, *os*, *us*, *bs*, *cs*, o *x*, *ms*, *ns*, *ps*, y *rs*.

L' *as*, *es*, *is*, *os*, *us*, fòra dels monosílaps, dèu en general pèndres còm a sufix llatí: *æst-as*, *leb-es*, *sent-is*, *mel-os*, *corp-us*, (estiu, peròl, espina, melodía, còs); de אשׁ, cald. אשׁתא (eix, eixt-a), fòch; de להב (lahab), ardir, escalfar; de סנה (anéh), esbarza, espina, y *t* suf. (§ 23); de מהלת (machál-eth), cántich; de גוף (guph), còs, y *r* infixa.

En les terminacions *bs*, *cs* o *x* (pl. 73), *ms*, *ns*, *ps* y *rs* dèu descontarse la *s* còm sufix grechllatí: *trabs*,

hiems, *dens*, *seps*, *mors* (llança o arièt, hivèrn o borrasca o tempestat, dent, serp, mòrt); de דרב (darab), aguar o posar punta, cf. *trev-inella*, *trive*; de המם (humm), commòure, perturbar, cf. χεῖμα, hivèrn, tempestat; de שֵׁן (çen), dent; de סחב (sachab), arrastrar, cf. *sapo*, c., y *reptil*; de מות (muth), morir.

t Acabats ab *t* no hi ha sinó *caput*, y sos dos compòstos *oc-ciput* y *sin-ciput*, essent l' *ut* sufix, y *cap* es de גבב (gabab), tallar, perxò limitar, terminar.

x. V. c, x.

Flexió del vèrp semitich-llatina

§ 214 Se presenta la conjugació semítica ben distinta de la indoeuropèa per l' escás nombre de temps y mòdos d' aquèlla. Mirèmhi no obstant alguns punts de contacte.

§ 215 *Formes finites o personals del vèrp*. En aquèstes (en hebrèu son sòlament el Pretèrit, l' Imperatiu y Futur) les llèngues semítiques convenen ab les indoeuropèes en ser totes flexores, es dir, en indicar les persones per mèdi de terminaciones prèses dels nòms o pronòms personals. Aquèstes partícules de pronòms personals el semítich les prefixa y sufixa, mentres que l' indoeuropèu sòlament les sufixa.

Pretèrit perfet d' Indicatiu

SINGULAR

Hebrèu		Sanscrit	Grech	Llatí	Castellá
יִדִיתִי	(yadí-thi)	dada-u	δέδωκα	ded-i	d-i
יִדִית	(yadí-tha)	dadi-ta	δέδωκα-ς	ded-is-ti	d-is-te
יָדָה	(yadáh)	dada-u	δέδωκε	ded-i-t	d-i-ó

PLURAL

יָדִינוּ	(yadí-nu)	dadi-má	δεδώκα-μεν	ded-i-mùs	d-i-mos
יְדִיתֶם	(yadi-thém)	dadá-thus	δεδώκα-τε	ded-is-tis	d-is-teis
יָדוּ	(yad-ú)	dad-ús	δεδώκα-σι	ded-eru-nt	d-iero-n

Nòtes en les cinch llèngües la fixèsa de l' única radical fòrta ר, ð, *d*, reduplicada o no. Cal ademès notar que 'ls cinch perfets son formats per la metèixa arrèl que rèp els sufixs personals (thi, u, i, i; tha, ta, s, ti, te; u, t, ó; nu, má, μεν, mus, mos; ú, ús, ᴑ:, nt, n) per indicar les persones. Es ben visible, ademès de l' identitat de l' arrèl, la semblança, dels sufixs personals en les cinch llèngües aixís còm la manera d' unirlos a l' arrèl.

Formes nominals del vèrp

§ 216 Les formes nominals del vèrp semítich son l' Infinitiu y 'l Participi.

L' infinitiu hebrèu passa a ser llatí ab sòls pèndre el sufix llatí *are, ere, ire: sper-are*, de סבר (sbar), esperar; *doc-ere*, de דוק (duq), vigilar, perxò guihar: *rump-ere*, de רוף (ruph), trinxar, esmicar; *ven-ire*, de אנה (anah), aproparse, anar.

Aquèix infinitiu semítich es el de *Kal*, y còm a tal presenta l' idèa del vèrp en son estat mès senzill. Ademès se despulla de tots los seus distintius fonètichs de la conjugació hebrayca, fins a no podèrse deduhir per aquèix concèpte si es l' infinitiu absolut o 'l constructe el quin passa al llatí, be que pel concèpte ideològich se vèu que ha d' ésser l' absolut.

L' infinitiu semítich sufrèix també tots els cambis que li ocasiona el pas del seu accent al sufixs llatins *dre, ére, ire*, fentli pèrdre això quasi sempre una de les très radicals (§ 204).

§ 217 El participi actiu de *Kal* ocorre algunes vegades: *jove, joven*, c., *juvenis*, ll., *yuvan*, sc., de יון (yovén), el qui bull; *butxí*, de פוצץ (photséahh), el qui fir o ferèix; *Gott*, ger., Deu, de יודה (yodéh), el qui vèu o mira. Se tròva mès sovint aquèt participi en els

vèrps ע"ן: *ram, rama, rampa,* de רם, רמה (ram, ramáh), el qui puja, la qui puja, de רום (rum), pujar; *au, av-is,* de עף (hhaph), el qui vòla, de עוף (hhuph), volar; *dança,* de דצה (datsáh), la qui salta, de דוץ (duts), saltar.

El participi passiu de *Kal* ocorre ben sovint en catalá y en llatí: *gandul,* de חדול (chadul), de חדל (chadal), ser peresós; *segur, secur-us,* ll., de סגור (sagur), de סגר (sagar), tancar; *e-scur, ob-scur-us,* ll., de שחור (xachur), de שחר (xachar), ser nègre; *bò, bonus,* contret de בחון (bachún), de בחן (bachán), provar, experimentar; *arruga, ruga,* ll., de ארוגה (arugáh), de ארג (arag), plegar, doblegar; *curt, curtus,* ll., per *crutus,* de כרות (caruth), de כרת (carath), tallar.

§ 218 Se tròven també participis d' altres vèus del vèrp hebrèu, especialment del Hiphil: *magatzèm, magasin,* fr., de מחסין (machasín), de חסן (chasán), reunir, guardar; *mártir,* qui véu y dòna rahó d' algòm, de מטיר (mattir), de נטר (natar), talayar, vèure; *migrar,* de מגיר (meguir), de גור (gur), peregrinar.

Dónes un repás a les planes 22 y 23, y afegèscas que 'l llatí vulgar y arcaych degué també conèixer els participis en *ut* còm se vèu en el *cinctut-is* del vèrs 50 d' Horaci *ad Pisones:*

Fingere **cinctutis** *non exaudita cethegis.*

Persistència dels carácters gráfichs

§ 219 Res apar mès variat que 'ls carácters o senyals ab que marquèm els sòns sobre 'l paper, pergamí, piçarra, o altra matèria. La varietat es tanta que per aquèixos carácters se conèixen los qui 'ls tracen, còm se 'ls conèix per la fesomia. No obstant, aquèixa varietat es accidental y dits carácters ben sovint son

fonamentalment els metèixos a travers del sanscrit, hebrèu, fenici, arábich, grech, llatí y germánich, fet que argüèix èntre dits pòbles un contacte històrich general, y perxò remotíssim. Un quadro sinòptich dels alfabèts d' aquèixos diferents pòbles faria evident davant d' una vista comparadora aquèixa identitat fonamental de molts signes. No 'l posaré per sa evident dificultat gráfica. Me basta havèrho fet notar.

Fecunditat de les arrèls semitiques

§ 220 Les arrèls semítiques després dels incontables sigles que son estades a disposició de nòstres majors y nòstra, germinant sènç may parar, han produhida una fillada numerosíssima. Així, be que fossen pòques, son suficients per totes les necessitats de la llèngua. Aquèixa fecunditat aparèix pròu clara en el *Vocabulari*, hont he posades espressament cites per enllaçar les diferents vèus que resulten de unes metèixes arrèls. No obstant, encara aquí 'n posaré uns exemples, volènt que 'l lector se fixe en que l' arrèl hebrayca té sovint diferents accepcions, y de totes èlles ha deixades aquí paraules, per mellor evidenciar l' íntim y universal contacte llingüístich semítich-catalá.

§ 221 Arrèl שׁד (xad o xod), onomatopèyca del *xatxatxat* que fa l' animal mamant. Significa *pit* o *mamella*, y dona: שׁדה (xadáh), vessar; *xadá*, ar., regar; *xèta* o *ai-xèta; xot, xotèt* (cf. mamelló), cat.; *choto, chotuno, chotar, chotacabras*, c.—Per desplèch del שׂ en *sc* (§ 189) dona *escot, escotar* (espitregament, espitregar); *esquig, esquitxar* (per *e-squid-s, e-squid-s-ar*), cat.; *scat-ere, scat-urire*, ll., dehont *escaturirse*, cat.—Per afèresis del שׂ (§ 27 y 28) de שׂדה ve *dha*, sc., xuglar, *dhu*, y *dhenús*, sc., munyir, vaca de llet, θῆσθαι, xuglar, θῆσαι, alletar, θήλη, mamella, θῆλυς, femella,

gr.; *zena*, dòna, eslau; *dòna, donna*, cat. y t.; *femina*, ll.; *fembra, femení, femella*, cat.; *hembra*, c.—Per caldeisme שׁ (xad) se fa דׁ (dad) o תׁ (thad), mamella; y dona: *dida, didòt, didatge*, cat.; *teta, destetar*, c.; y τιθήη, nodriça o dida, gr., etc.

§ 222 Arrèl גּוּר (gur) sortirse de camí, témer, reunir.

Significant *sortirse de camí* dona: *es-garriar*, cat., y *des-carriar*, c., y *barri* (forasteria, còsa de fòra muralla o terme), *burch, gorguèt* (arrabalèt), *es-guerrar, errar, guèr-ra (hostis*, foraster, de חוּץ (chuts), fòra, era près còm enemich, y 'l ser forastèr o גֵּר (guer), peregrí, era pròu per ferli la *guèrra* o forasteria o *hostia)*, y *pere-grí*.

Significant *témer*, dona: *cur-are* (estar intranquil), *curar, gor-ir*, cf. *guerir*, fr., *guarire*, t., *guarida, guarecer*, c.; *covart, covardia* (§ 69), *horr-ere, horror, esborr-onar*, etc.

Significant *reunir*, dona: *gra, agregar*; *hòrri* (graner), *grex* y *e-gregius* ll. y *grey*, c.

§ 223 Arrèl הוה (haváh), bufar, viure, desitjar, amar, ser, ferse malbé.

Significant *bufar*, dona αὐήρ o ἀήρ, gr., *aër*, ll. *ayre, ayrejar, ayrada, ayrós, en-t-ayrar*.

Significant *viure*, dona: βίω, *viv-ere*, ll., *viure, vida*, catalá, etc.

Significant *desitjar*, dona: *vov-ere, votum*, ll., *vòt, votar*, cat., y *avere*, ll., desitjar, *dvit, avar*.

Significant *amar*, dona *fav-ere*, ll., *fav-orir, favor*, catalá.

Significant *ser*, per היה (hayáh), dona: *buh*, sc., ser. y *fui, fuisti, forem*, ll.; *fuy, fores, fora*, catalá.

Significant *ferse malbé*, dona tal vòlta: *gav-anyar*, catalá.

§ 224 Arrèl חלק (chalaq), ser llis, ser blan, destinar, formar, partir.

Significant *ser llis*, dona en gr. χαλκ-ός, bronze, χάλιξ, calç, y demès en χαλκ; κόλαξ, hòme mèch, γλυκ ύς, dolç (al tacte); en ll. *calx*, *glacies*, *glisco*, *gelu*, *gluten;* en cat. *calç*, *glaç*, *lliscar*, o *lliczar*, per *gliscar*, cf. fr. *glisser*, *llis*, *allisar*, *gluten*, *aglutinar*, *glucosa*, *llet*, de *lac-tis*, de γάλακ-τος, (Nom. *lac*, γάλα), cf. γλυκ-ύς; *mata-faluga* (planta de llevor dolça).

Significant *ser blan*, dona *a-falach*, *a-falag-ar*, *falag-uer*, *falug-a* (nòm de goça), cat.; *halago*, *halagar*, *halagüeño*, c.; *flonjo*, cat., y *placeo*, *placo*, *al-licio*, ll.

Significant *destinar*, dona *locus*, ll.; *llòch*, *allotjar*, *llogar*, cat.; *lugar*, *alojar*, c.

Significant *formar*, dona *farg-a*, *fòrj-a*, y *forj-ar*, cambi de *l* en *r*, etc.

Significant *partir*, *tallar*, dona *llènca*, *llonza*, *llança*, *finca*, *falca*, *falç*, *llaga*, *plaga*, ll.

225 Arrèl יָדַע (yadáhh), conèixer, advertírsen, vèure.

Dona *vid*, *budh*, sc., conèixer, οἶδα, gr., vèure, *vid-ere*, ll., *vèure*, *vista*, *visitar*, etc., cat., *vitam*, got., *veet*, ing., *weten*, *wissen*, *weisse*, ger., *widze*, polon., *wedeti*, bohèmi.—Dona *vad-ar*, (goytar), cat., *vart-en*, (*r* inf.) ger., a-guardar, esperar, y passant la *v* a *g*, dona *gordar*, o *guardar*, *aguardar*, *esguart*, cat. y c., *guardare*, *sguardo*, t., *garder*, *regarder*, fr., y sènç l' *r* inf. dona *goytar* o *guaytar*, cat., y *Gott*, Deu, el qui vèu o mira, ger., *Good*, Deu, ing., cf. *Deu*, *Deus*, θεός, de θεᾶν, contemplar, de שָׁכַה (çacah), contemplar; *guihar*, cf. *guider*, fr. *guidare*, t.; *cuydar* (no es inverosímil la de *cogitare*); *òure*, cf. *aud-ire*, advertirse de, sentir, cf. οἶδα, y οὖς, ὀτ-ός, *auris*, ll., aurèlla, y nòta en *auris* per *aud-is* el pas de *d* a *r*, etc.

ADVERTÈNCIES SOBRE 'L VOCABULARI

1.ª Advertirá 'l lector que aquèst Vocabulari no es pas un aplèch de paraules d' importació arábiga, còm el *Vestigios da lingoa arabiga em Portugal*, de fra Joán de Sousa, o 'l *Glosario Etimológico* espanyòl oriental, de Eguilaz. Res d' això. Quant jò afirmo 'l coutacte catalá-semítich, no parlo d' un coptacte accidental, sino d' un contacte universal, pregón y llunyá, anterior y independent *in se* de totes les immigracions històriques en la península. Per demostrarho calia un estudi radical de la llèngua. Confío que 'l Vocabulari deixará vèure que l' he iniciat.

2.ª La brevetat m' obliga a omètre tot lo que 'l lector pòt suplir, còm son els contactes castellans y els derivats y compòstos. Per la metèixa rahó he hagut d' omètre la cita de contactes ab moltes altres llèngües, concretantme a les nòullatines. Si he arrivat sovint a la germánica, es perquè aquèsta sòl presentar mellor conservada la fesomia semítica.

3.ª Els lectors, fins els quins no conèguen l' hebrèu, podrán suplir els participis hebrèus que jò dono per savuts, ab sòls vocalisar les dues primeres radicals que indico, respectivament ab *a* y *u*, vg. *gandul*, part. de חדל (chadal), suplèix el part. חדול (ch*a*d*u*l).

4.ª El metèix lector sápiga descontar en el Vocabulari els sufixs verbals *ar*, *er* o *re*, *ir*, que per massa freqüents, jò no analiso.

5.ª Els prefixs, infixs o sufixs que se citen en lo análisis de cada mot, dèuen consultarse en el metèix Vocabulari, o en les planes 29, 30 y 36 a 39.

6.ª Sovint notará l' etimòlech etimologies equívoques. Així no es fácil dir si *jòu*, es de *jugum*, o de עול (hhol); així *de Sousa* duu *chamar*, gallèch-portuguès, de *xama*, ar., de שמה (xmáh), sir., nomenar, que mès fácilment ve de *clamare*, ll. V. *Jòu*, *Olamar*.

7.ª Aquèix travall es ma humil contribució a la gran òbra del *Diccionari catalá*. Perxò hi he encavits fòrça mots de la parla popular de ma encontrada.

8.ª Sempre que un cambi de llètra resulte duptós, caldrá consultarlo en la *Fonètica*, ahont deixo comprovats els cambis mès ocorrents.

VOCABULARI

d' etimologies catalá-semítiques

A

A, prep., de עַל (hhad), pas, direcció, de עֲדָה (hhadáh), anar; cf. *Ad*, ll. q. v.

A, pref.; seguida de consonant doblada dèu separarse ab l' una consonant que es la assimilació de la *d* de *ad: as-sèurcs*, de *ad-sedere*.

A, pref. llatígrech, negatiu (V. pl. 27, Segona), de אֵן (en), no hi ha, caygudа la *n* davant de consonant: ἄ-γαμος, *agamus*, no casat.

A, pref. cat. (V. § 6). Ben sovint se prefixa per vici d' agasconament: *array* per *ray*. V. *Gramática Etimològica Catalana*, pl. 250 y 321.

-á, suf., f. *ana*, de *a-genus*, *a* inf. y *genus*: *bosc-á*, *casol-á*, criat al bòsch, a casa. V. *Genus*.

A, al o ar, art. L' art. הַל (hal) se fa *a*, còm *agutzil*, de הַל-וַזִר (hal-vazir), el pòrta-negòcis; se conserva *al* o *au*, còm: *alfòrja* o *aufòrja*, de הַל (hal) y פָּרָה (pharáh), portar; o se fa *ar*: *arcòva* o *alcòva*. V. *Alcòva*. Se trova *val* per *al*: V. *Valdufa*, *Valdraca*.

Ab, prefix ll.: *ab-sòldre*, *abs-tenirse*, *a-movere*, significa de, de part de, y *ab*, *abs*, o *a* ll., ἀπό, *apa*, sc., *af*, gòt., y *of*, ger. V. *Apó*.

Ab, prep. cat., de עִם, ab; cf. *sam*, sc., ἅμα, σύν, *cum*, *sim-ul*, *sim-ilis*, *im-ago*, *im-itor*, ll., *em*, *eme*, prov., *en*, valenciá, *con*, t. c., *cun*, bol., *quin*, b. V. *Gramática etimològica catalana*, pl. 124.

Abarcar, de חִבֵּק (chabaq), abraçar, y *r* inf., o de *abraçar*. V. *Braç*.

Abassegar, de *egar*, suf., y חִבִּץ (chabats), arreplegar, congregar.

Abastar, de קִבֵּץ (qabats), agafar ab la ma, ab les puntes dels dits.

Abastar, abastecer, abasto, c., de אָבַס (abás), nodrir,

alimentar; cf. βόσκω, pus, sc., *pasco*, ll., y *péixer*. V. *Bòsch* y *Péixer*.

Abat, abadia, abacial, abadal, de אב (ab), pare; cf. y V. *Avi*, *Abuna*, *Abi*.

Abde, pref. ar. de עבד (hhébed), esclau, sirvent: *Abde-l-malek*, esclau del rèy; *Abd-alá*, esclau de Deu.

Abi, pref. hebraych, de אב (ab) pare: *Abi-melec*, pare del rèy. V. *Abu*.

-able, suf. ll. de *a-bilis*, significa factibilitat del significat de l' arrèl: *replegable*, que 's pòt replegar.

Abocar, (vuydar), de *a* pref. y בוק (buq), vuydar.

Abocarse, (posarse bocaavall); V. *Boca*.

Abolir, *abolere*, ll., part. de חבל (chabal), corrompre, ser va, obrar inútilment.

Abrasar, de *a* pref. y בהר o ברה (bahar o barah), brillar, cremar, cf. *brajj*, sc., còure. o V. *Brasa*.

Abrigar, de *a* y יריעה (yerihháh), vèla, vèl, o covèrta; cf. *vri*, sc. y *birg*, ger., cobrir.

Abrusar, *abrucciare*, t. de *a* pref. y part. de חרם (charás), ser sèch, calent. V. *Brasa*.

Abu, pref. ar., de אב (ab), pare: Abobadella, per *abu-abd-ala*, pare del sirvent de Deu, *Abu-l-cher*, pare del rich. V. *Abi*.

Abuna, tractament del sacerdòt èntre 'ls cristians d' orient, vòl dir, *pare nòstre*. V. *Abat*.

Abuixar, o abuixir, de *a* pref. y חוש (chuix), atiar, excitar. V. y cf. *Huschen*, *Haschen*.

Acabler, fr., de אכף (acaph), ajupir sota un pes, y *l* inf., o de *a* pref. y כפל (caphal), plegar, doblegar.

-ach, aca, suf.: *serr-ach*, *espin-ach*, *alzin-ach*, *fuller-aca*, *butx-aca*, de *sèrra*, *espina*, *alzina*, *fulla*, *butxa* per *bursa*. Pòt ser radical: *Parrach*, *sach*. Alguns nòms de casa son en *ach* per *at*: *Benten-achs*.

-aç, aça, suf. aum., cf. *azo*, *aza*, c.: *crid-aç*, *ped-aç*; de *ax*, *acis*, -αξ,-αγος, de *ac*, sc., que va, o s' encamina, de הוך (huc), anar, cf. ἦκω, anar: *capaç*, *capax*, que s' encamina a encabir, ἅρπαξ, *rapax*, ll., rap-aç, que s' encamina a robar.

-açar, l' anterior sufix passant a constituir vèrps: *escrid-açar*, *desped-açar*.

Acabir, encabir, cabre, y *capere*, ll., de *a* pref. y כף (caph), ma, de כהף (caphaph), ser vuyt, tòu de dints.

Acaparar, c., (arramassar), de *a* pref. y קבר (qabar), apilotar, amuntegar.

Acatar, de *a* pref. y קדד (qadad), inclinarse, fer reverència.

Aceite, c., de *az-zait*, ar., òli, de הל (hal) art. y זית (zaith), oliva, de זהה (zahah), brillar. V. *Tèya*.

Aceituna, c., de *az-záitun*, ar. V. *Aceite*.

Acervus, ll., pilòt, de אגר (agar), reunir; cf. ἀγείρω, id.

Acetum, ll., (vinagre), V. *Acies*.

Achicharrar, c., de *a* pref. y *haixaix*, ar., assecar, perxò torrar, cremar, de חשש (chaixaix); cf. אש (eix), fòch.

Acicalar, c., de *a* pref. y שחל (xachal), *çacal*, ar., escorçar, rivotejar, allisar.

Acies, ll., ácit, de עכך (hhacac), ferir, de אגג (agag), ardir. Se confonen *picar*, *punyir*, y *còure*. V. *Aguar*.

Aclofarse, part. de אכף, (acaph), encorvarse, y *l* inf. V. *Ajupirse*.

Acoçar, (els goços), de *a* pref. y חוש (chuix), atiar, excitar. V. *Azuzar*, *Abuixar*.

Acop, orogr., vg. *Monts-acopa*, en Olòt, de עקב (hhaqob), turó, montayèta.

Acorar, (tormentar un mal a una persona); frase; *mala basca l' acòre*, part. de עכר (hhacar), afligir, contürbar. V. y cf. *Xacra*, *xacrós*, *Aeger*, ll.

Acordarse, c., per *zacordarse*, part. de זכר (zacar), recordar. V. *Recordar*, *Còr*, *Decorar*.

Acotarse, acotar, de *a* pref. y עות (hhuth), encorvarse, doblarse. V. *Cot*.

Açotar, de *a* pref, y שוט (xut), flagel-lar.

Acotxarse, cotxarse, de *a* pref., y קשש (qaixáix), recollirse; cf. *couche*, *coucher*, fr.

Acrupit (arrupit), de *a* pref. y part. de חרף (charaph), recollir.

Acuvillar, de *a* pref. y *cubile*, ll., llòch de jaure, de קבה (qubbáh), cambra de dormir. V. *Alcòva*.

Acudir, part. de אחד (achad), unir, juntar.

Acumular, de *a* pref., עמם (hhamam), unir, y *ul*, dim. V. *Ab*, *Unir*, *Con*, *L*, *Agombolar*.

Ad, pref. ll. (V. *A* prep.) significa direcció, tendència: *ad-vertir*, *ad-quirir*. Davant de *s* y *r* s' assimila: *ar-rogar*, *as-secar*, per *adrogar*, *adsecar*. Davant de les altres consonants, mènos *q* y *v*, cau la *d*: *a-duhir*, per *ad-duhir*, de *ad-ducere*.

-ada, at, suf. participial de pretèrit, li correspón *atus*, *ata*, ll., format de *us*, *a* y *t* suf. pel § 25.

Adiposo, c., y *adeps*, ll., greix, de חלב (chéleb), greix; cambi de *l* en *d*. V. *Llepiçós*.

Adobar, adop, adobèt, adoba-còcis, de *a* pref. y טוב (tob), be, bò; cf, *abono*, *abonar*.

Adobar (pegar), de תפף (thaphaph), picar, cfr. *dubban*, ger., picar.

Adonársen (advertir), de *a* pref. y דון (dun), judicar, perxò, pensar. V. y cf. *Atinar*, *Tino*.

Adondar, (somètre, domar) de *a* pref. y דון (dun), ser inferior, humil, baix, y *d* suf. cf. *tund*, sc., domar.

Adornar, de *ad* y *ornare*, de אור (ur), brillar, y *n* inf.; cf. ὥρα, bellèsa. V. *Gornir*.

Adri, adral, orogr. de adri, sc., montanya, de חצר (chatsar), circuir. V. *Castell*.

-aedus, suf. grechllatí, de הודה (hodáh), celebrar, cantar, sonar; cf. ᾄδω, cantar, y *cithar-ædus*, sonador de cítara. V. *Oda*, *Cítara*.

Afán, c., de *a* pref. y ענה (hhanáh), aplicarse.

Afany (desfici, malestar), de ענה (hhanáh), afligir.

Afany, afanyarse, de *a* pref. y ענה (hhanáh), aplicarse. V. *Afán*.

Afanar (guanyar travallant, afanyarho, rovar), de ענה (hhanáh), aplicarse. V. *Afany*.

Afinar, V. *Fi*, adg.

Aflapar o afrapar, de *a* pref. y ילף (yalaph=valaph =flap), estar fòrtment unit.

Afluixar, de *fluxus*, part. de פלג (phalag), rajar, fluir.

Afligir, *affligere*. ll. de *ad* pref. y חלק (chalaq), ardir, cremar. V. *Flèca*, *Quimera*, *Tèdi*, *Sentir*.

Aforestar (engegar el bestiar pels bòschs), de *a* pref. y *foresta*. V. *Foresta*.

África, de *afer*, de הל (hal), art., y פאר (phaar), ardir, cremar. V y cf. *Líbia*, *Sahara*, *Sarrahí*.

Agafarse (apegarse), de *a* pref. y נקף (naqaph), unirse, adherirse, clavarse.

Agafar, (pèndre ab la ma) de *a* pref. y כף (caph), la ma.

Agape, Agapit, de ἀγαπάω, amar, de עגב (hhagab), amar ab calor impúdich. V. *Amar*, *Querer*, *Estimar*, *Llòure*, *Dilígere*.

Agarb-on-ar, aument. de גרף (garaph), agafar.

Agarristarse, de *istar*, suf. y *Agarrar*, q. v.

Agarrar, de אגר (agar), collir, plegar; cfr. *grah*, sc., id.

Agè, de *alienus*, de *alius*, ll., ἄλλος, *anyas*, sc., altre, de הל (hal), demostratiu de 3.ª persona.

Agitar, freqüent. de *agere*, de הנה (hagáh), mòure, atocar, menar; cf. ἄγω, ἡγέομαι, conduhir. V. *Hegemonía*.

-ago, suf. ll. que 's fa *atge*, de *agine* d' Ablatiu: *im-ago*, ll., im-atge; *plant-ago*, ll., plant-atge, *sart-ago*, ll., sartén, c.

Agolparse, c., de *a* pref. y אלף (alaph), reunir, associar.

Agombolar, acumular, *cumulus*, *cumulare*, ll., de *a* pref. y כום (cum), acumular, reunir. V. *Colmo*,

Agregar, de *a* pref. y גרג (gareg), de גור (gur), reunir; cf. *grex*, *gregis*, ll., el ramat.

Aguantar, (sostenir, sufrir) de *a* pref. y כון (cun), sostenir, *sustinere*; cf. *kunt*, sc., sufrir, y *aguantar*.

Aguar, agulla, agut, *acus*, *acuo*, ll., de עכף (hhacac), picar, ferir; cf. *icere*, ll., ferir. V. *Acies*.

Agutzil, V. *Alguacil*.

Ahuch, ahucar, part. de זעק (zahhaq), cridar.

-aich, suf. grech-llatí: ἑβρ-αϊκός, *hebr-aicus*, hebr-aych, de עברי (hhibr-í); es igual al suf. αῖος, *æus*, ab la *k* inf. per la afinitat de *k* y la *i* (§ 100) V. *-eu*.

Aixa, aixòl, aixòla; acha, azuela, c., de חצין (chatsats), tallar, cf. *ascia*, ll.

Aixella, de *ella*, suf. dim. y *ansa*, sc., espatlla, de *ans*, partir, de בנע (canáhh), doblegar, partir; cf. *axilla*, ll. V. *Genoll*.

Aixarrahir, de *a* pref. y חרך (charac), ardir, cremar. V. *Sarrahí*, *Sirocco*.

Aixèta, o xèta, de שד (xad), pit de dòna, dehont שדה (xadáh), y אשד (aixad), vessar. V. *Aixut*, *Teta*, *Dida* y pl. 8.

Aixonar, de *a* pref. y זור (zur), esprémer, *r* en *n*.

Aixurirse, part. de אשר (aixar), adreçar.

Aixurriar, çurriar o esfurriar (fer fugir), de שור (çur), apartarse.

Aixut, de אשוד (aixud), part. de אשד (aixad), vessar, vuydar. La *d* passa a *g* en *aixugar*, cf. suhar, sugar, de *sudare*. cf. xud, sc., vessar. V. *Aixèta*, *Dida*, *Teta*, *Escotar*, *Suhar*.

Ajupirse, part. de אקף (acaph), encorvarse, o part. de אגב (agab), que 's derivés de גב (gab), gep.

Al, ol, ul, de *ur*, aygua: *Alagón*, *Al-amo*, *Ol-èsa*, *Oliana*, *Ol-orde*, *Ul-ea*, *Ulla*, *Ull-oa*. V. *Ur*.

-al, suf. ll.: *mort-alis*, *mort-al; pute-al*, pozal, c.
-al suf. cat. d' instrument: *puny-al*, *som-al*, *dog-al*, instrument de *punyir*, *escalfar*, *guihar*.
Al, o ahal, b., podèr, de כהל (keal), podèr.
Al, o ar, art. pref. a mots ordinariament arábichs, de הל (al), *el*, *la*, *lo*. V. *A*, *al*.
Alab, b., filla, de *a* pref. y להב (lahab), ardir; cf. *Liberi*, *Liben*, *Lliure*, *Lloure* y *Fill*.
Alapa, ll. còlp, de בלף (calaph), picar. V. *Còlp*.
Albañil, c., de הל (hal), art. y בנה (banáh), edificar.
Alberca, de הל (hal), art. y ברכה (brecáh), estany, peixera.
Alcúrnia, de הל (hal), art., קנה (qanáh), engendrar, y *r* inf.; cf. *alcuña*, c., ant., *alcunya*, ar. y *kula*, sc., família.
Alcuxa, (forn), de הל (hal), art., y אש (eix), fòch.
Aldá, aldanèt (usat, antich), de חלד (chalad), durar, ser perenne; cf. *alt*, ger., y *old*, ing., antich; o de עלל (hhalal), pujar. V. *Alt*.
Aldea, de הל (hal), art. y דה (de), pèrs., *pagus*, pòble de pagès.
Alduf, de הל (hal), art. y תף (thoph), tamborí.
Alegre, *alacer*, ll., de חלך (chalac), ardir; cf. *lætus*, ll., alegre, de להם (lahat), ardir, y *Feliç*, q. V.
Alentorn, de *a l' en* y *torn*, de טור (tur), circuir, rodar. V. *Tornar*.
Alèrta, de הל (hal), art. y ער (hher), el vigilant, el centinella. Diria *alher*, *alert*, *alerta* y 'l sòl nòm de *el-vigilant* se convertí en vèu d' alarma. També pòt ser de ערער (hharhher), imp. *alça 'l crit*.
Alféreç, de הל (hal), art. y פרש (phéreix), cavaller.
Alforja, de הל (hal), art., y פרה (pharáh), portar. V. *Portar*.
Alguacil, c., הל (hal), art. y *vezir*, ar., encarregat, de וזר (vazar), portar. V. pl. 49.
-alia, suf. variant primitva de *alla*. *Rag-ália*, *Sandália*, q. v. V. *-alla*.
Alicient, de *allicere*, de *lac*, llet. V. *Llet*.
Aljibe, c., de הל (hal), art. y יוב (yub) rajar. V. *Aljup*.
Aljup, de הל (hal), art. y יוב (yub), rajar. V. *Aljibe*, *Jòu*. O també de *al* y גוב (gob), pou.
Al-lòt, de הל (hal) art. y part. de ילד (yalad), parir, cf. *ladha*, pers., y *lad*, ing., nòy. V. *Nin*, *Meynada*, *Canalla*.

Almus, alma, almum, ll., de הלל (yalal), esplendir, ser clar, nèt, gloriós, y *m* suf.

Alp, hidrográfich, de *alp*, sc., aygua: *Ri-alp*, *Alba de Tormes*, *Elba*, riu; *alb*, ger. y *elf*, scandinau.

Alp, o alps, orográfich, de *Oalp*, montanya, exs: *Alp*, *Albi*, *Quer-alps*, *Alpi* d' Itália. V. *Oalp*.

Alquiler, de הל (hal), art. y כרה (karah), llogar, conduhir; cf. *alquera*, ar., lloguer.

Alumne, part. de אלף (alaph), apèndre; cf. *Elève*, fr., y *alumnus*, ll. per *alup-nus*.

Alzina, de *ilice* (ilex), de איל (el), alzina, arbre fòrt, y *i-gena* sufs.

-all, alla, ve sovint de *aculum*, sufix instrum. llatí per *a-crum*: *mir-all*, *encen-all*, *mortalla*, *vent-all*, *atur-all*. A vòltes es de *ag-la*, conjunt, de *ago*, reunir: *can-alla*. conjunt de nòys. V. *Canalla*.

Aller, fr., de עלל (hhalal), entrar; sir. venir.

-am, suf. del llatí *ag-men*, conjunt, de *ago*, reunir. *fer-am* o *vir-am*, *fust-am*, *don-am*, conjunt de feres, fustes, dones. V. *-im*, *-um*.

Am, b., mare, de אם (em), mare; cf. *amita*, ll., ávia.

Ama, (mestrèça) y *amo*, cf. אמה (ammáh), principi. V. *Anca*, *ancilla*.

Ama, (de leche), c., de אם (em), mare; cf. *aman*, ar., criar.

Amagar, de עמק (hhamaq), ser ocult. V. *Amit*.

Amalgama, y algama de ἄμα, de עם (hhim), juntament, הל (hal), art., y עמם (hhamam), juntar. V. *Gámia*.

Amanir, de *a* pref. y מנה (manáh), disposar, distribuir, preparar. V. *Ministre*.

Amanir, (condimentar), de כמן (cmán), sir., condimentar.

Amar, de עמם (hhamam), unir; y mès probable de חמם (chamam), ardir, cremar, cf. kam, sc., amar. V. *Emular*, *Estimar*, *Diligere*, *Llòure*.

Amarar, de המר (hamar), rajar aygua.

Amarrar, de עמר (hhamar), lligar mès estrèt; cf. *amarrar*, *amarradura*, etc., c. maaren, hol., id.

Amarrir, derivat de *mas*, *maris*. V. *Mas*.

Amassar, de *a* pref. y מסס (masás), liquidarse, regalimar.

Ambuig, ambujar, o ambull, ambullar, de בוך (abuc), intrincat, entortelligat, y *m* inf., part. de אבך.

Ambúrnia, de *al-barniya*, ar., vas de fanch.

Amfi, amphi, ἀμφί, a tot vòlt, alentorn, de אפף (aphaph), circuir, voltar, y *m* inf. V. *Ample*.

Amit, de *amictus*, de *amic-ire*, cubrir, de עמק (hhamaq), ser ocult. V. *Amagar*.

Amnis, ll., riu, de אוב per יוב (*hub* per *yub*), rajar; *amnis*, per *abnis*. V. *Aljup*, *aljibe*.

Amolar, de *a* pref. y part. de מעל (mahhal), obrar pèrfidament contra algú; cf. *molestus*, *molestia*, ll. y *molestar*.

Amparo, amparar, de *im* pref. y פרע (pharahh), presidir. V. y cf. *Imperar*.

Ample, *amplus*, ll., pel dim. *amp-ulus*, de אפף (aphaph), voltar, circuir, y *m* inf.; cf. *ambulare*, passejar, donar un vòlt. V. *Amfi*.

Amuçar, (les dents), part. de חמץ (chamats), ser agre.

Ana, pref. de ἀνά, de *anu*, sc., després, significa repetició: *anabaptista*, qui rebatèja o torna batejar.

Anastar, (agafar algòm punxantho), de *a* pref. y נעץ (nahhats), punyir, clavar, enclavar. V. *Enhastar*.

Anca, de *c* y *a* suf. (§ 25 y 211), y *an* per *am*, de אמה (amáh), fonament, base. V. *Ouixa*, *Ancilla*; cf. *ancha*, ger., cama.

-ana, suf. de *a* y *genus*, significa efècte o causa; es de קנה (qanáh), engendrar. V. *Gens*; *-á*.

Anar, de אנה (anáh), aproparse, presentarse. V. y cf. *Andar*, y ἀνά y *In* de moviment.

-ança, suf. de nòms abstractes resultants de participis de present en *ant*: *tard-ar*, *tard-ant*, *tard-ança*. V. *-ença*.

Ancilla, ll., de *c* y *illa*, sufs., y *an* per *am*, de אמה (amáh), criada, sirventa.

-anch, suf. *ant* participial actiu nasalisat: *ras-ant*, *es-vor-ant* nasalisats diuen *ras-anch*, *es-vor-anch*.

Andar, c. y *andare*, t., de אנה (anáh), presentarse, y *d* suf. V. *Anar*.

Anell, anella, de אפן (aphán), rodar. V. *Any* y cf. *annus*, *annulus*, ll., *Ample*, ἀμφί, y *Oèrool*.

Anem, intergectiu, cf. ab נא (na), Imperat. de אנה (anáh), anar, significant *veç*, *vade*, *age*.

Angarlar, de אגר (agar), escriure; cf. אגרת (iggueréth), carta, y אגר (igguer), ἄγγαρος, carter; dequí *inscriure*, *allistar* per fer una feyna, o sia, *llogar*.

Angel, ἄγγελος o ἄγγαρος, carter, nunci. V. *Angariar* y *Legació*.

Angul, de ענג (canáhh), doblar, trencar; cf. γωνία, ángul. V. *Añicos, Genoll, Cingle,*

Añicos, c., tròços, de ענג (canáhh), doblar, trencar; cf. *knicken, einknicken*, ger. trencar. V. *Genoll, Angul, Aixella.*

Angústia, de חנק (chanaq), *angere*, ll., angustiar. V. *Ansia, Anusarse.*

'Ανήρ, hòme, *vir*, de נער (náhhar), nòy, jove; cf. *nara*, sc., hòme, y V. *Nora.*

Anima, ἄνεμος, vent, de μος, suf. V. *-me*, y *an*, sc., bufèt, de עין (hhin), fluir, *flare*, respirar. V. *Vent.*

Anomalia, de *a* priv. y νόμος, llèy, norma, de νέμω, distribuir, metát. de מנה (manáh), dividir. V. *Norma, Ministrar.*

Ansa, *ansa*, ll., de נשה (naçáh), alçar, y *a* pref. o mellor de נעש (nahhaix), sostenir. V. y cf. *Asa, Asir*, y *Ganxo.*

Ansia, de *anxius*. ll., de חנק (chanaq), angustiar.

-ant, suf. participial, llatísanscrit significa l' agent de l' acció: *ajud-ant, estud-iant.*

Ante, pref. ll. cat. de ענד (hhanad), unir, cf. *hhanda*, ar. *apud*, o de אתה (athah), presentarse, venir, y *n* inf. V. *Atansarse*; significa *davant, anterioritat; ante-passat, ant-any, ante-pit*, o *am-pit, anti-cipar.* Nòta les variants, *ante, ant, am, anti.*

Anti, pref. grech, de ἀντί, significa *contrari: anti-crist, antí-dot;* o *en llòch de: anti-papa.*

Antich, *antiquus*, ll. de עתיק (hhattiq), antich, vell.

Anuència, de *annuo*, de *ad* y *nuo*, inclinarse, de נוע (nùahh), inclinarse; cf. νεύω, incliuarse, aprovar, ναί, sí, afirm., y *nai*, b., volèr.

Anusarse, taparse 'l respir menjant o bevent, part. de חנק (chanaq), sofocar. V. *Angústia, Ansia.*

-any, suf. cat. de *a-genus*, que fa: *torb-any, par-any, carrer-any, viar-any, esparver-any. Estr-any*, es de *extraneus.*

Any, anyada, anyal, de אפן (aphán), rodar. Daria *apnus=amnus=annus.* En la mímica y en tot la idèa de any, sigle, temps, es un cèrcol o ròda.

Anyell, *agneau*, fr., *agnus*, ll., de ἄρην, ἀρνός, xay, de חרה (charáh), ardir; o de הגג (agug), ardir, y *n* suf.; cf. *aries*, ll. V. *Arro, Xèro.*

Apa, Imperatiu הבה (habah), dona, *eja*, *age*, de יהב (yahab), donar, posar.

Apegar, de *a* pref. y דבק (dabaq), unir fòrtament. V. *Pango*, *Pèga*.

Apel-lar, interpel-lar, de *ad*, *inter*, pref., y פלל (phalal), pregar, intercedir.

Ápet, de אפה (apháh), còure; cf. *ep-ulæ*, ll. La *t* suf. es còm en *ápit*, *gènit*, *prèmit*... d' empènta popular, (pl. 30). V. *Offa*.

Aplastar, de *a* pref. y פלץ (phalata), rompre. V. y cf. *Plaudo* y *explodo*.

Apó, prep. grechllatina, correspón a *apa*, sc. y a *a*, *ab*, *abs*, ll. y ve de אוב (hub), tornar de, distanciarse de, contradictòri de *a*, *ad*, de עדה (hhadáh), anar, acostarse.

Aquiçar. V. *Acoçar*.

Ar, er, ir, or, ur, hidrográfich, aygua: *Arga*, r. d' Aragó; *Er*, *Or-ganyá*, *Ur*, *Ur-g-ell*, sobre 'l Sègre; *Sampedor* (sant Pere d' Ór), *Bes-òra*, *Ol-ius*, *Santuari de l' Hòrt*, per *or*, sobre 'l Cardoner; *Riu d-òr*, *Ol-ván*, *Ol-èsa*, *Ol-orde* sobre 'l Llobregat; *Bes-ós*, per *Bes-òrs*, (dos-rius el Congost y 'l Ripollèt): *Or-iòla*, (fònt de Vallvidrera), *Aries*, *Ariège*, *Arió*. V. *Ur*.

Ar, pref. per *archi*: *ar-diaca*, cf. *archidiaconus*, ll., *arce-diano*, c. V. *Arque*.

-ar, suf. nominal de *res*, còsa; *element-ar*, *singul-ar*; *secul-ar*, còsa de elements, de cada ú, de sigle. També es suf. verbal que dèu descontarse en tots els vèrps en *ar*: *am-ar*.

Ara (altar), de ארה (aráh), ardir, cremar; cf. y V. *Pira*, *pyra*, de פאר (phaar), ardir. (El sacrifici se feya ab fòch). V. *Oremònia*.

Arada, de *ada* suf., y de עור (hhur), *arare*, cavar, llaurar.

Aranya, de ארג (arag), teixir; cf. ἀράχνη, *aranea*, ll.

Arbre, de אבר (abar), pujar, alçarse, y *r* inf. V. *Subir*, *Sobre*, y *Baum*.

Arç, de חרז (charaz), punyir. V. *Oart*, o *Zarza*; o de חרה (charáh), ardir; cf. *Rubus* y *Esbarza*.

Arca, de ערך (hhérec), aparèll deròves, o altra còsa. V. *Arranjar*.

Arcabuç, de הל (hal), art. y *cauç*, ar., arch, de קוש (qüix), ser corp.

Arcalde, *alcalde* y *alcaide*, c., de הל (hal), art. y *cada*,

ar. guihar, de נגר (ŋagad), anar o ser al davant.

Arch, de ערך (hhérec), aparèll d' armes,ròva, etc. y per antonomàsia l' arma principal o sia l' arch. V. *Arca*, *Arranjar*, *Arma*.

Arcòva, de הל (hal), art., y קבה (qubbáh), cambra de dormir. V. *Acuvillar*, *Ouvillada*.

Ardir, árit, de ארה (arâh), ardir, encèndre; cf. *Areo*, *ardeo*, *uro*, ll., y V. *Xèra*.

Ar-èch, (pertanyent al llaurar), de עור (hhur), *ar-are*, llaurar. V. *Arada*.

Arènch, areng-ada, de *a* pref. y דג (dag), peix; y *n* inf.; cf. *dengada* (Tárrega) y *Tènca*, q. v; cf. *haring*, ger., *hareng*, fr., *arenque*, c., *aringa*, t.

Aresta, de ערין (hharits), esgarrifós; cf. *arista*, ll. V. *Orosta*.

Argamaça, per *algamaça*, de *-aça*, suf. y *algama*. V. *Amalgama*.

Argelaga, de הל (hal), art., y חלך (chalac), ardir, flamejar, perxò també còure, punyir. V. *Urtiga*.

Argila, dim. de ארק (araq), cald., tèrra; cf. *argilla*, ll. y *aroilla*, c.

Arguens y arguenells, dim. de ארך (arac), apariar, disposar. V. *Arrèus*, *Arch*, *Arca*, *Arranjar*.

Argüir, *arguo*, ll., de ארך (arac), insistir.

-ari, ària, suf. ll.-cat., de *res*, la còsa: *ordin-ari*, *-ària*; *teroi-ari*, *-ària*, *heredit-ari*, *-ària*. En els sustantius significa ofici: *not-ari*, *segret-ari*, o dipòsit: *arm-ari*, dipòsit d' armes de cuyna ordinàriament.

Aries, moltó, de הרה (harâh), ser ardent. V. *Arro*, *Xèro*, *Anyell*.

Arista, (cayre, cantó), de חריץ (charits), segment, tall; cf. y V. *Cantó*, *Orèsta*.

Aristocracia, de ערין (hharits), molt poderós, cf. ἄριστος, y κράτος, podèr, també de ערץ (hharats), ser mès fòrt, espantar.

Arma, de *argma*, aparèll, èyna, de ארך (arac), aparellar, disposar, y *ma*, suf. grech-llatí. V. *Arranjar*, *Arch*, *Arrèu*.

Armari, de *arma*, llòch o dipòsit d' armes, èynes o utensilis. V. *Arma*.

Arna, buch d' abèlles, de ארן (arán), fer un sò trèmol y estrident. V. *Rana*, *Randell*, *Granòta*, *Ranillèt*, *Còrn*.

Arna, quera dels òssos, de *a* pref. y רִמָּה (rimmáh), cuch; cambi de *m* en *n*.

Arpa, arpejar, de גָּרַף (garaph), pèndre; V. *Grapa, Grop, Garfio, Árpies, Arpó*.

Árpies, arpielles, arpiòte, de גָּרַף (garaph), pèndre, agafar. V. *Arpa, Urpa, Xarpa*.

Arpó, de *o* suf. y גָּרַף (garaph), pèndre, agafar. Vide *Arpa, Glèva, Árpies*.

Arque-, pref. grech-llatí, de ἄρχος, principal, de פָּרַע (pharáhh), començar, ser primer, o de *a* pref. y רָעָה (rahháh), governar, dirigir. Exs. *Arque-bisbe, Arque-lau*, principal dels bisbes, del pòble. V. *Arxi*.

Arraconar, V. *Racó*.

Arrambar, de *ad*, pref. y רָמָה (ramáh), tirar, llançar, y *b* suf. V. *Derramar*.

Arranar, arrán. V. *Ran*.

Arranoar, de אָרַג (arag), *rag*, sc., mòure, y *n* infixa.

Arranjar, de עָרַךְ (hharac), disposar, apariar, y *n* iuf.; cfr. *Arranger*, fr. V. *Arch, Arca, Arma*.

Arrapar, de חָרַף (charaph), pèndre, agafar; cf. ἁρπάζω, y *carpo*, y *rapio*, ll. V. *Sarpar, Xarpar*.

Arrasar, (fer caure), de הָרַס (harás), destruir, enrunar; o de *ras* de *radere*. V. *Raure*.

Arrastrar, de *a* pref. y שָׁרַן (xarats), arrastrarse.

-arro, -arra suf. aument. de *arro*, b., mascle; cf. ἄρρην, *aries*, ll., tots de הָרָה (haráh), ardir. V. *Bèrro, Perro, Xèro, Anyell*.

Arrèl, o rahèl, de רֶגֶל (réguel), pèu. Les idèes de pèu y arrèl se tòquen sovint, vg. *in radice montis*, al pèu de la montanya; *pèu colom*, arrèl vermèlla. V. *Rahel*.

Arrest, arrestar, de *a* pref. y *restis*, còrda, de רֶשֶׁת (réixeth), utensili per agafar.

Arrèus, arrèu de llaurar, de עָרַךְ (harac), aparellar. V. *Arranjar, Arriar, Arch, Arma Arguens*.

Arriar, (disposar, aparellar) de עָרַךְ (hharac), arranjar. V. *Arrèus, Arranjar*.

Arriar, *arrear*, c. (donar ánsia als animals de tragí), de עִיר (hhir), accelerar. V. *Hurra*.

Arrimarse, (tirarse cap a) de רָמָה (ramáh) tirar, llençar. V. *Arrambar, Derramar*.

Arrufarse, de *a* pref. y רוּף (ruph), rompre, fresar, perxò arrufarse, magullarse.

Arrugar, arruga, part. de ארג (arag), doblar, plegar; cf. *ruga*, ll.

Arruixar, (tirar aygua), de רור o רסה (rur o rasáh), fluir, rajar. V. *Broillar*, *Rajar*, *Rasa*.

Arruixar, (fer fugir), part. de גרש (garaix), fer fugir.

Arrullar, c., dim. de חרה (charáh), ardir, cremar (d' amor); cf. ἄρρην, *arro*, b., mascle, *aries*, ll. moltó y *xèro*. V. *Xèra*

Arrunçarse, part. de ארז (araz), contráures, y *n* inf.; cf. *runtseln*. ger., arrugar.

Arrupirse, V. *Acrupirse*.

Arx, ll., llòch murallat, de קרכא (karka), llòch murallat, rodejat. V. *Cerca*, *cèrcol*, *Mur*.

Arxi - Arci- o Archi, *arz-* c., variant de *Arque*: *Arxiprèst*, *arci* o *archipreste* c., *arz-obispo*. V. *Arque*.

As, romá, monèda de còure, de איש (eix), fòch, pel color; cf. *ayas*, sc., *as*, ll., *er*-am.

As, de les cartes, de קסם (qasás), partir; cf. *cas* o *parèll*. V. *Cas*, *Cacho*.

Asa, c., V. *Ansa*, *Asir*.

Asar, c., de אזא (azá), encendre, bullir. V. *Ast*.

Asclar, ascla, èscla, de חשל (chaixal), trocejar; cónfer κλ-άω, partir. V. *Astella*.

Ascó, (banch ascó o banch del fòch) de *ó* suf. y איש (eix), fòch. V. *Ascua*.

Ascua, c., de איש (eix), fòch; cf. *pruna*, ll. (brasa), de פאר (phaar), ardir, cremar. V. *Guisar*, *Æstuare*, *Estimar*, *Esca* y *Ascó*.

Ase, asno, c., *asinus*, ll., de *inus*, suf. y אזה (azáh), ardir. V. *Burro* y *Asar*.

Asear, aseo, c., de *a* pref. y סחה (sachàh), llimpiar, rentar, escombrar.

Asediar, c., de *a* pref., y צוד (tsud), insidiar. V. *Astúcia*.

Asestar, c., de *a* pref. y ציץ (tsits), brillar, sò es, mirar a un punt brillant, dit *blanch* o *scopus*, *scopo*. V. *Scopus*, *But*.

Asir, c., de נחש (nahhaix), sostenir, portar; cf. *saisir*, fr. y *asa*, c., *ansa* ll. cat. y *Ganxo*.

Assahinar, de *a* pref. y שחל (xachal=xachán), rugir; cf. *xachal*, ar., bramar, *a-çala*, sc., que no brama, y *schallen*, *hallen*, *gellen*, ger, resonar. V. *Esquèlla*.

Assats, V. *Satis.*

Assetto, t., (aseo), de la variant סחף (sachaph), escombrar. V. *Aseo, Escombra.*

Assolar, de *a* pref. y *solum*, de שול (xol), tèrra. V. *Solera, Sòla.*

Ast, de אזה (azáh), encendre, bullir; o també de אשתא (eixta), fòch; cf. *veru*, ll., de פאר (phaar), ardir, cremar. V. *Estiu, Estimar.*

Astella, astellar, astilla, c., dim. de חצץ (chatsats), partir, tallar. V. *Aixa, Òsta, Hasta, Ascla.*

Astor, astorar, de צרר (tsarar), perseguir.

Astre, de *a* pref. y צהר (tsahar), brillar; cf. אסתר (ester), pèrs., estrella, y ἄστρον, *astrum*, ll. (V. plana 28).

-astre, suf. (par-astre, mar-astra, còm *Astre*, significant ardir, assecarse, endurirse; cf. στερεός, dur.

-astregar: espelastregar. V. *-astre* y *-egar*.

-astregaçar: es-pel-astregaçar. V. *-astre* y *-egaçar*.

Astúcia, astut, de *a* pref. y צוד (tsud), insidiar, caçar, pescar.

Atacar, (l' enemich), de *a* pref. y דחה (dachàh), empentar, impulsar.

Atacar, (una arma, una barrinada), de *a* pref. y תקע (thaqahh), fer entrar picant.

Atansarse, de חטש (chataix), reunirse y *n* inf. o V. *Ante.*

Atar, c., de גיד o אגד (guid o agad), lligar, V. *Cadèna, Guita, Deixatar, Hatillo.*

Ateler, fr.. de *a* pref. y תלא (thalá), estar estacat, unit.

-atge, suf. corresponent a *aticus*, ll., *aje*, c.: cf. *selvatje*, cat., *silv-aticus*, ll. y *salv-aje*, c. V. *-ago.*

Atiar, (acoçar), per *hastiar*, de אוץ (uts), afanyarse; cf. *hasten*, ger., *hâter* fr., y *festinare*, ll. V. *Atizar. Aquiçar.*

Atinar, de *a* pref. y דין (din), judicar. V. *Adonarsen, Tino, Tuno.*

Atocar, (el bestiar) de דפק (daphaq=duq), atocar fòrtment; o de דוח (dúach), impulsar.

Atracar, (acostar la nau a la riva) supòsa el sust. *traca*, còsta, riva o vòra, de דרך (darac), trencar. V. *Trencar, Còsta, Riva, Vòra.*

Atrapar, de *a* pref. דרך (darac), calcigar, atrapar caminant? cambi de *k* en *p*.

Atri, de חצר (chatser), entrada, part interior.

Atuhir, tuar, ant., *tuer*, fr., matar, θύω, sacrificar, matar, de זהה (zahah), ardir, cremar. El sacrifici duu fòch. Cf. *dah*, sc., cremar. V. *Tèya*, *Dia*.

Aturar, part. de אטר (atar), tencar, lligar; cf. *obturare*, ll., tapar.

Aturar, (guardar de), part. de נטר (natar), guardar, talayar. V. *Talayar*, *Matalòt*.

Atzabèya, de *a* pref. y *sabbaja*, ar., tenyir, de צבע (tsabahh), tenyir. Cf. *azabache*, c.

Atzur, blau del Cèl, part. de צהר (tsahar), brillar. V. *Astre*, *Serè*, *Tèrs*, *Tarquí*.

Au, aucell, aucell-am, aucellada, de עוף (hhoph), aucell, de עוף (hhuph), volar; cf. *av-is*, ll., *av-e*, c.

Auvirar, de a-virar, auirar, auvirar. V. *Ovirar*.

Augurl, de *avis*, au, V. *Au*, y עור (hhur), vigilar.

Aura, cat., c., ll., de αὔω, respirar, de הוה (haváh), respirar. V. *Ayra*, *Oratge*.

Aurum, ll., òr, part. de צהר (tsahar), brillar, convertit en עהר (bhahar), per caldeisme.

Avants, de *ad* pref. y *Ante*. V. *Jadis*.

Av-ar, av-it, de אוה (aváh), volèr, desitjar; cf. *avere*, ll., *av-ami*, sc., *avidez*, c.

Avi, ávia, abuelo, c., de אב (ab), pare; cf. *padrí*, *padrina*, per avi, ávia, de *pater*. V. *Abat*, *Uncle*.

Avieso, c., de עוה (hhaváh), declinar, obrar pervèrsament. V. *Ávol*.

Ávol, avolèsa, de עול (hhaval), ser dolent, pervèrs.

Aygua, de *ab*; part. actiu de אוב o יוב (ub o yub), rajar, fluir; cf. *ap*, o *ak*, sc., *aqua*, ll., *ev-a*, piam. *eau*, fr., *aygo*, mall., *duia*, val. V. *Alp*, y l' fácil pas de *b* o *p* a *k*, *q*, *g*.

-ayna, suf. cat. variant de *-ana*, de *a-gena*, eficient o causant: *color-ayna*, *dolç-ayna*, *moix-ayna*, *voli-ayna*, o *voli-ana*. V. *-ana*.

Ayre, de *aer*, ll., ἀήρ, de הוה (havéh), el qui bufa, o respira. V. *Aura*, *Oratge*.

Ayre ayre, intergecció, Imperat. de עיר (hhir), córrer, *fervere*.

Ayuno, c. de *a* pref. neg. y זון (zun), alimentar, en part., sò es, *no alimentat*. O V. *Dejú*.

Azogue, c., de הל (hal), y זוע (zúahh), agitarse, mòures decí dellá; cf. *azzaibaq*, ar., y l' idèa en el catalá *argent viu*.

Azucena, c., de שושן (xuixán), lliri blanch; cf. *assussana*, ar. id.
Azuzar, c., de חוש (chuix), excitar, atiar.

B

Baca (fer), de *baca*, ar., ser el negòci confús y barrejat, de בוך (buc), remenar, barrejar.
Badar, es-badiar, badall, de בדד (badad), separar. V. *Vadar*, *Espay*, *Pedaç*.
Badila, c. (palèta del braser), de בדל (badal), separar.
Baga, (ona d' áygua), de שבח (xabach), xapullar; cf. *vague*, fr., y V. *Bogar*, *Xapullar*.
Baga, (llaçada), de סבך (sabac), plegar, complegar.
Bagaça, de פחז (phachaz), ser lasciu; cf. *gavasa*, c., del metatisat חפז (chaphaz), ser lasciu.
Bagarra, sust., de בעד (bahhar), ardir (*præ libidine*).
Bagarro, bagarra, adg., (gandul, gandula), de פגר (phagar), ser peresós, estar ociós. V. *Piger*.
Bágoa, gall., (llágrima), de בכה (bacáh), plorar. Vide *Vagido*.
Bagòt, de *òt*, suf., y פגג (phagag), no ser madur.
Baita, b., casa, de בית (báyith), casa.
Baix, baixar, de אשש (aixaix), posar els fonaments, els baixos, basar. V. *Base*, *Ooixí*, *Ouixa*.
Baixina, de באש (baaix), pudir, y *igena*, sufix.
Bajart, o basart, de ורר (vasar), portar. V. *Alguacil*, *Agutzil*, *Çárria*.
Bala, de בעל (bahhal), llançar; cf. βάλλω, y *Palèt*, *Pilòta*, *Bitlla*.
Baladrer, de בטח (batáh), baladrejar, y *l* inf.; confer βαττολογέω, y βατταρίζω, *blattero*, ll.
Baladí, de בלה (baláh), ser ruinós, gastat, caure.
Balafiar, de בלע (balahh), malgastar, devorar.
Balç, balcera, esbalçarse, de בלה (baláh), caure; confer σφάλλω, *fallo*, ll., *fallen*, ger., y *fay* (St. Miquèl del Fay), cat., y *ç* suf. (§ 25).
Balcó, de בחון (bachón), miranda, miralla, y *l* inf., cf. *balcón*, c.
Baldar, de בלה (baláh), consumirse, arruinarse, inutilisarse, destruirse, y *d*, suf.
Balia, balio, bailo, balir, t., (dida, amo, batlle, governar), de בעל (bahhal), ser senyor, dominar. Vide *Batlle*, *Basílica*, *Palau*, *Valdre*.

Baliga - balaga (ser un), de בלג (balag), riure.
Ballar, de גלל (galal), voltar, girar, tombar. V. *Volver*, *Volcar*, *Valç*.
Balma, de בבה (babáh), cavitat, forat, y *l* inf.
Balteus, ll. cíngol, de גלל (galal), y *t* suf. circuir, voltar. V. *Ballar*, *Bala*, *Bòla*.
Bálzem, de בשם (baixam), bálzem, olorós, y *l* inf. V. *Xamós*, *Ensumar*.
Bambino, bimbo, t., nèn, de באבאה (babáh), nenèt, y *m* inf.; cf. *bebé*, nina, ninòt.
Banch, banca, banquèta, de ינח (yanach), sèure, sentarse per reposar, cf. *banco*, c., *banch*, fr., *bank*, ger. V. *Escambell*, *Escaño*.
Banch d' arèna, de ענך (hhanac), estar l' arèna alta y difícil de passar.
Banda (gramalla), de *bandh*, sc., lligar, de בנט (banat), cf. אבנט (abnet), cíngol. V. *Bèna*.
Banda (part), de פנן (phanan), dividir; cf. *bandera*, *bándol*, *Fi*, *Finestra*, *Pèna*, *Espona*.
Bandolina, per *bandorina*, de *bandora*, de יתר (yéther), còrda. V. *Bandúrria*.
Bandúrria, de יתר (yéther), còrda, y *n* inf.; V. *Cítara*, *Guitarra*, *Bandolina*, *Pandero*.
Bant, contrabant, del sc. *bhanh*, parlar, de בון (bun), esplicar, ensenyar; cf. *bant* o *bando*, ab crida o pregó.
Bantar, embantar, de ידה (yadáh), álavar; cf. *vand*, sc., alavar.
Bany, baño, *balneus*, ll., de בלל (balal), rajar, mollar. Aquí *Banyòles*, *Banyeres*. V. *Plòure*, *Poluir*.
Baralla, de *alla*, suf. y ברה (baráh), partir; o de מרה (maráh), disputar. V. *Maranya*.
Bardissa, de פרדס (phardés), arbrèda. V. *Paradís*.
Baró, títol, de *ó* suf. y בירה (biráh), torre, castell, equivalent a *catllá* o *castellá*; de בור (bur), vigilar. V. *Bureau*, *Buròt*, *Ovirar*; o de מרה (maré), cald., senyor, amo. V. *Mas*, *maris*.
Barra, de ברה (baráh), partir, tallar. V. *Caixal*, *Quijada*, *Mala*, *Mejilla*, *Galta*.
Barranch, de פרר (pharar), fèndre; cf. φάραγξ, barranch, de φάρω, fèndre.
Barrat, barrada (dit de les ovèlles blanques ab les cames y morro negrosos), de ברד (barod), *maculosus*, tacat.

Barrufèt, (entremaliat) y barruguèt (follèt, Ibiça), de פרוץ (pharúahh), desenfrenat, y *èt*, suf.
Barrejar, de ברך (barac), ar. *barak*, barrejar, cf. *barajar*, c.
Barrer, c., de ברר (barar), llimpiar, o de גרר (garar), escombrar, cfr. *verrere*, ll. V. *Granar*.
Barrina, barrinar, de *i-genus*, productor, y באר (baar), foradar; cf. *barreno*, *barrenar*, c. V. *Borra*.
Barrusca. V. *Parrusca*.
Βαρύς, feixuch, de *bharas*, sc., pes, de *bhar*, sc., portar, de פרה (pharáh), portar. V. *Portar*, *Pera*, *Alfòrja*, *Berjòla*.
Bart, (poèta) de ברה (baráh), produhir, engendrar, cf. ποιητής, de ποιέω, fer, y *carmen*, poesia, de *carman*, acció, de *kri*, sc., fer. V. *Oriar*.
Basa (en el jòch), de בז (baz), prèsa, penyora.
Basarda (fèr o tenir), de *basara*, ar., fer mala fatxa, arrugar severament la cara, de בסר (basar), ser agre. V. *Botrys*.
Basca (defalliment), de בשש (bhaixaix), caure, defallir.
Basca (fer), *bascun*, ar., de באש (baaix), pudir; o de בעש (bahhaix), desagradar. V. *Baixina*.
Base, *basis* ll., de אשש (aixix), fonament, o també de ישה (yaixáh), sostenir, fundar; V. *Baix*, *Ooixí*, *Ouixa*.
Basílica, de βασιλική, casa real, senyorial, palau, de בעל (báhhal), senyor, dominar. Cf. βασιλεύς, rèy, βασιλέω, governar. V. *Palau*, *Balia*, *Balire*, *Balio*, *Batlle*, *Valer*, *Vassall*.
Basir, de בוס (bus), xafar, trepitjar.
Bassa, de בצה (bitsáh), llaguna, de בצץ (batsats), vessar. V. *Vessar*.
Bast, o bas, hidrogr., de בצץ (batsats), rajar: *Bastarèny*, r. afluent del Llobregat, *Basa*, r. d' Aragó, *Bas-gart*, r. (Llèyda), *Bassella*, sobre 'l Sègre. V. *Bassa*, *Vessar*.
Bast, embastar (els animals), de חבש (chabaix), cenyir, embastar, ensellar. V. *Vestir*, de לבש (labaix).
Bastar, cat., c., t., de מצה (matsáh), ser suficient.
Bastó, de *ó*, suf. dim. y עץ (hhets), arbre, fusta; cf. *hhasa*, ar., bastó. V. *Hasta*, *Fusta*, *Mástil*.
Bat a bat (de), de פתה (phathàh), obrir; cf. *pando*, *pateo*, ll., *pad*, sc., y πετάω, obrir.

Bata, de עמה (hhatáh), cobrir; cf. *batt*, ar., vestidura groixuda.

Batejar, *baptizare*, ll., βάπτω, βαπτ·ίζω, de חפף (chaphaph), llimpiar, rentar, *abluere*, y *t* suf.

Batill, de *ill*, dim. y עץ (hhets), arbre, fusta; cfr. *hastile*, ll. y *bastó* y *bâton*, fr. V. *Mástil*, *Hasta*.

Batre, combatre, rebatre, V. פחש (phathaix), picar; cf. *batuere*, ll., πατάσσω. V. *Abatre*, *Botar*.

Batre, o batollar els arbres, de חבט (chabat), batollar els arbres. V. *Batre*.

Batlle, batllia de בעל (báhhal), senyor; cf. *bailo*, t., *baile*, *bailía*, *bailío*, c. V. *Palau*, *Valdre*, *Vassall*.

Batzacada, batzach, de בצה (batzáh), colpejar.

Batzuch, (còsa petita), part. de פצח (patsach), trocejar, partir. V. *Petit*, *Menut*, *Xich*.

Baum, ger., arbre, de בום (bum), ser alt. V. *Arbre*.

Baylet, (xicòt, jove); en gascó, fill, de *èt* suf. y בחור (bachur=bor, bar), jove, cf. *bala*, sc., nòya.

Be, adv. de *bene*, ll. V. *Bò*.

Be, sust., *bonum*, ll. sust., de הון (hon), bens, possessions, riquèses.

Bè (xay, corder, anyell), es onomatopèych y primitiu.

Bech, de חך (chech), bech; cf, *pico* y *hocico*, c.

Bèfa, befar, de חרפה (cherpháh), vergonya, ignomínia que 's causa a altre. Cau *r* còm *abre* per *arbre*.

Bèl, belar (les ovèlles), de ילל (yalal), gemegar.

Bell, bellèsa, de פאר (phaar), ser hermós, ardir. Diria *pher-lus*, *phel-lus*, *bellus*, bell. Cf. *bello*, c., t., *bel*, fr. V. *Hermós*. En la topogr. *Bell-puig*, *Bellmunt*, *Bell-llòch*, *Conca-bella*, *Coma-bella*.

Bèna, de כבן (cabán), lligar, cf. אבנט (abnet), cíngol, *band*, sc., lligar, *banden* o *bannen* ger., id, y *venda*, c., *vincire*, ll. V. *Banda*, *Gavanell*.

Benzina, de בוצינה (botzináh), llumenera, de בוץ (buts), brillar. V. *Bust*, *But*.

Berbiquí, c., per *berbirquí*. V. *Filabarquí*.

Berga, Burgos, berg, ger., montanya, de פרך (pharac), trencar. V. *Ròst*, *Còsta*, *Calp*.

Berjòla, dim. de *pera*, ll., πήρα, de פרה (pharáh), portar; cf. *Alforja* y *Pharetra*.

Bèrla, esbèrla, esberlar, de ברה (baráh), partir y *l* suf. V. *Part*, *Porció*, *Parèt*, *Barra*.

Bes, besar; baiser, fr., basciare, t., de *yaj*, sc., adorar de יקה (yaqáh), ar. *vaqay*, venerar.

Berrèt, (Ibiça), berrèta (L' Alguer. Sardènya) y berretina (Catalunya), de *igena* y *èt* sufixs y בֵּאר (pher), tiara, ornament del cap, de בָּאַר (phaar), ardir, cremar, pel color vermèll o perquè escalfa. V. *Far, Faròl, Bell, Verolar, Peròl.*

Bèrro, (pòrch), de בָּאַר (phaar), ardir, per lo libidinós. V. *Perro, Pòrch, Ootx.*

Berza, c., còl, de יֶרֶק (yéreq), la verdura, verdor.

Berroqueña, c. (pedra foguera), de פָּאַר (phaar), ardir, cremar, o de פָּרַךְ (pharac), trencar. V. *Ròch.*

Bèure, *bi-bere, po-tus, po-culum*, ll., πί-ν-ω, πο-τίζω, *pi*, sc., de סָבָה (sabáh), bèure.

Beyt, beyta, o bit, bita (nòms de les cabres, crestons y cabrits), de עִזָּא (hhazá), cabra; cf. *gaitsa*, gòt., cabra, *gayta*, sach dels gemècbs, fet de pell de cabra, *isart* y *corzo*, c. V. *Gayta, Isart, Corzo.*

Biga, de בְּרִית (bríach), fusta travessera. Cau la *r*.

Bihòt, biver, de *òt* y *er*, sufixs. y *bi*, aygua, cf. *apya* sc., aquós, de *ap*, sc., aygua, de אוּב (ub), rajar.

Bira, biròlla, (tira, llista, tallada), de בָּרָה (baráh), partir, tallar.

Biram, de *bir-agmen*, de בְּעִיר (behhir), bestiar y *-am*.

Birat, birolat, birons; V. *Bira.*

Bitlla, billa, billar, c., de בָּעַל (bahhal), tirar; confer βάλλω, id. V. *Bala, Pilòta, Palèt.*

Bitxo, de אֵשׁ (eix), fòch; cf. *querolèt*, de *et* y *òl* suf. y גִּיר (guir), ardir, cremar, y *guinda, guindilla*, c., de קָנָא (qaná), ardir, vermellejar. V. *Cirera, Gresòl.*

Bizco, c., de *vi-ix*, sc., sènça ull, de *vi* privatiu, cf. *ve*, ll., y *axa*, sc., ull, de חָזָה (chazáh), vèure, mirar.

Blan, *blandus, blandior*, ll., de *b* pref. y לָחָן (lechán), ser libidinós. V. *Lenitiu.*

Blandó, o brandó, abrandar, *brinnen*, cremar y *brand*, ger., fòch, tihó, de חָרָן (charán), cremar; cf. *haranun*, ar., llòch sèch, torrat del sòl. V. *Brant.*

Blat, per *bla*, (§ 25) metát. de בַּר (bár), blat; cf. *bla*, prov., *blé*, fr. Es de בָּרָה (baráh), portar, produhir, fructificar. V. *Fruyt.*

Blè, blèns, blenera, per *ble-genus*, de *genus*, productor de, y בָּהַל (bahal), resplendir, brillar. V. *Vela.*

Blèch, blegar, de פָּלַךְ (phalac), girar, tombar, o de פָּרַךְ (pharac), trencar. V. *Plegar.*

Bleix, bleixar, bleyrar, de בָּלָה (baláh), trepidar; cf. בַּל (bal), còr. V. *Panteix.*

Βλέπω, vèure, de *b* pref. y להב (lahab), flamejar, iluminar. Ne son *em-blèma*, *pro-blèma*.

Blesser, fr., ferir, de ברז (baraz), traversar, ferir. V. *Percer*.

Blincarse, per *vinclarse*, dim. de פוק (phuq), *vacillare*; Vide *Vacilar*, *Vençar*.

Bò, bòna, adg. de בחון (bachún), part. de בחן (bachán), examinar, provar, aprovar. En la topografía *Puig-bò*, *Niu-bò*, *Camp-bò*, *Vall-bòna*, *Serra-bòna*.

Bòbo, part. de בוב o de נבב (bub o nabab), ser tonto, ser vuyt.

Boca, *bucca*, ll., bouche, fr., de פועה (phuhhah), boca, la bufadora; cf. פה (phe), boca, de פהה (phaháh), respirar.

Boci, esbocinar, de *i-genus* y *Boca* q. v. Cf. *buccella*, ll. y *esmossellar*, de *mos*, *mossegar*.

Boch, (de les cabres), de פגע (phagahh), picar; cf. *bocken*, ger., caparrejar, donar còlps de cap, y *bok*, boch o marrá.

Bòfi, bòfia, adg. y bòfia, sust. de גוף (guph), ser vuyt; cf. *gòfi*, y *gonfio*, t., ab *m* inf.

Boda, de *bodh*, sc.. savèr, de ידה (yadah), conèixer (l' espòs a l' espòsa).

Bòga, (de cadira), de שבח (xabach), amoixar; confer molsa o coixí, idèa de blanura. V. *Bogar*.

Bogar (remar), de שבח (xabach), xapullar, amoixar l' aygua ab els braços, nadar. V. *Baga*, *Bòga*.

Bòig, de פתה (phothéh), bocabadat, perxò, ximple, tonto; cf. *pazzo*, *pazzia*, t. y *fatuus*, ll., fat. V. *Fat*.

Boix, boixa (Ibiça), nòy, nòya, de איש (ix), אשה (ixáh), hòme, dòna, dit pel sèxo. V. *Gojat*.

Boixèt, (flòr gròga), de בוץ (buts), brillar, y *èt* suf. V. *Botxa*, *Bust*, *But*.

Bòla, de גלל (galal), tombar, voltar. V. *Esfera*, y *Ballar*, *Gala*.

Bolo, c., tonto, part. de ואל o נבל (vaal o nabal), ser tonto.

Bony, de *pugnus*, puny, V. *Puny*; cf. *grop*, de גרף (groph), puny. V. *Grop*.

Borinòt, borina, borinor, de בר (bar) de ברם (baram), fer murmuri, y *igenus*, *òt*, *a*, *or*, sufs. V. *Borromba*, *Bramar*.

Borja, topogr., torra, de בור (bur), vigilar. V. *Oviar*, *Viura*, *Buròt*.

Born, y bornar (jugar els nòys o 'ls animals corrent y saltant), de גּוֹרֶן (góren), plaça, era, llòch pla.
Borra, toponímich, de בּוֹר (bor), cavitat, pou; confer *Pixaborres*, riu de clòts o gorgues. Cf. en la topografía *Borrella*, *Borrells*, *Borrelles*, *Burró*.
Borra (fibra de cánem molt inflamable), part. fem. de פּאר o בּהר (phaar o bahar), ardir, cremar.
Borrar, esborrar, part. de בּעֵר (bahhar), tòldre, esterminar.
Borrasca, de גּוֹרֵשָׁה (góreixáh), la que arrastra, llança, empènta. V. *Gronxar*.
Borrèch, borrego y borro, c., de *ech*, suf. dim. y בּהר (bahar) ardir. V. y cf. *Aries*, *Xèro*, *Burro*.
Borrico, c., *burik*, turch, y 'ls *buricos*, que S. Geròni cita de Marsella, de *ico*, dim. y V. *Burro*.
Borromba, (esquèlla gran de les eugaçades), y borrombí, (id. bocaestrèta dels moltons), de בּרם (baram), fer murmuri. V. *Bramar*.
Bort, bord-egaç (nòy, jove no casat), de בּחוּר (bachur), jove no casat; cf. κόρη, κοράσιον, κορίσκη, etc., nòya, noyèta. En el sentit de no casat o empeltat se diu de les plantes y dels fills naturals.
Bòsch, de βόσκω, *pasco*, ll., péixer, de אבם (abás), alimentar. V. *Péixer*, *Abastar*.
Botim, del plural בּאשׁים (boixim), parrusca.
Botar (pilòta), V. *Batre*.
Botrys, ll., βότρυς, de בּסר (bóser), rahim agre.
Botxa, boixèt, (plantes), de בּוּץ (buts), ser blanch, esplendent, cf. *pus*, sc., el sòl. V. *Bust*.
Bòu, de גּעה (gahháh), mugir; cf. γοάω, gemir, βοάω, clamar, bramar, *gau*, sc., *bos*, ll., βούς.
Bòya, abultament de la planta, de בּעה (bahháh), *tumuit*, abultar. V. *Bulto*, *Puig*.
Braç, de זרע (drahh), braç; cf. βραχίων, *brachium*, ll.
Brach (tumor madur), de ירך (yarac), ser tòu, blan o mòll. V. *Braguer*.
Braga, braguèta, o barguèta, de יֶרֶך (yérec), baix ventre, entrecuix y anques. Els vestits prènen nòm de la part del còs que vestèixen; cfr. *calces*, *mánigues*, *capell*, *ditènes*, *braçalèts*.
Braguer, de *er* suf. y *Braga*, V. *Braga*, *Brach*.
Brama (fama, rumor), de בּרם (baram), murmurar, fer murmuri. V. *Bramar*.
Bramante, c., de בּרם (baram), lligar. V. *Maroma*.

Bramar, de ברם (baram), bramar; cf. βρέμω. *fremere*, ll., *brummen*, ger. V. *Brama*, *Broma*, *Rumor*.
Branca, de פרך (pharac), trencar, y *n* inf., o atenent a l' etim. general de l' árbre, de פרח o de ירך (pharach o yarac), brotar, germinar. V. *Brènch*.
Brasa, de חרם (charás), ser calent, cremar; cf. *pruna*, ll. y *ascua*, c. V. *Pruna*, *Ascua*, *Abrusar*.
Brant (se diu d' un mal gèni: sèmbla un brant de infèrn), cf. *brand*, ger., tihó. V. *Blandó*.
Brat (baix de prèu), de ירד (yarat), baixar, o mellor de *at* suf. participial y ברה (baráh), partir. Vide *Prat*, *Menut*, *Petit*, *Xich*.
Bratar (cambiar), del supí *maratum*, de *maro* (?), de מהר o מור (mahar o mur), cambiar, permutar.
Brecha, c., de ברזה (birzáh), forat; o de פרך (pharac), trencar, partir.
Brèga (soroll), de פרך (pharac), trencar. Els nòms *pèt*, *brèga*, *fragor*, son de l' idèa de trencar, puig trencant se fa soroll. V. pl. 15.
Bregar (fèndre pel mig), de ברח (barach), fèndre pel mig d' aygua, gent, etc. V. *Barca*, *Marxar*.
Bregar, bregadores (del cánem), de פרך (pharac), trencar; cf. *trencar*, *trencadores* del cánem. V. *Brèga*, *Parrach*, *Frágil*, *Brènch*, *Bròça*.
Brénch, brinch, brinca, bri, de פרק (pharaq), trencar, partir. V. *Parrach*, *Bregar*, *Brisa*.
Brèsca (tall o pènca de mèl), de ברש (baraix), tallar. V. *Parrusca*.
Brèu, de *brevis*, βραχύς, de פרך (pharac), trinxar, trencar. V. *Parrach*, *Brèch*, *Bròça*, *Bregar*, *Menut*, *Curt*, *Petit*.
Breva, c., (figa fiòr), de בריה (biryáh), grassa; confer *grossus*, ll., greix y figa fiòr.
Briós, y brio, brioso, c., βριάω, ser robust, de פאר (phaar), ardir. V. *Berrèt*, *Verí*.
Brivó, brivalla, de יריב (yarib), enemich, contrari; o V. *Rival*.
Brida, embridar, bridó, de *b* pref. y רדה (radáh), dominar; cf. *rendes*, *riendas*, c., *rendir*, y *règnes*. V. *Rèndes*, *Rendir*.
Brillar, de פאר (phaar), ardir, cremar, y *ill*, suf. diminutiu. Cf. *Estillar*, *Bruler*.
Brincar, de ברח (barach), passar, traspasar, y *n* inf.
Brisa, (desfèrra de la brèma), de פרך (pharac), trin-

xar, esmicar; cf. *briser*, *débris*, fr.; y *brisa*, mica, gens, bol. V. *Parrach*, *Brènch*.

Bròça, (lo que 's talla de rames y creixents de les mates y arbres), de פרך (pharac), trencar.

Bròch, (tronch o tròç), part. de פרך (pharac), trencar; cf. *bruch*, ger., trencadura, fracció. V. *Tronch*, *Tròç*, *Trencar*, *Bròça*, *Brosta*.

Bròch, (del cánter, porró) es igual a *trènch* del cánter, porrò, per hont s' omplen y vessen, o perquè s' hi posés un bròch de fusta. V. *Bròch*.

Brodar, (entreteixir de varis colors), de ברם (baròt), burell, o sia blanch y nègre. V. *Pardo*.

Brod, ger., pa, de ברות (baruth), aliment, menjar.

Brollar, de *b* pref. y רור (rur), fluir, rajar; cf., *ros. ror-are*, ll.

Broma, (fer), de ברם (baram), murmurar, fer murmuri. V. *Rumor*, *Bramar*, *Fremir*.

Broma, (del cèl), de *b* pref. y רום (rum), ser alt, alçarse. V. *Nube*.

Bronca, de ברם (baram), fremir, bramar, o de רנן (ranan). V. *Roncar*.

Bronzo, de ארן (aran), fer un sò trèmol, y *z* suf.

Brosta, brostam, brostada, esbrostar, part de פרץ (pharats), rompre, trencar. V. *Bròça*.

Brot, (tròç), de *Brosta*. q. V.; o part. de ברת (barath), trencar, partir. Cf. *bruth*, ger. tròç; o V. *Brotar*.

Brotar, part. de פרד (pharad), brotar, o V. *Brot*.

Bròu, (caldo), de ירד (yarad), fluir, rajar; cf. *brodo*, t., y *jus*, *juris*, ll., caldo, *brodera*, ger., vapor, y *Jordá*, fluent o riu. Aquí *Brèda*.

Bruixa, de ירושה (yeruixáh), possessa, part. de ירש (yaraix), possehir.

Bruler, fr., cremar, de פאר (phaar), ardir, cremar. V. *Brillar*, *Far*, *Veròl*, *Berrèt*, *Emberar*.

Brut, *brutum*, ll., supí de *bruo*, metát. de בעור (bahhur), part. de בער (bahhar), pasturar.

Bua, (mala bua), de בוא (búahh), botirse, ferse un tumor. V. *Bòya*, *Buy*, *Puig*.

Buch, (arna, rusch), de בוק (buq), ser vuyt, vuydar.

Buçòch, (intumescència), de בצק (batseq), *intumuit*, abonyegarse; o de *òch* suf. y בוא (búahh), botirse. V. *Bua*.

Bufar, de פוח (phúách), bufar. V. *Manxa*, *Boca*.

Buhar, buhor, de בוא (búahh), bullir, brollar. V. *Buy*.

Buixir, (lladrar). V. *Abuixar*.

Bulto, abultar, part. de עפל (hhaphal), *tumuit*, fer bony, alçarse còm inflantse, y *t* suf.

Bullir, *bul-lire*, ll., per *burlire*, de שור (hhur), bullir, o פאר (phaar), ardir, y *l* suf.

Buna, bumbum, de יון (yun), bullir, *fervere*. V. *Bunior*, *Bunyòl*, *Vi*.

Bunior, (sò confús de la tempestat que s' acòsta). de יון (yun), bullir, *fervere*. V. *Bunyòl*, *Vianda*.

Bunyòl, de *òl* suf. y יון (yun), bullir. V. *Bunior*, *Vianda*, *Vi*, *Jove*, *Enconar*.

Búrnia, buçòch en el cap, degut a un còlp que no trènca la pell, de חבורה (chaburáh), *vibex*, ll., cardenal, c., blau, y *n* suf.

Buròt, de *òt* suf. y בור (bur), vigilar. V. *Ovirar*, *Bòrja*, *Bureau*, *Esbirro*.

Burra, burro, de בעיר (behhir), jument, de בער (bahhar), ardir, o de עור (hhur), bullir, *fervere*, per lo mogut que es l' ase en son estat selvatje; cónfer עיר (hhayir), *onager*, ὄναγρος, (ὄνος, ase, y ἀγρός, camp), ase silvestre. V. y cf. *Xurro*, *Xurra*, *Ase*, *Borrèch*, *Borrich*.

Burre, m., ant., mantèga, de *butyrum*, βούτυρον, *bovis-caseus*, formatge de vaca; cf. *burro*, t., *beurre*, fr. V. *Bòu* y *Xerigòt*.

Burxa, burjó, esburxegar, de ברז (baraz), traspassar, ferir. V. *Percer*.

Buscar, de מוש (muix), palpar; cf. *musca*, *muscatu*, b., buscar; o de חפש (chaphaix), esplorar, investigar, buscar.

Bust, (còpia en guix, etc.), de בוץ (buts), ser blanch, esplendent. V. *Botxa*, *Boixèt*.

Bustum, ll., sepulcre, de קבוץ (qabuts), part. de קבץ (qabats), apilotar; cf. *tumulus*, ll. sepulcre, túmbol, ab idèa de tumescència o pilòt.

But, fr. per *bust*, el blanch ahont se tira, de בוץ (buts), ser blanch, brillar. V. *Scopo*.

Butxí, de *i* suf. y בוצה (botséh), el qui ferèix o colpèja. V. *Batzacada*.

Buy, hidrográf., de בוא (búalh), brollar, bullir. Vide *Buhar*. Se tròva sufixat en בלבוא (Guilbóahh), Guelboé, de בל (gal), sortidor, raig. V. *Galèt*, y בוא (bóahh), part. actiu, que bull. Cf. a Catalunya *Oaldes de Mont-buy*, *Oaldes de Bohí*, *Ooma de Mont-*

buy, Toçal de Mont-buy. Còm se vèu *Buy* significa bullir o aygua calenta, dehont *Caldes, Calidæ Aquæ;* però també significa simplement *rajar, brollar.*
Byssus, ll., llí, de בוּץ (buts), ser blanch. V. *Bust, But, Botxa.*

C

Ca, canèt, canèta, (goç), de כנה (canah), afalagar; cf. κυνέω, besar, *çuan*, sc., κύων, κυνός, goç, y *faluga* (goç); o també de קנא (qanáh), ardir, cf. *Perro, Goç* y *Cuç.*
Cabina, t., de גוב (gub), tallar, partir, y *in-a* sufixs; V. *Couper, Cavinèt.*
Cabinet, fr., de גוב (gub), tallar, partir, y *in* y *et*, suf.; cf. *departament.* V. *Cabina.*
Cable, de כבל (kébel), còrda. V. *Cavaler.*
Cabra, de עפרה (hhaphráh), segalla. V. *Caviròl.*
Caç, (testera del raspall o rampill), etc. de חזה (chazéh), *pars antica*, part de davant.
Caç, caç-a, caç-ó, caç-òla, cac-er-òla, אזה (azah), encendre; cf. *Gresòl, Grehelles, Parrillas, Peròl, Calder, Oremalls*, etc. Podria ser de כום, sir. כסא (cos, sir. casa), vas, receptacle. V. *Còssi.*
Caçar, cazar, c., cacciare, t. de אחז (achaz), agafar caçant o pescant.
Cacciare, t., fer fugir o tirar fòra, de גהא (gahá), fugir, ar. *gahá*, repel-lir. V. *Guillar.*
Cacich, y cacique, c., de חזק (chazaq), ser poderós; oprimir; cf. ἰσχύω, podèr, y ἰσχύς, poderós, fòrt.
Cacigall, de קצץ (qatsats), partir, trocejar, y *ig-all*, sufis. V. *Cacho, Cast, Còsta, Casi.*
Cacher, fr., ocultar, de כחש (cachaix), negar, simular.
Cacho, c., de חצה (chatsáh), partir, trocejar. V. *Cacigall, Còsta, Cast.*
Cada, de גדד (gadad), tallar; perxò, separar; o de חתת (chathath), partir; *cada u, cada dos*, sò es, un separat, dos separats, etc.; cf. κατά.
Cadell, dim. de *catus*, gat, felidi en general. V. *Gat.*
Cadèna, de גיד (guid), lligar, vincular, y *i-gena*, suf., o de *captum*, de *capio*. Cf. *catena*, ll., y *gaden, gatten*, lligar, y *gatte, gattung, kette*, ger., cadèna.
Cadira, de *cathedra*,=catera, cf. *pera*, de *petra*,= ca-

dera o cadira, de καθέδρα, de κατά. V. *Cada*, y ἕδω, sèure, de שׁית (xith), sèure. V. *Sèure*.

Cæter, ll., sobrer, restant, de יתר (yathar), sobrar.

Caixal, de *al* suf. instrum., q. v. y חצץ (chatsats), partir, tallar. V. *Quijada, Barra, Mejilla*.

Calabruixa, calabruixor, de *chalnabuixun*, ar., pedra foguera. V. *Calamarça*.

Calaf, de עלף (hhalaph), ocultar, o de כלף (calaph), martell. V. *Esclafar, Oripta*.

Calamarça, per *alcamarça*, de הל (hal), art., y *gamaixa*, ar., glaçar, y *r* inf., de גבשׁ (gabaix), congelar; o de חלמישׁ (chalamix), pedra foguera, pedra dura; cf. caure pedra o pedregar, y *pedrisco*, c.

Calamitat, de הלם (halam), ferir, dissipar un exèrcit.

Calaix, calaixó, calaixèt, de כלא (cala), ar. *kala*, tencar, guardar; cf. κλείω, κλαίς, *claudo, clavis*, ll.

Calar (menjar), de אכל (acal), menjar.

Calar (gravar), de קלח (qalach), gravar; cf. *cælo*, ll.

Calar (tirar, llançar), de קלע (qalahh), tirar ab fona. Cf. *kal*, sc., tirar, llançar.

Calar (fòch), de גחל (gachal), encendre fòch. V. *Calent*.

Calar (les naus), de נגל (nagal), fèndre, tallar.

Calar, (penetrar), *callere*, ll., caletre, c., de *kal*, sc., observar; V. *Callidus*.

Calarse, c., travessar l' aygua, de קלח (qalach), rajar, sobreixir l' aygua. V. *Galèt, Regalar*.

Calarse a (començar de o posarse a), de חלל (chalal), començar. Cf. Gen. c. 9 v. 20: «Y 's *calá* Noè a hòme de la tèrra, o començá a fer de pagès».

Calç, *calx*, ll., de חלק (chalaq), ser fi, blan (Drach), o de חלך (chalac), cremar, ardir; cf. גיר (guir), calç, de גיר (guir), cremar.

Calçar, calçó, calces, calçotèts, de *calx*, el taló del pèu, de הלך (halaq), caminar. V. *Calcigar, Ooça*.

Calcigar, calcar, de *calx*, taló y planta del pèu, de הלך (halac), caminar; cf. *pèu* y *apèuonar, apeuar*, y *pata*, c. y *pòta* ab πατέω, caminar. V. *Oalçar*.

Calcular, cálcul, dim. de חלק (chalaq), comptar numèricament.

Calders, Calderó, topohidrogr., de קלח (qalach), rajar. V. *Gal, Galèt, Regalimar, Oalar*.

Caldre, ser necessari, de קהל (qahal), convocar, congregar; cf. l' idèa *necessitar* espressada per *convenir;* cf. *a-kala*, sc., inoportú. V. *Oòlla*.

Calent, calentar, *calere*, ll., escal-far, escaldar, de *es* pref. y גחל (gachal), encendre fòch. V. *Oalar fòch.*

Calma, καῦμα, de καύω, cremar, de כוה (caváh), cremar. V. *Oáustich, Oamorra, Oatxaça, Galvana.*

Caloyo, c., de קלוי (qaluy), vil, innòble.

Calp, orogr., montanya, de גבל (guebal), montanya, de גבל (gabal), limitar, termenar (les montanyes limiten la vista y son els límits verticals de la tèrra); cf. *gavalon*, ar., montanya, cordillera, y ὄρος, montanya, y ὁρίζω, limitar. Se tròva en *Gabal-tarik*, ar., *Gibral-tar*, o *Gibil-terra*, t., de גבל, montanya y *tar*, aygua, mar, cf. *Tarn, Tèr, Túria*, V. *Tar*. Per metátesis dona *calp* en *Mont-calp* o *Montcáup*, per gasconisme, o *Mont-cau*, o *Mont-calt*. V. *Alp, Sèrra, Turó, Ouvells.*

Calúmnia, de כלם (calam), avergonyir, injuriar, y *n* sufixa.

Calvell, Calvera, orogr., derivats de *Oalp*. q. V.

Calvo, *calvus*, ll. de גלב (galab), tondre, afeytar, o de גלה (galah), ser nuhu, calvo.

Calze, *calix*, ll., κάλιξ, *kálaça*, sc., de חלק (chalaq), ser llis, fi. V. *Falaguer, Glaç.*

Call (pas èntre dues ròques, tascó petit), de נגל (nagal), fèndre, tallar, V. *Oòll*, orográfich; o també de חלל (chalal), obrir, foradar, traspassar; cf. *calle*, c., *callis*, ll.

Callèuma, de *ma* suf. grech-llatí, y חלק (chalaq), ser blan, falaguer; V. y cf. *Flèuma, Fleumátich, flèma, flemátich.*

Cama, de אמה (amáh), mare, fonament, base; confer, *gamba*, t., *jambe*, fr. V. *Jamón, Gambada, Ama*, y l' idèa de base en *Ouixa* y *Anca.*

Callidus, ll., astut, de נכל (nacal), obrar ab frau.

Camálich, de עמל (hhamal), portar. V. *Oamell, Mula.*

Cambejú (Cerdanya francèsa), pernil, de *cama, gamba* o *jambe*, V. *Jamón*, y זון (zun), engreixar, alimentar, còm si digués *cama grassa*, es dir, no descarnada, cf. *esquèna grassa* o *magra.*

Camell, de גמל (gamal), camell, de גמל per עמל (gamal per hhamal), portar. Cf. *kramela*, sc., *kramelaka*, egipci; κάμηλος y *camelus*, ll. V. *Oamálich.*

Cami, de *gam*, sc., anar, y *i*, suf., de אמה (amáh), cama; cf. *via* y *iter*, de עדה (hhadáh), anar, y *kommen*, ger. anar, venir.

Camis (alba del sacerdòt), de עלם (hhalam). cobrir, ocultar; cf. *clamys*. V. *Olámide*, *Gluma*, *Olam*.
Camorra (mandra), part. de גמר (camar), escalfar. V. *Oatxaça* y *Oalma* o *Oauma*.
Camorra (baralla, renyina), de חמורה (chamoráh), efervescència, tumult.
Camp, de נקב (naqab), cavar, y *m* inf., o de נקף (naqaph), tallar. Els camps son al principi rotes, *rùptæ*, o tallades de bòsch per sembrarhi.
Cana, mitjacana, de קנה (qaneh), canya. La cana, vara o bastó se prengueren per amidar.
Canal, canalada, acanalar, de קנה (qanéh), canya.
Canalla, de *alla*, suf. y קנה (qanáh), engendrar; cf. *gignere*, ll., γενν́αω, *kind*, ger., nèn, total, reunió de nèns, equivalent a *meynada*. V. *-alla* y *Gènre*.
Canard, fr., ánech, de גנר (canar), fer un sò estrident.
Candèla, candil, c., de *kan*, sc., brillar, y *d* suf. de קנא (qanáh), ardir. cf. *candere*, ll.
Candor, V. *Oandèla*.
Canere, ll., de ענה (hhanáh), cantar. V. *Himne*.
Canibal, de חנף (chaneph), impio, immundo.
Canó, de *ó* suf. y קנה (qanéh), canya. V. *Oanya*.
Cánon, de קנה (qanéh), canya; cf. *canon*, ll., y κάνων, mida, regla. V. *Oana*.
Cansarse, c., cat., de כהה (caháh), desfallir, llanguir, y *n* inf.
Cantar, del supí *cantum*, de *canere*. V. *Canere*.
Cánter, de צנתר (tsanthar), cánter.
Cantó, cantonada, cantera, y *canto*, c., de גדד (gadad), tallar, y *n* inf. Cf. *Cantó*, ab *Vòra* y *Arista*. V. *Oædo*, *Arista*, *Oarèna*, *Sèrra*.
Carbaça, carapace, fr., calabaza, c., de *aça*, suf. y כרך (carac), ser rodó. Cf. *karka*, sc., carbaça. Diria *cargaça=carbaça*.
Carcajada, c. (*r* inf.), *cachinnus*, ll., καχάζω, *kak*, sc., de צהק (tsahaq), riure.
Carcanada, de גלגלת (golgóleth), crani, calavera; seria *gargan=carcan*, y *ada*, suf.
Carceller, *carcerarius*, de *carcer*, de כרכא (carca), lloch murallat, voltat. Aqui *Vallcarca*. V. *Arx*, *Oèrca*, *Oèrcol*.
Carcoma, de כרכם (carcom), carcoma.
Carcomir, de כרכם (carcom), carcoma. Vide *Carcoma*.

Cardina o cadernera, de *cart*, hont sòl pasturar. Vide *Oart*.

Carèna, *carina*, ll., de *i-gena*, suf. y כרע (caralh), tallar. V. *Orèu*.

Carere, ll., mancar d' algòm, de חזר (chazar), mancar. Pas de *z* a *r*.

Carga o cárrega, carica, t., *karaka*, sc., de *aka*, suf. d' agent, y *kara*, impòst, taxa, de הרה (harah), embarraçar, enfeixuguir. V. *Grave*.

Cargòl, dim. en *òl*, de כרך (carac), rodar, voltar, per les vòltes o espires que té. V. y cf. *Oèrca*, *Espira*.

Caritat, caricia, carinyós, encarinyar, de חרה (charáh). ardir; perxò estimar, amar. V. *Estimar*, *Amar*.

Carmen, c., (jardí), de כרמל (cármel), hortèt, jardí.

Carmesi, de *kérem*, pers., cuch vermèll de la grana *kermes*, de גיר (guir), ardir.- V. *Oarmí*, *Oarn*.

Carmí, (color vermèll), de *kérem*. V. *Oarmesí*.

Car-men, ll., poesia, *car-man*, sc., de *men*, suf. y *kir*, fer. V. *Oriar*.

Carn, *caro*, *carnis*, ll., κρέας, cf. *carmesí*, y *encarnado*, c., pel color vermèll, sempre derivat de גיר (guir), ardir, cremar y *n* suf.; cf. שאר (xer), carn, de שאר (xaar), ardir.

Caro, c. t., estimat, de חרה (charáh), ardir; cf. *charus*, ll., *cher*, fr. χάρις. V. *Oaritat*.

Carpanta, de כפן (caphán), fam, *t* suf. y *r* inf.

Carpó, de שרף (hhorepli), esquèna, dors. V. *Gropa*.

Carrabina, de *igena*, y de קרב (querab), guèrra, combat; cf. *haraba*, ar. fer guèrra, y *carabina*, c.

Carraca, c., de חרק (charaq), fer estridor. V. *Garça*, *Xarriscar*.

Carrall o querrall, de *all* suf. y גיר (guir), cremar. V. *Gresòl*, *Grehelles*, *Querer*, *Quirria*.

Carrau, de חרק (charaq), fer estridor. V. *Oarraca*, *Orich-crach*, *Urraca*, *Garça*, *Xarricar*, *Xarriscar*.

Carrer, carrera, de *car*,ròch, idèa d' empedrat. V. *Oar*, orogr.

Carrich, una mèna de capa, de כרך (carac), circuir, voltar; cf. תכריך (tacrich), capa, y περιβόλαιον, tirat a tot vòlt, capa. V. *Oerca*, *Oèrcol*.

Carriquejar, de חרק (charaq), fer estridor. V. *Xarricar*, *Oarrau*, *Oarraca*.

Carro, carrèta, carril, carrutxes, *carrum*, ll., de כרר (carar), rodar, córrer depressa; cf. *rat*, sc., carro,

rheda, ll., cotxe, de רהם (rahat), córrer; cf. *xar*, sc., córrer. V. *Reata*, *Cotxe*, *Trèn*, *Diligència*.

Carsit, de גרז (garaz), tallar menut. V. *Escarsir*.

Cart, o carch, es-card-aça, es-card-aç-ó, de חרז (charaz), punyir. V. *Gargó*.

Cart, cert, cirt, cort, curt, topográfich, de קרת (qéreth), ciutat, vg. *Cart-ago*, *Cart-agèna*, *Cort-ona?*

Carta, χάρτης, de חרת (charath), esculpir, gravar. Vide *Carácter*.

Cas (jòch de cas o parèll), de כסם (casás), partir, dividir, o de חצה (chatsáh), id. V. *Cacho*, *Cast*.

Casa, de כסה (casáh), cobrir. V. *Casaca*, *Casulla* y *Capella*, *Capa*.

Casaca (vestidura), de כסה (casáh), cobrir. V. *Casa*, *Casulla*.

Casar, de כסה (casáh), cobrir; cf. *nubere*, ll. y *velar*, *velaciones*, c.

Cascada (saltant o cayguda d' ágygua), de שׁשׁי (hhaixaix), caure, y *ada*, suf.

Cascar (parlotejar), de *kaks*, sc., parlar, de הגה (hagáh), parlar, xarrotejar.

Casi, *quasi*, ll. (mig, a pròp de), de חצי (chatsi), meytat, de חצץ (chatsats), partir; cf. *pene*, ll. casi, de פנן (phanan), dividir. V. *Cast*, *Fi*.

Caspa, c., de חסף (chasaph), gratar.

Cassar (anul-lar), de כחש (cachaix), mentir, negar. V. *Cassus*, *Catxa*.

Casser, fr., partir, trencar, de כסם (casás), partir; cf. כזר (cazar), *caçar*, ar., rompre. V. *Cas*, *Escadocer*, *Cacho*.

Cassus, ll., va, sènç fruyt, de כחש (cachaix), no donar lo que se n' espera, mentir. V. *Catxa*, *Cassar*.

Cast, (qui viu sènç consòrci carnal), de חצה (chatsáh), dividir, separar; cf. *solter*, *solteria*. V. *Cas*.

Casta (classe, mèna), de קצץ o חצה (qatsats o chatsáh), partir, separar. V. *Cast*, *Classe*.

Castell, *castellum*, ll., per *caster-lum*, chateau, fr. de חצר (chatsar), casa de camp o pòble tancats. V. *Atri*.

Castre, cf. *castrum*, ll. y V. *Castell*.

Casulla, dim. de כסה (casáh), cobrir; cf. ar. *kaça*, vestir; V. *Casaca*, *Casa*.

Catar, c., supòsa les formes *cattar* y *captar*, de שקף (xaqaph), mirar. V. *Guipar*.

Catifa, de חטב (chatab), ar. *chatiba*, ser estriat, ser de varis colors.

Catòlich, de *χατά*, y *ὅλος*, tot, de כל (col), tot. Vide *Sòl*, adg., *Holocaust*, *Caval* y *Cada*.

Catxa, mentida en el jòch del truch, de כחש (cachaix), simular, mentir. V. *Catxar*, *Cassus*, *Cassar*.

Catxar, catxejar o fer catxes. V. *Catxa*.

Catxaça, calma, camorra, del suf. *aça* y *qatza*, ar., ser calorós, de קיץ (qáyitz), estiu. V. *Calma*, *Camorra*, *Galvana*.

Catxap, de אשף (aixaph), escondirse; cf. *gazapo*, c., y שפן (xaphán), cunill, de שפן (xaphán), escondirse.

Catx-èta, y cachete, cachetina, cachetero, c., de כחש (cathaix), colpejar; cf. *quetschen*, ger., id.

Cau, encavarse, de חבא (chabá), amagar, desar.

Cauma, cf. *καῦμα*, calor, de *καύω*, cremar, de כוה (cavàh), cremar. V. *Calma*.

Caure, de *cadere*, ll., de גדד (gadad), tallar, trencar; cf. *cædere*, tallar, y *cadere*, ll. caure, y confer *cayre*, *cantó*, *cayent*, *trencant*. Tota cayguda es un trènch o tall perpendicular. Cf. *kat*, o *xad*, sc., caure, tallar.

Cáustich, de *καύω*, de כוה (cavàh), cremar. V. *Cauma*.

Caval (herència, sòrt), sust. V. *Cavaler*, *Sòrt*, *Finca*.

Caval, *keval*, sc., enter, de כול (col), tot, enter, de גבל (gabal), V. *Cavaler*, *Tot*.

Cavaler, (fill no herèu), de חבל (chébel), còrda; puig la còrda senyalava la seva sòrt, o porció de herència; cf. Salm. 15, v. 6, hont David, fadrí estèrn o cavaler, diu: «funes (חבלים, chabalim) ceciderunt mihi in præclaris», o sia, que les còrdes o cadèna d' agrimensor li caygueren en tèrres amènes; o mellor dirèctament de גבל (gabal), tallar. V. *Cavalment*, *Sòrt*.

Cavalment, (justament, enterament). V. *Cavaler*.

Cavall o cauall, *caballus*, ll., *καβάλλης*, caballo, c., *cavallo*, t., cheval, fr., de גול (gul=gaval), saltar de gòig, *exultare*; cf. סוס (sus), cavall y saltar de gòig. V. *Ouall*.

Cavana, *καπάνη*, de כפן (caphan), cobrir; cf. *capanna*, t., *cabanna*, ar., *cabaña*, c. y *cavanya*, cat.

Cavar, de גבב (gabab), cavar, cf. *gaba*, ar., id., *cavare*, ll., *cavar*, c.

Caviró, de גב (gab), caviró, viguèta, y *ir* y *ó* sufixs.

Caviròl, dim. de עפר (hhépher), cabrit; cf. *capreolus*, *caper*, ll. V. *Oabra*.
Cavòta (fer pagar), de עבוט (hhabot), penyora.
Caymar (menjar, metafòrich), de חמה (chamáh), cremar; cf. *cremarsho*, *menjarsho a crema dent*.
Cázar, c., de חצר (chatsar), fortalèsa; cf. tants *Alcásar* y *Alcácer* castellans. V. *Oastell*, *Atri*, *Adri*.
Cebar, c.. cèu, cib-ada, cep-at, de נצב o עבה (natsab o hhabáh), engreixar, ser gras, atipar. V. *Stips*, *Stipes*, *Estipendi* y *Tip*.
Cedere, en *procedere*, *incedere*, *decedere*, caminar, de עדה (hhadáh), anar. V. *Vadere*, *Vadum*, *Ir*.
Cædo, ll., tallar, de גדד (gadad), tallar, cf. *cid*, sc., fèndre. V. *Gat*, orogr.
Cego, *cæcus*, de שעע (xahhahh), fer cego, tornársen.
Cèl, *cælum*, ll., κοῖλον, de *cal*, o *xal*, sc., ser alt, de עלה (haláh), pujar. V. *Alt*.
Celo, ll., ocultar, *cil*, sc., id., de כלא (calá), tancar, guardar. V. *Ocultar*, *Oalaix*, *Olèda*, *Olau*.
Cello, *excello*, *præcello*, *collis*, ll., y *colina*, c., *cul*, sc., alçar, de עלה (hhalah), pujar. V. *Alt*, *Oèl*.
Cementiri, de κοιμητήριον, dormitòri, de κοῖμαι, dormir, reposar, de גוא (guea), sir., reposar; cf. *çi*, sc., estar agegut. V. *Quièt*.
-cen, suf. de ענה (hhaná), *canere*, cantar, sonar: *gallicinium*, cant del gall; *tibi-cen*, *lixi-cen*, sonador de flauta, de lira.
Cèna, *coena*, ll., δοίνη, convit, menjar, de זון (zun), alimentar. V. *Dinar*, *Jentare*.
Cèndra, ceniza, c., *cinis*, ll., κόνις, cendra, pols, de ענן (hhin), fluir, respirar. V. *Anima;* cf. פיח (phíach), cendra, pols (que 'l buf o vent se 'n dun), de פוח (phúach), bufar. V. *Boca*, *Manxa*, *Fònt*.
Cenèfa, de כנף (canaph), vòra del vestit o capa.
Centella, de *scintilla*, dim. de *scinta*, de שנה (zanáh), brillar, y *t* suf. Cf. *xan-ica*, sc., centella. V. *Espurna*, *Guspira*, *Xáldiga*, *Sentir*.
Cenyir, de כנע (canáhh), lligar; cf. *cingo*, ll.
Cepat, (corpulent), de *cibatus*, engreixat. V. *Oèu*.
Cèptre, *sceptrum*, ll., σκῆπτρον, de שבט (xébet), cèptre, bastó; o de σκέπτομαι, de שקף (xaqaph), mirar. V. *Guipar*.
Cèquia, o esquia, a-cequia, c., *aç-çaquiat*, ar., de *a* o *aç*, per *al*, art., y שקה (xaqáh), regar, bèure.

Cer, orogr. variant de *Cdr*, q. v.: *Cervera*, *Cervelló*.
Cera, c. t. cat. ll., de גיר (guir), cremar, ardir; confer χηρός. V. *Ciri*, *Cirera*, *Quírria*, *Querer*.
Cèrca (pròp), prep., *circa*, ll., t., *cerca*, c., de כרך (carac), voltar, circuir. V. *Circum*, *Circuir*, *Cercar*, *Cèrcol*, *Círcol*, *Encercolar*, *Cargòl*.
Cercar, chercher, fr. (buscar), de שור (xur), mirar a tot vòlt, y *c* suf. V. *Escorcollar*, *Torra*.
Cercar, y cerca, c. de כרך (carac), voltar, circuir.
Cercenar, cercenejar (cercar y recercar no deixant res per mòure), de *Cercar*, q. V.
Cercenar, c., de *en-ar*, sufs. y שרש (xaraix), arrancar, tallar a ran sòca.
Cerdo, c., de גיר (guir), ardir, y *d* suf. cf. *Pòrch*.
Ceremonia, *cæremonia*, ll., de גיר (guir), cremar y *mòni*, suf., q. v., producció de fòch en els ritus.
Cereza, c., *cerasum*, de חרם (charás), ardir. V. *Cirera*.
Cerralla, disputa o lluyta, entre dònes principalment, de *all* suf. y שרה (çaráh), lluytar. V. *Certamen*.
Cerrar, c., de שרר (xarar), fermar, encadenar; confer *sera*, ll., σείρα, *cerradura*, tencadura.
Cerro, c., cerra, b.; variant de *Serra*, orogr. q. V.
Cèrt, *certus*, ll. de *t* suf. y שרה (çaráh), ordenar, posar en llòch determinat, cf. *sèr-ie*, *dis-cernir*, *concer-nir*; o de צור (tsur), tallar, perxò determinar.
Certamen, lluyta, de *men* suf. y שרה (çaráh), lluytar, cf. *certare*, ll. V. *Cerralla*.
Cèu, cebo y sebo, c. de עבה (hhabáh), ser gras; confer *cibus*, *cibare*, ll., *cibo*, *cibare*, t.
Cid, ar., *xit*, sc., senyor, de שור (xud), dominar.
Cida, ar., senyora, fem. de *Cid*. V. *Cid*.
Ciència, part. de *sc-ire*, de שכה (çacáh), contemplar, mirar. V. *Sagaç*, *Gratscient*.
Cieno, c., fanch, de מין (tin), cald., de סין (sin), fanch, llot; cf. *coenum*, ll., y κοῖνον y κοινάω, embrutar. V. *Fanch*.
Cieo, ll., mòure, de גהה (gaháh), apartar. V. *Guillar*, *Quièt*, *Cementiri*.
Cim, de קום (qum), alçarse, pujar. V. *Cimal* y *Cimbell*.
Cima, y cimeral o cimal, cimeròl de קום (qum), alçarse, pujar. V. *Cim*, *Cimbell*, *Coma*.
Cimbell, cimbòri, de בימה (kimáh), altura. V. *Cim*.
Cinamom, de קנמון (qinnamón), cinamom.
Cinch, cinco, c., cinque, t., cinq, fr., *quinquĕ*, llatí, κένκε, πέντε, *pantxán*, sc., y חמש (chamaix), cinch.

Cincha, cinchar, c., de כנע (canahh), lligar. V. *Cenyir*.
Cindre, mòtllo d' archs y vòltes, de אזד (id), encorvar y *n* inf. y *r* suf.
Cingle (montanya), cinglera, cinglar (pòrch), supòsa *cingulus*, de *ulus*, suf. dim. y כנע (canahh), trencar, V. *Alp*, *Calp*, *Berga*, *Sant*.
Cingol, la cingla, *cingulum*, ll. V. *Cenyir*.
-cini, suf. de כהן (cahán), predir, administrar, significa presagi, servèy, vg. *vati-cini*, presagi del vat o profeta, *patro-cini*, servèy o administració paternal; o de קנה (qaná), produhir, V. *Genus;* o prové de *Cen*, q. V.
Cinich, *cynicus*, ll., de κύων, goç. V. *Ca*.
Cinife (mosquit), κνίψ, id., de κνάω, picar, pessigar, de כנן (canán), id.; cf. כן (ken), mosquit, y *musca*, mosca, de מוש (muix), palpar, nyaufar.
Cip, aucellèt, de צפף (tsaphaph), piular fent cip-cip.
Ciquia, V. *Cèquia*.
Circuir, de *circu-ire*, anar alentorn. V. *Circum*, y *Ir*.
Circum, pref. ll., de כרך (carāc), cercar, voltar: *circum-vehí*, velí del voltant, *circun-stant*, que está alentorn, al voltant.
Cirera, de *era*, suf. y גיר (guir), ardir, pel color vermèll. V. *Cereza*, *Ciruela*.
Ciri, V. *Cera*.
Ciruela, c., de *uela*, suf. y V. *Cirera* y *Pruna*.
Ciseaux, fr., estisores, de גזז (gazaz), tallar, tondre, esquilar. V. *Cast*, *Còsta*, *Cacho*, *Guisa*.
Cisma, *schisma*, ll., σχίσμα, de *ma* suf. gr. y שסע (xasáhh), esqueixar, partir. V. *Esqueixar*, *Esquinsar*.
Citar, nomenar, de עדד (hhadad), contar. Cf. *kit*, sc., cridar, nomenar.
Citar, citar a un per una hòra, dia o llòch determinats, de עדד (hhadad), ar., *hhadad*, computar o destinar el temps.
Citare, ll. cuytar, mòure, de *citum*, de *cieo*. V. *Cieo*.
Cítara, de יתר (yéther), còrda, cf. *vatarun*, ar., còrda de la cítara, y *cithara*, ll. V. *Guitarra*, *Bandúria*, *Bandolina*, *Guitarrer*.
Citja, y citjar, n. y v., de גבא (guebe), cistèrna. Feu *guia*, *gija*, *cija*, *citja*, cf. *æstivus* y *estío* per *estivo*. V. Pl. 32 *Gramática Etimològica Catalana*. Vilanòva duu el distintiu de *Citges;* la montanya mès alta de Vallcebre se diu *Cija* (hi ha una bòfia). V. *Aljub*.

Civada, de *cibare*, alimentar, de עבה (hhabáh), engreixar, de ספה (sapháh), alimentar, o de שבע (çabáhh), atipar. V. *Oèu*, *Oepat*.

Civera, de θίβη, de תבה (tsebáh), arca, cistell, fèretre.

Claca, (fer petar la), de לאג (laég), verbotejar. Vide *Locució*.

Clafoll, clafolla, o clofoll, clofolla, de בלף (calaph), cobrir, y *oll* suf. V. *Oripta*.

Clam, ll., d' amagat. V. *Olandestí*.

Clam, clamar, esclamar, *clama*, ll., de *m* suf. y קול (qol), vèu, de קהל (qahal), cridar, convocar; confer, *kal*, sc., sonar, καλέω, nomenar, *call*, ing.

Clandesti, de עלם (hhalam), escondir, y *est* y *í* sufixs, cf. *clam* y *olim*, ll.

Clap, clapa, de אלף (alaph), reunir, juntar. V. *Olèpa*, *Plap*, *Plèpa*.

Clapir, de כלב (calab), lladrar; cf. *clapir*, *clabauder*, fr., *glaffa*, suèch, id.

Clar, en sentit de pòch, partit, separat, ès de κλάω, partir, trencar, y *r* suf. còm la *n* de *planus*, Vide *Pla*, de חלל (chalal), partir. V. *Asclar*: *Mont-clar*, *Gis-clarèny* (de *gir*, sc., montanya, y *clar*, V. *Gor*), *Clara-munt*.

Clar (brillant), *clarus*, *clarere*, aclarirse, de חלל (halal), brillar, y *r* suf. cf. γλαύσσω, brillar, vèure, y *gloria*, q. V.

Clasca o clòsca, de קשה (qaixáh), escorçar, y *l* inf.; cf. *cáscara*, castellá.

Classe. de קלש (qalaix), reunir, agrupar; cf. *classis*, ll., *clase*, c.; o de κλ-άζω, partir, de חלל (chalal), partir, trencar. V. *Clar*.

Clatell, de *ell*, suf. y קדקד (qodqod), pendent de detrás del cap desde 'l cim o *vertex* fins al còll, y *l* inf. V. *Oogote*.

Clau (la), V. *Oalaixó*, *Olèda*, y cf. κλαίς, *clavis*, ll., *clave* y *llave*, c., *chiave*, t., *clef*, fr.

Clau (el), clavar, de חלף (chalaph), traspassar; o de ילף (yalaph), agafarse fòrt. V. *Aflapar*.

Claudo, includo, excludo, etc., ll., V. *Oalaixó*, *Olèda*.

Clava, (pica o maça de guerrer), de כלף (calaph), picar. V. *Esclafar*.

Clèda, de כלא (calá), tancar; cf. y V. *Oalaix*, *Olaudo*.

Clèpa o plèpa (còlla de gentèta), *kalapa*, sc., multitut, de אלף (alaph), reunir, juntar. V. *Olap*.

Clèro, de גורל (goral), sòrt, porció d' herència que tòca a algú; cf. κλῆρος, sòrt. V. *Ooral*.
Clofoll, V. *Olafoll*.
Clòsca, V. *Olasca*.
Clòt, clòta, clòtxa, clotada, enclotar, part. de חלד (chalad), cavar, fer fòssa.
Club, de כלוב (club), part. de כלב (calab), plegar; cf. *aplèch*; també vòl dir *gávia*.
Clypeus, ll., escut, de כלף (calaph), cobrir. V. *Olafoll, Oripta*.
Co-, pref. per *com* o *cum*, davant de *o*, vg. *co-operar*; significa simultanitat, y es de *cum*, ll. V. *Oom*.
Cobla, (de musichs), a-coblar, encoblar, de כבל (cabal), lligar; cf. חבל (chébel), còrda, còlla, cobla.
Cobla, fr. *couple* (parèll), de כפל (képhel), doble, doblèch.
Cobrar, cobro, cobrador, de גבה (gabah), ar., *gaba*, recollir el tribut, y *r*, suf. V. *Gabèla*.
Coca, de עגה (hhuggáh), coca, de עוג (hhug), doblar, encorvar; cf. *torta*, c., per *torcida*.
Codina, cod-inera, còd-ol, cod-ol-ell o cod-od-ell, de *cos-cot-is*, ll., de קצץ (qatsats), partir, trencar. V. l' idèa en *Ròch, Pedra*. Aquí *La-Cot, La-Codina, Les Codines, Cal-Codines, Còts*.
Còdra (corral en la montanya consistent en un cèrcle de parèt sènça covèrta, de גדרה (guederáh), el tal corral; cf. *gadirdh*, ar., id.
Còfa, còfia, de כובע (cobahh), casquèt, *galea*, de l' idèa de cavitat, de גוף (guph), ser vuyt.
Cogitare, ll., pensar, freqüentatiu en *it-are*, de הגה (hagáh), meditar; cf. *hab-itare*, de אוה (aváh), habitar.
Cogote, c. de קדקד (qodqod), clatell. V. *Olatell*.
Coixí, coixinera, encoixinar, de אוש (oix), fonament, base, y *í*, suf. V. *-í*, *Ouixa, Base*.
Coinquinar, de *cum*, *in*, y *quin-are*, de גאן (gaan), pol-luir, embrutar.
Colar, coladora, (fer passar una còsa per un forat), de נחל (nachal), foradar. V. *Odll, Oouloir*.
Colar, *colare*, ll., couler, fr., rajar, de קלח (qalach), rajar. V. *Regalar, Galèt, Escolar*.
Colom, colom-a, colom-í, y colom-er, part. de עלם (hhalam), anar calent; cfr. *columbus, columba, columbarium*, ll. ab *b* suf. V. *Paloma, Joán*.

Color, colorar, colrar (donar color de fòch o ròig), *col-or*, ll., de *or*, suf. y part. de גחל (gachal), ardir, cremar. V. *Calentar*, *Nègre*.

Còlp, κολαφίζω, *colaphizo*, ll., de כלף (calaph), picar, colpejar. V. *Alapa*, *Esclafar*, *Esclafir*.

Colze, colzada, de *cubitus*, ll., de גוב (gub), tallar, trencar; o per *gumitus*, de גומידא (gumida), sir., colze, de גמד (gamad), tallar. V. *Genoll*, *Aixella*.

Coll, *collum*, ll., part. de נחל (nachal). foradar.

Còll, orográf., pas, pòrt o portell èntre dues montanyes, de נגל (nagal), fèndre, tallar. Exs: *Còll de Jòu*, *del Pal*, *de Canes*, *de Meròlla*. V. *Pòrt*.

Collèt, collell, collada. V. *Còll*, orográfich.

Còll, classe en les cartes. V. *Còlla*.

Còlla, part. de קהל (qahal), reunir; cf. *Concili*, *Conciliar*, *Iglèsia*. Cf. *kala*, sc., família, de *kul*, reunir.

Collir, de *colligere*, de *cum* (V. *Com*), y *legere*, de לחק (lahaq), reunir; cf. *es-collir*, *re-collir*, *recoger*, *coger*, *escoger*. c.

Com-, pref. de *cum*, ll., de עם (hhim), ab. V. *Ab*.

Coma, topon., llòch alt, de קומה (qomáh), altura.

Coma, Comèta, Comella, Comelles, Comellar, (rasanchs o fondalades), de κόμμα, incisió, tall, de κόπτω, tallar, de גוב (gub), tallar. V. *Gavinèt*.

Coma (incís ortográfich), V. *Coma-κόμμα*.

Combat, combada, adg., de גבב (gabab), encorvar, y *m* inf. V. *Gep*.

Comptar, *computare*, ll., de *cum* y *puto*. V. *Putare*.

Compte, conde c., *comes*, ll., de עמם (hhamam), unir, acompanyar. V. *Coma*, *Cum*, *Ab*.

Con-, pref. variant de *Com* davant de *c*, *d*, *f*, *g*, *h*, *j*, *n*, *q*, *s*, *t*, *v*. V. *Com*.

Conat (esfòrç), de *conari*, ll. de און (on), fòrça.

Concèll, concejo, c., *concilium*, ll. V. *Conciliar*.

Conciliar, reconciliar, concili, de *con*, pref. y קהל (qahal), congregar. V. *Iglesia*, *Concell*, *Còlla*.

Condere, ll., fundar, erigir, de כון (cun), fundar, establir, y *d* suf.

Condició (naturalèsa). V. *Condere*.

Condimentar, de *condimentum*, de *condire*, ll. q. V.

Condire, ll., de כון (cun), preparar, y *d*, suf. Vide *Encinistrar*.

Congoixa, engoixa, de *con*, *en* pref. y אשה (eixxáh), fòch; cf. *koixka*, sc., calor, tevièsa.

Conill, adg., nuhu o despull, per *corill*, de עור (hhur), anar nuhu, V. *Cuyr*.

Consèll, *consilium*, *consulere*, ll., y consultar, de *cum* pref. y שאל (xaal), consultar, aconsellar. Distingèixlo de *Concèll*, V. *Concèll*, y *Solor*.

Consternar, de *cum*, pref. y *sternere*, ll. estendre per tèrra, de סתר (sathar), cobrir; o de צרע (tsarahh), postrar. V. *Mistèri*, *Estora*, *Estrat*, *Estrago*.

Construir. V. *Estre*, *Struere*, *Estrument*.

Contaminar, de *cum*, pref. y טמא (tamé), embrutar, pol-luir; cf. *temeratus*, *intemeratus*, ll.

Contemplar, de *cum*, pref. y צפה (tsaphàh), mirar, ab *m* inf. y *l* suf. cf. *escombra*, q. v. V. *Estampa*, *Temple*, *Tipo*.

Cóntra-, pref. ll., (davant), de *tra*, suf. y עין (hhayin), ull, presència, cara.

Contro-, pref. ll. de *contra*: *contro-vèrsia*.

Copa, vas, de גוף (guph), ser vuyt, circuir. V. *Oup*.

Copa de l' arbre, de חפה (chupàh), covèrta. V. *Jupa* y *Oapa*, o idèa de cavitat. V. *Oopa*, *Oup*.

Còr (entranya), de חרד (charad), trepidar; cf. *hrd*, sc., καρδία, y *cor(d)*, ll., còr; cf. לבב (lebab), còr, imitant la trepidació cardíaca. V. *Bleixar*.

Cor, orográfich, de חור (hor), montanya, cf. ὄρος, montanya. Sien exs.: *La-Còr*, *La-Oorriu*, *Oorvera*, *Oor-redó*. V. *Gor*, *Oar*, *Quer*, *Quir*, *Our*.

Còr, *chorus*, ll., χορός, (idèa de ball, rodona), part. de כרר (carar), ser rodó, circuir. V. *Oorona*, *Oorro*, *Oorranda*, *Oorral*, *Sardana*.

Còr (savèr, apèndre, dir de còr), de זכר (zacar), recordar, tenir memòria; cf. les frases homosignificatives *savèr de còr*, *savèr de memòria*. V. *Acordar*.

Coral, de גורל (goral), pedra preciosa, de גיר (guir), ardir, per lo vermèll. V. *Oirera*, *Grehelles*, *Oiruela*.

Corch, corcó, corcar, de חרק (charaq), xarricar, del sò del seu rosèch, o de גור (gur), ardir, y *c* sufix. Cf. y V. *Ouca*, *Ouch*.

Còrda, *chorda*, ll., χορδή, de χόριον. V. *Cuyr*, y cf. *cordonnier*, fr., çavater.

Cordura, *cuerdo*, c., y *cordatus*, ll., part. de נכר (nacar), conèixer, y *d* suf.

Còrn, de קרן (qéren), còrn. Derívan *corn-èta*, *corn-et-í*. V. *Rana*, *Rondinar*. V. pl. 15.

Corona, cat., c., ll., t., de כרר (carar), voltar, circuir,

y *o-gena*, sufixs. V. *Sardá*, *Còr*, *Corranda*, *Corro*, *Corral*, *Cort*.

Corp, de גבב (gabab), ser corvat, y *r* inf. V. *Gep*.

Còrp, còrva, *corvus*, ll., *karava*, sc., *gorab*, ar., sust., de עֹרֵב (hhóreb), còrp, aucell.

Corral, de *al* suf. y כרר (carar), ser rodó, circuir. V. *Corona*.

Corranda, de *anda*, suf. participial y כרר (carar), voltar, ballar. V. *Corro*, *Corona*, *Còr*, *Sardana*.

Corriòla (polea c.), de כרר (carar), voltar, rodar. cf. *polea*, c., de פלל (phalal), tombar. V. *Corona*, *Ball*.

Corro. c. (rodona de gent), de כרר (carar), ser rodó. V. *Corranda*.

Còrrech (jaç del riu), y corriòl, per *correg-òl*, de ארח (órach), camí, corriòl.

Corrèja, corrèig, correcions, corretger, de חור (chor), pell, cutis. V. *Ouyr*, *Conill*.

Còrrer, *currere*, ll., de כרר (carar), córrer depressa.

Cort, *cohors*, χόρτος, tencat, cercat, part. de כרר (carar), ser rodó, circuir, cercar, y *t* suf. V. *Corral*, *Corranda*, *Corona*, *Còr*.

Còs, de *corpus*, ll., de גוף (guph), còs, y *r* inf. cónfer *corpo*, t., *cuerpo*, c., *corps*, fr., y *vapus*, sc. Vide *Gonfio* y *Vòfi*.

Cosmètich, còsmich, κοσμέω, embellir, κόσμος, mon, de μος, suf. V. *-me*, y גאא (gaa), air., embellir, envanirse, cf. γαίω, y V. *Gay*.

Còssi, de כוס (cos), vas, receptable. V. *Ouvell*.

Còsta, de קצה (qatsah), tallar; cf. *costarut* ab *Ròst*, y l' idèa de trencar en el c. *terreno quebrado*, *cortado*, *accidentado*; cf. *kasta*, sc., límit, terme.

Còsta (de mar), V. *Còsta* ab l' idèa de tallar, limitar. V. y cf. *Hasta*, *Oasta*, *Cacho*, *Vòra*, *Riva*.

Costella y costat, de *costa*. V. *Còsta*. Les costelles marquen trènchs, talls o sechs en el còs. Cf. *al costat*, *a la vòra*. La *costa viri* de que 's formá Èva no seria una *costella*, sinó una *costa*, *tròç* o part de Adam, y seria part intèrna o entranya, puig *kosta*, sc., significa *entranya*, y צלע (tsélahh), del text hebrèu sempre significa *tròç*. Cf. צלע (tsalahh) ab צוע (tsúahh), fabricar, tallar.

Cot (contrari de *èrt*), de עות (hhuth), cf. *kut*, sc., id., encorvarse, doblarse. V. *Acotarse* o *Acotar*.

Cotar, cotear, acotar, c., de עוד (hhud), testificar, confirmar.

Cotna, conna o corna, de עור (hhor), pell, cuyro, y *n* suf. V. *Cuyr, Corrèja, Conill.*

Coto, c., de עוד (hhud), testificar. V. *Cotar.*

Coto, c. (poner coto), de קוט (qut), tallar, limitar.

Cotxo, *coch-ino*, c., *coch-on*, fr., *haksch*, ger., de אש (eix), fòch, per lo ardent. V. y cf. *Bèrro, Pòrch*, y Χοῖρος.

Cotxe, coche, c., de חוש (chuix), afanyarse, anar depressa. V. *Diligència, Tartana, Carril, Trèn, Rheda.*

Couler, fr., rajar, part. de נחל (nachal), rajar. Vide *Nar, ner, nir, nor, nur, Regalar*, y *Colar.*

Couloir, fr., toponímich, garganta o pas èntre montanyes, de נחל (nachal), rajar, o també de נגל (nagal), fèndre, tallar. V. *Colar, Call.*

Còure, de *coquere*, ll., de *kak* o *pak*, sc., de אפה (apháh), còure; cf. κέπτω, id.; o de אגג (agag), encendre, cremar. V. *Fòch, Pahir.*

Còva, cueva, c., de גבה (gubbáh), còva.

Covar, de *cubare*, de קבה (qubbáh). cambra de dormir. V. *Cubile, Arcòva* y *Acuvillar*, cf. שכב (xacab), ajáures, *cubare*, ll., κύπτω, inclinarse.

Covart, covardia, de גור (gur), témer, cf. *couard*, fr., *cobarde*, c. y *a-gora*, sc., formidable, sènç por.

Còve, *cophinus*, κόφινος, de גוף (guph), ser vuyt, o de קוף (quph), circuir, voltar.

Craca, nòm infantil de la nòu, de חרק (charaq), fer crach, fer estridor. V. *Carrau.*

Crach (ser molt crach), de חלח (chalach), miserable.

Cras, ll., matí, de קרע (qaráhh), fèndre, obrir; cónfer בוקר (bóquer), matí, de בקר (baqar), fèndre, obrir. V. *Escarir.*

-cre, suf. ll. *crum: sepul-cre* de *sepel-ire*, V. *Sepèli.*

Crema, *cremum*, ll., de חמאה (chemáh), llet espèssa, mantèga. V. *Yema* y *Quema.*

Cremar, quemar, c., *cremare*, ll., de חמם (chamam), ardir, cremar. V. *Caymar.*

Crèsta, *crista*, ll., crête, fr., de חרץ (charats), ser agut, punxagut. V. *Arista, Aresta.*

Crèu, creuer, creuera, creuat, creuada, encreuar, del part. de ברע (carahh), doblar, doblegar; cf. *crux*, ll., *cruz*, c., *croce*, t., *croix*, fr. V. *Crus* y *Ordòça.*

Criar, *creare*, ll., *kir*, sc., fer, de צור = עור o קור

(thur=hhur o qur, § 150), fabricar. V. *Estrument, Struere, Xicra.*

Crich-crach, de חרק (charaq), fer estridor. V. *Carrau, Oraca, Garça, Urraca, Xarricar.*

Cripta. de κρύπτω, ocultar, de כלף (calaph), ocultar; cf. καλύπτω, id. y V. *Olafoll.*

Criva, crivella, *cribrum*, ll., de חברה (chabaráh), erer, criva, garbell, o de גרף (garaph), llimpiar. V. *Garbell.*

Cròç, toponímich, de כרת (croth), cistèrnes, fòsses.

Cròça, part. de כרע (caráhh), doblar, trencar. Vide *Orèu, Orus.*

Crosta, de ערוצה (hharutsáhh), rasposa; *crosta* es contrária de *molla*, part blana.

Cruixir, crujir, c., part. de חרק (charaq), *stridere*, fer xarricaments; cf. κρίζω-ἔκριγ-ον, *kratsen*, ger., id. V. *Orich.*

Crus, ll., genoll, part. de כרע (caráhh), doblar, trencar. V. *Oròça, Orèu, Genoll, Ángul, Colze, Aixella.*

Cuall, (ventrell), de אול (ul=aval), ventre; o de *all* y *Còure.*

Cubells, Cubelles, topogr., variant dim. de *Calp*, q. V., montanya.

Cubile, ll. de *ile*, suf. ll., y קבה (qubbah), cambra de dormir.

Cuç (Menòrca), goç. V. *Oa* y *Goç.*

Cuca, cuch, *coccus*, ll., κόκκος, cf. *cocó* y *coconier*, - prov., de אגג (agag), ardir. V. *Vorm, Fòch.*

Cuch (trencar el), de חק (choq), ració diária d' aliment; cf. שבר-חק (xabar-choq), trencar o encetar la ració diária, y חק es de חקק (chaqaq), tallar, determinar; cf. חקנו (chuqqenu), *nòstra ració diária*, de l' oració Dominical. V. *Ració, Rucó, Tèca.*

Cuchillo, c. de *illo* suf. y חצה (chotséh), qui talla, de חצה (chatsáh), tallar, partir; o variant de *coltell, cultrum* y *cello*, ll. de נגל (nagal), partir. V. *Aixa, Hacha* y *Gavinèt.*

Cuixa, de אשיה (oixyáh), columna, sostenidor, cónfer *coxa*, ll., y V. *Ooixí, Base.*

Cul (base), de קול (qul), sostenir. V. *Cama, Cuixa* y *Anca.*

-culus, suf. dim. ll: *puer-culus*, nenèt, de בחור (bachur), nòy, y *culus*, suf. V. *Bort, Uncle.*

Culler, cullera, *cochleare*, ll., de אכל (ókel=*kokle*),

aliment, y דור (har), qui agafa, total *cibum carpens*, que agafa menjar.

Culpa, cat. c. ll. de חלף (chalaph), traspassar, transgredir; cf. ἔγκλημα, culpa, de ἐγκλάω, trencar. Vide *Pecat, Falta, Mancament.*

Cumi, *cuminum*, ll., κύμινον, de כמון (cammón), cumí.

Cumular, curmullar, curullar, de עמם (hhamam), unir, juntar. V. *Ab, Suma, Agombolar, Unir, Mono.*

Cundir, de אוד (ud), circuir, y *n* inf.

Cunill, *cun-iculus*, κονίκολος, dim. de יון (yun), ardir, bullir; cf. *llapi*, de להב (lahab), ardir. V. *Llapi.*

Cuny, (tascó, gaspa), y *cuña*, c., de כנע (canahh), partir; y V. *Tascó, Call, Gaspa, Xano, Añicos, Genoll, Angul.*

Cup, y cuv-ell, dim., de גוב (gub), cistèrna, (idèa de cavitat, vuyt), cf. *cuba*, c., *kupa*, sc., y κύπη, cup. V. *Copa.*

Cupio, ll. (desitjar), part. de עגב (hhagab), ardir de amor o desig. V. *Agape, Agobiar.*

Curar, de גור (gur), témer, estar solícit per altre; cf. *curare, cura*, ll. V. *Gorir.*

Curmull, o curull, dim. de כום (cum), reunir, cónfer *colmo, colmar; r* o *l* inf. V. *Ab, Suma.*

Curna, curner, o cúrnia, curnier, cirerèta nègra, de כור (cur), ardir, cremar. V. *Cirera, Nègre.*

Curro, de גור (gur), ardir; cf. *xur*, sc., brillar. Vide *Pulere, Hermós, Maco.*

Currutaco (qui fa l' amor), de גור (gur), ardir, amar, V. *Querer*, y *tax*, sc., qui fa o fabrica, de צוע (tsúahh), fabricar; V. *Tècnich;* cf. *kastatax*, sc., fuster, qui fabrica *kasta*, fusta. V. *Basto.*

Curt, acurçar, escurçar, de כרות (caruth), part. de כרת (carath), tallar; cf. *crt*, sc., *cortar*, c., *corto*, t. c., *kurts*, ger.

Curtir, c., (recremar), de כור (cur), ardir, cremar, y *t* suf. V. *Curna.*

Curva, de כרר (carar), circuir, anar al vòlt, y *v* suf.

Cusir, coser, c., *cudere*, ll., de חוט (chut), cusir; V. *Çavata.*

Cuvell, V. *Cup.*

Cuyr, cuero, c., *chorium*, ll., χόριον, *carma*, sc., de עור (hhor), pell. V. *Conill, Corrèja, Conna.*

Cuytar, de עות o אוץ (hhuth o uts), afanyarse. Vide *Atiar, Festinare, Hâter.*

Ç

Çafrá, azafrán, c., *aççafaran*, ar., de הזא (hal), article y זפר (zaphar), òldre suaument. V. *Çafra*.
Çafra, (rastre de flayre de la caça que senten els goços), de זפר (zaphar), òldre suaument. V. *Çafrá*.
Çaga, zaga, c., retaguárdia, de נשג (naçag), atrapar; o de שוק (xuq), seguir. V. *Seguir*.
Çaga, (anar a la çaga o a la mira), de שגה (çagáh), mirar, desitjar. V. *Sagaç*.
Çagal, çagala, variant de *xaval;* o derivat de *Çaga*. V. *Xaval*, *Çaga* y *Ragatxo*.
Çalema, de עלם (hhalam), anar calent. Cf. *Zalama*, *zalamero*, *salamería*, c. V. *Oolom*.
Çamarra, de צמר (tsémer), o עמר (hhamar), llana; cf. *zamarra* y *chamarra*, c.
Çamarrèta, dim, en *èta*. V. *Çamarra*.
Çar, de שר (çar), príncep.
Çaragata, de *ata*, suf. per *ada* y חרק (charaq), fer estridor. cruixidera. V. *Carrau*.
Çárria, çarrió, de וזר (vazar), portar; V. y cf. *Pera*, *Alforja*, *Pharetra*, *Fardo*.
Çavata, çavater, çavateria, de חוט (chut), *suere*, cusir. V. *Ousir*.
Çopa, (calmós), part. de זעף (zahhaph), ser morós, tardaner; cf. *zopo* y *zopenco*, c.
Çorra, zorra, c., de שאר (çaar), ardir; cf. *Guinèu*.
Çurra, de צרר (tsarar), *corripere*, corregir ab cástich; cf. *sor*, sc., pegar.

CH

Chaire, fr., tròna, de קרא (qara), cridar; cf. *charen*, *charo*, ger., cridar, crit. κράζω, (r. κραγ), κηρύττω (r. κηρυγ), *gritar*, c., *gridare*, t., *cridar*, cat., *crier*, fr., *cry*, ing., *skreian*, suèch, *schreien*, ger. y *escridaçar*.
Chaise, fr., cadira, de כסא (kisse), cadira, sihent.
Chamizo, c., fusta socarrimada, de *izo* suf. y חמם (chamam), ardir, cremar.
Chamorra, c., cap esquilat, de זמר (zamur), tallat. V. *Chamorrar*.
Chamorrar, c., part. de זמר (zamar), tot agafant tallar ab estisores o altra èyna.

Chamuscar, c., sofrimar, part. de חמשׁ (chamaix), idèa de calor, y cremar en חמ (cham). V. *Oremar*.
Chamusquina, c., renyina, de *ina*, suf. y *Chamuscar*, q. V.
China, c., (cododell), de שׁנן (xanan), partir; V. *Xano*, *Xanguet*, *Cantó*, y cf. *Oódol*, *Pedra*, *Ròch*, *Saxum*.
Choquezuela, dim. de שׁוק (xoq), la cama, del *genoll* fins al pèu.
Chorizo, c. (carn picada), de *izo*, suf. y צור (tsur), tallar. V. *Gavinèt*, *Dechirer*.
Chota-cabras, c., de שׁד (xod), mamella, y *cabra* V. *Oabra*, *Tèta*, *Dida*, *Escotar*.
Chotar, c., de שׁד (xod), mamella; V. *Aixut*, *Aixèta*, *Dida*, *Teta*, *Escotar*.
Choza, c., de שׁוחה (xuchàh) fòssa, vòfia.

D

Dab, deb, dib, dob, dub, hidrogr. significa áygües: *Deva*, r., *Dive*, riv. de França, *Dubis*, r. citat per César, de *Bello Gallico*, l. I, n. 28. V. *Dèu*.
Daga, de דקק (daqaq), tallar. V. *Tèca*. Cf. δάκω, punyir.
Dalir, de דלל (dalal), esllanguirse de desig; cf. דלילה (dalilàh), Dalila, que vòl dir *mòrta*, o *malalta, de desig*, o de זלל (zalal), ser golut.
Dalt, de *d* pref. y על (hhal), sobre, dalt de.
Damnar, con-demnar, de דין (dun), judicar, y *m* inf.; cf. la *m* d' *Himne*, *Sòmni*, q. V.
Dançar, de דוץ (duts), saltar, ballar; cf. *danzar*, c., *danzare*, t., *tanz* y *danza*, ger.
Dany, *damnum*. ll., de דין (dan), judicar, sentenciar; cf. *perjudici*, de *præ*, y *judicar*. V. *Damnar*.
Dar, de ידה (yadàh), allargar la ma, de יד (yad), ma; cf. *da*, *se*., δίδωμι, *dare*, ll. donar.
Daya, o dalla, de גדע (gadahh), tallar. Cf. *reday*, *redayar* o *redall*, *redallar*, o de נתח (nathach), tallar; cf. tajar, c. V. *Tèca*, *Tallar*.
Dayna, de תן (than), bèstia del desèrt molt lleugera; cf. lleuger còm una dayna, y *daim*, fr., dayna.
De, prep. llatícaldayca, de דו o די (du o di), senyor; *casa de Pere* es igual a *casa (que n' es) senyor Pere* en les llèngües isoladores.
Dèbil, de *ilis*, suf. y דוה (dàvah), ser malalt, llanguir.

Decet, ll., de זהה (zahah), brillar, perxò embellir; cf. *decus*, ll., hermosura, esplendor.
Dechado, c., de *ado* suf. y דוש (duix), traçar camí.
Dechirer, fr., de *de* pref. צור (tsur), tallar.
Decorar, (apèndre de memòria), part. de דכר (decar), cald., de זכר (zacar), recordar. V. *Recordar*, *Còr*.
Decorar, embellir, de *decor*, ll., de *Decet*, q. V.
Deixar, dejar, c., de נטש (nataix), deixar, abandonar, o mellor, variant de *Lexar*, q. V.
Deixatar, de *des*, neg., y *atar*, c., lligar. V. *Atar*.
Deixeble, de *discipulus*, de *disco*, de דוש (duix), tallar, dividir. L' ensenyança es una detallació de les còses. V. *Discere*, *Ensenyar*.
Deixondar, o deixondir, per *des-sondar*, o *des-sonar*, desdormir, traure la son, de *des*, neg., y שנה (xanah), dormir. Cf. el b. *esnea*, despèrt, de id.
Dejú, de *jejunus* part. de יעה (yahhan), estar famolènch.
Dèngue, (cruiximent d' òssos), de דכה (dacáh), *conterere*, trinxar, cruixir, y *n* inf.
Dent, de שן (xen), dent; cf. *danta*, sc., ὀδόντ (N. ὀδούς), *zahn*, ger., *dent*, fr., *diente*, c., *dente*, t. V. *Sanar*.
Dèria, per *dèlia*, de *Dalir*, q. v.
De-rogar, ab-rogar, pro-rogar, de *de*, *ab*, *pro*, prefs. lls. y part. de רהק (rachaq), apartar, retirar; confer *rag*, sc., mòure y cf. *dimovere*, *amovere*, *promovere*, ab *derogar*, etc. V. *Rogar*.
Derramar, de *de* pref. y רמה (ramah), tirar, llançar; cf. *arramar*, c. ant., y *arrambar*, cat. apartar, id.
Des, desar, de רזז (razaz), sir. ocultar, cf. *rahas*, sc., en secrèt.
Desertor, desertar y *deser-ere*, ll. de *de* pref. y סרה (saráh), apartarse, cessar.
Desgarrar, c., de *des* intensiu, y קרע (qarahh), esparracar, trencar. V. *Escarir*, *Oras*.
Desitjar, per *desitzar*=*desitrar*, cf. *desiderare*, ll., de *de* pref. y שדר (xadar), esforçarse per, desitjar fer.
Destilar, de *de* pref. y *stillare*. V. *Stillare*.
Desti, destinar, *destinare*, ll., *dista*, sc., de *i* suf. y דוץ (duts), partir, tallar; cf. *Test*, *Testa*, *Fí*, *Terme*.
Destral o *estral* de *d* pref., *al* suf. instr., y צור (tsur), fabricar; cf. *strale*, t., flètxa. V. y cf. *Estri*, *Estra*, *Estrument*, *Struere*.

Destruir, de *de* negatiu y *Struere*, q. V.

Dèu, fònt, de דבב (dabab), fluir, rajar. En la topografia 'l duuen *Dev-ins* (Bergús), *Dev-inal*, *Dèus*, *Ròca de l' Es-dev-ella* (Vallcebre); cf. δύπτω, sumergir, δεύω, mollar, *deep*, ing., *tief*, ger., fondo, y *tuffare*, t., sumergir.

Deu, *Deus*, ll., *Deva*, sc., de זהה (zaháh), brillar. V. *Dia*, *Divi*, *Jorn*, *Tag*. Idèa de llum que lliga *Deu* ab θεός, Deu, de θεάω, vèure, de זהה (zahah), metèix; idèa que veurás en *Gott*, ger., Deu, יודה (yodéh), qui vèu, en *Jaun-goikoa*, b. Deu, de דין (dun), judicar, perxò vèure, conèixer, V. *Gott*, *Jaun*, *Dimòni*.

Devorar, de *de* pref. y *vorare*, de ברא (baráh), menjar; cf. βορ-ός, fartaner.

Dia, (transcurs de punta de dia o alba a entrada de fosch), *dies*, ll., *diva*, sc., de זיו (ziv), resplendor, de זהה (zahah), brillar, resplendir, cf. יום (yom), dia, de יהם (yamáh), ardir, cremar, ἡμέρα, dia, de חמר (chamar), ardir, cremar, *tag*, dia, y *tagen*, fersse de dia, ger., de זהה (zahah), brillar. V. *Deu*, *Alba*, *Oras*, *Mañana*.

Dich, dique, c., mur de contensió, de דחה (dachàh), impelir, empentar.

Dida, didòt, didatge, del cald. דד (dad), mamella, de שד (xad), mamella; cf. τιτθή, nodriça. V. *Teta*, *Aixèta*, *Ohotar*, *Aixut*.

Digne, de צדיק (tsadiq), just, bò, y *n* suf.; cf. δίκαιος, just; o de דכה (dacáh). tallar; cf. ἄξιος, digne, de חטה (chatsáh), tallar, y *dignus*, ll., igual, just, mereixedor. V. *Igual*.

Dije, c., de *dah*, sc., cremar, de זחה (zaháh), brillar. V. *Jòya*, *Dia*, *Tèya*.

Diligent, diligència, de דלק (dalaq), córrer, variant de דרך (darac), cf. τρέχω, córrer. V. *Trèn*, *Cotxe*.

Diligere, ll., amar, de דלק (dalaq), ardir, flamejar; cf. *Amar*, *Estimar*, *Oupio*, *Querer*, etc., tots de la idèa de fòch; que l' amor es fòch y febre.

Dimòni. V. *-mòni*.

Dinar, de זון (zun), alimentar, donar menjar. Vide *Òena*, *Jana*, *Iantar*.

Dinastia, dinamita, dínam, dinámich, de δύναμαι, podèr, de דין (din), governar, subgectar.

Diner, *denarius*, ll., δηνάριον, de *er*, suf. y זן (zan), forma, espècie, imatge. V. *Monèda*.

Dir, de *dio-ere*, ll. t., de דוק (duq), trinxar, vigilar, perxò *guihar*, ensenyar, cf. *dic*, sc., ensenyar, δείκνυμι, mostrar, y *indicar*, *predicar*. V. *Doctrina*, *Discere*.

Dirigir, de דרג (darag), traçar, trasallar; o de *dis* y *Rego*, q. V.

Dis-, pref., ll. cat. (separadament, difícilment), δύς, *dus*, sc., de דוץ o דוש (duts o duix), partir, tallar.

Discere, ll., apèndre, de דוש (duix). estridolar, tallar, igual a analisar, esplicar; cf. δίδάσκω, ensenyar, y cf. *ensenyar*, de *in* demostratiu y *signar*, de שכה (çacáh), tallar y *doctrina*,, *docere*, de דוק (duq), trinxar, y vigilar. V. *Dir*, *Dur*, *Mot*, *Paraula*.

Disch, (tall circular), *discus*, ll., δίσκος, de דוש (duix), tallar. V. *Tasch*, *Tasca*, *Deixeble*.

Dispèpsia, de δύς, difícilment, y πέπτω, còure, de אפה (apháh), còure. V. *Apet*, *Epulum*, *Pahir*.

Dissipar, de *dis*, pref. y סעף (sahhaph), dividir. Vide *Sæpe*, *Sovint*, *Escafir*.

Dit, dedo, c., doigt, fr., *dig-itus*, ll., de דוק (duq), vigilar, partir; cf. *indigito*, senyalar. V. *Dir*.

Diurnus, ll. de *urnus*, per *ugenus*, suf. y *dies*, dia. V. *Dia*, *Jorn*.

Divi, de *i*, suf. y *divus*, ll., *div*, sc., cèl, de זיו (ziv), resplendor. V. *Deu*, *Dia*.

Doctrina. V. *Discere*.

Dogal, de *al*, suf. inst., y *ducere*, menar. V. *Dur*.

Doguer (se), fr., toçarse, de דוח (dúach), empentar. V. *Tòç*.

Dolar, part. de שחל (xachal=thahal=dahal), dolar, *to scale*, ing., id. V. *Xullar*, *Esquilar*.

Dolç, de γλυκ-ύς=γυλκ ύς=*dulc-is*, de חלק (chalaq), ser blan, suau, falaguer. Del tacte passá al gust; cf. *taçtar*, ara gustual, de *tactare*, tactil. V. *Glucosa*, *Falaguer*, *Llet*.

Dolium, ll., bota, de דלי (dolí), ámfora.

Doll, o toll, part. de נזל (nazal), rajar. V. *Jaillir*.

Domar, ll. *dom-are*, de *dom-us*, casa. Cf. *amansir* ab *mans* y *mas*, casa; *casolá* ab *casa*, *domèstich* y *domesticar* ab *domus*. V. *Domus*.

Domèstich, V. *Domus*, *Domar*.

Dominar, mellor que de *domus* es de *dominus* o *domnus*, de דון (dun), regir, subgectar, y *m* inf. còm en *Sòmni*, *Damnar*, *Himne*.

Domini, dòn, dòna, dònya, y En y Na de tractament. V. *Dominar*.

Domus, ll., casa, de דום (dum), ar. *dama*, descansar, romandre; cf. *mas*, *masia*, cat., *maison* fr., y *mesón*, *mansión*, c.. de *manere*, romandre, cf. *ferme*, fr., casa de camp, per *fermarshi* o pararshi, cf. *posada*. V. *Domar*.

Dòna, y t. *donna*, de *domina*, ll. senyora; o V. plana, 80. V. *Dominar*.

Donar, part. נתון (nathun=tun=dun=don), de נתן (nathán), posar, donar.

Donchs, dunque, t., donc, fr., entonces, c. dann, ger. V. *Tongada*.

Donzell, donzella, de *dominicellus*, *a*, senyorèt, senyorèta. V. *Domini*.

Dos, *duo*, ll., δύω, *dwi*, sc., de תני (thni), suavisat en תוי (tui=dwi), de שנים (xenáyim), dos, de שנה (xanáh), repetir. V. *Escarnir*.

Drach, dragó, de *d* pref. y ראה (raáh), vèure, cf. *drç*, sc., vèure. El dragó era 'l guayta de la casa y jardí. Encara 'ls Filipins crien ab carinyo un sauri a casa, y aquí hi ha la dita que 'l llangardaix despèrta l' hòme quant lo vèu en perill per una serp.

Draga, drag, ing. V. *Traure*.

Drap, drapayre, trapo y trapero, c., de טרף (taraph), despedaçar, esparracar. V. *Parrach*, *Pedaç*, *Tribu*.

Dròpo, de *d* pref. y רפה (raphéh), remís, dèbil; o de דוב (dob), os y *r* inf.; cf. les frases homosignificatives, *ser una dupa* (ossa), *fer el dròpo* y *fer l' os*.

Duch, títol, de דוק (duq), mirar; idèa de guayta, centinella, encarregat d' un castell; cf. *Baró* y *dux*, de *ducere*, ll. V. *Dur*.

Dun, *Du*, toponím. de דון (dun), dominar, significa llòch, vila o ciutat pròpia d' algú: *Augustodunum*, ciutat, domini d' August; *Verdú* (Peredún), domini o senyoriu de Pere (¶).

Dur, adg., *durus*, ll., de זור (zur), comprimir.

Dur, vèrp, de *ducere*, de דוק (duq), guaytar, perxò guihar. V. *Duch*, *Dir*.

Durar, de דור (dur), durar, tombar. V. *Tornar*.

E

E, prep. per *ex*. Se tròva prefixa en vèrps llatins, vg. *elegir*, de *e-ligere*, *efusió*, de *e-fundere*.

Se prefixa també còm se diu en el § 7, y en la pl. 324 de la *Gramática Etimològica Catalana*.

-e suf. de la *e* inf. de *e-genus*, de קנה (qaná), produhir, significa causant o resultant de l' arrèl: *ser-è*, *serenus*, ll., de שרה (xaráh), brillar, que pòrta resplendor.

Ebrer, (esófach), el passador del menjar de *er* suf. y עבר (hhabar), passar.

Ηκω, *αγk*, sc., anar, de חוק (huq), anar. V. *-ach*.

-èch, suf. tònich, de *agere*, significa *acte de: gem-èch*, *esbuf-èch*, *estoss-èch*, *moss-èch*. V. *Agere*, *Èyna*.

-ech, suf. aton, a vòltes es radical, vg. en *Còrrech*, *Xáfech*, q. V.; a vòltes, es sufix d' empènta catalana: *cáv-ech*, *ráv-ech*, que serien *cave*, *rave*.

Eclipse, ἐκλείψις, de ἐκ y עלף (hhalaph), cobrir, ocultar. V. *Apocalipsis*, *Oripta*, *Olofoll*.

-èça, suf. fem. de *ice*, ll.: *sastr-èça*, *mestr-èça*, *cab-èça*, de *sartrice*, *magistrice*, *capice*, de *sartrix*, *magistrix*, *capix* (?).

-èda, suf. del ll. *etum*, significa llòch plantat: *pin-èda*, *arbr-èda*, *fatg-èda*, *rour-èda*, llòchs plantats de pins, arbres, faigs,ròures.

Edat, *æt-as*, ll., de עת (hhet), temps, ocasió; cf. ἔτος, any. V. *Ètèrn*.

Edra, o edre en *di-èdre*, *tetra-èdre*, etc. de אדר (iddar), era, área.

-egar, suf. de *agere* y *ar*, o simplement el suf. *ic*, de *i-c*: *moss-eg-ar*, de *morsum agere*, o simplement de *mors-i-c-are*. V. *-ech*, *-ich*.

-eg-aç-ar, suf. V. *-ech*, *-aç* y *-ar*: *Esfilegaçar*.

Eg-la (veritat), *eg-uski*, (el sòl), b., de אגה (agah), ardir; perxò brillar. V. *Fòch*.

-eig, **-eo**, ejo, c., suf. de *agere*, significa l' *acte de: sort-èig*, *sort-eo*, *bat-èig*, *fest-èig*.

Eix, èixa, *ipse*, *ipsa*, ll., de זה (zéh), èst, aquèst.

Eix, eje, c., *axis*, ll., ἄξων, *axa*, sc., de חגג (chagag), voltar, girar.

Eixam, *examen*, ll., còlla, ardat, multitut, de *ex* pref. y *agmen*. V. *-am*, *Hegemonia*.

Eixamorar, de *ex*, neg. y *amorar* de *a* pref. y *ar*, suf. y מרר (marar), mollar. V. *Amarar*.

-èja, suf. fem. de *èig*: *corr-èig*, *corr-èja*, de *chor-ium*. V. *-èig* y *Cuyr*.

-ejar, suf. incoatiu: *negr-ejar*, *blanqu-ejar*, *malalt-ejar*.

-ej-ar, *e-ar*, c., suf. verbal eficient de *-eig*, q. v.: *sort-èig*, *sort-ejar*, *sort-e-ar*. En sanscrit es *ay* y forma vèrps causatius còm el català: *tirp-ami*, jò m' alegro, *tarp-ay-ami*, jò faig alegrar (los altres).

-el, suf. c.: *cart-el*, de *carta*. V. *-ell* y *Carta*.

-èl, suf. de nòms hebrèus, significa Deu: *Raf-èl*, *Dan-i-el*, *Gabr-i-èl*, *Mi-qu-èl*, que significuen *medecina*, *judici*, *fòrça*, *de Deu*, y *¿qui-còm-Deu?*

-èla, suf. ll.: *cand-èla*, *sequ-ela*, ll., parent-èla. Vide *Candí*, *Seguir*, *Parir*.

Elefant, *elephas*, ll., ἔλεφας, de *el*, de הל (hal), art., y אבא (ibbá), sc. *iblas*, elefant.

Elève, fr., deixeble, de אלף (alaph), apèndre, *discere*. V. *Alumne*.

Èll, èlla, *ille*, *illa*, ll., de הלה o הל (hal o helle), èll, èlla.

-ell, suf. ll. *-ellus*, q. V.: *Ross-ell*, *cuv-ell*, *cist-ell*.— Sovint correspón a *illus*, ll.: *cav-èll*, *seg-ell*, de *cap-illus*, *sig-illum*.

-ella, suf. fem. de *-ell*: *cist-ella*, *tombar-ella*.

-ellus, suf. dim. ll. per *er-lus*, de *er* radical, y *l-us*, suf.: *puellus*, per *puer-lus*. V. *Puer* y *-uncle*.

Em-, pref. de *en* o *in* davant de *m*, *b* y *p*: *Em-malaltir*, *Em-bán*, *Em-paytar*.

Emban o embá, de *em* pref. y *ban*, de פנן (phanán), separar; cf. *wand*, ger., parèt. V. *Parèt*.

Embarraç, embarraçar, de *en* pref. y פרה (pharáh), portar, perxò pesar, enfeixuguir, cf. βαρύς, feixuch, y *bharas*, sc., pes.

Emborrar (menjar ab gola), de *en* pref. y ברא (bará), menjar; cf. βόρω, *vor-are*, ll., de-vor-ar.

Embossar, de *em* y *bossa*, per *borsa*, de ברה (baráh), portar; cf. *pera*, ll., y *Al-fòrja*.

Empalumar o embalumar, de *em*, pref. y *balum*, de פלל (phalal), rodar, rutllar, y *um*, suf.

Empaytar, de *en* y בעת (bahhath), invadir.

Emular, *æmulari*, ll., dim. de המה (chamáh), ardir, cremar. V. *Quimera*, *Quírria*, *Estimar*, *Amar*, *Zèl*, *Querer*.

En-, pref. V. *En.* prep.: *en-llestir, en-amorar.* Se fa *em* davant de *m, b, p.* V. *Em.*

En, prep. de quietut, de הן (hen), vèus aquí, cónfer *in* prep. y *en*, adv. ll.

En, prep. de moviment, vg. *caure en tèrra*, de אנה (anáh), acostarse; cf. *a* prep. V. *A, In.*

-ena, enus, suf., de *e-genus: dit-èna; llep-ad-èna, novèna.* de *dit, llepar, ndu.* V. *-ana, -ina, -ona, -una.*

Encaramarse, c., de *en* pref. y ארם (aram), pujar, ser alt.

Encarcararse (endurirse, entercarse), de *en* pref. y *karkara*, sc., dur, sòlit, de כיר (kir), cremar; cónfer *karkara*, sc., calç. V. *Calç.*

Encinistrar (preparar, començar d' organisar), de *en*, pref. קנן (qanan), fabricar, apariar, y *istrar*, suf. V. *Máquina, Ofnia.*

Encisar, encís, de נחש (nachaix), encantar, murmurar en vèu baixa (dihent les pregáries de l' encantament). Cf. *ançu*, sc., reso de pregáries en vèu baixa, *Hechizar*, c. y 'ls onomatopèychs *escotxar* o *escotxinar* la perdiu, *xixinar* la pahella, *xiuxejar, cuchichear*, c. y *chuchoter*, fr.

Enconarse (endanyarse, inflamarse), de *en* pref. y יון (yun), bullir, ardir (idèa d' inflamació). V. *Jove, Vi, Bunyòl, Bunior.*

Encongirse, de *en* pref. y כנע (canáhh), doblarse, cf. *canahh*, ar., contráures. V. *Angul, Genoll.*

-ènch, suf. patronímich: *Beuss-ènch, Tarrass-ènch.* Significa còsa que tira a: *blav-ènch, carbac-ènch, fust-ènch*, que tira a *blau*, a *carbaça*, a *fusta*; o simplement qualitatiu: *llam-ènch, estiu-ènch, talp-ènch.*

Enclusa, de *incus*, ll., de *in* y *cudo*, ll., de גדד (cadad), picar ab martell.

Endèrris (clemalls), de *en* pref. y זהר (zahal), ardir, cremar. V. *Astre, Clemalls, Tèrs, Torrar.*

Endolar, V. *Dolar.*

Endrapar, de *en* pref. y טרף (taraph), devorar; cónfer τρέφω, alimentar. V. *Tròfi.*

Endurrial (contorn. baral), de *en*, pref. y טור (tur), voltar, o de צור (tsur), partir. V. *Torn, Baral.*

Engalipar, de *en* pref. y חליב (chalib), etiòp., llet; cf. l' idèa en *allicere, lactare: si te lactaverint, peccatores, ne acquiescas eis.* Prov. 1, 10.

Engariar, ἐγγαρεύω, de *en* pref. y גרה (caráh), llogar. V. *Alquilar.*

Engarristarse (enfilarse agarrantse, emparrarse). V. *Agarristarse.*

Engegar, fer sortir, de *en* pref. y גיח (guíach), fer sortir.

Engolir o engullir. V. *Gola.*

Engrut, engrudo, c., de *en* pref. y גרה (garáh), rascar, netejar, escombrar. V. *Tarquí*

Engrehirse, de *en* pref., גאה (gaáh), ensuperbirse, y *r* inf. Cf. γαίω, gloriarse. V. *Gay.*

Engruna, engrunar, de *en* pref. y *Gruna,* q. V.

Enhastar (agafar o travessar algòm ab la punta de l' hasta, bastó, gavinèt, etc.), de *En* y *Hasta,* q. V.; mellor V. *Anastar.*

Enrugarse (pujársen en les rugues de les montanyes). V. *Arruga.*

Ensamar (preparar), de *en* pref. y זמם (zamam), lligar, juntar; cf. *ensalmar,* c., rejuntar òssos desconjuntats. V. *Ham, Gámia, Suma, Ab.*

Ensenyar, de *en* pref. y *signare.* V. *Sèny.*

Ensolclada (enfonzament, el material enfonzat), de *en* pref., שלשל (tsalal), enfonzarse, y *c* suf. (§ 25). V. *Sòla, Sòl, Solera.*

Ensumar (òldre, olorar), de *en* pref. y סם (sam), aroma; cf. *xamma,* ar., olorar. V. *Xamós* y *Bálzem.*

Enter, *integer,* ll., de *in* neg. pref., דקק (daqaq), trinxar, partir, y *er,* suf., sò es, sènç partició.

Entre-banch, entrebancar (posarse algòm èntre cames), de *èntre,* y *αγka,* sc., cuixa, y cama¶, de *ka* y אמה (amah), base. V. *Anca, Cama, Cuixa.*

Entrar. V. *Èntre.*

Entre, de *inter,* ll., *antar,* sc., comparatiu de *in* o *an* de אנה (anáh), anar. V. *En* o *In* de moviment.

Entrepussar, de *èntre,* q. V. y בוס (bus), xafar.

Entumirse (dormirse 'l còs o part d' èll), de *en* pref. y דום (dum), estar quièt, callar.

Entuvi, de *en* pref. y תפף (thaphaph), picar, colpejar, topar, cf. *tope,* c., ensopèch. V. *Topar.*

Enuig, enujar, part. de אנש (anaix), estar malalt de còs o d' esperit; cf. νόσος, *noia, noioso,* t., *enojo, enojar,* c.

Enverar (verolar), emberar, c., de *en* y V. *Verolar.*

-ény, suf. variant de *èn,* de *egenus: terr-èny, ferrèny, estam-ènya, espard-ènya.* V. *-è.*

Epulum, ll. V. *Apet, Xèra.*

Equitació, de *equus*, ll., *aqua*, sc., cavall, de *aç*, sc., qui va; cf. ἔχω, ἱκνέωμαι, anar, de חוק (huq), anar, caminar. Pòt donar *Ase*, q. V.

-er, suf. verbal escás: *tém-er*, *córr-er*.

-er, suf. nominal d' ofici o ocupació, de *arius*, ll.: *cistell-er*, *forn-er*, *cistellarius*, *furnarius*. V. *-ari*.

Era, de ארח (arach), era, època, data.

Eram, *æramen*, ll., de *am* suf. colectiu, de *ago*, reunir, y *æs*, *æris*, *ayas*, sc., eram, de נחש (nechaix), còure, eram, de אשׁ (eix), fòch, pel color.

-eria, suf. de *er* y *ia* significa llòch hont se fa l' ofici: *cistell-eria*, *drogu-eria*, *ferr-eria;* o qualitat abstracta: *bog-eria*, *drop-eria*, *tont-eria*.

Ἐράω, amar, de עיר (hhir), escalfar; cf. *héroe*, *heròtich*.

Erguirse, c., de ערג (hharag), ascendir; cf. *ercer*, c. antiq. y *erigir*.

Erigir, *erigere*, ll., de ערג (hharag), pujar; o de ערך (hharac), endreçar, disposar, construir.

Erm, ermita, ermitá, ermòt, de *eremus*, ll., ἔρημος, per ἔρηβος, de חרב (charab), ser desèrt; cf. *Arábia*.

-ern, èrna, suf., per *eny*, *enya*, de *egenus*: *et-èrn*, *llant-èrna*, q. V.

Errant, (anar errant), V. *Errar*.

Errar, *errare*, ll., ἔῤῥω, de גור (gur), esgarriarse, eixirse del camí. V. *Esgarriar*.

-ès, suf. patronímich de *ensis*, ll.: *Sarrian-ès*, *Vilad-ès;* a vòltes correspón a participis llatins en *ensum* o *issum*: *ent-ès*, *malm-ès*, de *intensum*, *malemissum*.

-esa, suf. f. V. *-ès*.

-esa, suf. cat., *eza*, c., de qualitat abstracta: *tendr-èsa* *vell-èsa*, *joven-èsa*. V. *-at*, *-ut*, *-ura*, *-or*.

Esbadellar, de *es* pref. *ell* y *ar* suf. y בדד (badad), separar; cf. *bid*, sc., obrirse la flòr. V. *Badar*.

Esbadiar, còm *Esbadellar*, q. V.

Esbadocar, de *es* pref. y part. de ברק (badaq), esquerdar. V. *Esbadellar*, *Badar*.

Esbaltir, espoltir, de *es* pref. y פלל (phalal), separar, y *t* suf. V. *Badar*, *Esbadellar*, *Esbandir*.

Esbandir, de *es* pref. y פנן (phanan), separar, y *d* sufixa. V. *Banda*, *Espona*.

Esbart, de *es* pref. y ברה (baráh), espargir, partir.

Esbarza, de *es* pref. y חרז (charaz), punyir, punxar. V. *Arç*, *Garçó*, *Zarza*.

Esberla, de *es* pref., *la* suf. y ברה (baráh), partir.
Esbirro, de *es* pref. y בור (bur), vigilar, espiar. V. *Burò t, Bureau, Baró, Bòrja.*
Esborronar, de *es* pref. *on-ar*, suf. y גור (gur), *horrere*, esferehir. V. *Esgarrifar.*
Esbotzar, de *es* pref. y פוץ (phuts), rompre, espargir, trencar. V. *Pòst, Espotrar, Peste.*
Esbroçar, de *es* pref., *ar* suf. y V. *Bròça.*
Esca (encenall), yesca, c., de אש (eix), fòch. V. *Escó.*
Escabiosa, de *osa* suf. y *Scabies*, q. V.
Escabr-ós, escabr-oso, c., *scaber*, ll., de שבר (xabar), trencar. V. *Ròst, Berga, Quebralla.*
Escadòç, escadocer, escadorcer o escatorcer, de *es* pref. y חצה (chatsah), dividir, y *oç* y *er* sufs. Vide *Oas, Oasta, Oast, Oacho, Sendís.*
Escafarlata, (mèna de tabach), de *e* pref., שפר (xaphar), brillar, y להט (lahat), ardir. V. *Vermèll, Llantèrna.*
Escafir, de *e* pref. y סעף (sahhaph), partir, dividir. V. *Disipar, Scipio, Disceptare*, y *Escafinyar.*
Escafirse, (renyirse), V. *Escafir.*
Escafinyarse, (renyirse), de *Escafir.*
Escalaborn, (artefacte eixint de primera má), de *es* pref., גלם (galam), escalabornar, y *orn* per *on*, suf.
Escalafó, de *e* pref., *ó* suf. y שלב (xalab), trencar, (els barrons o grahons de l' escala son tròços y la trènquen), cf. שלבים (xalbim), graus o barrons de l' escala de gats. V. *Eslabón, Barró, Bròch.*
Escaldufar, de *es* pref. *cal*, de גחל (gachal), cremar, V. *Calentar, d* suf. en *calidus, uf*, suf. despreciatiu, y *ar* suf. verbal.
Escamar, de *es* pref. neg. y חמה (chamáh), ardir, perxò desitjar; cf. *kam*, ac., desitjar, o *Escamar* per *escaldar* de *es* pref. y חמם (chamam), cremar.
Escambell, *scabellum*, ll., de *ell*, suf. y יעב (yaixáb), sèure. V. *Escaño.*
Escamnar, variant de *Escamar*, q. V.
Escamòt, escamotarse, (partirse en petits grupos), part. שמוד (xamud), *excisum*, tallat, separat, de שמד (xamad), separar.
Escampar, de *e* pref. y סעף (sahhaph), dividir, partir, y *m* inf. V. *Escafir, Dissipar.*
Escandiado, prov. (rajada de sòl), de שנה (xanáh), resplendir. V. *Centella, Sanch, Síndria.*

Escaño, c., *scammum*, ll. per *scabnum*, cf. *scabellum*, de ישב (xaixab), sèure. V. *Escambell.*

Escapar, de *es* pref. y *cap*, límit, terme; sortirse de la ralla o límit. V. *Cap*, *Escaparse.*

Escaparse, de *es* pref. y כפה (capháh), ar. *kafa*, apartarse, *divertere;* de *es* pref. neg. y כף (caph), la ma; o de *e* pref. y סעף (sahhaph), partir, dividir.

Escapçar, de *e* pref. y סעף (sahhaph), partir; o de *es* pref. neg. y *Cap*, q. V.

Escapulirse, dim. de *Escapar*, q. V.

Escarbar, c., de *es* pref. y גרב (garab), raure, rascar.

Escarbat, *scarabeus*, ll., de *at* suf., *e* pref. y עקרב (hhagrab), escorpí. V. *Escorpí.*

Escardaça y escard-aç-ó. V. *Oart.*

Escardar, c., de *es* pref., כור (cur), cavar, y *d* sufixa.

Escari (tèla de color d' escarlata), de *es* pref. גור (gur), ardir, y *í* suf. V. *Escarlata*, *Púrpura.*

Escarir, y escarificar, de *es* pref. y קרע (qarahh), fèndre, esqueixar, tallar; cf. *esquerpat.*

Escarlata, de *es* pref. y חרל (charal), ardir, cremar, pel color de fòch, y *ata* suf. V. *Púrpura.*

Escarlatina, de *ina* suf. y *escarlata*, q. V.; cf. *scharlach*, ger., escarlata, escarlatina. V. *Ròsa, Sarrampió, Veròla.*

Escarment, de *mentum*, *men* o *man*, suf. sc., ll., *e* pref. y זכר (zacar), recordar, o de *es* pref. y חרה (charáh), cremar. V. *Escamar*, *Escaldar.*

Escarmentar, de *Escarment*, q. V.

Escarnir, de *e* pref. y שנה (xanáh), repetir, estrafer, despreciar y *r* inf.; cf. *subsanno*, ll., burlarse.

Escarpa, de *es* pref. y חרבא (charbá), gavinèt, destral o altra èyna de tall; cf. ἅρπη, la falç, y *Sabre*, q. V.

Escarpat (tallat), V. *Escarpa.*

Escarransit, de *es* pref. y קרש (qaraix), partir, tallar, y *n* inf. V. *Escarsir*, *Escafir*, *Regatejar*, *Petit*, *Menut*, *Xich*, *Manco*, *Mut*, *Sort.*

Escarrás, escarrassèt (de rahim), de *e* pref. y קרש (qaraix), partir, trocejar. V. *Parrusca.*

Escars o escás, escaso, c., scarso, t. V. *Escarrás*, *Escarransir*, *Escarsit.*

Escarsit o carsit, de *es* pref., *it* suf. y קרש (qaraix), tallar, retallar; cf. *karçya*, sc., tenuitat, magrèsa.

Escata (pell lluhenta del peix), de עשת (hhaixath),

ser o tenir la pell lluhenta; o de שׁוּם (xut), cuyro, pell.

Escatir, de *e* pref. עשׁת (hhaixath), meditar, rumiar; de aclarir o il-luminar la qüestió. V. *Escata.*

Escatimar, de *es* pref., *im-ar*, sufixs y גדד (gadad), partir, tallar. V. *Regatejar* y cf. *Escafir*, *Escarsir.*

Escaturir, de *scaturire*, de *scateo*, brotar, de שׁדה (xadáh), rajar. V. *Aixut*, *Suhar*, *Escotar*, *Dida.*

-èsch, suf. forma reforçada (§ 25) del suf. *ès: cata-lan-èsch*, *murri-èsch.*

Escèna, *scena*, ll., σκηνή, de שׁנה (xanáh), mudar, transformar. V. *Escarnir.*

Escèptich, *scepticus*, ll., σκεπτικός, de שׁקף (xaqaph), guaytar, mirar; o de סעף (sahhaph), dividir, sò es, *homo animi divisi*, hòme de dos pensars.

Esclafar, de כלף (calaph), picar ab martell; de שׁלב (xalab), rompre, trencar; o de שׁוף (xuph), xafar, suposantli la forma desplegada שׁלף.

Esclafir, de *es* pref. y כלף (calaph), picar; cf. *klapps*, *klappfen*, *klappen*, y *klopfen*, ger. V. *Esclifèt*, *Odlp*, *Esclafar*, *Olava.*

Esclamahit, de *es* pref. y *klam*, sc., fadigarse, de כלם (calam), fadigarse, acavarse les fòrces.

Esclau, de שׁבה (xabáh), fer cautiu, y *l* inf.; cónfer *xau*, piemontès, esclau, contraposat a *xerea*, senyor, de *herus*. V. *Herèu.*

Esclifèt, sust. dim., de *Esclafir*, q. V.

Esclòfa, de *es* pref. y עלף (hhalaph), cobrir. Vide *Olof-oll.*

Esclofollar. V. *Esclòfa* y *Olofoll.*

Esclòp, de *es* pref. y part. de עלף (hhalaph), cobrir; o mellor de כלף (calaph), picar. V. *Trapina.*

Escoda, part. de שׁעט (xahhat), picar, colpejar, o de *es* pref. y כדד (cadad), picar ab martell.

Escòla, *schola*, ll., de שׁלה (xaláh), estar quièt; o de שׁעל (xahhal), ser vuyt; cf. σχολή, òci, y *ludus*, ll., escòla, y l' idèa de vagar prèsa de *vacuus*, vuyt.

Escombra, de *e* pref. y סחף (sachaph), escombrar. cf. *scopa*, ll., *escoba*, c.

Escón, o escó. V. *Ascó.*

Escondir, de *es* pref. y part. de כחד (cachad), amagar, y *n* inf.

Escorcollar, de שׁור (xur=scur), mirar, *c* suf. (§ 25) y *oll*, suf. V. *Escrutar*, *Trovar.*

Escòria, *scoria*, ll., σκωρια, part. de שאר (çaar), bullir; cf. *carrall*, de גיר (guir), cremar. V. *Carrall*.

Escorpi, de *e* pref., *i* suf. dim. y עקרב (hhaqrab), escorpí. V. *Escarbat*.

Escot (do, tribut), de שחד (xóchad), do, tribut.

Escotar (espitregar), de שד (xod), pit, de שדה (xadáh), rajar. V. *Escaturir*, *Aixut*, *Aixèta*, *Dida*.

Escriure, *scribere*, ll., de *s* pref. כלף (calaph=charaph), gravar, esculpir. V. *Gravar*, *Esculpir*.

Escrutar, *scrutari*, ll., de *e* pref. y שור (xur), vigilar, mirar, cuydar. Feu *scuro* o *scru-o*, *scru-tum*, dehont *scrut-ari*.

Escrutini, de *ini*, suf. y *Escrutar*, q. V.

Escudrinyar, de *Escrutini*, q. V.

Esculpir, *sculpere*, ll., part. de כלף (calaph), esculpir, y *s* pref. V. *Escriure*, *Gravar*.

Escuma, de *s* pref. y part. de זחם (zachám), escumejar la boca; cf. *schaum*, *schäumen*, ger. *ecume*, *ecumer*, fr.; *schiuma*, *schiumare*, t., *to skum*, ing.

Escupir, de *e* pref. y part. de זעף (zahhaph), traure escuma.

Escur, de *e* pref. y part. de שחר (xachar), ser nègre. V. *Obscur*.

Escurar (llimpiar), de שור (xur), mirar. Les idèes de llimpièsa, llum y vista van enllaçades. V. *Escrutar*, *Trovar*, *Escorcollar*.

Escut, *scutum*, *scutica*, ll., σκύδος, y demès en *sout* o σκυτ, de שוט (xut), cuyro. V. *Açòt*.

Esfera, *sphæra*, ll., σφαῖρα, de צפר (tsaphar), girar, tombar. V. *Espira*.

Esfurriar (esgarrar els nius), de *sphur*, sc., destruir, de שבר (xabar), rompre, partir. V. *Quebrar*, *Xivarri*.

Esgalabrar, de *es* pref. y גלב (galab), rascar, cónfer *glabro*, y *Esgarrapar*, q. V.

Esgarip, esgaripar, de *es* y כלב (calab), clapir; qui esgaripa sèmbla que clèp; es diferent l' esgarip del crit, còm el clèp del lladruch.

Esgarranxar, de *es* pref. חרז (charaz), punyir; y *n* inf. V. *Garranxa*, *Esbarza*, *Cart*.

Esgarrapar, de *es* pref. y גרף (garaph), raure, rascar. V. *Escarbar*, *Grapa*, *Grop*, *Arpa*, *Urpa*.

Esgarrar, de *es* pref. y גור (gur), anarsen de camí. V. *Esgarriar*.

Esgarrifar, de *es* pref., *if-ar* sufixs, y גור (gur), esgarrifar. V. *Horror, Gort.*
Esgratinyar. V. *Gratar.*
Esgorrarse (escaldarse), de *es* pref. y גור (gur), ardir, cremar; cf. *gohren*, ger., bullir.
Esguart. V. *Guardar* (mirar).
Esguèrro. V. *Esgarrar.*
Eslabón, c. (foguer), de *es* y להב (lahab), ardir, y *ón* suf. V. *Llamp, Llapis.*
Eslabón c., (escaló, grahó), de שלב (xalab), trencar. V. *Escalafó.*
Esllaviçar, de *es* pref. y *labi*, lliscar, caure, de חלב (chalab), ser greixós. V. *Llepiçós.*
Èsma (idèa vaga), de זמה (zimmáh), propòsit, intenció, pensament, de זמם (zomam), pensar, idear; cf. *çamam*, ar., tenir intenció de.
Esmalt, esmaltar, de חשמל (chaixmal), metall brillant, fet potser, de חש, de נחש (nechaix), eram, y מללא (melalá), òr, o sia χαλκόχρυσον, *æs-aurum*, aliació d' eram y òr.
Esmaragda, esmeralda, c., de *es* pref. y ברק (brillar); cf. μαράγδος o σμαράγδος, id.
Esmèctich, σμεκτικός, de *s* pref. y מחה (machàh), llimpiar. V. *Maco, Mico, Mèch.*
Esmenar, *emendare*, ll., de *e* y *mendun*. mentida, de מין (mun), mentir, *fingere*. V. *Moña, Minyó, Meynada, Mèna.*
Esmerar, de *es* pref. y מרח (marach), afinar, polir, llimpiar; cf. *mirj*, sc., netejar.
Esmerilar, esmeril, esmero, de *Esmerar*, q. V.
Esmocar, de *es*, pref. y *Moch*, q. V.
Esmunyir, de *es* pref. y *mungo*, ll.. de מוג (mug), rajar, y *n* inf. V. *Moch.*
Esne, b., llet, de *sna*, sc., rajar, escórrerse; cf. *n-are*, ll., n-adar, de חין (hhin), rajar. V. *Fònt, Vèna, Hina, Fenera.*
Espadat (ser espadat), de *es* pref. y פרד (phadad), tallar, separar. V. *Fèndre, Pedaç.*
Espad-ar. V. *Espadat, Espasa.*
Espal-lir (aclarir), de *es* pref. y פלל (phalal), tallar, separar. V. *Pila, Olar.*
Espalmar (espantar), de *es* pref., בהל (bahal), tremolar de por, y *m* suf. V. *Espantar:*
Espantar, de *es* pref. *pan* per *pal*, de בהל (bahal),

tremolar, trepidar de por, y *t-ar*, sufixs o de *Spaventare*, q. V.

Espargir, o esbargir, de *e* pref., y *spargere*, de *s* pref. פרק (pharaq), partir, dividir. L' idèa de separar, esbargir, sembrar es en la sflaba *par* o *bar*. V. *Partir*, *Bèrla* y cf. σπείρω, sembrar.

Esparpillar (espaltir, separar), de *es* pref., ברה baráh), dividir, tallar, *p* suf. y *illar*, sufs.

Espasa, espada, c., σπάθη, de *es* pref. y פדד (phadad), tallar, trencar. V. *Gavinèt*, *Fulg*, *Sabre*, *Podall*, *Gúbia*, *Glavi*.

Espasme, *spasmus*, ll., σπασμός, de *mos* suf. y שבץ (xabats), vèrtich, aturdiment o esvaniment de sentits. V. *-me*.

Espassarse (cessar de plòure, nevar), de פסס (phasas), cessar, y *es* pref. y *ar-se*, sufixs.

Espatlla, metát., de *scapula*, ll., de כתף (kétheph=catp-ula), espatlla, y *s* pref.

Espatllar (pedreyar, gavanyar). de *es* pref. y פלל (phalal), partir, trocejar. V. *Pedreyar*, *Gavanyar*.

Espatllarse (espenarse, esbalçarse), de פלל (phalal), partir, perxò ser montanya. V. *Pal*, orogr.

Espay, o espau, espacio, c., spazio, t., *spatium*, ll., de בדד (badad), separar. V. *Badar*.

Especular, de *specio*, ll., de צפה (tsaphah), guaytar. V. *Estampa*, *Spes*, *Espiar*.

Espenarse (estimbarse, espatllarse, esbarrarse), de *es* pref. y *Pèna*, orográfich. q. V.

Esperar, de *e* pref. y סבר (sbar), cald., esperar. La idèa d' *esperar*, *aguardar*, *spectare*, es del mirar que fa qui espera. Així סבר es variant de בור, ovirar. V. *Ovirar*.

Espetèch, espetegar, de *es* pref., *èch* suf. פתת (phathath), partir, trencar. V. *Petar*, *Petit* y pl. 15.

Espia, espiell, espill, espiar, especular, de *e* prefix, y צפה (tsaphah), mirar; cf. *species*, *specio*, *speculor*, ll., y V. *Spes*.

Espina, *spina*, ll., de *igena*, y זעף (zahhapah), ardir; cf. קוץ (qots), espina y קיץ (qáyits), calor. V. *Sentis*.

Esplorar, *explorare*, ll., de *ex* pref. y part. בור (bur); mirar, guaytar. בור tindria la forma בלר (balar), cf. les formes הוך y הלך (huc y halac), anar, y בוק y בלק (buq y balac), vuydar, etc. V. § 72.

Espluga, *spelunca*, ll., σπήλυγξ, de *s* pref. y פלל

(phalal), partir, tallar; cf. מערה (mahharah), esplu-
ga, còva, de עור (hhur), cavar.
Espona, sponda, t., (costat, part, banda del llit,
riu), de *es* pref. y פנן (phanan), dividir, partir. Vi-
de *Banda*, *Pena*, orogr.
Espotrar, o esboterar, de *es* y פוץ (phuts), rompre,
espargir, trencar, sobreixir. V. *Esbotzar*, *Pòst.*
Espuma, de *ma* suf. y זפה (zaphah), liquidarse; cf.
spuo, ll., σπέω, escupir, *speichel*, ger., *schaft*, ger.,
such, *sapa*, ll., most, y *sabó*. V. *Sabó.*
Espurna, de *es* pref. y *purna* o *pruna*, de פאר (pha-
ar), ardir, y *u-gena*, suf. V. *Pruna*, *Guspira*, *Xál-
diga*, *Centella.*
Esput, de *spuo*, ll. V. *Espuma.*
Esqueixar, de *e* pref. y שסע (xasáhh), esqueixar,
V. *Oisma*, *Esquinsar.*
Esquelèt, de *e* pref. σκελητόν, cadavre sèch, de σκέλ-
λειν, secarse, de שאר (xaar), ardir. V. *Aixarrahir.*
Esquèlla, esquelliró, esquellòts (fer), de צלל (tsalál),
resonar, fer tin-tin; cf. *schallen*, ger., resonar, *tin-
nire*, *tintinnabulum*, ll.
Esquerarse, esquirolarse (fugir), de שור (çur), reti-
rarse (§ 189).
Esquèrda, esquerdar, esquerdill, de *e* pref. y שער
(xahhar), fèndre, fer esquèrdes, y *d* suf. (§ 25).
Esquèrp, de *es* negatiu, y חרף (charaph), agafar; cf.
carpere, ll. V. *Grapa*, *Grop*, *Xarpa*, *Urpa.*
Esquèrra, esquerrá, de שרר (xarar), tòrcer; cf. *drèta*
opòst a *tòrta* o *esquèrra.*
Esquèrt, esquerdèt, esquerdiç, esquerdòt, orogr. Vide
Esquèrda, o *Escarir.*
Esquilar, (pelar de llana o pèl), de שלל (xalal), pe-
lar. V. *Xollar*, *Dolar.*
Esquinçar, esquinç, V. *Esqueixar.*
Esquipar, esquipazón y esquife, esquifar, esquifazón
y esquifada, c., de סעיף (sehhiph), ram, tronch o
vèrga, que feya de rèm; cf. *scipio*, ll., σκήπων, bas-
tó. V. *Escafir.*
Esquivar, de *e* pref. y סעף (sahhaph), dividir, apar-
tar; o V. *Esquiu.*
Esquiu, esquivar, de שוה (xaváh), témer, espantar.
Cf. *scheuen*, ger., témer.
-èsa, suf. fem. de dignitat; *princ-èsa*, *compt-èsa*,
marqu-èsa, *baron-èsa*, *abad-èsa*. V. *-èça.*

Èsser, de *es-se*, ll., εἰ-μι per ἐσ-μι, *asmi*, sc., de יש (yeix), hi ha, havèrhi, èsser.

Establir, de *stabilio*, de *sto*, de שית (xith), posar, colocar. V. *Estar*, *Estatuir*.

Estaca, estaquètes, estaquiròll, estaquiròt, *stok*, ger., bastó, de צוץ (tsúahh), fabricar, tallar. Vide *Pal*, *Bròch*.

Estafar, de *e* pref. y צפה (tsapháh), insidiar; o de *es* pref. y טוף (tuph), ar. *tafa*, voltar, circuir.

Estafèta, de *e* pref. y צפית (tsaphith), guárdia, retén, de צפה (tsapháh), mirar. Cf. *bureau*, fr., de בור (bur), mirar. V. *Estampa*, *Estafar*, *Spes*.

Estalviar, o estarviar, estoviar, per *esparviar*, cf. *sparmiare*, t., *épargner*, fr., de *es* pref. y ברה (baráh), o פרק (pharaq), partir; o de צור (tsur), tallar. V. *Párvul*, *Parus*, *Economia*, *Partir*.

Estampar, estampa, de *e* pref. שזף (xazaph), vèure, mirar y *m* inf. L' estampa es una imatge o visió de la còsa estampada; שזף vaıiant de צפה. V. *Espia*.

Estampir, (apretar, impel-lir), de *e* pref. y צפע (tsapháhh), empentar, impelir, y *m* inf.

Estar, *stare*, ll., σταω, *sta*, sc., de שית (xith), posar, colocar. V. *Establir*.

Estarrufar de *es* pref. y part. de טרף (taraph), *discerpere*, despedaçar. V. *Tarrufera*.

Estatuir, *statuo*, *sto*, de שית (xith), posar, colocar. V. *Establir*, *Estar*.

Estèl, de *e* pref., *ster*, de צהר (tsaar), brillar, y *èl* suf. de *stellus*, per *sterlus*. V. *Astre*, *Tèrs*, *Tarquí*.

Estèril, *sterilis*, ll., de צהר (tsahár), brillar, ardir, assecarse, perxò ser improductiu; cf. στερεός, dur. V. *Xorch* o *Torrar*, *Endèrris*.

Estètica, αἰσθητική, l' art del sentiment, còm *Estimar*, q. V.

Esteve, *Stephanus*, ll., στέφανος, corona, metát. de צניף (tsaniph), tiara, faixa en torn del cap.

Esteviar, (fer tornar tèvi un líquit escalfantlo). Vide *Tèvi*.

Estimar, *æstimare*, ll. de αἴσθημα, sentit, de אש (eix), fòch; cf. *æstuo*, *ixx-ami*, sc., desitjar, de id. V. *Diligere*, *Oar*, *Querer*, *Amar*.

Estipèndi, V. *Stips*.

Estipular, de *e* pref. *ul-ar*, sufs. y נצב (natsab), erigir, colocar.

Estisores, de *es* pref., *or-es* suf. y גזז (gazaz), tallar; (guis=quis=tis); cf. *tijeras*, c., y *ciseaux*. V. *Guisa*; o de עזע (tsuáahh), tallar, fabricar. Mèuys probable de στύζω, punyir.

Estitllarse (deixar de plòure), de *ex* negatiu y *stillare*, rajar. V. *Stillare*.

Estitllat (estarne, per estar clar o serè viu), de צהל (tsahal), brillar. V. *Estèl*, *Serè*.

Estiu, *æstivus*, ll., de *æstas*, calor, de אש o אשרא (eix o eixtha), fòch. Cf. *verano*, c., *verau*, gall., de *ver*, ll., de בער (bahhar), ardir, cremar.

Estòla, *stola*, ll., στολή, part. de סדל (sadal), eixamplar; cf. *çádalun*. ar., vestit ample.

Estona (trascurs de temps, rato), *stondt*, hol. hòra, moment, de שעתא (xahhtha), hòra, y *n* inf., de שעה (xachah), còlp o girant d' ull, moment; cónfer *xaghah*, ar., hòra.

Estopa, *stuppa*, ll., de שדף (xadaph), cremar, per lo inflamable que es.

Estor, estorèt, aucell sempre a l' aguayt per robar, de נצר (natsar), vigilar. Cf. *Xuriguer*, *Talayar*, *Matalòt*.

Estordit, *stordito*, t. (espabilat), de נצר (natsar), vigilar. V. *Estor*.

Èstra, (instrument del jòch de palèt); cf. *astra*, sc., arma, y *Estre*, *Estrument*, *Destral*. q. V.

Estrado, *stratum*, ll., de *sternere*, ll. V. *Mistèri*, *Estora*, *Consternar*.

Estragar, de צרך (tsarac), gastar, o V. *Estrago*.

Estrago, *strages*, ll., de צרע (tsarahh), postrar.

Estrat, capa mineral, de *sternere*, *stratum*, de סתר (sathar), cobrir; V. *Estora*, *Mistèri*, *Consternar*; o de זרה (zaráh), espargir, còm vòl Drach?

-èstre, suf., *estris*, ll.: *terr-èstre*, *camp-èstre*, *silv-èstre*.

Estre o èstri, m., (èyna o instrument), de *e* pref. y צור (tsur=stur=stru), fer, fabricar. V. *Estrument*.

Estrèlla, estèla, *stella*, ll. V. *Estèl*.

Estrènyer, *stringere*, ll., de צור (tsur), estrènyer, y *n* inf.

Estriar, de צרה (tsaráh), fèndre, fer canalètes o mitges canyes. V. *Sèrra*, *Xarrach*.

Estripar (despedaçar), estrepanal, estrip, de *es* pref. y טרף (taraph), despedaçar. V. *Tarrufera*, *Tribu*.

Estripar (traure les tripes), de *es* y *Tripa*, q. V.

Estrument, de *e* pref. צור (tsur), fabricar, y *ment*, suf. V. *Èstre*, *Construir*.

Estuch, estucar, de *es* pref. y טוח (tuach), emblancar. V. *Tenyir*.

Estudiar, *studere*, ll., de צוץ (tsuts), brillar. Dequí l' idèa de blanch o *scopus*, ahont se mira, aspira, apunta, o tendèix. Dequí atendre, desitjar, ocuparse en. Cf. *Asestar*, *Scopo*, *But*.

Estufa, de *e* pref. y part. de שרף (xadaph), cremar, escalfar.

Estufat, estufar. V. *Estufa*, *Estopa*.

Estúpit, *stupidus*, *stupere*, ll., part. נצוב (natsub), parat, aturat.

Esbarriar, de *es* pref. y ברה (barah), partir, separar.

Esverar, de סור (sur=savar=svar), fugir, causatiu, fer fugir; cf. *fugare*, c. ll., de *fugere*, fugir.

-èt, èta, suf. V. plana 19.

-et, -it, suf. de nòms llatins, còm *par-ie(t)s*, *et-is*, *ar-ie(t)s*, *et-is*, *mile(t)s*, *it-is*. V. *Parèt*, *Aries* y *Miles*.

-èt, *-etum*, ll. -edo, c. suf. de llòch plantat: *viny-èt*, *vin-etum*, viñedo; *roboretum*, robledo, *salicetum*, salcedo. En catalá es comú el femení *-eda*, q. V.

Éter, *æther*, ll., αἰθήρ, de *er* suf. y אזה (azá), ardir, cremar, perxò brillar. V. *Astre*, *Serè*, *Atzur*.

Etèrn, de *ern*, de *egenus*, suf. y *ætas*. V. *Edat*.

Etorri, b., venir, de טור (tur), voltar; cf. *tornar*, cat., *tourner*, *entourer*, *alentour*, fr.

Etxura, de צורה (tsurah), forma, talla, figura.

Etxuví, etxuvina (elegant, de bòna etxura), per *etxurí*, de *í* suf. y צורה (tsuráh), forma, talla, figura, de צור (tsur), tallar. Pel cambi de *r* en *v* cf. *noranta* per *novanta* y *lèri lèri* per *levi levi*. V. *Etxura*.

Etzarat, etzarament, de *e* pref. y זער (zahhar), ser petit.

Etzaròles (pomètes xiques), de *òl* suf. dim. y צער (tsahhar), ser petit. V. *Etzarat*, *Zèro*.

-eu, suf. gentilici indoeuropèu; es *eya*, sc., αῖος, *æus*, ll., corresponent al י semítich: עבר-י (hhibr-i), ἑβρ-αῖ-ος, *hebr-æ-us*, ll., hebr-èu. V. *-aych*.

Etxurar((robar) *txur*, sc., id., de סור (sur) pèndre, quitar; o la variant צרר (tsur), tallar.

Eutèrpe (musa de les diversions), de εὖ, be, y *trip*, sc., alegrarse, צרב (tsarab), ardir. V. *-ejar*, *Alegre*, *Travall*.

Evitar, de *e* y *vitare*, ll., de בעד (bahhad), apartar.
Evòri (marfil), de *ebur*, de *ur*, suf. nominal, y אבא (ibbá), elefant. V. *Elefant.*
Ex-, pref., de *ex*, ll., ἐκ o ἐξ, gr., *acoha*, sc., de חק (choq), terme, límit: *egredior ex urbe*, val tant còm *egredior terminum urbis*. V. *Hasta, Èyna.*
Èyna, eynam, variant contreta de *Ahina*, de *igena*, suf., y *ago*, ll., fer, obrar, de חקק (chaqaq), tallar. L' idèa de fer o fabricar se prèn de la de partir o tallar. V. *Ouch, Estrument, Atuhell, Ahina, Acte.*

F

Faca, de חקק (chaqaq), tallar. V. *Èyna.*
Fadrí, de *í* suf. y פדר (phadar), nodrir. Equivalgué antiguament a norriçó o nòy de cria. [cantar.
Fagòt, de *òt* suf. y הגה (hagáh), *fremere*, suspirar,
Faixa, *fascia*, ll., de חזק (chazaq), lligar, estrènyer; o de חבש (chabaix), lligar, cenyir.
Falaguer, afalach, afalagar, de חלק (chalaq), acariciar. V. *Falguera.*
Falca, de חלק (chalaq), partir, dividir; cf. *Tascó* y *Gaspa*, y *Llança, Llènca, Llonza, Finca, Falç*, q. V.
Falç, falçó, falcilla, de חלק (chalaq), partir, tallar, cf. *falx*, ll, *hoz*, c.
Falguera, *helecho*, c., *filix*, ll., de חלק (chalaq), dividir. V. *Llènca, Llonza, Finca, Felig, Falaguer.*
Falgars, Falgás, Fogás, Falguera, Falgueres, Folguera, Folgueròles, Falsèt (Falcèt, *filic-etum)*, topográfich. V. *Falguera.*
Falta, faltar (no ser enter), de פלל (phalal), tallar, partir y *t* suf. V. *Falla, Mancar, Pecar.*
Faluga (nòm de carícia) y mata-faluga, de חלוקה (chaluqáh), dolça, acariciada. V. *Glucosa.*
Falla (trènch, full o esquèrda en els metalls), de פלל (phalal), tallar.
Falla (llum), de אהל (ahal), brillar. V. *Alba.*
Fallecer. V. *Fallir.*
Fallir, desfallir, de חלל (chalal), ferit, malalt, mòrt.
Falló, de *ó* suf., y חלה (chaláh), estar solícit, inquièt, malalt. V. *Galòy.*
Família, *familia* ll., φαμιλ'α, de *il-ia* sufixs y עמם (hhnmam), reunir, congregar, cf. *kula*, sc., família, de *kul*, reunir, de קהל (qahal), reunir. V. *Odlla.*

Fámul, *fam-ulus*, ll. V. *Família.*

Fanal, de *al* suf. y φ αἰν-ω, manifestar, de פה (phe), cara, presència; o *fanal*, per *faral*. V. *Far.*

Far, faròl, faròla, de פאר (phaar), brillar; ar. *far*. V. *Vermèll, Berretina, Verdòl, Brillar.*

Farcell y fardell, de *ell*, suf. y פרה (pharáh), portar. V. *Fardo.*

Farda (canalla, meynada), de ברה (baráh), engendrar. V. *Canalla, Quitxalla, Meynada.*

Fardo, de *d* suf. y V. *Farcell, Çarró.*

Farga, fòrja, de חלק (chalaq=charaq), formar, donar figura, tallar. V. *Llènca.*

Farina, farnat, farro, (butifarra y bròu farrer) de בר (bar), blat; de ברה (baráh), llevar, produhir.

Farraja. V. *Farina.*

Farrel, t., fèrro, de ברזל (barzel), fèrro; ר o z=r.

Farro, *farre*, ll. V. *Farina.*

Fart, de *farcire*, farcir, de ברא (baráh), menjar, engreixar. V. *Devorar, Emborrar.*

Fase, φάσις, de φα'νω, de פה (pheh), boca, cara, presència.

Fast, fastuós, de שחץ (xachats), ensuperbirse.

Fat, fatal, *fatum, fatale*, ll., de de פיד (phid), morir; cf. *fada y fata*, ar., morir; o de פתח (phathath), partir. V. *Destí, Sòrt, Petit.*

Favorir, favor, *fav-ere*, ll., de הוה (haváh), volèr, 'estimar. V. *Avar.*

Fay (saltant, cayent). V. *Balç* o *Falla.*

Febre, *febris*, ll. per *fervis*, de פאר (phaar), ardir, cf. *calentura*. V. *Fervor, Calentar.*

Federació, de *fœdus*, ll., aliança, pacte, de פדד (phadad), tallar, perxò disposar.

Feix, *fascis*, ll., de חזק (chazaq), estrènyer, lligar. V. *Faixa.*

Feliç, feliz, c., *felix*, ll., de חלה (chalac), ardir; cónfer *glük-lich*, ger., ditxós, feliç. V. *Alegre, Lætus.*

Fem, *fimus*, ll. de עפם (hhapham), pudrirse. V. עפן (hhaphán), sir., id.

Fèndre, *findere*, ll., *bhid*, sc.; de פדד (phadad), separar, y *n* inf.; o de פנן (phanán), partir.

Fenta (manera), de פנן (phanán), partir. V. *Manera, Mòdo.*

-fer, suf. ll. de *fero*, de פרה (pharáh), portar: *aurífer, argentí-fer*. V. *Portar.*

Fer, ferdòç, *ferus*, *ferox*, ll., de פאר (phaar), ardir.
Fer, faire, fr., fare, t. hacer, c., *facere*, ll., de פאה (phaáh), partir, tallar. V. *Fill*, *Pecar*.
Fèria, c. V. *Fira*.
Ferigòla, o frígola (Ibiça), de *òla*, suf. dim. y הריח (heríach), fer bòna olor; cf. *riechen*, ger., òldre. V. *Timó*.
Fèrm (quièt, fix), de ברם (baram), fermar, lligar. V. *Bramante*, *Maroma*.
Ferm, *firmus*, ll., de פאר (phaar), ardir, y *m* suf.
Fermar. V. *Fèrm*.
Ferment, de *ment*, suf. y פאר (phaar), ardir. Vide *Fervor*, *Parrillas*, *Llevat*.
Fèrro, ferrer, ferrar, de פאר (phaar), ardir.
Ferrar (òus, fregirlos), de פאר (phaar) ardir, cremar. V. *Fregir*.
Fervor, de *fervere*, ll. V. *Ferment*, *Febre*.
Festa, de עצה (hheteáh), consèll, perxò junta; cf. *asta*, sc., junta; *Calendæ*, juntes mensuals del pòble grech; *ecclesia*, junta dels cristians, avuy semanal; *synagoga*, junta sabbatina dels juheus. V. *Iglèsia*.
Festejar. V. *Festa*.
Festinació, *festinare*, ll., de *igen-are*, sufs., y de אוץ (uts), afanyarse. V. *Hâter*.
Festuca, ll. (bròça), de *uca* suf. y פוץ (phuts), trencar, partir; cf. *bròça*, q. V.
Fetge, *fidic*, piam., *fepato* o *fegato*, t., *hepar*, llatí, ἧπαρ (ἥπατ-ος), de כבד (cabed), fetge.
Fetor, de *fætet*, ll., de באיש (baaix), pudir; cf. *heder*, c., y *pudir*, cat. V. *Pudir* y *Baixina*.
Fi, sust., terme, intenció, *finis*, ll., de פנן (phanán), dividir, partir, terminar. V. *Pèna*, *Terminar*.
Fi, fina, adg., (suau), de חן (chen), suavitat, grácia; o de יפה (yephéh), hermós, y *i-genus*, suf. V. *Guapo*.
-fici, *ficium*. ll. suf. de *facio*, ll., fer: *bene-fici*, *o fici*, *arti-fici*. V. *Fer*.
Figa, de פג (phag), figa; cf. σύκον, *ficus*, ll., *higo*, c.
Fil, *filum*, ll., de פלל (phalal), partir, dividir. Vide *Tira*, *Llènca*.
Filabarquí, per *virabarquí*, (V. *Virar*), de דרר (darar), rodar, y באר (baar), foradar (V. *Barrina*); la *q* suf. y l' *i*, de *i-genus*; cf. *drillbohrer*, ger. id. V. *Berbiquí*.
Fill, *filius*, ll., *hijo*, c., de פלל (phalal), partir; cón-

fer בר y בן (bar y ben), fill, de בנה ברה (baráh y banah), formar, criar, tallar, y *toka*, ac., y τέκνον, fill, de צוּץ (tsúahh), fer, tallar. L' idèa de *fer*, formar, criar, fundar, construir radica en *tallar*.

Fimbria, ll. vòra, de פרה (pharáh), portar, y *Finis*, fi, vòra, q. V.

Finca, de חלקה (chelqáh), heretat, tròç que tòca per sòrt, de חלק (chalaq), dividir, y cambi de *l* en *n*; o de פנן (phanan), partir. V. *Pènca, Sòrt.*

Finestra (trènch o overtura), *fenestra*, ll., de *estra*, suf. y פנן (phanán), dividir, partir. V. *Fi.*

Finestra, Finestrelles (caps o trencants de montanyes), orog. V. *Finestra*, y cf. *Pèna, Penedès, Penella*, y l' idèa de trencar en els nòms de *montanya*.

Fingir, *fingere*, ll., de פנן (phanán), tallar, ab *g* suf. V. *Pènca*; o de פאה (phaah), tallar. V. *Pecar*.

Fira o fèria, de חארא (chirá), lliure, de חרר (charer), donar llibertat als esclaus.

Fixar, fijar, c., de *fig-ere*, ll., πήγνυμι, de פגע (phagáhh), clavar, picar, fixar picant. V. *Pau, Picar*.

Flach, *flaccus*, ll., de חלק (chalac), ardir, dequí tenir febre. V. *Flèca, Travall.*

Flagrare, ll., ardir, de חלף (chalac), ardir. V. *Flèca, Flach.*

Flamènch (plè de lluna que crema, diu lo pòble, les bugades y reventa les butifarres couentse), de *Flama*. V. *Flèca.*

Flanch (vòra, costat), de פרק (pharaq), partir. Vide *Costat, Parrach.*

Flèca, flequer, de חלף (chalac), ardir, cremar; cónfer φλέγω, *flagro, flamma*, ll. V. y cf. *Forn, forner, Xalòch, Flegmasia.*

Flegmasia, de *flegma*, de *ma*, suf. y חלף (chalac), ardir, cremar. V. *Flèca.*

Flèma (calma), de חלף (chalac), ardir. V. *Calma, Camorra, Galvana, Sorna.*

Flemátich. V. *Flèma.*

Flètxa, de ערך (lhérec), aparèll d' armes; cf. *freccia*, t., y V. *Arch, Area.*

Flèume y callèume, del *me*, suf., y dues variants de חלק (chalaq), ser blan, suau, dolç.

Flingant (vergaç prim que 's blinca per pegar, flingantada, flingantejar y *flicar*, pegar, de פלג (phalag), partir. V. *Plányer, Vèrga, Brot.*

Flòch, de φλόξ, flama, de בלג (balag), brillar; o de חלוך (chaluc), part. de חלך (chalac), ardir, cremar. V. *Tafetá*.

Floresta, florestal, de חרש (choreix), bòsch, y *l* inf. V. *Foresta*, *Forêt*.

Flòr, de *or* suf. y הלל (halal), resplendir. Cf. ציץ (tsits), flòr, de ציץ (tsits), resplendir. V. *Glòria*.

Fluix, del part. *fluxus*, de *Fluo*. q. V.

Fluo, ll., de פלג (phalag), rajar; cf. *pélach*, *piélago*, o. Aquí *Balaguer*, a frèch del r. Sègre.

Fòch, de עג (hhagag), encendre. V. *Ignis*, *Agnus*.

Fòll (bòig, rabiós), de הולל (holel), tornarse bòig, furiós, de הלל (hhalal), ardir, brillar. La ira, amor, òdi, quimera, rábia, furor, locura, bogeria, alegria, radiquen en ardir. V. *Falla* y pl. 14.

Foment, de *fov-ere*, ll., de עוף (hhuph), cobrir ab les ales o covar.

Fonament, fondo, pre-gón. V. *Fundar*.

Fondre, *fundere*, ll., de עין (hhin), rajar. V. *Fònt*, *Hina*, *Vèna*, *Feners*, *Fenerals*.

Fònt, *fons*, ll. de עין (hhin), rajar, y *t* suf. cf. *hònt* o *houn*, gascó. V. *Llen*, *Fondre*.

Forat, foradar, de *for-are*, ll., part. de פאר (phaar), foradar, o de חור (chur), foradar. V. *Barrina*, *Borra*.

Forca, forquilla, de פרה (pharáh), portar; o de פרך (pharac), partir. Aquí *Pedraforca* (pedra-partida).

Foresta, de חרש (choreix), bòsch, y *t* suf.; cf. *forêt*, fr., *foresta*, t., *forts*, ger. V. *Aforestar*.

Foréstech, de *Foresta*, q. V.

Forêt, fr. V. *Foresta*.

Forgar, de חור (chur), foradar, y *g* suf.; cf. *hurgar*, c.

Forma, ll. (bellèsa), formós o hermós, de פאר (pheer), bonich, y *m* suf. de פאר (phaar), ardir. Vide *Forn*, *Berretina*, *Vermèll*.

Forma y formar, de *m* suf. y באר (baar), partir. V. *Part*, *Pòrta*, *Fill*.

Formiga, *formica*, ll., de *iga*, suf., *m* inf. y פאר (phaar), ardir, pel seu moviment.

Forn, fornèt, fornell, fornada, enfornar, desenfornar, de פאר (phaar), ardir, cremar, y *n* suf. V. *Forma*, *Parrillas*, *Pruna*, *Berrèt*.

Fòrt, *fortis*, ll., de פרה (pharáh), portar; cf. φόρτος, carga, pes.

Fosca, sust., foscor, foscúria, fosquedat, de חושבה (choixcáh), fosca, oscuritat. V. *Fosch*.

Fosch, fosca, *fuscus*, *fusca*, ll., adg. de חושך (chóixec), tenebres. V. *Fosca*.

Fósforo, c., de φώς, llum, y φέρω, portar, de *bas*, sc., brillar, de בוץ (buts), blanquejar, brillar. V. *But*, *Portar*.

Fovere, ll. V. *Foment*.

Fragua, c., de חרך (charac), ardir, cremar; V. *Forn*, *Flèca;* o de חלק (chalaq), forjar; V. *Farga*, *Fòrja*.

Franch (pecèta). V. *Franch* y cf. *Peça*.

Franch (lliure), de פרך (pharac), tallar, separar, y *n* inf. V. *Parrach*.

Franja (vòra), V. *Franch*, *Vòra*.

Frare, fra, de *frater*, ll., *bhratars*, de *tar*, suf. sc., y ברה (barâh), engendrar; cf. *bruder*, ger.

Frase, frasejar, *frasis*, ll. de פרש (pharaix), distingir. V. *Partir*.

Frasch y *frasco*, c., de *haraça*, ar., garrafa de posar vi, de חרש (chéreç), peça de tèrra cuyta; cónfer *marraixa*, valenciá. V. *Gresòl*.

Frau o afrau (trencades o comes fondes en els bòschs y montanyes), de פרך (pharac), trencar.

Fregar, frèch a frèch. V. *Fresar*.

Fregir, *frigo*, ll., *brajj*, sc., còure, de חרך (charac), cremar, rostir. V. *Fragua*, *Flèca*, *Xalòch*.

Fresar, *frico*, ll. (esmicolar), de פרך (pharac), trencar. V. *Bròça*, *Parrach*, *Fregar*.

Fresar (fregar) V. *Fresar*.

Frèt, de *frigidus*, de פוג (phug), tenir frèt, y *r* inf.

Fruir, *fruor*, ll., de פאר (phaar), *ardir*. V. y cónfer *Jouir*, *Alegre*, *Feliç*, *Lætus*, *Fòll*.

Frustum, ll (tròç), part. de פרץ (pharats), partir. V. *Brosta*.

Fruyt, fruyta, froment, *fructus*, ll., de פרה (pharâh), portar, donar la tèrra; cf. *ferre* y *ferax*, *fertilis*.

Fucus, ll., tint, de פוך (phuc), pintar. V. *Pintar*.

Fuelle, c., *follis*, ll., de פאר (phaar), ardir, y *l* suf. o mellor de פוח (phûach=foc-lis), bufar. V. *Manxa*.

Fugir, *fugere*, ll., φεύγω, *bhug*, sc., de אגה (agâh), fugir; cf. *acha*, ar., fugir.

Fulgor, de *fulgere*, ll.; de בלג (balag), brillar.

Full, (falla, trènch o sèy) de פלל (phalal), tallar. V. *Falla*, *Falta*.

Full, fulla, y hoja, c., de עלה (hhaléh), fulla; cónfer *folium*, ll., y φόλλον, *feuille*, fr., *foglia*, t.

Funda, c., coixinera, de אפדה (aphuddah), covèrta, envolcall, y *n* inf.

Fundar, *fundare*, ll., de פנן (phanan), tallar y *d*, suf. V. *Fill, Fer.*

Funeral, de *er-al* sufixs, y פון (phun), morir, póndres; cf. *fenecer*, c., *funus, funestus*, ll., φονεύω, matar, θανέσκω, morir, y *han*, sc., matar. V. *Póndres.*

Fura, furót, *hurón*, c., de פאר (phaar), foradar; confer ar. *phaara*, foradar y escondirse sota tèrra, y פארה (pherah), rata.

Fúria, furiós, *furere*, ll. part. de פאר (phaar), ardir, cremar. V. *Rábia, Inquínia, Ira, Fòll.*

Furtar, de *furari, fur*. ll., robar, lladre, φώρ, lladre, de אורה (oréh), qui ròba, de ארה (aráh), furtar; cf. *hurtar*, c.

Furvo, t., de אורב (oreb), qui espia o está d' emboscada; cf. ar. *ariba*, ser astut.

Fusta, fust, fuster, fusteria, fustèts, de עץ (hhets), arbre, llènya. V. *Hasta, Bastó.*

Fútil, de פוט (phut), despreciar.

Futur, *futurus*, ll. V. *Fuy.*

Fuy, fores, fora, fossa, de *fui, forem*, ll., de *bhu*, sc., ser, de הוה (haváh), ser. Cf. *Fugir.*

G

Gabanell (lligam per dur un feix), de כבן (cabán), lligar. V. *Cable.*

Gabèla (tribut), de *ela* suf. y גבא (gabá), reunir, collir.

Gabinèt. V. *Gavinèt.*

Gabinèt (despaig), de *inèt*, suf. y גוב (gub), tallar, perxò separar; cf. *departament.*

Gacèla, de *ela*, suf., y עז (hhez), cabra. V. *Gayta.*

Gafa, gafèt, gafèta, gafetar, de ו (vav), ganxo.

Gajo, c., de נקע (naqahh), esqueixar, o V. *Galló.*

Gal, hidrogr. significa áygues: *Fònt Galiana* (Solsona), *Galera*, r., *Gállego*, r. y altres sèns fi començats ab *Gal* o *Oul, Gall* o *Oall* que signifiquen áygües o pòbles riverènchs. V. *Galèt, Regalimar.*

Gala (festa, aplèch), de גול (gul), saltar d' alegria; o de קהל (qahal), reunir. V. *Concèll, Festa.*

Gala, galó, engalanar, de גלל (calal), adornar, embellir; cf. καλός, bonich.

Gala o agalla (macarulla) de גלל (galal), girar, tombar; cf. *agaru*, ac. id. y V. *Esfera, Globo.*

Galant, galantejar, part. de present de *galar*, de חלה per חלק (chaláh per chalaq), amoixar, afalagar; o de גחל (gachal), ardir; cf. *gola*, ac., amant.

Galcerán, toponímich, de הל (hal), art. y *cirán*, ar., hospici, hostatge. V. *Baldufa.*

Galera (nau), de גלל (galal), rajar. V. *Nau, Góndola.*

Galèt (bèure-a), de גל (gal), sortidor, raig d' áygua, cf. *galle*, ger., bilis, fèl (idèa de rajar) y *quell* ger., font, vèna d' áygua.

Galó, V. *Gala.*

Galop, galopar, galope, c., galop, fr., galoppo, t. de כלף (calaph), picar, colpejar. V. *Còlp.*

Galòy, part. de חלה (chaláh), estar dèbil, malalt.

Gall (au), de הלל (halal), cantar; cf. *hahn*, gall, ger., de ענה (hhanáh), cantar; o *gallus*, ll., per *garlus*, de קרא (qará), cantar, y *l* suf.

Gall, gallèt, galló. V. *Galló.*

Gall, topogr., vg., *Gallardes, Gallèchs, Galligans, Gallines, Gallerèts, Galliners, gallines politanes*, de גל (gal), pedra; *cal-culus*, ll., pedrèta, dim. de *cal*, desusat, pedra; cf. *caillou*, còdol, fr. Aquí tants nòms de pòbles posats sobre turons, sèrres o montanyes y començats ab *Gal* o *Gall*, *Cal* o *Call.*

Gallèda, metát. de *gadella*, de גד (cad), pouador, y *ella*, suf. dim., cf. *cadus*, ll., κάδος, gèrra.

Galló (bèrla de tarònja, grill de nòu), de *ó* suf. y נגל (nagal), fèndre, tallar.

Galvana, de *ana*, suf. y *Caleo*, q. V.; o de הל (hal), art. y ינה (yanáh), la que crema, de יון (yun), ardir. V. *Camorra, Calma, Bunyòl.*

Gama, escala de sòlfa, de קום (qum), pujar, alçarse, V. *Cim, Coma.*

Galta, de נגל (nagal), partir, fèndre. V. *Galló, Mala, Mejilla, Barra.*

Gamarse, de אגם (agam), dòldre, entristirse; cf. *am*, ac., estar malalt.

Gámia (monó-, bi-, poli-), de עמם (hhamam), unir, juntar; cf. γαμέω, casarse. V. *Ab, Suma.*

Gaminèt. V. *Gavinèt.*

Gana, de קנא (qaná), tenir gran desig, ardir. Vide *Candèla, Inquínia.*

Ganado, de *ado*, suf., y אנע (hhana), sir., *pecus*, conjunt d' ovèlles y cabres.

Ganápia, de גנב (gannab), lladre.

Gandul, part. de חדל (chadal), ser peresós, y *n* inf.

Gánguil, de גלגל (galgal), palla, vòlva, còsa lleugera.

Ganibeta, b., tret del gascó, metát. de *gavinèt*, q. V.

Ganso, adg., tardaner, de כהה (caháh), ser remís, dèbil. V. *Cansarse.*

Ganxo, enganxar, de נקש (naqaix), agafar ab llaç o trèuna; cf. *kaix*, sc., lligar, enllaçar.

Gar, guer, guir o ger, gir, gor, gur, de נגר (nagar), rajar, dona *Gar-ona*, r., *Gurri*, r., *Gèrri*, p. sobre 'l Pallarèsa, *Girona*, sobre l' Oyná, *Gironella*, sobre 'l Llobregat, *Garrumbèrt*, sobre 'l Tèrri y 'l Tèr, etc.

Garba, garbó, gavella, de חרף (charaph), agafar, collir. V. *Grapat.*

Garbell, garbellar, de גרף (garaph), llimpiar; cónfer *garbia*, b., nèt, y V. y cf. *Oriva, orivella.*

Garbi, (vent tèvi del sudoèst), de *i* suf. y חרב (charab), assecar, perxò escalfar; cf. *Xalòch*, q. V.

Garça, de חרק (charaq), xarricar, fer grrach-grrach. V. *Urraca, Xarrich, Oarraca, Oarrau.*

Garçó (fruyt) y garçoner (planta), arç de color clar que dona un fruyt llistat paregut a un gra de picapoll, bò de gust y agrènch. V. *Arç.*

Gare, fr., estació del carril, de גור (gur), habitar còm hòste; equival a hostal, posada; cf. *agara*, sc., id. y *a-graha*, sc., sènç domicili.

Garfio, de גרף (garaph), pèndre, *rapere*, o de חרף (charaph), agafar. V. *Arpó.*

Gargall, de *all*, suf. y ירק (yaraq), escupir; cf. *cracher*, fr.

Garganta, de גרגרות (garguéroth), plur. de גרגרה (garguéráh), garganta; cf. *fauces*, ll., c., plur.

Gari, orogr. de *i-genus* y *gar*, b., de הר (har), montanya: *Puig-garí*, o *Puig-galí*, *Mont-grí*, *Castell-galí.*

Garlar, de *garrulus*, ll., de *garrire*, γαρύω, γηρύω de קרא (qará), cridar, clamar. V. *Xarrar.*

Garlòpa, de גלבה (galabáh), navaja, y *r* inf. V. *Gavinèt.*

Garita, c., de *ita*, suf. dim. y *Gare*, q. V.

Garraf (Còsta de), de גרף (garaph), rivera menjada de l' áygua. V. *Gravar, Grapa, Arpa, Glèva.*

Garranxa, esgarranxar, de חרז (charaz), punyir, y *n* inf.

Garrich, garriga, garrigal, garriguer, de כרך (carac), circuir, per la forma rodona de l' alzina; cf. *quercus* ll., *Carrich, Carrasca, Cerca, Cèrcol, Cirouir.* Podria ser de חרך (charac), ardir, pel χρουός, (el kermes o cuch de la grana). V. *Cerchs, Gròch.*

Gas, part. de גוז (guz), qui traspassa, qui s' esvanèix; o de גזז (gazaz), tallar, esmicolar. V. *Pols, Prim.*

Gaspa, (tascó), de כעף (sahhaph), dividir. V. *Falca, Tascó, Esquife.*

Gastar, de קצץ (qatsatś), partir, trencar; cf. קצר (qatser), acurçar, abreviar; cf. *minvar* de *minuo*, de מנה (manáh), dividir, partir.

Gat (animal), *catus, catellus,* ll., κάττα, de עיט (hhit), tirarse sobre rabiosament.

Gat, hidrográfich, de נגד (nagad), rajar. Se tròva en *Llobre-gat,* de *ruber-gat,* riu ròig, o de *Dube-gat,* riu-riu, V. *Dèu, Gota, Gòt.*

Gat, orogr. de גדד (gadad), tallar; cf. *kuta,* sc., montanya, serrat, de *kut,* sc., tallar, y *gat,* sc., límit, frontera: *Mont-gat, Colle-gats, Mont-cada, Cad-í, Cad-in-ell;* Cap y Sèrra de *Gata.* V. *Calp, Sèrra.*

Gatzara, de עצרה (hhatsarah), reunió popular, perxò idèa de soroll.

Gavanyar, (pedreyar, malograr), de *agenus,* suf. y גוב (gub), tallar. V. *Gavinèt, Espatllar, Pedreyar.*

Gave, b., riu, de אוב (ub), rajar. V. *Jòu, Aljub.* Deguí *gavaig, Gavá, Gavarrèsa, Cabe.*

Gavella, dim. de *Garba,* q. V.

Gavinèt, de *in-èt,* suf., y גוב (gub), tallar; o de les variants חלב, חרב (chalab, charab), o *qama,* ar., tallar; cf. שפין (çachin), gavinèt, de שכה (çacáh), tallar y *xurika,* sc., gavinèt, de *ika,* suf. d' agent, y *xur,* tallar, de צור (tsur), tallar. V. *Segar, Xich, Gúvia, Chorizo, Sòrt, Sort.*

Gay o cay (bonich), de גאיא (gaya), hermós.

Gayre o gárie (molt), de קרע (qarahh), partir. Vide *Molt, Manta, Plural;* o de *varius,* ll. V. *Vari.*

Gayta, de עז (hhez), cabra; la gayta es d' una pell de cabra; cf. אזע (hheza), sir., *hhanzum,* ar., ἀζα, fenici; *adxa,* sc., *gaitsa,* got., etc. V. *Gacela, Isart.*

Gegant, de *gigas*, ll., γίγας, de *as*, *antis*, suf. participial llatígrechsanscrit, y ענק (hhanaq), còll-llarch, de molta talla.

Gehenna, (del fòch, *gehenna ignis)*, de חמם, per sirisame חנן (chenan), cremar.

Gèl, *gelu*, ll., *jal*, sc., *szala*, lituá, gelar, de גלח (galach), ser pelat, estar nuhu (Drach).

Gemelo, c., de גמם (gamam), unir.

Gemir, *gemere*, ll., de נחם (nacham), gemir.

Gèma, *gemna*, ll. (pedra preciosa), de חמם (chamam), ardir; perxò, brillar.

-gena, suf. de קנה (qaná), engendrar, produhir. Vide *Gèns*, *Gèni*, *Oanalla*.

Gèni, de קנה (qanáh), engendrar; cf. *natural*, de *Nascor*, de id. V. *Oanalla* y *Náixer*.

Germá, *germanus*, ll. V. *Gero*. Germá vòl dir igual y l' igualtat es de *tallar*. V. *Equitat*, *Igual*, *Just*, y *Berea*, b., el metèix, de ברה (baráh), tallar.

Genoll, part. כנוע (canúahh), trencat, doblat, de כנע (canáhh), trencar, doblegar; cf. ברכים (bircáyim), genolls, de ברך (barac), trencar. V. y cf. *Orus*, *Parrach*, *Brega*, *Genu*.

Genu, ll. V. *Genoll* y cf. γόνυ, *knie*, ger., *genou*, fr., *ginocchio*, t.

Gens, gent, gènre, gènera, generació, en-gendrar, de קנה (qanáh), criar, engendrar. En el v. 1 del cap. IV del Gèn. diu Eva: קניתי (qanithi), sò es, *engendrí*. Perxò *Oaim* (קין), de la metèixa arrèl significa *genitus* o fill, cf. *kind*, ger., y *child*, ing., nèn; cf. *genus*, *gigno*, *genero*, ll., γένος, γεννάω, y *gan*, sc., náixer. V. *Gèni*, *Náixer*.

Gep, de גב (gap), gep; cf. *gibbus*, ll. y *giba*, c.

Germen, germinar, de *men*, suf. llatí-sanscrit, y צור (tsur), tallar. V. *Brot*, *Pal*, *Lluch*, *Gero*.

Gèrra, gèrro, de קערה (qhharáh), escudella, copa fonda; cf. *jarra*, *jarro*.

Gero, ll., produhir, administrar, de צור (tsur), tallar, produhir. V. *Fer*, *Ago*, *Oriar*, *Germá*.

Gèrt, gerdera, sust., de צור (tsur), tallar; cf. *Germen*, *Brot*, *Aixart*, *Pal*, q. V.

Gèrt, gèrda, adg., de נצר (natsar), brillar, ser vèrt.

Gibrell, gibrella, gibrellèta, per *llibrell* (Ibiça), lebrillo, c. de *ell*, suf. y *lebes*, ll., perdòl, de להב (lahab), ardir, cremar. V. *Perdòl*, *Oalder*.

Ginesta, de עגין (hhanata), variant de נוּץ (nuts), brillar, florir; cf. *genista*, ll., *guinster*, ger., *hiniesta*, c., *ginestra*, t. V. *Niteo*, *Nèt*, *Nata*.

Gingiar (gronxar), per *vinglar*. V. *Vacilar*, *Vençar*, *Blincar*.

Girar, *girare*, ll., de צִיר (tsir), tombar, golf de pòrta. V. *Tornar*.

Girar (vessar), *gir.*, sc., vessar, de צָרָה (tsaráh), rajar, o de נָגַר (nagar), rajar. V. *Gar*, *Sar*, *Tar*.

Gitano (estafador), de *a-genus*, suf. y חִידָה (hidáh), frau, astúcia, enigma.

Gitar (vomitar), de קוּם (qut), vomitar.

Glas (vidre), glatt (llis), glätten (polir), gleiten (relliscar) y gleissen, gläuzen (brillar), ger., de חָלַק (chalaq); ser llis, allisar. V. *Folaguer*.

Glaç, de חָלַק (chalaq), ser llis, pelat; cf. *glacies*, ll. V. *Gèl*.

Glavi, de גַּלָבָה (galabáh), navaja; cf. *gladius*, ll. espasa. V. *Gavinèt*, *Garlòpa*.

Glèva (porció de tèrra que prèn la aixada en cada pich), de גָּרַף (garaph), pèndre; cf., מִגְרָף (magrephál), glèva, y *gleba*, ll.

Glòbo, de גָּלַם (galam), girar, tombar; cf. *globus*, o *glomus*. *Glomus* es la fusada, que 's plèga rodant el fus o 'l torn. V. *Esfera*, *Bòla*.

Glucosa, de *osa*, suf., y *gluc* de חָלַק (chalaq), afalagár, ser suau; cf. γλυκύς, dolç. V. *Faluga*, *Dolç*.

Gluma (voll o volló), de גָּלַם (galam), girar. V. *Voll*, *Vòlva*, *Globo*.

-gne, gna, suf. de *genus*, de קָנָה (qanáh), engendrar: *ben-i-gne*, *ben i-gna*. V. *-genus -gena*.

Godall, orogr., y altres de sèrres, ròques y montanyes ab *God* o *Ood*, *Got*, o *Cot*. V. *Còdol* y *Cat*, orográfich.

Goday, de *ay* o *all*, suf., y *god* per *gor*, de גּוּר (gur), cadell, animal lletó; cf. *Gorrí*, q. V.

Gòl, gola, hidrog., de נָחַל (nachal), rajar, foradar, perxò riu, vall, bassa fonda. V. *Ooll*, *Oolar*, *Oouloir*.

Gola, engolir o engullir, de *gluo*, *glutio*, de גּוּץ (lúáhh), engullir.

Gola, *gula*, ll. (ganes de menjar), de אָכַל (acal), menjar); cf. *gal*, sc. id. V. *Oalar*.

Golf (de pòrta), gonce o gozne, c., de גָּלַל (galal), girar, tombar; cf. *volv-o*, girar, de id. y *cardo*, llatí,

golf, de גרר (carar), rodar, tombar. V. *Oordna, Volta* y pl. 73.

Golfa, o esgolfa (sostre mòrt), de עלף (hhalaph), ocultar; cf. *guardilla*, c. y V. *Guardar*.

Golondrina, de *igena*, suf., *und*, o *ud*, suf., cf. *arund-o, hir-ud-o*, y גיר o גור (gur o guir), ardir, per lo bellugosa o pel vermèll del pit; *picta pectus*, li diu Horaci; o de עגור (hhagur), *garriens*, garlayre; Cf. *hir-undo*, ll., *hir-ond-elle*, fr., *or-en-èta, or-en-ella*.

Goma, de גמם (gamám), unir, juntar; cf. *gummi*, ll.

Gon, b., dòna, de קנה (qanáh), engendrar; cf. γυνή, dòna, γεννάω, *gigno*. V. *Gens*.

Gor, orográfich, montanya, de חור (hor), montanya; cf. ὄρος, y *gora*, eslau; se tròva en *Mont-gor, Montgrony*, q. v. V. *Cor*.

Gorir, de גור (gur), curar, témer; cf. *guerir*, fr., *guarire*, t.

Gornir, de אור (ur), brillar, y *n* suf. V. *Adornar*.

Gorri, de *i*, de *i-genus*, suf. y גור (gur), cadell, lletó. V. *Goday*.

Gòrro, gòrra, de גיר o גור (guir o gur), ardir; pel color, o d' escalfar el cap. V. y cf. *Berrèt, Berretina*, y *goren*, ger., fermentar, bullir.

Gort (aspre al tacte), de גרה (garáh), ser rústech, aspre al tacte.

Gott, ger., Deu, de ידה (yadáh), vèure, conèixer, o de גדד (cadad), brillar. V. *Deu* y § 217.

Gota, *gutta*, ll., part. de נגד (nagad), rajar, cf. *gad*, sc., rajar. V. *Gat*, hidrogr.

Gota, cat. c., per *mica, gens*, y agotar, de גדד (gadad), tallar. V. *Mica, Gens, Gat*, orogr.

Gòtlla, de חגלה (chog-láh), perdiu. La gòtlla y la perdiu son del metèix ordre y s' aduuen molt.

Goytar, de ידה (yadáh=vadáh=gadáh), vèure, conèixer; cf. *hüten*, ger., *guetер*, fr. V. *Gott, Vèure, Idèa*.

Gra, de *granum*, ll., y fa *gran-èt, gran-ellada*, etc., y de גרה (grah), gra, y fa *gre-ill* o *gr-i-ll*, dim. sènç *n*.

Grabar o gravar, de כלף (calaph), tallar, gravar. V. *Escriure*.

Gralla, instrument musical, de קרא (qará), cridar, y *alla*, suf. V. *Chaire, Cridar*.

Grallar, *graznar*, c., y *krähen*, ger., de קרא (qará), cridar. V. *Graya, Chaire, Ourra, Xèrra*.

Gramán, de ארגמן (argaman), púrpura.
Gramática, de γράφειν, de בלף (calaph), gravar, esculpir. V. *Escriure, Grabar.*
Gran, de ערם (hharam), y cald. עין (hharán), ser alt. S' aplica especialment a la talla: *ser gran, fersé gran* o créixer.
Grana, panyo vermèll, de קרן (qarán), ardir. Vide *Púrpura, Grèsol, Grehelles.*
Grana, granar. V. *Gra.*
Grapa, grapejar, de גרף (garaph), pèndre, rampinyar. V. *Grop, Arpa, Urpa.*
Grapat, grapada, de *Grapa*, q. V.
Gras, *crassus*, ll. V. *Greix.*
Gratar, de גרד (garad), gratar, rascar; cf. *khariden*, pèrs., χαράττω, *grattare*, t., *gratter*, fr. *kratzen*, ger., *krate, schratch*, ingl. y *radere*, ll., raure.
Grava (sorra, pedruscall), de גלף (galaph), picar, perxò trinxar. V. *Sorra.*
Graya o gralla (aucell), cf. *krähe*, ger., de קרא (qará), cridar. V. *Grallar, Garça.*
Grehala, de *ala*, suf. y גיר (guir), ardir, cremar. V. *Gresòl, Grehelles, Caçòla.*
Grehelles, de *elles* suf., y גיר (guir), ardir, cremar. V. y cf. *Parrillas*, c.
Greix, engreixar, de עריש (hharaix), engreixar. Vide *Gras.*
Grep, grepa, (qui no es lleçt en el travall), de גרב (gareb), sarnós, ronyós; cf. *krätse*, ronya, y *krätsich*, ger., ronyós, y metafisich, calmós.
Grèsoa, de חרש (charaç), ardir; cf. *bulla, bullanga, bullici*, de *Bullir*, q. v. V. *Gresòl.*
Gresòl, de חרש (chéreç), tèrra cuyta, escalfador, y *òl*, suf., de חרש (charaç), ardir, cremar; cf. *orisol*, c., *creuset*, fr. y מצרף (matsreph), gresòl, de צרף (tsaraph), ardir. V. *Frasch, Grehelles.*
Grèvol, adg. (trencadiç), variant de *brèvol*, de פרק (pharaq), trencar. V. *Brèu, Parrach.*
Grieta, c., de *eta*, suf. dim. y קרע (qarahh), esquerdur. V. *Escarir.*
Grifol, grifolar, de *ol* suf., y גרף (garaph), rill d' aygua que s' alça; perxò, creixent, rebrot.
Grill o grehill. V. *Gra.*
Grill (morèu cantador), de *ill* suf. y קרא (qará), cridar. V. *Chaire, Cridar, Corneja, Gralla.*

Gripia, de גרף (garaph), pèndre fòra de llèy; cónfer *griebe*, ger., golut.

Gròch, de חרך (charac), ardir; cf. *crocus*, ll., *çafrá*. χρόκον, rovèll de l' òu, y χρόκος, çafrá, y *amarillo*, c., de *illo*, suf. y חמר (chamar), ardir, cremar. V. *Gualdo*.

Grop, de גרף (groph), puny; cf. *bony*, de *puny*.

Gropa o grupa, de ערף (hhóreph), esquèna, dors.

Grua, *grus*, ll., grulla, c., de קרא (qará), cridar. V. *Gralla*, *Corneja*, *Chaire*, *Cridar*.

Gruna, de *u-gena*, suf. y גרע (carahh), trencar. Vide *Engruna* y *Pruna*.

Grupo, agrupar, del part. de קרב (qarab), acostarse, juntarse dues còses; cf. *crub*, cèltich, reunirse.

Gruta (còva), de גרות (gruth), hospici, xopluch de forasters; o V. *Gratar*.

Guany, guanyar, *ganar*, c., *gagner*, fr. *guadagnare*, t., de קנה (qanáh), adquirir, possehir. En ll. dona *nanc-iscor*, *nac-tus*, adquirir, caygut el ק y enfortit el ה en c. V. *Quinta*, *Náixer*.

Guardar (amagar), de גער (gahar), escondir, cónfer *gahar*, ar., id., y *d* suf.

Guardar (mirar, talayar), de ברר (barar), de בור (bur), mirar, espiar, y *d* suf. V. *Ovirar* y cf. *varten*, ger., *garder*, fr. *guardare*, t.

Guadaña, c., daya, de גדע (gadahh), tallar. V. y cf. *Dalla*.

Gualdo, c., de גחל (gachal), ardir; cf. *gold*, ger., òr, y *gualdo*, t., gròch. V. *Gròch*.

Guapo, guapa, o gòpo, gòpa, de יפה (yaphéh), hermós, bonich.

Guèrra, de גרה (garah), cercar rahons, provocar renyines, o de הרא (hará), lluytar; abdós de גור o חרה (gur o charáh), ardir. Cf. *bellum*, ll., guèrra, de בער (bahhar), ardir, y *l* suf.

Guihar, de ידה (yadáh), vèure; cf. *guidare*, t., *guider*, fr. V. *Goytar*, *Idèa*, *Vèure* y *Vadar*.

Guillèuma, de *ma*, suf. y חלק (chalaq), dividir, tallar. V. *Llènca*, *Llonza*, *Falç*, *Llança*.

Guillar, de גהה (gahá), fugir, y *ill-ar*, sufixs; cónfer χίω, anar, κινέω, mòure, *cieo*, ll., mòure.

Guimbarro, de *arro*, suf. q. V. y גוב (gub), tallar, ab *m* inf. V. *Gavinèt*, *Gúvia*, *Capó*.

Guinèya, (guèrra), de קנא (qaná), ardir, cremar, te-

nir zèlos; cf. *inquínia*, q. V., y V. *Quírria*, *Quimera*, *Guèrra*.

Guinèu, de קנא (qaná), ardir; cf. y V. *Oa*.

Guinguèta, topog., de *èta*, suf. dim. y *guinga*, guárdia, espihell, de הכה (chacáh), mirar, y *n* inf. o dim. de בחין (bachin), miranda, guardiòla.

Guinyar, guènyo, de עין (hhayin), ull, mirada; cónfer *jan-ami*, sc., mirar, observar.

Guipar, de שקף (xaqaph), mirar; cf. *gup*, sc., vigilar, σκέπτομαι, *keeping*, ing., id. V. *Scopo*, *Calar*.

Guisa (á), c., de גזז (gazaz), tallar; cf. la frase homòloga *a tall de*. V. *Manera*.

Guisar, compondre, arreglar. V. *Guisa*.

Guit, adg. de עים (hhit), escomètre ab ira; cf. *gaḍa*, sc., intractable, violent. V. *Gat*.

Guita, guitar, c., de גיד (guid), lligar.

Guitarra, de יתר (yéther), còrda. V. *Cítara*,

Gura, b. (volèr), de גור (gur), ardir, cremar; cónfer y V. *Querer*, *Amar*, *Emular*, *Estimar*, *Diligere*, *Ourrutaco*.

Gurmant, y gourmand, gourmandise, fr., de גרם (guérem), llepar o rosegar un òs ab delit y fins a repelarlo.

Guspira, de ζώπυρον, centella o brasa sota la cèndra, de ζώς, viu, y πύρ, fòch, de בער (bahhar), cremar. V. *Pèra*, *Pruna*, *Vermèll*, *Centella*, *Xáldiga*.

Gustar, de *gustus*, ll., de γευστός, de γεύω, gustar, de חבב (chabab), amar.

Gùvia, de *ia*, suf. y גוב (gub), tallar; cf. *couper*, fr., κόπτω, y V. *Gavinèt*.

H

Habitar, *habitare*, ll., freqüentatiu de אוה (aváh), habitar.

Habler, fr. (parlar vanagloriantse), de הבל (habal), parlar vanament. Ab *hablar*, c., pòden ser de *fabulari*, ll.

Haca, nòm de la llètra *h*, de חקק (chaqaq), tallar. V. *Ouch*, *Èyna*.

Hædus, ll., cabrit, de גדי (guedí), cabrit.

Hain, ger., bòsch, de גן (gan), arbrèda.

Ham, de עמם (hhamam), recollir, juntar; cf. *hamus*, *hamare*. ll., *anzuelo*, c.

Harem (palau, fortalèsa), de ארם (aram), ser alt. V. *Encaramarse.*

Hasta, prep., de קצה (qatsáh), fi, terme; cf. *fins*, de *finis*, fi, terme; cf. *astam*, sc., fins a. V. *Odsta*, *Fi.*

Hasta, sust., de עצה (hhetsah), arbre, fusta. Vide *Bastó, Enhastar, Fust, Ós, Mástil.*

Hasten, ger., afanyarse, de אוץ (uts), afanyarse; cf. *festino*, ll., *hâter*, fr.

Hâter, fr., V. *Hasten*, cayguda la *s.*

Hatillo, c. (farcellèt o *lio*). V. *Atur.*

Hegemonia, de ἡγεμών, pastor, guiha, de הגה (hagáh), conduhir, menar, cf. ἄγω, id., *iφ, aj*, sc., comandar, conduhir.

Hema (hemo-ptisis, hemo-rágia), de αἷμα, sanch, de חמם (chamam), ardir, per la bullida o pel color. V. *Sanch.*

Henares, riu, de *ar* y *es* suf. y עין (hhin), rajar. V. *Fònt, Hina, Feners.*

Herèu, *heres, herus*, ll. V. Κύριος.

Himenèu, *hymenæus*, ll., ὑμηναῖος, de עמן (hhaman), unir. V. *Gámia.*

Himne, *hymnus*. ll., ὕμνος, de ענה (hhanáh), cantar, y *m* inf. V. *Cantar, Damnar, Dòn, Sòmni.*

Hina, hidrogr. de עין (hhin), rajar. *Hina* 's digué l' Aygua de Saldes (Barcelona), y queda a frèch d' èlla *El-Collèt de Hina.* V. *Henares, Vèna.*

Hisòp, de אזב (ezob), hisòp, *hisopus*, ll.

Hocico, dim. de חבך (chacac), tallar; o de *Hoz.* V. *Bech, Hoz.*

Hòme(n), hombre, c., *homo(n)*, ll., de *ho*, art. o simple pref. còm en ὁ ραω, y *o-virar*, y *mon*, cónfer *man*, ger., ingl., hòme, de *man*, sc. pensar, de מון (mun), espècie, forma, figura (dequí bellèsa; cf. ἄνθρωπος, hòme, de ανθηρός, florit, brillant, agradable, y ὤπος, vista, presència), de מנן (manán), partir, perxò criar; equival donchs a *criatura, nat*, cf. *jana*, sc., hòme, de *jan*, de קנה (qanáh), engendrar. V. *Gens.*

Hon-or, hon-est, *hon-or, hon-estus*, ll., de אזן (on), sòl (brillar); cf. οὐωνι, egipci, llum, y *sond*, ger., sòl. V. *Glòria.*

Hòra, de ארח (arach), senyalar el temps, datar, limitar; cf. ὥρα y ὁρίζω. V. *Vòra.*

Horitzó, de ὁρίζων, lo que limita, part. de ὁρίζω, limitar, de ארח (arach), limitar. V. *Hòra*, *Vòra*.
Horó (graner, hòrri), de *ó*, suf., y גור (gur), replegar. V. *Hòrri*.
Hòrri (graner), *horreum*, ll., de גור (gur), replegar, reunir.
Horror, de *horrere*, de גור (gur), témer. V. *Esgarrifar*.
Hòst, de חוץ (chuts), foraster, de חצץ (chatsats), tallar: cf. *hostis*, ll., *hueste*, c. V. *Hoste*, *Hòstia*.
Hoste, hostal, hostatjar, de חוץ (chuts), foraster; cf. *hostis*, ll., *hôte*, *hôtel*, fr. V. *Hòst*, *Hòstia*.
Hòstia, sacrifici de forasters o enemichs (que tot foraster era enemich pels romans), de חוץ (chuts), fòra, foraster. V. *Hoste*, *Huésped*.
Hozar (morrejar, furgar els porchs), c., de *Hoz*.
Hoz, c. de *falx*, *(falce=fauce=foce=hoz)*, ll. de הלך (halac), tallar. V. *Hozar*, *Hocico* y *Falç*.
Huésped, hospedarse, hospital, hospicio, c., de *hospes*, per *hostes*, de חוץ (chuts), foraster. V. *Hoste*.
Hurra, b., vèu d' animar, de עורה (hhurah), despèrtat, álçat.
Huschen, ger., afanyarse, y *haschen*, donar pressa, de חוש (chuix), afanyarse. V. *Içа*, *Hâter*.

I

-i, suf., de *i-genus*, *(div-inus*, de *div-igenus)*, de *i* aglutinant, y קנה (ganáh), produhir. V. *Gens*.
-ia, suf., *ia*, ll., ία, gr.: *man-ia*, *mania*, ll., μανία, de מן (men), lluna. V. *Mès*, *Maniátich*.
Icere, ictus, ll., de עכה (hhacac), picar, ferir.
-ich, suf., tònich; *pess-ich*, *llambr-ich*.
-ich, suf., aton, en llatí *icus*, grech ικος, sc. *icas*: *mòdich*, *modicus*, de *ich* y מדה (madah), amidar.
-ich, dim. variant de *it* o *èt*: *rour-ich*, *bon-ich*, de *ròure*, *bò*.
-içç, suf., de *itius*, ll.: *teuliç*, de *tegul-itius*, de *teg-ul-a*, *tèula*, de *tego*, cobrir, de דגה (dagáh), cobrir.
Içа, interg., Imperatiu, de חוש (chuix), afanyarse. V. *Huschen*, y cf. *hissen*, *hetsen*, ger. excitar.
Içar, izar, c., *hissen*, ger., de נשה (naçáh), alçar.
Idèa, *idea*, ll., de ידה (yadáh), vèure; cf. εἶδον, jò vegí. V. *Vèure*, *Vadar*.

-ies, en nòms pròpis hebraycha significa *del Senyor*, de יה (yah), Senyor: *Tob-ies*, *Zacar-ies*, bondat, memòria del Senyor. V. *Adobar*, *Recordar*.

-if-ar, suf. verbal: *Esgarr-if-ar*, *esborr-if-ar*, *espellifar*. V. *Esgarrifar*, *Borra*, *Pell*.

Iglèsia, *ecclesia*, ll., ἐκκλησία, de ἐκ pref. y קהל (qahal), reunir, convocar; cf. καλέω, nomenar, y קול (qol), vèu. V. *Olamar*, *Festa*.

Ignis, ll., *agni*, sc., fòch, de אגה (agáh), encendre, y *n* suf. V. *Fòch*, *Anyell*.

Igual, *æqualis*, ll., de *æquus*, id. de חקק (chaqaq), tallar. V. *Just*.

-il, suf., *ile*, ll., significa corrals: *red-il*, c., (corral d' ovèlles), de *il* y *res*, de ῥήν, ovèlla, de רנן (ranán), vibrar la vèu, còm l' ovèlla belant (¶).

Il-lusió, de *in* pref. y *ludo*, jogar, de לוץ (luts), ríures, burlarse; cf. *lad*, sc., id.; y λάσθη, burla.

-ill, suf. dim. corresponent a *ellus* y *illus* ll.: *Oord-ill*, *puv-ill*, de *chorda* y *pupillus*. V. *Oòrda*, *Bambino*. Sovint correspón a *eculum*, *iculum*, o *iculus*, ll.: *espill*, *cun-ill*, de *speculum*, *cuniculus*, q. V.

-im, suf. de *agmen*, reunió, de ἄγω, de עגה (hagah), reunir: *bov-im*, supòsa *bo-vigmen*, conjunt de bòus.

Imbricar, de *imbrex*, tèula, de *imber*, ayguat, ὄμβρος, id., de המר (hamar), plòure a samalades (Drach) y *b* inf.; o mellor de *ber*, de *ferre*, qui pòrta, y עין (hhin), rajar. V. *-pre*, *Fònt*.

Imitar, *imitari*, ll., de *it* suf. freqüent. y עם (hhim), ab, idèa de juntar. V. *Semblar*.

Immune, *immunis*, ll., franch, exempt, de *in*, negatiu, y *mun* o מן (min), part, de מנן (manan), partir. V. *Munus*, *Manar*, *Franch*, *Montanya*, *Manta*.

Imperar, de *in* y פרע (pharahh), començar, precehir; cf. פרעה (pharhhóli), Faraó, príncep. V. *Pre-*, *Amparar*.

In, negatiu, ἀν-, *an-*, sc., (in-digne, in-èpte), de אין (in), no hi ha. V. *Sènça*, *A*.

In, ll., de moviment, de אנה (anáh), anar, sortir a l' encòntre.

Indagar, de *in*, pref., y דוק (duq), mirar a tot vòlt, cf. δίκω, judicar; o de *tag*, ger., claretat, aclarir, de זהה (zahah), brillar. V. *Tag*, *Duch*.

Indigent, *indigens*, ll., de *in* y *egeo*, necessitar, de חקק (chaqaq), partir, tallar. V. *Mancar*, *Faltar*.

Indignació, de *in* de moviment, y *ignació* de *ignis*, q. V. La *d* es inf. còm en *indigeo*, *indulgeo*, *induo*, per *in-egeo*, *in-ulgeo*, *in-uo*, cf. *ex-uo*.

Infèrn, *inferi*, *infra*, ll., de אם (em) o אמה (amáh), base, fonament, y *fer*, de פרה (pharáh), portar. V. *Anca*, *Baix*, *Sòla*.

Inquina, de *in* y קנא (qana), envejar, ayrarse. Vide *Quimera*, *Quírria*, *Ira*.

Intemerat, de *in*, negat. y טמא (tamé), embrutar, pol-luir.

Intrús, de *intrudo*, de *in* de moviment, y *trudere*, part. de טרד (tarad), empentar.

Inxa, fustèta que 's clava èntre carn y ungla o èntre carn y pell, de חץ (hhets), fusta? V. *Fusta*.

-iny, suf. variant de *in*, de *igenus*, V. *-i: Escudr-iny-ar*, *Esgrat-iny-ar*, *Ramp-iny-a*, q. V.

-ió, suf. nominal abstret; cf. ll. *io*, c. y fr. *ion*, t. *ione: racc-ió*, *ración*, c., de רכך (racac), partir, tallar. V. *Rucó*, *Ouch*.

Ira, de חרה (charáh), ardir, cremar. V. *Quírria*, *Inquina*, *Rábia*.

Irritar, *irritare*, ll., freqüent. de עיר (hhir), ardir, cremar. V. *Ira*, *-itar*.

-is, **-issa**, suf. d' abundáncia, correspón a -ις, ισσα: *ballugadissa*, *demanadissa*. V. GRAMÁTICA ETIMOLÒGICA CATALANA, pl. 38.

Isart, de איז (hhezá), cabra, y *rt*, sufix.

-issim, suf. superlatiu, de *issimus*, ll.: *reot-issim*, de *rèote*, de ערג (hharag), ordenar, disposar. V. *Regir*.

-ista, suf. grechllatí, de ιστής: corresponent als sufixs -ίζω, -ισμα: βαπτ-ίζω, βάπτ-ισμα, βαπτ-ιστής, *baptista*, bautista. V. *Batejar*.

-ist-ar, suf. dim. verbal: *agarr-ist-arse*, *engarristarse*. V. *-ista*, *Agarristar*.

-istrar, suf.: *min-istrar*, *enoin-istrar*, q. V.

-itar, suf. doble de *it* repetitiu, de עוד (hhud), it-erar, repetir, y *ar: hab-itar*, de אוה (aváh), habitar.

Item, ll., aixímetèix, *ittam*, sc., segonament, de עוד (hhud), repetir. V. *-itar*.

Iterar, de *iterum*, de עוד (hhud), tornar, iterar.

-iu, suf. fem. de *ice*, de *ix*, ll.: *Emperatriu*, *Codorniu*, de *imperatrice*, *coturnice*. V. *-eça*.

-iu, suf. m. de *-ivus*, ll.: *æst-ivum*, *estiu*, de אש o

אישה (eix o extha), fòoh; *jol-iu* (alegre), de *iu*, y גיל (gul), saltar d' alegría.
-izo, suf. c. corresp. a *-iç*, cat.: *Cham-izo Chor-izo*, q. V.

J

Jabalí, c., de *í* suf. y גבל (guebal), montanya, sò es, montanyès; cf. *cinglar* o pòrch *cinglar*, de *cingle*, montanya. V. *Alp* y *Calp*.
Jácara, c., de שקר (xéqer), mentida.
Jactura, ll., dany, de נזק (nazaq), fer dany; faria el vèrp *jacio*.
Jaculum, ll. dim. V. *Sagèta*.
Jadis, fr., antiguament, de *adi*, sc., primer, començament, de אחד (achad), un. V. *Avants*.
Jaillir, fr., de נזל (nazal), fluir, rajar. V. y cf. *Saillir*, *Doll*.
Χαίρω, alegrarse, de הרה (harah), ardir. V. *Alegre*.
Jaloque, c. V. *Xalòch*.
Jamón, c. de *cama*, cf. *jambe* y *jambon*, fr., *cambejú*, rossellonès, y *pèrna* y *pernil*. V. *Cama*.
Jan, b., menjar, de זון (zun), alimentar. V. *Jentare*.
Jar, c., orinar, de ירה (yarah), regar. V. *Orinar*.
Jaun, b., senyor, de אדון (adón), senyor. V. *Domini*.
Jayo (vell de persones), adg., de זהה (zaháh), ardir, perxò cremar, enrusteguir; cf. γέρων, vell, y *jir*, sc., envellir, de גיר o גיר (kir o guir), ardir. Vide *Jòya*, *Dia*, *Vell*.
Jòta, (llètra), de י (יוד, yod, ma) per sa forma de ma.
Jòta, (cant o ball), de הדה (hadáh), cantar alavances, cf. *gita*, sc.. himne, cant; o de עוד (hhud), voltar. V. *Óda*, *Ballar*.
Jejunus, ll., dejú, part. de יען (yahhán), estar ávit, ser voraç.
Jentare, ll., *jantar*, c., de זון (zun), péixer, alimentar. V. *Dinar*, *Jan*.
Jerga, jerigonza, c., guirigay, per *jelga*, de עלג (hhalag), verbotejar.
Joán, de יונה (yonáh), coloma, de יון (yavèn), ardir; cf. *colom*, q. V. y V. *Vi*, *Bunyòl*, *Jove*.
Jòch, jogar, *jocus*, ll., de זוע (zúahh), agitarse, mòures, o mellor de זהה (zahah), ardir. V. *Jucundus*, *Alegre*, *Lætus*.

Χοῖρος, pòrch, de חרה (xaráh), ardir. V. *Cotx, Pòrch.*
Jorn, jornal, de *diurnus*, de *dies*. V. *Dia*.
Jòu, ajovar, de על (hhol), jòu; la *l* s' abaixa en *u*. També pòt ser de *jugum*, ll. V. *Junyir*.
Jòu, hidrogr. de זוב o de יבל (zub o yabal), rajar. Així *Jòu, Jouan, Jouanèu, Jovany, Jovell, Jovellar, Jover*, etc. signifiquen torrents, estanys, áygües; *Montjohich* (mont de l' áygua), *Torrent de la Jòu, Odll de Jòu*.
Joval, toponímich, de יבל (yubal), riu; V. *Jòu;* en c. dona *Jualón, Jalón, Jualín, Jalín, Jalame;* o V. *Jaillir*.
Jove, joven, c., jeune, fr., giovine, t., *juvenis*, llatí, *juvan*, sc., de יון (yaven), ardir, bullir: *ferventa, juventa*, diu Horaci *ad Pisones*. V. *Vi, Jodn, Bunyòl, Bunior*.
Jòya, joyell, enjoyar, de זהה (zaháh), brillar. V. *Dia, Dije*.
Jòya (alegria), *joie*, fr. de זהה (zaháh), ardir. Vide *Alegre*.
Jubeo, ll., manar, de צוה (tsaváh), manar. (El צ passa a י y ').
Júbilo, de יבל (yobel), júbilo.
Juc-undus, ll., grat, alegre, giocondo, t., de זהה (zahhá), ardir. V. *Jòch, Alegre, Felig, Ditxa*.
Juli (jòch de juli), Imperat. de חול (chul), saltar.
Junglar. V. *Ginglar*.
Junyir, en-jonc-ar, *jungere, jugum*, ll., ζεύγνυμι, ζεῦγος, *yuj*, sc., de חקק (chaqaq), destinar, tallar.
Jupa, gipó, chupa y jubón, c., de חפה (chuppáh), covèrta, vestidura; cf. *aljupa*, ar., id.
Just, *justus*, ll., de חוץ o חצץ (chuts o chatsats), tallar, partir. V. *Igual, Hoste*.

K

Kald, ger., frèt, de קרר (qarar), refrescar, *d* suf. y cambi de *r* en *l*.
Καλός, hermós, de ός, suf. y גחל (gachal), ardir, cremar. Cf. l' idèa en *Hermós, Bell, Schön*.
Κύριος, senyor, de חארא (chira), cald., lliure, ingénuo, perxò senyor; cf. *ari*, sc., *her-us, her-es*, amo, herèu, *herr*, ger., *sir*, ing. y *cerea* o *xerea*, piem.

L

L suf. La *l* èntre les consonants líquides o tèndres es la mès líquida y tèndra. Dequí que moltes llèngues la sufixen per siguificar ternura y petitèsa: cf. כרמל (cármel), hortèt, de כרם (kérem), vinya, camp, y ל suf.; *hortulus*, ll. hortèt, de *hortus*, y *l* suf. Els nòms acabats ab líquida o *s* refòrcen la líquida y la *s* ab una *c* (V. § 25) resultant el diminutiu *cu-lus*, *u-cu-lus* y *un-cu-lus*, ab la *n* inf. per fugir de masses sílabes brèus: *puer* fa *puercus*, desusat y dequí *puerculus*, *pulvis* fa *pulviscus*, desusat y dequí *pulvisculus*. O en llòch de reforçar la líquida y la *s*, les assimilen ab la *l* diminutiva. Així *puerlus* fa *puellus*, y *pulvislus* fa *pulvillus*. O per últim no refòrcen ni assimilen sinó que dulcifiquen l' enllaç per una *u* o *i*: *puer-u-lus*, *puer-i-lis*.

Labes, ll., taca, de לבב (labab), untar, ser greixós. V. *Lino*, *Taca*, *Mácula*, *Mascara*.

Labor, y labrar, c., de *laborare*, ll., sufrir y estar malalt, de להב (lahab), ardir, perxò tenir febre. V. *Traballar*, *Afligir*, *Dòldre*, *Torment*.

Lacay, *lacai*, ger., *lacayo*, c., *lakyy*, ar., de לאך (laec), sirvent. V. *Llech*.

Lætus, ll., alegre, festiu, de להט (lahat), ardir, brillar, esplendir. V. *Alegre*, *Joyós*.

Lámia, ll., bruixa, de להם (lahem), engolir ávidament: *Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo*. diu Horaci, Ep. ad Pis. v. 345. V. *Llamènch*, *Llaminer*, *Llambrusch*, *Llambrir*.

Lámina, per *lamna*, per *labna*, cf. *scam-num*, per *scabnum*, V. *Escambell*, de להב (lahab), ardir, brillar, lámina de l' hasta.

Lámpara, lampista, c., y llamp, llampèch, llampegar, llambregar, llimpiar, de להב (lahab), ardir, brillar; cf. λάμπω, λάμπας, *lampas*, ll., *lampe*, fr.

Lapa, λέπας, molusch, agafat a les ròques, de ילף (yalaph), estar fòrtament apegat.

Largus, ll., *dargas*, sc., de *d* pref. y ארך (arac), allargar, estendre. V. *Llarch*, *Rich*.

Lascivu, *lascivus*, ll., de לחש (lachaix), xiuxejar, llepar, perxò acariciar.

Lata (hoja de) y latón, c., de להם (lahat), flama, fèrro brillant. V. *Llantèrna, Llántia, Llautó, Later.*

Later, ll., ladrillo, c. de להם (lahat), ardir, pel cuyt o pel color; cf. *Raj-òl, Ras-illa*, de חרם (charás), ardir. V. *Llántia, Gresòl.*

Latent, *latere*, ll., de לאם (laat), ocultar; cf. λανθάνω, ἔ λαθ-ον, ocultar.

Látigo, c., de לחח (lathach), per נחח (natach), partir, trinxar. V. *Pal, Verga, Tronch, Latus.*

Latus, ll., costat, vòra, rivera; cf. λίθος, pedra. Vide *Látigo, Costat, Vòra, Latus.*

Latus, ll., adg., ample, ovèrt. V. *Látigo, Obrir.*

Lau(d)s, ll., llohança, part. de להם (lahat), brillar. V. *Honor.*

Lautus, ll., còsa esquisida de gust, *convivium lautum*, diu Horaci, part. de לעד (lahhad), menjar ab gola.

Lava, lave, fr. de להב (lahab), brillar, cremar. Vide *Llamp, Carrall.*

Lavar, *lavare, luere*, ll., λούειν, de להב (lahab), ardir, perxò llimpiar, cf. *dav*, sc., rentar, de *div*, brillar. V. *Deu, Llimpiar.*

Lay, cant de queixa, de הלה (haláh), etiòp. הלי (halaya), cant.

Legació, de לאך (laac), enviar d' embaixador; confer מלאך (malac), ángel, nunci. V. *Angel.*

Lenitiu, y 'ls llatins d' arrèl *lan, len, lin*, que signifiquen suavitat, carícia, lascívia, de להן (lahán), ser libidinós; cf. להנה (lhenáh), *lena*, ll., seductora.

Lero o lèlo, liró, de אליל (elil), va, vuyt.

Lexar, ant., laisser, fr., lasciare, t., de *laxare*, llatí. afluixar, deixar anar, de שלח (xalach), deixar anar, engegar, y *s* suf.

Liben, ger., amar, de להב (lahab), ardir. V. *Amar, Estimar, Diligere.*

Líbia (Africa), de להב (lahab), ardir. V. *Africa.*

Libidinós, de *libido*, de *libet* o *lubet*, de לוב (lub), estar desitjós; variant de להב (lahab), ardir.

Licor, líquit, liquidar, de לחח (lachach), mollar; cf. *liq-uo, liq-uesco*, etc., ll.

Liga, c., vèsch, de לקח (laqach), agafar. V. *Llaç.*

Ligurio, ll., devorar, ser golut, de להג (laheg), id.

Límit, *limes*, ll. y altres en *lim* per *libm*, de לבב (labab), ser greixós. V. *Marca, Labes, Taca.*

Lino, ll., untar, per *libno*, cf. *liv-i*, de לבב (labab),

ser greixós; cf. *lip*, sc., untar, y λυμφή, *lympha*, ll., áygua. V. *Límit.*

Litigar, de *litis*, de לדד (ladad), pledejar.

Livido, de *liv-eo*, tenir envèja, de לוב (lub), ardir, desitjar.

Lòco, y llòco (pausat de madur), de להג (laheg), *insanire*, tornarse bòig; o de לוח (lúach), brillar, ardir. V. *Lluhir*, *Fòll.*

Locució. V. *Loquor.*

Loquor, ll., parlar, de לעג (laheg), verbotejar, parlar bárbarament. Cf. l' arrèl *lak* o *rak* en ἔλαχον, jo parlí, εἴρηκα, he parlat; *reka*, búlgar ant., jo parlo, *lap-ami*, indiá ant. id.

Luxo, *luxus*, ll., de לוח (lúach), brillar, ardir y *s* suf. V. *Luxúria.*

Luxúria. de *úria*, suf. y לוח (lúach), brillar, ardir. V. *Luxo*, *Llum.*

LL

Llabi, *labio*, c. *labium*, ll., *labro*, t., *lèvre*, fr., *lippe*, ger., de לאב (laab), llepar; cf. *libare*, *lambere*, llatí *llepar*, cat. y *lamer*, c.; o de לאב (laab), ardir, pel color: *sicut vitta coccinea labia tua*; Cant. 4, v. 3. V. *Llamp*, *Ouch.*

Llaç, *laqueus*, ll., *lazo*, c., de לקח (laqach), agafar.

Llach, llaguna; lago, laguna, c., *lacus*, *lacuna*, llatí, λάκος, de לגג (lagag), havèrhi fondária d' áygua (Drach); mellor V. *Licor.*

Lladre, *latro*, ll., de לאט (laat), ocultar; cf. κλέπτης, lladre, de κλέπτω, ocultar. V. *Oripta.*

Llafèga y llafuch, part. de להג (laheg), ser ávit, carregat de desigs. V. *Ligurio.*

Llaga, *plaga*, ll., πληγή, de פלג (phalag), partir, tallar. V. *Plaga.*

Llaganya, lagaña, c., per *llavanya*, de לבב (labab), ser greixós; cf. *lippus*, ll. V. *Llepiçós.*

Llágrima, *lacryma*, ll., δάκρυ, o δάκρυμα, *dagru*, sc., de דאג (daag), liquidarse, cf. τήκω, liquidar.

Llambregar, de לאב (lahab), ardir, brillar, *eg-ar*, sufixa, y *m*, inf. y *r*, suf. V. *Llampegar.*

Llambrir (menjar), de לחם (lacham), menjar, o de להם (lahem), menjar ab gola. V. *Llambrusch*, *Llamènch*, *Llaminer*, *Llamburdada*, *Lamia.*

Llambrusch. V. *Llambrir.*
Llamburdada. V. *Llambrir.*
Llamènch. λαμός, λαιμός, gola, y λαμία, vorag, λιμός, fam, λιμαίνω, tenir gana o fam. V. *Llambrir.*
Llaminer. V. *Llambrir.*
Llamp, llampèch, llampegar, llampegadera, llampegadissa, de להב (lahab), ardir, brillar; cf. λάμπω, brillar. V. *Lámpara, Llimpiar, Lavar, Libidinós.*
Llampar (fugir), de חלף (chalaph), marxar y *m* inf.
Llamparse (recremarse les plantes), de להב (lahab), ardir. V. *Llamp, Lámpara.*
Llança, de חלק (chalaq), partir. tallar, y *n* inf.; cf. *lancea*, ll., λόγχη. V. *Llènca, Llonza, Finca, Falaguer, Lluny.*
Llançar, de שלך (xalac), tirar, llançar, y *n* inf.; cf. *slanciǫ*, t. V. *Lexar.*
Llanguir, esllanguirse, de להה (laháh), esllanguirse, y *n* inf.; cf. *langueo*, ll., *lechen*, ger. V. *Llas.*
Llantèrna, linterna, c., *laterna*, ll., de להט (lahat), ardir, flamejar, *erna* per *e-gena*, de *genus*. V. *Gens.*
Llántia, llantió. V. *Llantèrna, Lata, Later.*
Llapi (Rosselló), de להב (lahab), ardir, y *i*, suf.; cf. *lapin*, fr. V. *Llamp, Ounill.*
Llapis, de *lapis*, pedra, segur foguera, *berroqueña*, o silícia, de להב (lahab), ardir; cf. y V. *Berroqueña, Fòch*, y *Silex, Llampegar, Llòure.*
Llarch, de *Largus*, q. V.
Llas, llassa, llassarse, de להה (laháh), fadigarse; cf. *lassus*, ll., *lassé*, fr. V. *Llanguir.*
Llástima, de *ll* o *l* pref., cf. *ansa* y *n-ansa*, y αἴσθημα, sentiment, de אשׁ (eix), fòch; o de לחץ (lachats), afligir. V. *Estimar.*
Llau o allau (balçera). de לוה (laváh), doblar, trencar. V. *Balç, Fay.*
Llauna, per *llabna*, de להב (lahab), ardir, brillar. V. *Llamp, Llimpiar.*
Lleçtar, de *lectum*, de *legere*, λέγειν, escollir, de לקח (laqach), pèndre, agafar. V. *Collir.*
Llech, *laicus*, ll., λαικός, de לאך (laec), sirvent, fámul. V. *Lacay.*
Llegar (arrivar), c., de חלק (chalaq), partir, tallar. V. *Llòch, Riva.*
Llegar (donar part d' algòm), de חלק (chalaq), partir, distribuir; cf. y V. *Finca, Llènca, Sòrt, Caval.*

Llegir, de לחג (laheg), estudiar, apèndre; o de לחך (lachac), llenguejar.
Lleixa, de ליש (laixáh), esquerdarse.
Llen, Llin, hidrográfich, de ין (hhin=gin=llin), rajar: *Llen-era, La-Llèna, Llinars*, pòbles al pèu d' aygues; *Linares*, r. V. *Henares, Fenerals, Fònt, Hina.*
Llènca, de חלק (chalaq), partir, tallar, y *n* inf.
Llèngua, *lingua*, ll., t., *langue*, fr. *lengo*, prov. de לחך (lachac), llenguejar, cf. *lih*, sc., λείχω, *lingere*, ll., cf. *lecher*, fr. y *lechen*, ger., id.
Llènya, (fusta de cremar), *lignum*, ll., de לוח (lúach), ardir, brillar y *n* suf.; cf λύχνος, candèla, llumenera. V. *Lluhir, Lloçar.*
Llepar, de להב (lahab); llepar; cf. *libare, lambere, labium*. V. *Llamp.*
Llepiçós, de *iç-ós*, suf., y חלב o לבב (chalab o labab), ser greixós; cf. ἀλείφω, untar, λιπάω, ser greixós, λίπος, greix, y *lippus*, ll., llaganyós. V. *Adiposo* y *Llaganya.*
Llèsca, de לשש (laixáhh), esquerdar, o de דוש (duix), tallar. V. *Tasch* y *Lleixa.*
Llest (promte), listo, c., de לחץ (lachats), urgir.
Lleçt (espavilat), de *lectus*, llegit. V. *Llegir.*
Llet, de חלק (chalaq), afalagar; cf. γάλα, γάλακτος, *lac, lactis*, ll., *allicere*, atraure; cf. לקק (laquq), xurmar, llepar.
Lletania, de λιτ-αίνω, pregar, cf. *lito*, sacrificar, de להט (lahat), ardir. El sacrifici sempre duya fòch; cf. *Pira, Ara.*
Lleva (les capes dels minerals), de לוה (lavéh), taula. V. *Llòsa.*
Llevar (pèndre), λαμβάνω, *lab*, sc., de גרף (garaph=galaph), pèndre, agafar. V. *Rampinya, Rovar.*
Llevat (ren, ferment), de *at* suf. y להב (lahab), ardir. V. *Ferment, Lava.*
Llevèlg (ayre tèvi), λίψ, de להב (lahab), ardir. Vide *Llòure, Llamp, Xalòch.*
Llèy, *lex*, ll., de מלך (malac), regnar; cf. מלך melác), cald., resolució; o de חלק (chalaq), tallar. Vide *Llènca, Llonza.*
Llibertat, de *liber*, de לוב (lub), desitjar.
Lligar, *ligare*, ll., *lag*, sc., adherirse, de לאג (laag), unir.

Llim, limo, c., *limus*, ll. per *libmus*, de לבב (labab), ser greixós. V. *Llepiçós.*

Llima, *lima*, ll., c., per *libma*, de להב (lahab), ardir, perxò llimpiar, polir. V. *Llimpiar.*

Llinatje, de *ginago*, desus., de קנה (qanáh), engendrar. V. *Gens, Gibrell.*

Llis, lliscar, relliscar, relliczar, de חלק (chalaq), ser llis; cf. *glisser*, fr.

Lliure, *liber*, ll., de לוב (lub), desitjar. V. *Llòure.*

Lloba (vestit), part. de עלף (hhalaph), cobrir?

Llòca, llueca, c., de לוח (lúach), ardir, brillar. Vide *Llènya, Llum.*

Llòch, (part, destí), *locus*, ll., part. de חלק (chalaq), destinar, partir. V. *Destí, Part.*

Lloçar, o llociar, llòç, de לוח (lúach), ar. *laha*, brillar, polir, afinar.

Llom, *lumbus*, ll., de אלם (alam), lligar; cf. *cintura*, de *cenyir*, o de לוב (lub), ardir, o de עלם (hhalam), ardir. V. *Oolom.*

Llònch, llònga, ant.: *Oampllòng, Comallònga*, de *longus*, ll. llarch. V. *Lluny.*

Llonza, de חלק (chalaq), partir, tallar. V. *Llènca.*

Llorigó, llorigada, de *ich, ó* y *ada*, sufs. דור (dor=lor), generació, raça, mèna. Val per *fill, meynada*, però aplicat als cunills.

Llòsa, llosana, enllosar, lloseres, de לוח (lúach), sir. לוחא (lucha), taula, lleva o planxa de pedra o fusta. V. *Lleva.*

Lloselles o lluhelles, dim. de *Llòsa*, q. V.

Llòure, *lubere*, ll., de לוב (lub), desitjar; cf. *lüsten*, ger., y λίπτω, desitjar. V. *Libidinós, Lliure, Liben.*

Llucar (mirar, vèure). de לוח (lúach), brillar; cf. *lok*, sc., vèure. V. *Lluhir, Lloçar, Llènya.*

Lluhir, *lucere*, ll., λύχνος, de לוח (lúach), brillar. Vide *Llucar, Lloçar.*

Llum, *lumen*, ll. V. *Lluhir* y *-men*, suf.

Lluch (brot tèndre), de חלוק (chaluq), tallat. V. *Brot, Llonsa, Llança, Pal.*

Lluny (apartat) de *longe*, de חלק (chalaq), partir, separar, y *n* inf.

M

M, pref. hebraych que cal separar de la arrèl: מִשְׁמֶרֶת (mixméreth), guárdia, presó, té מ (m) pref., שָׁמַר (xamar), arrèl, guardar, vigilar, y ת (th), suf. femení.

Má, *manus*, ll., mano, c., t., mano, fr., de יָמִין (yamán), etiòp., ma drèta; o de מָנַן (manan), partir, perquè 'a plèga o doblèga; V. *Aixella*, *Colze*, *Genoll*, y cf. כַּף (caph), má, de כָּפַף (caphaph), blegar, tallar.

Má (de pillos, ganduls, etc.), *manus*, ll. (exércit), de מַחֲנֶה (machanéh), exèrcit, de חָנָה (chanáh), partir, pararse; cf. *partida* y V. *Má*.

Macarulla, de *ulla*, suf. y מָהַר (mahar), voltar. Vide *Mur*, *Marrada*, *Gala*.

Macar, de מָחָא (machá), ferir; cf. μάχομαι, lluytar, y μάχαιρα, *machæra*, ll., espasa.

Maco, majo y macareno, c. de מָחָה (macháh), llimpiar. V. *Mico*, *Esmèctich*.

Maçapá, mazapán, c., de מָצָה (mataáh), pa dolç, y *pa* per pleonasme aclaratiu (V. pl. 33, fi).

Maça, macèta, maçó, macer, de מָחָה (machá), picar. V. *Macar*, *Majar*.

Maçmorra, de מִשְׁמֶרֶת (mixméreth), guárdia, presó.

Macho, mach-ete, machado, c., de מַחָה (macháh), picar. V. *Macar*, *Machæra*.

Mácula, cat., ll., y mancha, c., de מָחָה (macháh), untar. V. y cf. *Taca*, *Mascara*, *Labes*.

Madoixa o maduixa de מְדוּשָׁה (medunixáh), estridolament, partició, per ser compòsta de molts granèts; cf. *fraga*, ll., fragola, t., fraise, fr., fresa, c. de פָּרַךְ (pharac), partir, trocejar, y κόμαρον, madoixa o arbós, que pòt ser per κόμμαρον, trocèt. V. *Tasch*, *Coma*.

Magall, de *all*, suf., y מָחָה (machàh), ferir, picar; V. *Machæra*, *Maça*, *Macar*.

Magatzèm, de *machzan*, ar., graner, hòrri, de חָסַן (chasán), reunir, guardar, y *m* pref., cf. *al-macén*, c., y *magasin*, fr. *V. Hòrri*, *Alcadèna*.

Magnitut, de *magnus*, μέγας, *mahat*, so., de מג (mag), gran, poderós, príncep.

Mago, *magus*, ll., μάγος, de מג (mag). V. *Magnitut*.

Magre, *maceo*, *macies*, ll., de מקק (maqaq), liquidar-se; cf. *fóndres*, per amagrirse.

Magullar, o magolar, dim. de מחה (machàh), ferir, colpejar, fregar. V. *Maça*, *Mica*.

Mahó, de מכון (macón), sòla, solera, fonament, o de *ó* suf. y מחה (machàh), brillar, perxò ardir. Vide *Mico*, *Later*.

Majar, c., de מחה (machah), picar, fregar. V. *Macar*, *Maça*.

Majo, sust., c. V. *Maça*, *Maza*.

Mal, topogr. adgectiu: *Vila-mala*, *Torrent-mal*, *Coma-mala*, *Mata-mala*, *Mala-mata*, *Mal-niu*.

Mal, mel, mil, mol, mul, orogr. de מלל (malal), partir, tallar; batèja mils montanyes, puigs, toçals, turons y sèrres: *Puig-Mal*, *Malla* de Vich, *Mont-Meló*, *Rocce-melone* (Apenins-Itàlia), *Pica-mill*, (Vilada), *Ròca del Mula*. V. *Mòla*, *Mòldre*, *Moltó*.

Mal (dolent), de מעל (mahhal), obrar pèrfidament; ó de מלל (malal), partir. Vide *Pecar*, *Falta*, *Mancament*.

Mala, ll., barra de la boca, de מלל (malal), trencar, tallar. V. *Mejilla*, *Barra*, *Quijada*, *Galta*, *Molt*.

Μαλακός, blan, de מחלקה (machleqàh), cald. blan, suau. V. *Falaguer*, *Glucosa*, *Llonza*, *Llènca*.

Malalt, de אמלל (emelal), llánguit, dèbil.

Malich, de *ich*, suf. y מלל (malal), tallar. V. *Moltó*.

Maló, nòm de casa, que significa *posada*, *hostal*, per la nit, de מלון (malón), id., de לין (lin), fer nit.

Malquirrós, de *mal* y *quirrós*. V. *Mal* y *Quirria*.

Mals (tenir, deixar, pèndre diners a), de מלל (malal), partir. Les puges son parts, quotes o cupons pagadors. V. *Oupó*, *Fenus*.

Manada, c. (bandada, ramat), de מנן (manan), partir. V. *Escamòt*, *Banda*, *Mancar*, *Ramat*.

Manar, de מנה (manah), determinar, senyalar; cónfer *mandare*, ll. ab *d* suf. V. *Manada*.

Mancar (no ser sencer), de מנן (manan), partir, tallar. Cf. *manco* o *al manco* per *al mènys*. V. *Mènys*, y *Faltar*.

Mancha, mancilla, manchar, c., *n* inf., V. *Màcula*.

Mandibula, de *ibula* suf. y *mandere*, trinxar, menjar, de מנן (manán), partir; cf. *Barra*, *Mejilla*, *Galta*, *Mancar*, *Manada*.

Mandar, c. V. *Manar*.

Mandar, c. (enviar), de שׁמד (xamad), enviar, y *n* inf. V. *Mètre.*

Mandonga, de *m* pref. y דכך (dacac), picar, y *n* infixa; cf. מדכה (medocah), morter o picador. V. *Mandonguilla.*

Mandonguilla, c., dim. de *Mandonga*, q. V.

Mandra, ll., corral, estable, de מטרה (mattaráh), guárdia, custòdia, llòch vigilat. V. *Matalòt, Talayar.*

Manera, de *era* suf. y מנה (manáh), disposar, distribuir, partir. V. *Minvar, Mòdo, Guisa, Fenta.*

Mangala, de מקל (maqqal), bastó, vèrga.

Mania, maniátich, *mania*, ll. μανία, de מן (men o man), lluna, cf. μήν, *mensis*, mès llunar.

Manlleu, manllevar, de *manu*, (manual), y לוה (lavah), rèbre una còsa deixada; deixa manual.

Manrèsa, sobre 'l r. Cardoner, de *èsa* suf. q. V. y *Manr*, per *Marr* o *Mar*, aygua. Cf. *Olèsa*, de *èsa*, y *Or*, aygua. V. *Mar, mer.*

Manta, o amanta, adg. molt, de מנן (manán), partir, tallar. V. *Molt, Gayre.*

Manta, mantell, mantèu, mantellina, de מנן (manán), partir (§ 25). V. *Palla, Panyo.*

Mantèga, de מחק (mathaq), ser dolç, y *n* inf. (§ 20).

Manxa (*follis*, ll., fuelle c.), de פחה (phachá), la que bufa, y *n* inf., de פוח (phúach), bufar; cf. *fachen, aufachen*, ger., bufar, manxar. Cf. מפח (mappúach), manxa de ferrer. (§ 20, 55).

Manyo, manya (enginy), de מין (min), engendrar. V. *Enginy, Gèni, Minyó.*

Manzana, c. de *malum*, poma, y זון (zun), menjar, o de שׁנה (xanáh), ardir; cf. *mangrana* o *manglana*, de *malum granatum*, cf. *granada*, c.; o mellor pel color.

Mañana, amanecer, c., *mane*, ll. de ימם o ימן (airiasme), ardir, brillar; V. y cf. *Albada*, de אהל (ahal), ardir, y *Oras*, ll. matí, de חרם (charáh), ardir; o de מנן (manán), partir. V. *Matí, Meta.*

Maquinar, *machinor*, ll., de מען (mahhan), consèll, resolució.

Máquina, *machina*, ll., μηχανή de מכונה (meconáh), aparèll, utensili; de *m* pref. y כהן o כהן (cun o cahan), preparar, aparellar. V. *Oínia, Encinistrar.*

Mar, *mare*, ll., de מרר (marar), rajar. V. *Amarar, Merendar, Brenar.*

Mar, mer, mir, mor, mur, hidrogr., de מרר (marar), rajar, dona áygües y pòbles pròp d' èlles: *Mardaç, Mardançòl, Marlés, Merder, Merdançá, Merendero, Mira, Miranda, Mòra, Morunys, Amer, Meròla*, etc. V. *Mar, Manrèsa.*

Maranya, de מרח (maráh), disputar, afligir.

Marca, de מחה (macháh), untar, y *r* inf.; cf. *línea* y *límit*, de לבב (labab), untar, V. *Lino* y *Límit*; o V. *Marge.*

Marcir, *marcere*, ll., de מק (maq), podridura, y *r* inf.

Marge, *margo*, ll. (idèa de vòra), de ארח (arach), definir, limitar; o de ברך (barach), trencar, dequí limitar. V. *Vòra.*

Marit, *maritus*, ll., marido, c., maridare, t., marier, fr., emmaridarse. V. *Marrá.*

Marmita, per *barmita*, de *ita* suf. y פאר (phaar), ardir. V. *Värme, Tupí, Greala.*

Maroma, de ברם (baram), lligar. V. *Bramante.*

Maror, de *Mar*, q. V.

Marrá, adgectiu, toçut, de מרא (marà), ser contumaç.

Marrá, (de les ovèlles), *mas, maris*, ll., *marit*, amarrir, matxo, mascle, de מרא (maré), cald., varó, mascle; cf. *maron*, ar., id. V. *Marit.*

Marraco y marrajo, marrullero, c., de מהר (mahar), ser práctich, astut. V. *Murri.*

Marrada, marrador (camí), y marrar, c., de *ada*, suf. y מור (mur), voltar, circuir; cf. *murus*, ll., *mur*, *muro* y *cerca*, c., q. V.

Marranxòla (marradèta rodona), *anxa* y *òla*, suf.: cf. *rodanxa*, de *ròda*. V. *Marrada.*

Mártir, *martyr*, ll., μάρτυρ (testimòni), de מטיר (mattir), de נטר (natar), vèure, taleyar; o de τυρ=*tar*, sc.,=*tor*, ll., suf. d' agent, q. V. y *mar*, per *bar*, de ברר (barar), mirar, vèure. V. *Mataldt, Taleyar, Mandra, Ovirar.*

Marxar de מוש (muix), retirarse, y *r* inf.; o mellor de ברח (barach), ar. *baraha*, marxar d' un llòch, anar a un altre (§ 54 y 119).

Mascara, emmascarar, de משח (maixach), untar. Horaci *ad Pis.* descriu les disfrècos, o *máscaras*, c., *peruncti fœcibus ora.*

Mascart, se diu al bòu y a la vaca negrosos. Vide *Mascara.*

Masegar, de ויוי (maixaix), masegar y 'l suf. *eg-ar*. V. *Massatge, Amoixar.*

Massa, (demasiado, trop, troppo, *majus justo)*, de μάσσον, *majus*, mès gran, comparatiu de μακρός, gran, llarch, de גד (mag), gran. V. *Mès.*

Massa, de מסס (masas), liquidar; cf. μάσσω, comprimir, pastar.

Massatge, masaje, c., de מעשׁ (maixaix), masegar, palpar; cf. *mâçaç*, ar., y μάσσω, id.

Mastegar, de *egar* suf. y פוץ (phuts), partir, trinxar. V. *Pòst, Esbotzar, Espotrar, Menjar.*

Mastegòt, (còlp), de *òt*, suf. y *mastix*, de מחץ (machats), picar, pegar. V. *Mastix.*

Mastix, ll., μάστιξ (flagell), μαστιγόω (açotar), de מחץ (machats), pegar. V. *Mastegòt.*

Mata (planta baixa), de מטה (matteh), ram, tronch, vèrga; o de מטע (mattahh), plantació, planter.

Matalòt (establer), de *òt*, desp. còm en *bur-òt*, y נטר (natar), mirar, talayar; cf. מטרה (mattaráh), guárdia, presó, dequí estable, posada. V. *Salamandra, Taleyar.*

Matí, *matutinus*, ll., de *matuta*, ll. matí, de מדודה (medudah), estèsa, de מדד (madad), ar., extendre, eixamplar; cf. בקר (bóqer), matí, de בקר (baqar), obrir. V. *Meta, Mig.*

Matxacar, machacar, c., de מחה (machâh), picar, fresar. V. *Maça.*

Matxucar, matxòch, *machuchar*, c., part. de מושח (maixàch), masegar. V. *Masegar, Massatge.*

Mayo, c., mall, cat., *malleus*, ll., mail, fr. V. *Maça.*

Maynada, de מינא (miná), família, descendència, y *ada* suf. V. *Minyó, Moña, Maynòt.*

Maynot, gascó, fill, de *òt*, suf. y V. *Maynada.*

Maza, mazo, macero, c. V. *Maça.*

Mear, c., *mej-ere*, ll., *mih*, sc., de מי (may), áygua; o V. *Mingere.*

Meçquí, *mezquino*, c., de מסכן (miskén), pòbre, arábich *neçquin*, id.

Mèch (barba-mèch, sènça pèl en la cara), de מחה (machâh), llimpiar; cf. *lampiño*, c., y *limpiar*. Vide *Maco, Mico, Llimpiar.*

Mecha, mechero (blè, blenera), c., de מצח (matsach), esplendir. V. *Misto, Blè.*

Mecha, c., de מחה (machâh), ser greixós; cf. *meche*, fr.

Mèda (Isles Mèdes), *Metella* (casa de Fígols-Berga). *Medul* (agulla del Medul), *Medaleix* (cf. *Serrat-eix*, per *Serrat-és*, de *Serrat y ensis*, suf. ll.), orogr., sèrres generalment de forma cònica, de מדד (madad), partir; cf. *meta*, ll. V. *Malla*, *Mòla*, *Mont*, *Munt*.

Mèdi, metge, medecina, medicar, de מדה (madah), midar; cf. *medium*, *mederi*, *metiri*, *modus*, *moderor*. ll. V. *Mida*.

Medina, toponímich, de מדינה (medináh), provincia, jurisdicció, de *m* pref. local y דין (din), dominar. V. *Tino*, *Dòn*.

Meditar, *meditor*, ll., de *it* suf. freqüent. y מדה (madah), midar, total *midar* o pesar repetidament.

Meeting, ing., de עמית (hhamith), societat, aplèch, còlla; cf. *mit*, ger., y μετά, ab. V. *Ab*, *Ham*.

Mejilla, c., de *maxilla*, ll., de *illa*, dim. *s* suf. y מחה (mahháh), picar, trinxar. V. y cf. *Barra*, *Quijada*, *Caixal*, *Majar*, *Mala*, *Menjar*.

Mella, mellar, c., de מלל (malal), tallar, trencar. V. *Osca*, *Molt*, *Moltó*, *Mal*, *Mòla*.

Mellor, *mel-ior*, ll., de מעל (mehhal), superior.

Mellizo, c., de עמל (hhamal), unir. V. *Gemelo*.

Membre, *membrum*, ll., de *bre*, suf. q. V. y מנן (manán), partir; caubi de *n* en *m*. V. *Mont*.

-men, suf., ll., *man* sc. forma sustantius. Pòt ser de מון (mun), engendrar, cf. *genus*, còm sufix ll.: *nomen*, *naman*, sc., *car-men*, *car-nan*. V. *Nomen*, *Carmen*, *Mèna*, *Menjar*.

Mèna, de מין (min), espècie, classe. V. *Meynada*, *Moña*, *Mineral*, *-men*.

Menjar, *mandere* y *manducare*, ll., de מנן (manan), tallar, trencar y *d* suf. V. *Mandíbula*.

-ment, suf. nòullatí, de *mentum*, ll. V. *-mentum*.

Mendicar, *mendicari*, ll., mendigar, c., de מנן (manan), partir, dividir. El pòbre recull tròços. Vide *Menut*, *Ministrar*, *Mancar*, *Pidolar*.

Mentir, *ment-iri*, ll., de מון (mun), mentir, cf. *man*, xi, enganyar. Val per fingir, inventar, criar; perxò cf. מין (min), engendrar. V. *Minyó*, *Membre*, *Fer*.

-mentum, de *-men*, q. V., ab *t* suf. (§ 25) y *um*, terminació: *testa-mentum*, testa-ment. V. *Testimòni*

Mènys, mènos, men-or, men-ut, de מנן (manan), partir, dividir; cf. *minuo*, νέμω, distribuir. V. *Minvar*, *Economía*, *Mont*.

Mercar, *mercor*, ll., co-mèrç, de מחר (machar), comprar, y *c* suf.

Mercè, mercat, *merx*, ll. V. *Mercar*.

Merenda, contret *brèna*, merienda, c., de מרר (marar), rajar, perxò bèure. V. *Brèna*, *Mar*, *Mergere*.

Mergere, ll., *su-mergir*, c., de מרר (marar), rajar, y *g* suf. (§ 25).

Mermar, c., minvar o mirvar, de *minuere*, ll. Vide *Minvar*, *Menut*.

Merum, ll., vi, de חמר (chémer), vi; del bullir o fermentar. V. y cf. *Oremar*, *Vi*, *Mòra*, *Oamorra*. Els demès en *mar*, *mer*, *mir*, *mor*, *mur* sòlen ésser de מרר (marar), rajar. V. *Amarar*, *Mar*.

Mes, c., cat., *mensis*, ll., μήν, mois, fr., mese t., *monat*, ger., de מן (men), lluna. V. *Mania*.

Mès, adv., mas, c., mais, fr., *magis*, ll., de מג (mag), gran. V. *Magnitut*.

Mesclar, *miscere*, ll., de מסך (masac), mesclar. Vide *Misto*, *Mixt*.

Mèsch, mesquer (gat), moscada (nòu), de משח (maixach), untar; cf. *Messias*, de משיח (meixíach), ungit.

Mesura, *mensura*, ll., mesure, fr., misura, t., de משורה (meçuráh), mesura, mida.

Meta, c., (terme, límit), de מדה (madáh), midar, de מדד (madad), tallar. V. *Mida*, *Mutilar*, *Mèda*.

Metall, *metallum*, ll., μέταλλον, de מטל (matal), estirar, forjar.

Mètre, *mittere*, de שמר (xamad), enviar. V. *Mandar*.

Mètre, *metrum*, ll., μέτρον, de מדה (madáh), midar. V. *Meta*, *Mida*, *Mòdo*.

Mica, esmicar, esmicolar, de מחה (macháh), fresar.

Mica, mineral lluhent. V. *Mico*.

Mico, ll. brillar, de מחה (macháh), llimpiar. V. *Maco*, *Esmèctich*, *Mèch*, cf. *Nèt*.

Mida, de מדה (middáh), mida. V. *Mètre*, *Meta*, *Mòdo*, *Al-mut*.

Mig, *medium*, ll., de מדד (madad), midar, partir. V. *Oasi*, *Mutilar*, *Mida*.

Migranya, de *ana*, suf. y *Migrarse*, q. V.

Migrarse, de *migrare*, anar a tèrres forasteres (perxò anyorarse), de מגר (meguir), part. de Hiphil, *peregrinari faciens*, que trasllada.

Mil, *mille*, ll., de מלל (malal), partir. V. *Molt*, *Mella*, *Mòla*, *Mill*.

Mil-es, *mil-it-o*, ll., de *it*, suf. ¿será *partidari?* de מלל (malal), partir. V. *Mil*, *Molt*.

Mill, mijo, c. *milium*, ll., milleròca, de מלל (malal), partir. V. *Ml*, *Molt*.

Mimar, de ימם (yamam), amar ab passió; cf. ימא (yemima), coloma. V. *Colom*, *Jodn*.

Mina. de מינא (mináh), generació, perxò fònt, origen. V. *Mèna*, *Meynada*, *Moña*, *Hòme*.

Mina, ll., amenaça, de מאן (mahan), refrenar, cohibir; no volèr; o de מנן (manán), partir. V. *Vedar*.

Minço y mince, fr. V. *Menut*.

Mingere, ll., de מקק (maqaq), rajar, y *n*; cf. *Moch*, q. V. Cf. *mear*, c., *mej-ere*, ll. de מי (may), aygua; *orinar*, de *urina*, ll. de *igena*, suf. y *ur*, aygua, V. *Ur*, *pixar*, *pissare*, t., *pisser*, fr., de פיש (phix), rajar, cf. פישון (pixón), riu del Paradís. V. *Peix*.

Ministrar, *ministro*, ll., de מנן (manan), dividir, distribuir. V. *Minvar*, *Menut*.

Minvar, menguar, c., *minuere*, ll., de מנן (manan), dividir, partir. V. *Ministrar*, *Menut*, *Economia*.

Minyó, minyona, *miñón*, c., de *ó* suf. y מין (min), engendrar. V. *Mèna*, *Mina*, *Mineral*, *Meynada*, *Moña*.

Mirar, de שמר (xamar), vigilar. V. *Mazmorra*. La sílaba *mar* o *bar* significa mirar: cf. ברר y בור ab שמר (bur, barar, xamar). V. *Ovirar*.

Mirra, de מר (mar), mirra, de מרר (marar), amargar.

Misèria, de מזער (mizhhar), petitèsa, poquedat, vilèsa, desprèci. V. *Atzarat*, *Zèro*.

Missió, *mittere*, de שמד (xamad), enviar; cf. y Vide *Mètre*, *Mandar*.

Mistèri, *mysterium*, ll., μυστήριον, de מסתר (misthar), des, amagatall, de סתר (sathar), cobrir.

Misto y mixt. V. *Mesclar*.

Misto, de llum, de מצח (matsach), esplendir, brillar. V. *Fósforo*, *Mecha*.

Mocar, de מוג (mug), rajar. V. *Moch*.

Mocar (burlarse), de מוק (muq), despreciar, tenir per tonto; cf. μωκάω, μωκίζω, y *se moquer*, fr., id.

Moch, moco, c. moccio, t., *mocus*, ll., de מוג (mug), rajar.

Moçquea, temple musulmá, de *m* pref. y סגד (sagad), inclinarse per adorar; cf. *mezguidun*, ar., y *mezquita*, c.

Moda. V. *Modèrn*.

Moderar, de מדה (madáh), midar. V. *Mida*.
Modèrn, de *èrn*, suf. y *modo*, ll. V. *Mòdo*.
Modo, adv. ll., ara, de מדד (madad), tallar, sò es, acabat de fer o tallar, frèsch, recent. V. *Recent*.
Mòdo. *modus*, ll., de מדה (madáh), midar, mesurar. V. *Mida*, *Mèdi*, *Meta*, *Moderar*, *Metge*, *Manera*.
Mòla (La Mòla, toçal truncat, hont sèu el Santuari de Ntra. Sra. de l' Or, r., nòm antich del Cardoner; cf. *Bes-òra*; riu-riu, *Sampedor*, sant Pere de Or; no *Hort*, per mala grafia), *Molar*, *Molera* (Sal-des-Berga), *Moleda*, *Mollèt*, *Mollò*, orogr. V. *Molt*.
Mòla, mòldre, moler, c., *molere*, ll. μύλλειν, de מלח (malach), reduhir a pols, o de מלל (malal), partir.
Molècula, cat. c. ll., dim. de מלל (malal), partir. V. *Moles*, *Molla*, *Mal*.
Moles, ll. pilòt, pes, de מלל (malal), partir. V. *Pila*.
Molt, *multus*, ll., muito, gall., mucho, c., de מלל (malal), tallar. La divisió fa multitut. V. *Malich*, *Moltó*, *Molla*, *Manta*, *Plural*, *Vari*, *Freqüent*.
Moltó, mouton, fr., de *ó* suf, y מלל (malal), tallar. Cf. *Oapó*, de *ó* suf. y גזב (gub), tallar, y *Orastó*, de *ó* suf. y קצר (qatser), tallar. V. *Sanar*.
Moix, adg., moix o mix (gat), moixó (aucell), moixèta (astorèt xich), mossòl (xòt), moixona (petó, carícia), moixayna (carícia), amoixar, de מוש (muix) palpar, amoixar. V. *Molça*, *Mosquera*.
Molça, de *muscus*, ll., cf. *musgo*, c., de מוש (muix), amoixar.
Mòll, adg. y mollar, o moyar, y *mojar*, c., de מי (may o moy), áygua.
Mòll (de l' òs, esquènamòll), *mollis*, ll., *muelle*, castellá, de *malas*, ar., blan, fi, llis; cf. μέλι, *mel*, llatí, y מלט (malat), allisar.
Molla (part blana del pa, carn, etc.) V. *Mòll*.
Molla (trocèt, partícula), esmollar, de מלל (malal), partir. V. *Mella*, *Moltó*, *Mòla*.
Mon, *mundus*, ll. de מון (mun), engendrar, y *d* sufixa. Així dihèm *la naturalesa*, *la creació* per *lo mon*; cf. *jana*, sc., mon, hòme. V. *Hòme*, o de מון (mun), dar o presentar una espècie o imatge. V. *Monèda*.
Mon- pref., es el possessiu de mi, se prefixa a *senyor* y dona *Mon-senyor* (Rosselló), *Mos-sènye* (Ibiça), *Mos-sèn* (Catalunya), *Mós-sen* (Aragó); *Mon-seigneur*, *Mon-sieur*, *mes-sieurs*, fr., *Mon-signor*, t.

Mon, pref., μόνος, un sòl, de מנן (manán), partir. Vide *Sòl, Oada*.

Mona (de Páscua), de מנה (manáh), donar; cf. *munus, munerare*, ll., regal, regalar, y *remunerar*.

Mona (animal) de מון (mun), engendrar, criar; valdria còm criatura, nèna o nina, cf. y V. *Moña, Muñeca, Minyó*.

Monastir, μοναστήριον, de μόνος, un sòl, V. *Mon*, y חצר (chatsir), habitació, domicili. V: *Oastre, Oastell, Atri*.

Mondar, c., *mundare*, ll., de מנן (manán), separar. V. *Immundo, Pur, Oomú, Bò*.

Monèda, *moneta*, ll., de *eta* suf. y מון (mun), dur una forma, espècie o imatge. V. *Diner, Mon*; o será de מנן (manán), partir, cf. *Franch, Pecèta*. Nòta la ingerència del suf. *eta*, nòullatí en el llatí. Vide *Sagèta*.

Mono, adg., bonich, monin, c., de מון (mun), presentar una espècie o imatge; cf. de *species*, imatge, *speciosus*, bonich, que 's fa mirar. V. *Mondar*.

-mòni, suf. correspón a -μων, μόνιον, de מון (mun), engendrar, produhir: *Dimòni, dæ-mon, dæ-monium*, ll., δαίμων, δαι-μόνιον, de זהה (zahál), brillar, V. *Dia, Tèya*, y מון (mun), engendrar, sò es, qui fa o pòrta llum, cf. *Luci-fer, Lluci-fer*. V. *-men, -mentum*.

-mònia, suf. V. *mòni: Oere-mònia*, de גיר (guir), ardir, total *producció de fòch*, inherent al sacrifici.

Montag, ger., dilluns, de מן (men), lluna, y *tag*, dia. V. *Mès* y *Tag*.

Montanya, de *anea* y *mons*, ll., de מנן (manán), partir, tallar, y *t* suf. V. *Mota, Meta, Mol, Mòla, Munt, Jabalí*.

Mont- pref. es comú en l' orogr., de *mons*, ll.: *Mont-ròig, Mont-ravá, Mont-ornés, Mont-calp, Mont-nègre Mont-blanch, Mont-brú, Mont-gor, Mont-oliu, Mont-cerdá, Mont-pòl*. V. *Pal, Oalp, Gor, Oliu*.

Montgrony, de *mont* y *gron* o *coron*, aumentatiu de *Gor*, q. V.; o es de מקרן (miqrón), llòch de precipici, estimbament, pels cingles o pel forat de Santou. Açò es mènys provable.

Mont-ells, Mont-ell-á, orogr. V. *Mont*.

Mora, *morum*, ll. fruyt de la morera, part. de חמר (chamar), ardir, cremar, pel color vermèll o nègre. V. y cf. *Oirera, Pèra, Rubus, Nègre, Bru*.

Morca (de l' ὸli), de מרח (marach), untar.
Mos, mossar, mossèch, mossegar, *mordere, morsus,* ll., de מרא o ברא (marà o barà), menjar; cf. βόρω, *vorare, vorax,* ll.
Mosqueres, (pedres covèrtes de lica o molça). Vide *Molça, Moix.*
Most, *mustum,* ll., part. de חמין (chametz), ser agre, fermentar.
Mot, motiu (renòm), motejar, mot, fr. mote, c. significa *tròç,* part de la parla. V. *Mota, Mutilar,* y cf. *Vèrp* y *Paraula.*
Motiu (causa), de *motum,* de *movere.* V. *Mòure.*
Motxòch. V. *Matxucar.*
Mòure, *movere,* ll., de מוּם (mut), mòure.
Mota (pilòt). V. *Mòdo, Mutilar, Pila.*
Mòtlle, *modulus,* ll. V. *Mòdo.*
Moyar o mollar. V. *Mòll.*
Multa, cat., c., ll. (pèna d' una falta o trènch de la de llèy), de מלל (malal), trencar. V. *Falta.*
Munió, de אמון (emún), turba, multitut. V. *Munt.*
Munt (pilòt, pila), de מנן (manán), partir. V. *Montanya, Pila.*
Munta, variant de *multa,* o de מנן (manán), partir. V. *Manta, Mancar.*
Munus, ll., cárrech, part de feyna, tasca, de מנן (manán), partir. V. *Tasca, Mancar, Immune.*
Muñeca, moña, c. de מון (mun), engendrar. V. *Minyó, Maynada, Mèna.*
Munyèca (carp), de *èca,* suf dim. y מנן (manán) partir, trencar. V. *Aixella, Colze, Genoll, Manco.*
Munyir, *mungere,* ll., de מוג (mug), rajar, y *r* inf.
Mur, muralla, *murus,* ll., de מור (mur), voltar, circuir. V. *Marrada, Castell, Macarulla.*
Murga, c., de מרג (marag), xarrar, murmurar.
Murri, múrria (pillo, espavilat), de מהר (mahar), ser lleçt, hábil, astut, práctich. V. *Marraco.*
Múrria, sust., murriós, de מרר (marar), estar trist, amargar. V. *Mirra.*
Murrina. V. *Múrria,* sust.
Músculo, c., dim., de מוש (mush), palpar, amoixar; perxò ser blan, tòu. V. *Molça.*
Musch (bris), de משה (maixáh), ferse de nit, enfosquirse.
Musgo, c. V. *Molça.*

Mutilar (partir, tallar,), *mutilare*, ll., de *il-are*, sufixs y מדד (madad), amidar, perxò limitar, termenar, tallar. Cf. *Mèta*, *Mida*, *Mig*, *Mòdo*, *Mòtllo*.

N

Nai, b., volèr, de נוּא (núahh), inclinarse (per dir sí); cf. ναί, sí, νεύω, aprovar, *nuo*, *nutus*, ll., volèr. Vide *Annuència*.

Naïf, naïve, fr., *navus*, *navare*, ll., de ענוה (hhanava), modèstia, mansuetut; o de נאוא (náavá), hermós.

Náixer, de *nasci*, ll., per *gnasci*, cf. *gnatus*, nat, *jan*, sc., náixer, de קנה (qanáh), engendrar. V. *Gens*.

Nal, **Nel**, **Nil**, **Nol**, **Nul**, de נהל (nanal), rajar; cónfer, *nala*, sc., barca, artèria, vèna, y V. *Nar*, *Nau*.

Nan, nana. V. *Nèn*.

Nap, *napus*, ll., nabo, c., de נוּב (nub), brotar, créixer.

Nar, **Ner**, **Nir**, **Nor**, **Nur**, hidrog., de נהר (nahar), rajar: *Nargó*, *Nalió*, *Nalèch*, *Nerva*, *Riner* (riuner= riu-riu, cf. *Ripoll*, V. *Riu*), *Neira*, *Nin*, *Nina*, *Nil*, *Nora*, *Nòrra*, *Norís*, *Nòya*, *Núria*, rius.

Narils, narigut, de *nares*, ll., de נהר (nahar), rajar. V. *Nar*, *Ner*, *Nir*, *Nor*, *Nur*.

Nart, *nardus*, ll., νάρδος, de נרד (nerd), nart.

Nas, *nasus*, ll., *nasa*, sc., de נסה (nasáh), òldre, ensùmar; també pòt ser de νάω, rajar, de נהר. Vide *Narils*, *Nau*.

Nastar. V. *Anastar*.

Nata (flòr de llet o d' altra còsa), part. actiu de ניץ (nits), florir, brillar. V. *Nèt*.

Nau, *navis*, ll., ναός, *nau*, sc., de νάω, per νάρω, fluir, de נהר (nahar), rajar; cf. πλοῖον, nau, de בלל (balal), rajar. V. *Rates*, *Plòure*, *Góndòla*, *Barca*, *Galera*. Naus y peixos duuen nòm de l' aygua. V. *Peix*.

Navá, **Nòva**, **La Nòu**, **Nòves**, **Las Navas**, pla de Novèya (Vallcebre), Nebó (Palestina), toponímich, de נבה (nabáh), ser alt. V. *Montanya*.

Navaja. V. *Net*, *Nòu*.

Nay, nòm de casa, significa *casa*, *habitació*, de נוה (naváh), ναίω, habitar. V. *Maló*.

Nedèu (nèt). V. *Nèt*, *Nitere*, *Nata*.

Negada (trencada), sust., (mala negada de còll tinguès), de נכה (nacáh), trinxar, ferir. V. *Nòure*.

Negar, c. cat., *negare*, ll. t., nier, fr., de נוּא (nu), negar (§ 51).

Negre, *niger*, ll. V. *Nit*.

Neguit, neguitós, neguitejarse, de נוּח (néched), vida miserable; o de נאק (naaq), estar ansiós, solícit, o de נגה (nagah), ardir.

Nèn, nèna, nan, nana, nin, nina, nòy, nòya; y **nene, enano, niño**, c., νάννος, ναννίον, de נוּן (nun), engendrar. V. *Minyó, Meynada, Oanalla, Farda*.

Neo, per *neuo, nevo*, ll., filar, de נוּד (nud), aglomerar, unir; cf. *nadh*, sc., νηέω, νήθω filar, y *nodare*. V. *Nu*.

Net, nebot, nieto, *nepos*, ll., *napat*, sc., fill, *napa*, pèrs. de נוּב (nub), partir, tallar. V. *Fill, Nòu, Navaja, Nap, Navá*.

Nèt, netejar, *nitere*, ll., resplendir, de נִיץ (nits), florir, brillar. V. *Nata, Nedèu, Patir*.

Nèt, nèdo (estalviada), sust. V. *Nèt*, adg.

Neu, nevar, nevusquejar, nevuscadòt, de *nix*, (nig-s), ll., cf. *ni(n)g-ere*, nevar, de נגה (nagáh), resplendir, brillar; cf. *schenee*, ger., neu, de שׁנה (xanáh), brillar. V. *Centella, Nègre, Nit*.

Neula, neulia, neularse, de נבל (nabal), estar flach, marcit; o mellor de *nebula*, ll., νεφέλη, broma.

Nich, niga, adg., guit, inquièt, impacient, de נאק (naaq), estar ansiós, solícit. V. *Neguit*.

Nisus, ll., astorèt, de נֵץ (nets), astor.

Nit, *nox*, ll., νύξ, *nakta*, sc., de נגה (nagah), brillar. V. *Neu*. El fòch ardèix y aixís colra o ennegrèix. Cf. *kala*, sc., nègre, de גחל (gachal), ardir; *Oam* y *Oamites* (Africans), de חמם (chamam), ardir, cremar; *Etiòp, æthiops*, ll., αἰθώψ, (hómes nègres. colrats), de αἴθος, brill, de אשׁ (eix), fòch, y ὄψ, cara, visatge, de ὄψομαι. vèure; *tez, atezado*, c., de זהה (zaháh), brillar. V. *Tèya, Bru, Burell*.

Nitere, ll., brillar. V. *Nèt*.

Nitols (els pòmuls), de נצץ (natsats), brillar; sòlen ser ròigs. V. *Nèt*.

Nitor, ll., fer esfòrços, de נדד (nadad), mòures, repugnar; cf. *nad*, sc., mòures. V. *Renitent*.

Nitre, *nitrum*, ll., νίτρον, de נחר (néther), nitre.

Nodrir, nodriça, nodriç, nodriçó, norriçó, de *nutrire, nutum* per *nuctum*, de נוּק (nuq), menjar, allotar.

Nòm, *nomen*, ll., *naman*, sc., namen, ger., ὄνομα, de

כנה (canáh) nomenar, titular; cf. γνόω, γιγνόσκω, y *gnoscere*, conéixer; y *men*, suf. q. V.

Nora, nuera, c., *nurus*, ll., *nari*, sc., muller, de נערה (nahharáh), nòya, també casada de nòu; cónfer κόρη, κοράσιον, nèna, nenèta, y נעורת (nehhur-òth). juventut. V. Ἀνήρ.

Norma, de νέμω, distribuir, metát. de מנה (manáh), partir, dividir, y *r* inf. V. *Ministrar*, *Economia*.

Noso-còmi, nos-ò-lech, de νόσος, malaltía, de נוש (nuix), estar malalt.

Nòu, *nux*, de לוז (luz), amètlla.

Nòu, *novus*, ll., νεός, *nava*, sc., de נוב (nub), ser alt; perxò trencar, tallar. V. *Recent*, *Tèndre*, *Nap*, *Navá*, y cf. *novare*, ll. fer, forjar, *novacula*, ll., gavinèt, y V. *Fill*, *Navaja*, *Net*.

Nòure, *nocere*, ll., nouir, fr., *nakk*, sc., matar, de נכה (nacah), ferir, matar; cf. *necare*, ll., *per-niciós*, y *nociu*.

Noxius, ll. V. *Nòure*.

Nòy, nòya, per *nen-òy*, *nen-òya*. V. *Nèn* y *-òy*.

Nu, nuhar, nudo, c., *nodus*, ll., de נוד (nud), juntar, apilotar.

Nube, *nubes*, ll., νεφέλη, de נבה (nabáh), ser alt, tallar; per lo menuda. V. *Broma*.

Nuca, desnucarse, del part. de ענק (hhanaq), estrènyer; cf. *hhónqun*, ar., *cervix*, còll, nuca, y *nacken*, ger., nuca.

Nugor, ll., part. de ענג (hhanag), fer festes, fer joguines d' amor.

Número, *numerus*, ll., de νέμω, distribuir, metát. de מנה (manáh), partir, dividir. V. *Norma*, *Anomalia*.

Nutare, ll., vinclarse, de נוט (nut), mòures, *nutare*.

NY

Nyacar, nyaco, de נכה (nacáh), colpejar. V. *Nòure*.

Nyaufar, de נגוף (naguph), picat, colpejat, de נגף (naguf), picar, colpejar.

Nyonya, de נום (num), cald. נון (nun), dormitejar de perèssa.

O

O disjuntiva, *aut*, ll., או (o), de או (av), voluntat, Vide *Avit;* cf. *vel*, ll., o, de *velle*, volèr, y εῦ, be, á gust, a voluntat. V. *Volèr*.

-ó, suf. que respón a ן (on), aumentatiu. Cal savèr-lo destriar. En cat. es diminutiu: *Miny-ó*, q. V.

Ob- pref., de *ob*, ll., de *οπα*, a la vista, de אף (aph), cara, cf. *ὄψομαι*, vèure.

Obscur, de *ob*, de *ὀπι*, a la vista, y *Escur*, q. V.

Ocultar, de *oculo*, ll., de כלא (calá), tancar, guardar. V. *Olau*.

-òch, suf. despreciatiu variant de *òt*: *Vad-òch*, de *Vadar*, q. V. Ben sovint l' *òch* es radical: *Xalòch*, *Matxòch*, q. V.

Oda, *ode*, ll., *ᾠδή*, de הידה (huvydáh), cántich, llohança; cf. *id*, sc., alabar, y *ᾄδω*, cantar. V. *Jota*.

Offa, ll., sopa, cuynat, y *offarius*, cuyner, de אפה (apháh), còure. V. *Apet*, *Dapes*.

Ofidi, de *ὄφις*, serp, de עפעה (eph-hhéh), escurçó, *vipera*.

-òl, suf. corresponent a *-olus* per *-ulus* ll. de *o-l-us*, *o* inf., *l* suf. de ternura y petitèsa, V. *unele*, *L*, y *us* terminació: *Per-òl*, *Carg-òl*, q. V.

-ol, suf. aton de naixènça catalana: *tèrb-ol*, *cèrv-ol*, *grèv-ol*.

Ol, orogr. variant de *or*, montanya: *Mont-oliu*, *Mont-oliv-èt*. V. *Olla* y *Or*.

Ol, hidrogr., variant de *or*, áygua: *Ol-èsa*, *Ol-ius*, *Ol-ván*, *Ol-iana*. V. *Or* y *Olla*.

-ol-ar, suf. verbal: *Carg-ol-ar*, *Ver-ol-ar*, q. V. de *òl* o *ol* y *ar*.

-olent, suf. corresponent a *olentus*, ll.: *vin-olent*, *sanguin-olent*.

-olí, suf. compòst de *-òl*, y *-í*, q. V.: *Carg-ol-í*, *raj-ol-í*, *red-ol-í*. V. *Cargòl*, *Rajar*, *Redó* o *Rodó*.

-olina, suf. femení de *olí*, q. V.: *Carg-ol-ina*, *Rat-ol-ina*, *Car-ol-ina*.

-oll, suf.: *gen-oll*, *sor-oll*. V. Gramática Etimològica Catalana, pl. 41.

Olla, *olla*, ll., per *orla* o *urla* de אור (ur), brillar, cremar, y *l* suf. Cf. y V. *Calder*, *Peròl*, *Gibrell*.

Olla, hidrogr. dim. de *or*, aygua: *Torrent de la Olla*, de Gracia, *Las Ollas*, del r. Besga, prov. de Burgos. V. *Or*.

Olla, Oller, Ollers, orogr., de *Or*, montanya, q. Vide: *Puig-d'ollers*.

Ombra, *umbra*, ll., sombra, c., de חומר (cómer), negror, obscuritat, y *b* suf.; o de *bra*, suf. de *ferre*,

qui pòrta, y חום (chum), ser nègre V. *Oremar, Operire.*

-on, suf. corresponent a *undus*, ll.: *Seg-ón* de *sec-undus*, *Camp-rodón*, de *rot-undus*. V. *Seguir, Rodar.*

-ona, suf. fem. de *-ó* y *-ón* q. V.: *Moix-o-na*, de *moix-ó*, de *Moix*, q. V.

Oper-ire, de אפר (aphar), cobrir. V. *Cobrir.*

-or, sufix de llòch, unit a l' arrèl de present o de pretèrit: *poned-or, estened-or, assecad-or.*

-or, suf. de qualitat abstracta ab tirats d' acció, unit a adgectius: *blav-or, clar-or, blanc-or*, de *blau, clar, blanch.*

-or, suf. de acte present y hábit o acció permanent, unit a l' arrèl senzilla: *am-or, crem-or, ard-or*. Vide *Amar, Oremar, Ardir.*

-or, -ora, suf. d' agent, unit al participi de pretèrit: *Seg-ad-or, lleg-id-or, cant-ad-or*, de *seg-at, lleg-it, cant-at*, o de formació ja llatina: *lect-or, cant-or, doct-or*, de *lec-tum, can-tum, doc-tum*. V. *Segar, Llegir, Cantar, Docere.*

-or, -ora, sufix corresponent a *ero, era*, c., *urus, ura*, ll., del part. de futur, y significa possibilitat de fer-se o ser feta una acció, equivalènt al participi en *urus* y a l' *endus*. S' unèix al part. de pretèrit, intercalant, *ad* pels vèrps de la 1.ª conjugació *ed* pels de la 2.ª y *id* pels de la 3.ª: *pag-ad-or, cobr-ad-or, fah-ed-or, reb-ed-or, mor-id-or, lleg-id-or. Escriure, viure, dure* fan *escrividor, vividor, ohidor.*

Or, cat., fr., oro, c., t., de *Aurum*, q. V.

Or, hidrogr. V. *Ar.*

Or, orogr., *Or-ó* (Fígols), *Or-ridls*, o *Ridls* (Castellar de n' Hug), *Mont-or-idl, Puig-or-idl;* de הור (hor), montanya. V. *Gor, Ol.*

Oratge, de *aura*, ventitjòl, de הוה (haváh), bufar el vent. V. *Ayre.*

Orenèta, V. *Golondrina.*

Orella, *auris*, ll., οὖς-ὠτ ός (r. ὄτ, ll. *aud-io*) de זאן (óz-en), orèlla *(z=d=t=r).*

Orga, *organum*, ὄργανον, instrument o èyna, de ערך (hharac), compondre, posar en ordre. V. *Arch, Arca, Arrèu, Arranjar, Regir, Arguens.*

Orgull, de *urch*, de אור (ur), brillar, perxò ardir, y *g* suf.; cf. ὀργή, ira, supèrbia. V. *Ira.*

-òri, -òria, suf. derivat de *or*, posat detrás dels par-

ticipis: *san-at-òri, dorm-it-òri, mer-it-òri, consult-òri, satisfact-òri,* de *san-atum, dorm itum, mer-itum, consul-tum, satisfac-tum.*

Orinar, de *urina*, ll. de *igena*, y *ura*, aygua. Vide *Ura, Mear.*

Ornament. V. *Adornar.*

Orp, *orbus*, ll., privat, de ערב (hharab), ser estèril.

Ortiga, *urtica*, de אור (ur), brillar, cremar, cf. חרול (charul), ortiga, de חרל (charal), cremar; cf. *picar* y *còure* parlant de punyides.

Os, *hueso*, c., *os*, ll., ὀστέον, *asti*, sc., de עצה (hhatséh), òs, de עץ (hhets), fusta, per la durèsa.

Osca, per *occa*, de חקק (chaqaq), partir, tallar, cónfer *occare*, ll., esmicolar. V. *Mella, Cuch, Eyna.*

Ostiari (porter), *ostium*, ll., pòrta, de חצה (chatsáh), partir; cf. *sera*, ll., θύρα, de צור (tsur), tallar. Vide *Pòrta.*

-òt, -òta, suf. despreciatiu: *homen-òt, don-òta,* de *hòme, dòna.* Molts nòms el duuen habitualment per significar de sí còses vils: *carb-òt, sequiç-òt, pebr-òt.* Se dona als mascles còm per significar llur fòrça: *fur-òt, gotll-òt, perdig-òt.*

-otar, suf. verbal de *òt*, q. V.: *es-carb-otar, esbal-otar.*

-ot-ej-ar, suf. verbal de *-òt, ej* y *ar*, q. V.: *animal-òt-ej-ar, ximpl-ot-ej-ar.*

Ou, *ovum*, ll., huevo, c., *œuf*, fr., ὠόν, *aviam*, sanscrit, de עוף (hhoph), aucell. V. *Au.*

Οὐρανός, cèl, de אור (ur), brillar; o de *ura*, aygua, *illòch d' áygua*, per la pluja que 'n ve.

Ovirar, de *o* pref., y בור (bur), mirar. V. *Buròt, Bureau, Mirar.*

-òy, òya, suf. variant de *-òl*, o *-òll*, q. V.: *Penj-òy* o *penj òll.*

P

Pa, *panis*. ll. per *pascnis*, de *pasco*, de אבס (abas), alimentar. V. *Abastar.*

Pactar. V. *Pau.*

Paçolar (lligar els pèus), de *olar*, suf. y פחח (phachách), agafar ab llaç; cf. *paç*, sc., lligar.

Pahella o padella, de *patella*, de *ella*, suf. y *pat*, sc., brillar, de בוץ (buts), ardir, brillar. V. *Patir, Sartén* y demès èynes del fòch.

Pahir, πέπτω, còure, de אפה (aphâh), còure, cf. *jir*, sc., pahir. de כיר (kir), ardir, cremar. V. *Apet*, *Pap*.

Pal (Pel, Pil, Pol, q. V.), hidrogr., de בלל (balal), rajar. V. *Plòure*, *Poluir*. Es molt ocorrent: *Pallars*, *Pallarèsa*, r., *Pallejá*, pòble a frèch del Llobregat, *Palleròl*, *Pallargues*, casa de Solsona èntre dues áygües; *Palma*, *Palomera*, *Palència*, *València*. Pròus *Palòls*, *Palòus* y *Palaus* serán d' aygua, y no de *Palau*, casa senyorial. V. *Valira*, *Palau*.

Pal, paló, pala, de פלל (phalal), partir; cf. *suroulus*, ll., de צור (tsur), tallar. V. *Tronch*, *Bròch*, *Lluch*, *Empèlt*, *Vara*, *Vèrga*.

Pala (de l' era), de פלה (phaláh), separar, destriar.

Pal-am (a la llum), ll., sc., cf. *hastam*, sc., fins, de בהל (bahal), esplendir. V. *Vela*, *Polir*.

Palangana, c., de הל (hal), art. y אגן (aggán), rentamans. V. *Baldufa*, *Valdraca*.

Palau, palacio, c., *palais*, fr., *palazzo*, t., *palatium*, ll., de בעל (báhhal), senyor; cf. *pala*, sc., senyor. V. *Basílica*, *Balire*, *Batlle*.

Palearia, ll., barballera del bòu, es de נפל (naphal), caure, penjar. No dona *Pallars*. V. *Pal* hidrogr.

Paleólech, de *o* inf., λόγος, V. *Llegir*, y παλαιός, de בלה (balah), envellir, passarse (Drach); o de פלל (phalal), partir, separar. V. *Vell*.

Palès (clar) de *ès* suf. y בהל (bahal), brillar; o de פלל (phalal), partir. V. *Palam*, *Vela*, *Polir*, *Pulere*.

Palèt (cododell). de *èt* suf. y פלל (phalal), partir. V. *Oòdol*, *Ròch*.

Palm, palma, *palmus*, *palma*, *palmes*, ll., de פלל (phalal), dividir, partir, y *m* suf. V. *Mida*, *Pal*, *Munyèca*.

Paloma, c., *palumba*, ll., part. de עלם (hhalam), *cupidus esse coeundi*, cf. יונה (yonáh), coloma, de יון (yavén) ardir, ימימא (yemimá), id., de ימם (yamam), ardir, y *coloma*, de עלם (hhalam), també.

Palpitar, c., freqüent. de πάλλω, palpitar, de בל (bal), còr, de בלה (baláh), trepidar.

Paltó, de *t* y *ó* sufs., y פלל (phalal), partir. V. *Palla*, *Manta*.

Palus, ll., llaguna, *palvala*, sc., id. V. *Pal*, hidrog.

Palla, paja, c., *palea*, ll., de פלל (phalal), partir. Vide *Pal*, *Paló*.

Palla, *pallium*, ll., capa. V. *Paltó* y *Manta*.

Pam (còlp), de פאם (phaam), colpejar.
Panca, t., banch. V. *Banch.*
Panderèta, pandero, c., de יתר (yéther) còrda y *n* inf. V. *Cítara, Guitarra, Bandúrria.*
Pango, impingo, ll., unir, de דבק (dabaq), id. Vide *Pèga, Apegar.*
Panteix, panteixar (per *palteix*, cf. *finca* per *filca*, q. V.), de בלה (baláh), trepidar. V. *Bleix.*
Pap (pahidor). V. *Pahir.*
Paradis, bardissa, de פרדס (phardés), arbrèda; cónfer, παραδεῖσος. V. *Bardissa.*
Parar, pre-parar, de ברא (bará), disposar, ordenar, tallar. V. *Fill.*
Paraula, de *paragula* o *baragula*, cf. *tèula* y *tegula*, dim. de ברך (barac), parlar be o mal, tallar; cónfer, *barh*, sc., parlar. V. *Pregar, Rogar, Parlar, Mot, Verp.* No es provable de παραβολή.
Parco, ll. (perdonar), de פרע (pharáhh), *solvere, dimittere*, passar per alt. V. *Imperar.*
Parch, adg., parsimònia, y *parcere*, ll., estalviar, de פרק (paraq), partir; cf. *mòdich, econòmich*. V. *Mòdo, Economia, Parrach.*
Pardò, adg., pardal (ancell), de ברד (barod), burell. V. *Brodar, Burell.*
Pareo, ll., obehir, de ירא (yaré), témer, reverenciar. V. *Reverenciar, Vergonya.*
Parèt, *paries*, ll., de ברה (baráh), partir, separar, Vide *Embán*, y *èt*, suf. V. *-èt, Pòrta, Part.*
Parir, *parere*, ll., de ברא (bara), engendrar. V. *Fill.*
Parlar, cat., c., parlare, t., parler, fr. V. *Paraula.*
Parpella, *palpebra*, ll., párpado, c., de פרפר (pharphar), agitar, mòure. V. *Forfollar.*
Parrillas, c., de *ill-as* suf. y פאר (phaar), ardir, cremar. V. *Grehelles, Perro, Fèrro, Vermèll.*
Parrusca o barrusca, part. de פרש (paraç), trencar, partir. V. *Escarraç.*
Part, *pars*, ll., de ברא, ברת o פרד (bara, barath o pharad), partir, tallar, separar. V. *Partir, Porció, Apartar, Brot, Vara, Vèrga.*
Partir. V. *Part.*
Parum, *parvus*, ll. (pòch, petit), de ברה (baráh), partir. V. *Petit, Menut, Xich.*
Parv-ulus. V. *Parum.*
Páscua, de פסח (phésach), pas, lliberació.

Passar, de פסח (phasach), passar.
Patacada, pataquejar, de *ada*, *ejar* sufs., y בתק (bathaq), ferir, pegar.
Patge, de *paik*, pèrs. patge, sirvent.
Patir, padecer, c., *pati*, ll. πάσχω, ἔ-παθον, de בוץ (buts), ardir, brillar; cf. *pat*, sc., brillar y *patami*, sc., ser malalt. V. *Labrar*, *Travallar*, *Boix*, *Dòldre*, *Sentir*.
Pau, pactar, *pax*, *paciscor*, ll., pegar, de פגע (phagáhh), pegar, ferir; cf. la frase *percutere*, *ferire fœdus*, fer les paus; se feya la pau donant uns còlps.
Pecar, *pec-care*, ll., de פאה (phaáh), trencar, rompre. V. y cf. *Faltar*, *Mancar*.
Peça, pieza, c., pièce, fr., pezza, t., de פדד (phadad), partir, tallar. V. *Pedaç*.
Pedaç, pedazo, c., *pezzo*, *spezzare*, t., de פדד (phadad), tallar, partir, y *aç*, suf.
Pedallaç, de *all-aç*, sufs. y V. *Pedaç*, *Test*.
Pedante, participial, de פתה (phathàh), ser garlayre.
Pedra. V. *Ròch*.
Pedreyar (gavanyar, malograr), de *eyar*, o *ejar*, sufix y פתת (phathath), fer tròços. V. *Gavanyar*.
Pegar. V. *Pau*.
Pèga, *pix*, ll., *pez*, c. V. *Apegar*.
Peix, pescar; *pisc-is*, *pisc-ari*, ll., de פיש (phix), rajar; cf. דאג (dag), peix, de דאג (daag), שאץ, rajar; *nun* ar., peix de נהל o נהן (nahal o nahan), rajar. Vide *Tènca*, *Nal*, *Sardina*.
Péixer, *pascere*, ll., de אבס (abas), alimentar; cónfer βόσκω, *push*, sc., nodrir. V. *Abasto*, *Bòsch*, *Pussa*.
Pel, significa aygües: *Peleón*, *Peloche*, rius, etc. Vide *Pal*, *Pil*, *Pol*.
Pèl, pelo, c., poil, fr., *pilus*, ll., de פלל (phalal), dividir, partir. V. *Fil*, *Fill*, *Paltó*.
Pèl, *pilus*, ll. de פלל (phalal). V. *Fil*, *Pila*, *Pal*.
Pèlach, *pelagus*, ll. πέλαγος, de פלג (phalag), fluir, rajar. V. *Fluir*.
Pelegrí, *pere-gr-inus*, ll., de *i-genus*, y *pereger*, qui viatja còm foraster, de פרה (pharàh), separar, y גר (guer), pelegrí.
Pelvis, ll., rèntamans, de בלל (balal), rajar. V. *Pal*, hidrogr.
Pellere, *pulsare*, ll. y impel-lir, expel-lir, compel-lir, impulsar, de בעל (bahhal), llançar.

Pellucar, de פלל (phalal), partir. V. *Pèl* y *-ucar*.
Pèna, *pœna*, ll., ποινή, de פנן (phanán), partir. La pèna es efècte del trènch de la llèy; cf. *Cástich*, de קצץ (qatsats), partir, y V. *Munta*.
Pèna, **Alpèns**, per **Els-Pèns**, orogr., peno y penno, gasco, signifiquen montanya, de פנן (phanán), dividir. V. l' idèa de dividir, tallar en *Alp*, *Calp*, *Or*, *Sèrra*, *Carèna*.
Pènca (tròç), de פנן (phanán), partir, tallar, y *a* suf. V. *Pena*, *Fi*, *Finestra*.
Pendeo, ll., penjar, de פנה (partir).
Pendiç, orogr. (còll de Pendiç, sèrra de Pendiç), derivat de *Pèna*, q. V.
Pendo, ll., donar lo senyalat, de פנן (phanán), partir. V. *Bancal*, *Pènca*.
Penedès, orogr. (circuit de montanyes). V. *Pena*.
Penella, orogr., dim. de *Pena*, q. V.
Penitus, ll., totalment, de פנן (phanán), partir. Vide *Tot*, *Caval*, *Casi*.
Pensum, ll., pinso, y *penus*, ll., racció. V. *Pendo*, *Racció*, *Cuch*.
Penúria (escassetat), de *uria*, suf. y פון (phun), estar escás, variant de פנן (phanán), dividir.
Pènya, peña, c. V. *Pèna*, orogr., *Espenar*.
Per (de vaguetat en el llòch: *s' está per Barcelona)*, de περί, *pari*, sc., alentorn, de פרע (pharáhh), deixar anar lliurement.
Per (de pas fix o de mèdi: *hi vaig per la marrada; li dich per carta)*, de ברה (baráh), partir.
Per (de favor), *pro*, ll., de פרה (pharáh), produhir, fructificar. V. *Pro*, *Fruyt*.
Per-, pref. ll.: *Per-vertir*, *per-mètre*, de *per-vertere*, *per-mittere*. Algunes vòltes es metát. de *præ:* Per-judicar, per-ferir, de *præ-judicare*, *præ-ferre*. V. *Præ*.
-per o *fer*, sufs. ll., de פרה (pharáh), portar: *pau-per*, que duu pòch; *sem-per*, que dun totalitat (de temps). V. *Pòbre*, *Sempre*.
Pèra, cat. c., poire, fr., *pyrum*, ll., de בער (bahhar), ardir, pel color. V. *Pira*, *Vermèll*.
Pera, orogr., de *Pedra*, q. V.: *Pera-mòla*, *Pera-mea*, *Pera-fita*, *Pera-lada*, *Per-alta*, *Vall-de-pères*, *Riu-de-pères*.
Percer, fr. (traspassar), de ברז (baraz), traspassar, foradar. V. *Burxa*.

Percudir, *percutere* y *quatere*, ll., de בחת (cathath), picar, *tundere*.
Pereo, ll., amar ab passió, de פאר (phaar), ardir. V. *Estimar*, *Amar*, *Diligere*.
Pèrit, experimentar, *experior*, *comperio*, *reperio*, lla-tí. V. *Provar*.
Pèrla, de פאר (phaar), ardir, y *l* suf.; cf. *Vermèll*, *Verolar*, *Pèra*.
Però, *vero*, ll., de ברה (baráh)) tallar, separar; cf. *secus*, ll., de שבה (çacáh), tallar. V. *Sech*.
Perriana (porcellada). V. *Bèrro*, *Pòrch*.
Perro c., de בער o פאר (bahhar o phaar), ardir; cónfer *Oa*, *Goç*. V. *Vermèll*, *Verolar*, *Bèrro*.
Perruca, peluca, c., perruque, fr., perrüke, germánich, part. de פרע (pharay), desnuar, tondre; cónfer, פרע (phérahh), cabellera.
Pessich, pessigar, *pinsicare*, de *pinsere*, masegar, xafar, de בוס (bus), xafar.
Pesta, *pestis*, ll., de פוץ (phuts), esbargir; idèa de propagació còm en *passa*, *contagi*, *epidèmia*.
Pèt (sò), *petus*, ll. V. *Petar*, *Espetegar*.
Pètal, (de les flòrs), de פטר (phatar), esbadellar; cónfer, *Badar*.
Petar (trencar, partir), de פתת (phathath), partir, dividir. V. *Pidolar*, *Pèt*, *Petit*.
Petar (espetegar), de *Petar;* cf. *Fragor*, *Frèça*, *Xivarri*, *Frèch*. V. pl. 15.
Petit, cat., fr., per *pet-èt*, de *it* o *èt*, suf. y פת (phath), bocí, tròç; cf. *Xich*, *Menut*, *Párvul*. V. *Petar*.
Pèu, *pes*, ll., πούς, petge, petja, petjada, pitjar, pòta, pata, c., de בוס (bus), xafar. V. *Pisar*.
Pferd, ger., cavall, de פרד (phéred), mul, matxo.
Pica (d' aygua, òli), de פך (phac), bota, botella, cetrillera, de פכה (phacáh), rajar. V. *Bagá*.
Piçarra, pizarra, c., de פוץ (phuts), trencar, y הר (har), ròca, montanya; cf. *pizcarria*, b., per lo trencadiça, o frágil.
Pico, c. (bech, punta), de בעה (bahháh), ser prominent, abultat. V. *Puig*.
Pich (taquèta). V. *Piga*.
Pidolar, de *ol-ar*, sufs. y *petere*, ll., demanar, de פתת (phathath), partir, dividir. V. y cf. *Mendicar*, *Demanar*, *Postular*.
Pietat, piedós; pietoso, t., *pius*, *pietas*, ll., *bai*, sans-

crit, id., de בעה (bahháh), demanar, pregar; cónfer, שבע (xabáhh), jurar, que 's fa invocant á Deu, de hont εὐ-σεβής, piedós.
Piga, pigat, de פוך (phuc), pintar, colorar. V. *Pintar.*
Piger, ll., estar ociós, de *er* y פוג (phug), cessar.
Pil, significa áygües: *Pila, Pilas, Piles, Pilatos,* riu, V. *Pal.*
Pila, pil-òt, apilar, apilotar, de פלל (phalal), dividir, partir. V *Faltar, Falla, Pal, Mota.*
Pila, c. (dipòsit d' aygua), de בלל (balal), rajar. Vide *Pica, Bilis, Fèl.*
Pilòta, pelota, c., *pila,* ll., de בעל (bahhal), tirar; cf. βάλλω y πάλλω, id.
Pin, Pina, variant de *Pèna,* orogr. Aquí *Pinèda, Espinèdes, Pinós, Puig-pinós.* V. *Pinya, Pèna.*
Píndola, *pillula,* ll., píldora, c., de פלל (phalal), partir. V. *Pilòt.*
Pintar, *pingere,* ll. de פית (phíach), pintar, y *n* inf.
Pinzell, *penicellus,* ll., de פנן (phanán), partir; cónfer, *penis,* cuha, *pene,* casi.
Pinya, Pinyó, Embiny, Castellbiny, orogr. de פנן (phanán), partir. V. *Pin, Pèna,* orogr.
Pira, *pyra,* ll., πύρα, de בערה (bhheráh), incèndi. Vide *Bèrro, Pèra.*
Pirar (fugir), de ברח (barach), fugir; cf. *parar,* arábich, id.
Pirinèu, de πύρ, V. *Pira,* o mellor de ברה (baráh), partir y aixís *Pardines, Pardinella, La-Borda.* Vide y cf. *Pèna,* orogr.
Pisar, piso, c. y pis, de בוס (bus), trepitjar.
Pisca, pixca, c., de פסגה (phisgáh), tròç, bocí.
Piscar (pellucar). V. *Pisca, Pellucar.*
Pista (petja), de בוס (bus), xafar. V. *Pisar.*
Piular, piar, c., de פעה (phayáh), cridar, belar. Vide *Vaca.*
Pla, *planus,* ll., de *n-us,* suf. y פלל (phalal), aplanar, igualar.
Pla, adv. (cèrtament, claram ent), *plane,* ll., de פלל (phalal), partir, o de בהל (bahal), brillar. V. *Palès.*
Plaga, ll., part, cantó, de פלג (phalag), partir.
Plagi, *plagium,* ll., afalagament o soborn d' un esclau per robarlo, de חלק (chalaq), ser suau; V. *Falaguer;* cf. πλαγιάζω, seduhir, solicitar, y *plaga,* catalá, prostituta.

Plaja, *plaga*, ll. V. *Plaga, Odsta, Vdra, Rivera.*

Planèta, πλανήτης, errant, de πλανάω, anar errant, de פלל (phalal), partir, separar; cf. πλ-άζω, apartar, separar.

Planta, plançó, de *t* o *c* sufs. y פלל (phalal=phalán), tallar. V. *Brot, Eixèrt, Pal, Vdrga.*

Plap, plapa, plapejar, variant de *Olap*, q. V.

Plástich, de πλάσσω, formar, de פלח (phalats), partir, tallar. V. *Fer.*

Plat, plato, c. V. *Plástich.*

Plè, *plenus*, ll. de *n-us*, suf. y מלא (malé), omplir, cambi de *n* en *p*. Així's Drach, però mellor es deduhir la idèa de *plè* de la de *molt* o *multitut* y així cf. מלא (malá), ser plè, ser molt, ab מלל (malal), partir, y *pur*, sc., omplir y *puru*, sc., nombrós, ab פרר (pharar), partir. Llevòrs *plè* será de פלל (phalal), partir. V. *Plural, Pus.*

Plegar, complegar, *plicare, plectere*, ll., πλέκω, de פלג (phalag), partir. V. *Blèch.*

Plòr, plor-ar, *plorare*, ll., de *or*, suf. y בלל (balal), rajar; cf. *fl-eo*, φλ-έω, plorar, de id. V. *Plòure, Polluir, Bagoa* y *Vaga.*

Plòure, *pluere*, ll., πλύνω, rentar, y βλύω, rajar, *plu*, sc., rajar, de בלל (balal), rajar. V. *Plorar, Bany.*

Plural, de *plus*, ll. mès, de πολύς, molt, de פלל (phalal), dividir; cf. *plerus, plerusque*, ll. y V. *Fill. Molt, Pus.*

Pobre, *pauper*, per *palper*, de *pre*, suf. y פלל (phalal), partir. V. *Mendicar.*

Podar, *putare*, ll., *put*, sc., de פתח o פדד (phathath o phadad), partir, tallar. V. *Pedaç, Pedallaç, Petit.*

Pol, *polus*, ll., πόλος, de בהל (bahal), brillar, o de פלל (phalal), separar, partir, termenar.

Pol, orogr.: *Mont-pòl*. V. *Pal*, orogr.

Pol o poll, hidrogr.: *Mira-pòl, Rip-oll, Poll-ença*. Vide *Pal*, hidrográfich.

Polir, *polire, pulcher*, ll., de בהל (bahal), brillar. Vide *Maco, Vela, Pulore, Forma.*

Pols, polvora, *pulvis*. ll. de פלל (phalal), partir. Vide *Falla, Faltar, Fill.*

Pols, *pulsus*, ll. de בלה (baláh), trepidar. V. *Bleixar, Panteixar.*

Poll, pollí, *pullus*, ll., de *l-us*, suf. y בחור (bachur), jove, primogènit; o de ברה o פלל (phalal). V. *Fill.*

Polleo, ll., podèr, de בעל (bahhal), ser amo, senyor. V. *Valdre*, *Balire*, *Palau*.

Pol-luir, *polluere*, ll., de בלל (balal), macular, embrutar, rajar. V. *Pol* o *Poll*, *Plòure*, *Bany*.

Póndres (el sòl o les estrèlles), de פון (phun), morir (el sòl). V. y cf. *Funeral*.

Ponere, ll., posar, de פנן (phanán), partir, separar. V. *Pènca*, *Bancal*.

Porca (bancal, llista de tèrra), de פרך (pharac), partir. V. *Parrach*, *Frágil*, *Bancal*.

Porció, *portio*, ll., de פור (phur), partir, sòrt. Vide *Sòrt*, *Part*.

Pòrch, porcell, *porcus*, *porcellus*, ll., de פאר (phaar), ardir y *c* suf. (§ 25); cf. *kira*, sc., pòrch, de כיר (kir), ardir. V. *Ootx*, *Xurich*.

Porró, de *ó* suf. y בור (bor), pou, fònt; cf. de *pou*, *poual*, pozo, pozal, *puteus*, *puteal*; cf. *pura*, sanscrit, copa, calze, pica d' aygua. V. *Sillò*, *Valdraca*, *Xirri*.

Porta, cat. t. ll., pòrt, portell, usual y orogr. de ברא (barà), partir, tallar. V. *Finestra*, *Òdll*.

Portar, *portare*, ll., de פרה (pharáh), portar y *t* suf. cf. *fero*, ll., φέρω, *bahrami*, sc., portar.

Posar (y podé 'l pretèrit *posui* de *ponere*), de פוץ (phuts), partir, separar. V. *Ponere* y cf. *locare*, llatí, col-locar, de *Llòch*, q. V.

Pòst, *postis*, ll., de פוץ (phuts), trencar en taules, partir.

Post-, pref. ll. de פוץ (phuts), partir, separar; pèrt la *t.*: *pos-posar*, *pos-tergar*.

Postular, *postulare*, ll., de *u-l-are*, suf. y פוץ (phuts), partir. V. *Mendicar*, *Pidolar*.

Pòta, pata, c., *pad*, sc., pèu. V. *Pèu*.

Práctica, πρακτική, de פרך (pharac), partir. V. *Fill*.

Prat, *pratum*, ll., de ירד (yarad), fluir, rajar; cf. *varad*, ar., anar a bèure, a abeurar. Aquí 'ls *Prats*, *Prades*, *Pradells*, *Brèdes* de la toponímia. V. *Bròu*.

Præ, prep. ll., davant, de פרץ (pharáhh o pharaƴ), precehir, *pur*, sc., id., supòsa la forma primitiva *prai*, cf. *pra*, sc., πρό. V. *Imperar*, *Pro*.

Pre- pref. de *Præ*, q. V., significa *davant*, *anterioritat*: *pre-cehir*, *præ-cedere*, anar davant, *pre-dir*, *præ-dicere*, dir ab anterioritat al fet.

Pregar, *prex*, *precor*, ll., *frah*, got., *prack*, sc., de ברך

(barac), pregar, trencar. V. *Postular*, *Mendicar*, *Rogar*, *Pidolar*.

Preguntar, *fragen*, ger., *percontor*, ll., forma participial sanscrita de *prack*, demanar. V. *Pregar*.

Presagi, *præ-sagium*, de שׂכה (çacáh), contemplar, mirar. V. *Ciència*, *Sagaç*.

Prèu, *pretium* (tassa o part), de פרץ (pharats), partir.

Primer, de *er* suf. y *primus* o *præ-imus*, superl. de *Præ*, q. V.

Prinyó, prinyoner, de *ó* suf. y *Pruna*, q. V.

Privar, per *prigar*, de פרק (pharaq), tallar. separar; cf. *pravus*, dolent o separat (de la llèy). V. *Vedar*.

Pro, *pro*, *præ*, ll. πρό, *pra*, sc.: *præ-sum*, πρό-ειμι, *pra-bu*, sc., ser avants, ser el primer. V. *Præ*.

Pro, *pro*, ll. de favor, de פרה (pharáh), portar, donar fruyt. V. *Fruyt*.

Procul, ll., lluny, de פרק (pharaq), partir, separar, y *u-l*, suf. V. *L* y *Lluny*.

Prole, *proles*, ll. de *l-es*, suf. y ברה (baráh), engendrar. V. *Parir*, *Canalla*, *Meynada*.

Promere, ll., traure, pèndre, de ברם (baram), tallar, separar. V. *Sacar*.

Proto- pref. grech: *proto-tip*, *proto-mártir*. Es πρῶτος, primer, superl. de *Pro*, q. V.

Provar, prouver, *probare*, ll., de בהור (bahur=bor=bro) y *are*, suf. de בהר (bahar), provar, esperimentar, examinar; cf. πειράω, *perior (experior)*; o de la variant בור (bur), mirar. V. *Trobar*.

Pruna (fruyta), *prunum*, ll., προύνη, de פאר (phaar), ardir. V. *Cirera*, *Ciruela*.

Pruna, ll. V. *Ascua*, *Brasa*, *Bru*, *Brunyir*.

Prunyons (penellons, perellons), de *ó* suf. y *Pruna*, ll., brasa de fòch, q. V.

Prurio, ll., tenir picor, ardència, de פאר (ardir), y *u-r-io*, suf.; la *r* com la *l* de *Prole*, q. V.

Pubill, *pupillus*, *pupus*, *pupa*, *pupilla*, ll., *bubu*, ar., de באבא (baba), nenèt. V. *Bambino*, *Bebé*.

Pudet, ll. avergonyirse, de בוש (buix), id.

Pudir, *fetere*, ll., de באש (baaix), id. V. *Baixina*.

Puer, puera, ll. de בחור (bachur), nèn y *e* inf. V. *Bort*.

Puig, puy, puyt, pujar, poyo, arag., de בעוי (bahhúy), part. de בעה (bahhâh), ser prominent; cónfer, *pyay*, sc., créixer. *Podium*, ll. πόδιον, peanya, de πούς-ποδός, pèu, no dona *puig*. V. *Bòya*, *Pèu*.

Puig, *Pugèt*, *Putgèt*, *Pujòl*, *Pujolar*, *Pujalt*, *Puigdollers*, *Puig-llançada*, *Puig-reig*, etc., orogr. V. *Puig*.
Pujar, de *Puig*, q. V. còm *Muntar* de *Munt*, q. V.
Pulcre, *pulcher*, ll. V. *Polir*, *Formós*.
Pur, *purus*. ll., בר (bor), id., de ברה (baráh), partir, separar. V. *Immundo*, *Comú*, *Sant*, *Bò*.
Púrpura, de פאר (phaar), ardir. V. *Escarlata*, *Grana*, *Kermes*.
Pus, adv. de *plus*, ll. V. *Plural*.
Pussa, pussèta (infant, norriçó), *pusus*, *pusa*, *pusio*, *pusiola*, ll.. *push*, sc., nodrir, part. de אבם (abás), péixer. V. *Péixer*, *Boix* (nèn).
Putare, ll., pensar, y computar, imputar, disputar, de בדא (badá), pensar, calcular; sempre idèa de tallar. V. *Podar*.
Putto, puttino (nèn, nenèt), puttella (nòya), t., de *putt*, sc., ser petit, de פחת (phathath), partir. Vide *Petit*, *Xich*.

Q

Quærere, ll., buscar, de גור (gur), vigilar; o V. *Querer*.
Què, partícula o relatiu, de כי (ki), què, perquè. Vide *Qui*, *Quin*.
Quebra, quebralla, quebrar, de שבר (xabar), o הבר (habar), partir. V. *Xivarri*.
Quedar, de גדד (gadad), partir, tallar; cf. *maneo*, ll., romandre, de מנן (manán), partir. V. *Pararse*, *Restar*, *Manar*, *Oòdol*.
Queixarse, quejarse, de באה (caáh), renyar, remorejar.
Quema (Ibiça), variant de *crema*. V. *Orema*.
Quer, orogr., variant de הר (har), montanya. Significa ròques o ròchs gròssos y dona *Quer*, *El-Quer*, *Quera*, *La-Quera*, *Quers*, *El-Quer-òt* y en concordáncia *Quer-alt*, *Quer-alt-ó*, *Quer-foradat*, *Quer-fenellat*. קיר (quir), es variant de ציר (tsir), circuir, y significa mur, castell; cf. y V. *Mur*, *Castell*, *Cerca*.
Quer (hòme quer, sò es, difícil de compèndre), יקר (yaquir), difícil de compendre.
Quer (car, cf. *cher*, fr.). V. *Car*.
Querer, c., *gura*, b., de גיר o גור (guir o gur), ardir, cremar. V. *Gresòl*, *Grehelles*, *Amar*, *Estimar*.

Queròta, querotera, de *Quer*, orogr., gran girada de ròques y ròchs gròssos en confusió, deguda a esllaviçades de les montanyes.

Querolèt, bitxo petit recohent, de *ol-èt*, suf. y גיר (guir), cremar. V. *Querer*.

Qui, que, relat., *qui*, *quæ*, *quod*, ll.; *ky*, *kha*, pèrsich, ὅς, ἥ, ὅν, *ias*, *ia*, *iat*, sc., כי (ki), que, per tot gènre, cas y nombre.

Quièt, part. de *qui-esco*, reposar, de *esco*, suf. incoatiu, y גהא (gueha), sir., reposar, fugir. V. *Oementiri*, *Guillar*, *Oacciare*.

Quij-ada, quij-al y quij-ar, de *ada*, *al* y *ar*, sufs. y הצה (chatsáh), partir, tallar. V. *Oaixal*, *Oacho*, *Barra*, *Mejilla*.

Quimera, de כמר (camar), estar trist, cremar. V. *Ira*, *Rábia*, *Quírria*.

Quin, quien, c., *quis*, *quæ*, *quod*, ll., τίς, τί, *kas*, *ka*, *kim*, sc., כי (ki), que. V. *Qui*.

Quinèya (guèrra, lluyta), de קנאה (qináh), zèlos, envèja, ira. V. *Inquínia*, *Gana*.

Quírria, de גיר (guir), ardir, cremar. V. *Malquirrós*, *Quimera*, *Ira*.

Quisquilloso, de *ill* y *oso* sufs. y de עשק (hhéceq), lluyta, renyina.

Quiste y esquita, c., mènes de ròca, de קצץ (qatsats), tallar. V. *Ròch*, *Piçarra*.

Quitar, *khyd*, sc., arrancar, de קצץ (qatsats), tallar, esqueixar, separar.

Quitxalla, de *alla* suf., q. V. y יצה (yatsáh), sortir, rebrotar; cf. צאצאים (tseetsaim), rebrots, fills; יצה (yatsáh), apar variant de קצה (qatsáh), tallar. Vide *Canalla*, *Fill*.

R

Rabadá, de *ad* (at, ada), y *á-genus*, sufs. y רפף (raphaph), reunir. V. *Ramat*, *Rebaño*.

Rábia, de רהב (rahab), enfurirse; cf. להב (lahab), ardir y *Quimera*, *Quírria*, *Ira*.

Racacer, a qui algòm raca, de *Racar*.

Racacer, qui va a l' últim, de רעה (rahháh), seguir. V. *Raguitzell*, *Récula*, *Récua*, *Raça*.

Racada, ornament de les orèlles, de *ada* suf. y רקה (raqqáh), polsera, galta.

Racados, de *Racar*, q. V.

Racar, de רעה (rahháh), volèr, agradar; cf. *raga*, sc., desig, y *rak*, gustar.

Racció, ración, c., cantitat determinada d' aliment, de רחה (rachâh), tallar, partir. V. *Rucó*, *Cuchtrencar*.

Racell, prim de popa y pròa, de *ell*, suf. y רכך (racac), tènue, prim.

Racó, de *ó* suf. y רקק (raqaq), tallar, partir. V. *Angul*, *Regata*.

Raça, raza, c., race, fr. de רעה (rahháh), seguir, venir detrás, perxò descendència. V. *Llorigó*, *Raguitsell*, *Récula*, *Ragatxo*.

Rafalxar, de רפק (raphaq), sostenirse, apoyarse.

Rafega, rafeca o rafica (impòst antich del pas o parada dels ramats?), de *ráphphun*, ar., ramat o corral d' ovèlles. V. *Ramat*.

Ragália, raça, descendència, de *dlia* suf. y רעה (rahháh), seguir. V. *Raça*, *Ragatxo*.

Ragana, t., dragó de mar, de רעה (rahháh), vèure, guardar. V. *Dragó*.

Raganyar, de רגן (ragán), murmurar, roncar.

Ragatxo (mocèt), ragazzo, t., nèn, de *azzo*, sufix y רעה (rahháh), seguir, acompanyar; o de רקק (raqaq), partir. V. *Fill*.

Ragiment, nutrició, de רעה (rahháh), alimentar, nodrir.

Raguitzell, seguici, de *iti=ici* y *ell*, sufs. רעה (rahháh), seguir, acompanyar. V. *Rucacer*, *Ragatxo*, *Raça*, *Ragália*.

Rahèl, arrèl, de *a* pref. y רגל (réguel), pèu. La rahèl es el pèu de la planta; cf. *pèu colom*, *pèu de llebra*, *regalícia*, per arrèl colòm, arrèl llèbra, rahèl; cf. també Jòb, 13, 27: על-שרשי-רגלי (hhal-xorxé-raglay), *pròp les arrèls dels meus pèus*.

Rahó, *ratio*, ll., razón, c. raison, fr. ragione, t., de *ratus*, *r-eri*, pensar, de ראה (rahâh), vèure, considerar.

Rajar, ray, raig, de רשה (raixáh), rajar; o de ירק (yaraq), rajar, vessarse. V. *Barca*.

Ralla, raya, c., riga, t., *roche*, ger., rajar, c., de רעע (rahhahh), partir, tallar. V. *Rech*.

Ram, rama, ramaç, ramell, ramellèt, ramèt, ramèta, de רם (ram), qui puja o s' alça, de רום (rum), al-

çarse; o de זמם (zamam), tallar. V. *Arbre, Cimal, Fulla, Branca.*

Ramat, per *rab-at*, de *at*, suf. y רפף (raphaph), recollir; cf. *raphphun*, ar., ramat d' ovèlles, *reb-año*, c., *rab-adá* y *agmen*, ll., de ἄγω, reunir. V. *Rabadá.*

Ramera, c., de *era* suf. y רחם (racham), afalagar.

Rampa, rampant, de רמה (ramáh), la que s' alça o apuja, de רום (rum), y *p* suf. V. *Rama.*

Ran (a), a ran sòca, a ran de tèrra val per a límit, trènch o tall de sòca, tèrra, cf. *rain*, ger., vòra, y es de רחן (rachán), doblegar, trencar.

Rana. V. pl. 18.

Ranci, ranció, ranciall, rancior, de זנח (zanach), ser ranci; cf. ταγγή, rancior, y ταγγός, ranci.

Rancor, roncor, o rencor. V. pl. 18.

Randell, mosquit picador. V. pl. 18.

Ranell o ranill, del cavall. V. pl 18.

Ranera, estertor del còll. V. pl. 18.

Rango, ordre, posició fixa, de ערך (hharac), posar en ordre. V. *Arranjar, Rèy, Regir.*

Raser, rasoir, fr., rasurar, c., de גזז (gazaz), tallar llana o pèl, tondre. V. *Guisa.*

Rastell (pila, munt), arrastellar, de *ell*, suf. y רצץ (ratsats), partir. V. *Ròst, Pila, Munt.*

Rastell, menjadora del bestiar de llana, de *ell* sufix y רעה o רצה (rahhah o ratsáh), péixer, pasturar.

Rates, ll., barca, de רהט (rahat), fluir, córrer; cónfer *Nau, Góndola.*

Rato, transcurs de temps, de רהט (rahat), córrer, passar.

Ratxa, ratxada, ratxós de רוץ (ruts), córrer, escomètre.

Raure, raer, c., *radere*, ll., de רדד (radad), calcigar, xafar; o V. *Ròst.*

Ray, de די (day § 63), bastant, pròu, molta abundáncia, o Imperatiu de רעה (rahháh), deleytarse, contentarse.

Raynèta, còtil o xotèt. V. pl. 18.

Re- pref. ll. *red* davant de vocal: *re-pete-re, red-ime-re*, re-petir, re-dimir. El cat. l' usa per repetir y multiplicar davant de vèrps y de nòms començats ab vocal o consonant: *re-tornar, re-enviar, re-bò, re-dolent.* Pòt ser de ראש (reix), principi, cap: així *reficere*, será *facere primum*, fer lo del principi, y *re-bò*, seria *principalment bò.* V. *Res* o *Re.*

Reata, *ratya*, sc., cavall de cotxe, de רהט (rahat), córrer. V. *Rheda*.
Rebaño, c. de *a-genus*, suf. y רפף (raphaph), recollir. V. *Ramat* y *Rabadá*.
Rebosar, c., de *re* pref. y פוץ (phuts), sobreixir. V. *Esbotzar*.
Recamar, c., de רקם (raqam), pintar de varis colors.
Recent, acabat de fer, tallat de frèsch, de רעע (rahhahh), tallar. V. *Racció*, *Tèndre*, *Modo*.
Recó, rincón, c. V. *Racó*.
Recordar, per *zecordar*, de זכר (zacar), recordar? V. *Acordarse*.
Récula, recua, c., de רעה (rahháh), seguir. V. *Raguitzell*.
Rech, rega, regata, regatar, regatejar, de *ata*, per *ada*, suf. y רעע (rahháhh), tallar, partir. V. *Escatimar*.
Regalar, regalimar, de *re*, pref. y קלח (qalach), rajar. V. *Oòll*, *Oolar*, *Galèt*.
Regalicia (arrèl dolça), de רגל (réguel), pèu. V. *Rahèl*.
Regar, *rigare*, ll., ῥεύω, de רוה (raváh), regar, atipar d' áygua. V. *Riu*.
Regazo, c., de *azo*, suf. y ירך (yarec), casèta, cabanèta. V. *Braguer*.
Regir, règy, regla, *regere*, *rex*, *regula*, ll., de ערך (hharac), posar en ordre. V. *Rego*, *Rex*.
Regnar, règne, les règnes, de *Regir* y *n* suf.
Rego, ll. V. *Regir*, *Arranjar*, *Rango*, *Rèngle*, *Regnar*, *Règy*.
Regolfarse (retombarse). V. *Golf*.
Reguignar. V. *Renyar*.
Reiterar, de *re* pref. y *Iterar*, q. V.
Rematar (acabar), de *re*, pref. y מדד (madad), finir una còsa.
Remato, remate, c. V. *Rematar*, *Oalp*, *Alp*, *Alps*. *Mòdo*, *Meta*.
Remorejar. V. *Rumor*.
Remugar, rumiar, c., *rum-inare*, ll. V. *Rumor*.
Remugar, de *-ugar*, suf. y V. *Rumor*.
Règnes, de *Regir*, q. V.; cf. *règnes* de *Regir*.
Rendir (abatre, véncer), de רדה (radáh), dominar, y *n* inf.; o de רון (run), véncer, ser superior, y *d* suf.
Rèngle, m., o rèngla, f., renglera, arrenglerar; de *Regula* y *n* inf. V. *Regir*.

Renitent, de *renitor*, repugnar, de *re* pref. y *Nitor*, q. V.

Rèno (mèna de bòu), de ראם (rem), bufle.

Rentar, de רחץ (rachats), rentar, y *n* inf. V. *Rostar*.

Renyar, reñir, c., *ringor*, ll., de רגע (ragahh), renyar y *n* inf.

Res, ll., (còsa), de רצץ (ratsats), partir; cf. *còsa*, de קצץ (qatsats), tallar, y *roba*, t., de רוף (ruph), partir, trencar.

Res o re (nihil, nada, c.), de ראש (reix), primer, principi, cap. Si d' una còsa nò n' hi ha *principi*, clarament no n' hi ha *res*. V. *Cap*, *Res*, ll.

Resar, *recitare*, ll., freqüent., rezar, c., de לאג (laeg), parlar; cf. *loquor*, ἔλαχον, jò parlí, εἶ-ρηκ-α, he parlat; *reka*, ant. bulg., *rayo* o *rallo*, menorquí; o de ברך (barac), pregar. V. *Pregar*, *Rogar*.

Resbalar, c., de *re*, pref. y σφάλλω, caure, lliscar. V. *Balç*.

Rèsi, recio, c., de ארז (araz), ser fèrm, ser estable.

Restar, restos, de רצץ (ratsats), trocejar. V. *Rostoll*, *Rèst*, *Quedar*.

Ret, red y redecilla, c., enredar, *ir-retire*, llatí, de רדה (radáh), apoderarse; cf. *rud*, sc., estrènyer, *rudens*, ll., la maroma. V. *Rèndes*, *Rendir*, *Brida*.

Retama, c., de רתמה (rithmáh), ginesta. V. *Ginesta*.

Retorniòl, retorn. V. *Tornar*.

Retozar, c., de *re* y *tux*, sc., alegrarse, de דוץ (duts), saltar y brincar de gòig. V. *Dança*.

Retro-, pref., ll. que significa *atràs*, *cap en detràs*: *retro-cedir*, *retro-vèndre*.

Reventar, esventar, de *re* y *es* prefs. y פנן (phanan), partir. V. *Fi*, *Pèna*, *Pènca*.

Reverberar, de *re* pref. iteratiu, y בהר (bahar), illuminar, brillar, repetit.

Reverènoia, de *re* pref. y *ver-eri*, ll., de ירא (yaré), témer, respectar.

Rey, *rex*, ll. *raja*, sc., V. *Regir*, o רעה (rahháh), vèure, guardar, moderar.

Rheda, ll., cotxe, *reite*, *reiten*, çuiç, de רהט (rahat), cald., córrer. V. *Trèn*, *Cotxe*, *Carro*, *Carril*, *Tartana*, *Diligència*, tòts ab l' idèa de córrer.

Rich, rico, c., riche, fr., de אריך (aric), apte, convenient, abundant. V. *Largus*.

Rifa, ῥιφή, *jactus*, tir, ῥίπτω, tirar, de רפה (ràpháh), tirar.

Rima o **ruma**, de רגמה (rigmáh), **munt**, **pilòt**, de רגם (ragam), **reunir**.

Riu, *riv-us*, ll., **rí-o** c. ῥεύω, *rinnen*, ger., **rajar**, *rinne*, **canal**; cf. *Rin*, *Rhein* o *Rhenus*. V. *Regar*.

Riu, **Ri**, **toponímich**, es **freqüent**: *Riu dòr* (V. *Dor*). *Riudoms*, *Riudevalls*, *Ri-poll*, *Ri-pollèt* (V. *Pal*, *Pel*, *Pil*, *Pol*, *Pul*), *Riner* (V. *Nar*, *Nal*). *Riudecòls* (de còdols o cododells. V. *Còdol*), *Riudebitlles*, (de palèts o cododells. V. *Palèt*), *Riudellots* (de pedres o tròços, V. *Lote*; *Pedra*), *Riudepères* (de pedres. V. *Pera*). *Ri-art*, (riu-riu, V. *Ar*), *Rinaldi* (riu-rius, V. *Nal* y cf. *Ar-nald* o *Ar-nau* (riu-riu, *Ar* y *Nal*).

Riva, **rivera**, *ripa*, ll., de רוף (ruph), **rompre**, **trencar**, es el trènch de l' **áygua**; dona *ar-rivar*, còm *còsta*, *a-costar*. V. *Vòra*, *Espona*, *Còsta*, *Atracar*.

Riva, **Rivelles**, **Rivaç**, **aplicat** a llòchs **trencats** o **montanyosos**. V. *Riva*.

Rivaç, de *aç* suf. y *Riva*, q. V.

Rival, de *al* suf. y ריב (yerib), **contrari**, **enemich**; y *rivalis*, **riverènch**, es de *rivus*, **riu**.

Rivòt, de *òt* suf. y חרב (chéreb), èyna de tall.

Ròba o **arròba**, de הל (hal), art. y רבע (róbahh), la 4.ª part (d' un quintar).

Robar, de רפה (rapháh), **rampinyar**; cf. *rapere*, llatí *rupfen*, *rauben*, ger., **robar**.

Ròch, **ròca**, part. de רקק (raqaq), **partir**, **trencar**. cf. *ruj*, sc., **trencar**, ῥήγνυμι, **esqueixar**. Els **ròchs** son **tròços de mineral**, cf. *rup-es*, ll., de *rumpere*, **rompre**, q. V., *petra*, πέτρα, de בתר (bathar), **rompre**, **partir**, y צור (tsur), **ròca**, de צור (tsur), **tallar**, *saxum*, de שׂכה (çacáh), **tallar**, y *s* suf. V. *Pènya*, *Pedra*, *Codina*, *Calp*, *Segar*, *Racció*.

Rodar (**rondar**, **divagar**), de רוד (rud), **divagar**, **rondar**. V. *Rondar*.

Rogall, **enrogallarse**, **regull**, **enregullar**, de *all*, *ull*, suf. y *rog* per *ronch*. V. *Ronch*.

Rogar, c., *rogare*, ll., part. de ברך (barac), **invocar**. V. *Pregar*, *Resar*, *Preguntar*, *Pidolar*.

Rogus, ll., **fòch**, *ruc*, sc., **brillar**, de לוח (lúach), **brillar**. V. *Lluhir*.

Ròig, *rubeus*, part. de להב (lahab), **ardir**; o V. *Rogus*, *Ruhent*. En la topogr. *Mont-ròig*, *Ròca-Ròja*, *Riva-ròja*, *Vila-ròja*, *Tar-ròja*.

Romandre, *remanere*, ll., de *re* pref. y מנן (manán), partir. V. *Quedar*.
Rompre, *rumpere*, ll., de רוף (ruph), trinxar, rompre, y *m* inf.
Roncar, ronch. V. pl. 18.
Rondar, de רוד (rud), divagar y *n* inf. V. *Rodar*.
Ronsal o ronsam, de רסן (résen), cabèstre, frè, y *n* inf. de רסן (rasán), lligar.
Rop, ῥόφος, ῥοφέω, xarrupar, de שרף (çaraph), xarrupar. V. *Xarrupar*.
Ros, rossa; rosso, t., roux, fr. V. *Ròig*.
Ròsa, rosella, rohella, roser, rosari, de רוש (roix), rosella; o de רות (ruth), bellèsa, vistositat, cf. ῥόδον, *rosa*, ll., ròsa.
Rosada, arrosar, *rasah*, sc., ἔρση y δρόσος, rosada de רסס (rasás), caure rosada; o també de רור (rur), rajar, cf. *rorare*, *ros*, *roris*. V. *Arruixar*.
Ròst, adg. (pendent, costarut), de רצץ (ratsats), trencar; cf. terrè trencat, accidentat, costarut. V. *Oòsta*.
Rosta. V. *Rostir*.
Rostar (els plats, l' olla, la pahella, per escurar, llimpiar), *rustare*, ll., part. de רחץ (rachats), rentar.
Rostir, part. de חרם o חרץ (charas o charats), escalfar. V. *Asar*, *Achicharrar*, *Hervir*, *Fregir*.
Rostoll, de ערוץ (hharuts), esgarrifós, cf. *Rústech*; o de רצץ (ratsats), tallar; com si digues *tallat*, *tallada*.
Rucó (fer rucó, brenar, fer pa y bèure), de *ó* suf. y ארוחה (arucháh), racció de menjar y bèure. Vide *Raccio*.
Rugir, brugir, de רוע (rúahh), fer cridòria confusa.
Ruhent, ruhentor, enruhentir, de *rubens*, que ardèix, del part. de להב (lahab), ardir. V. *Ròig*, *Ros*, *Rumaguera*, *Lavar*.
Ruixada, ruixat, ruixar. V. *Arrosar*, *Arruixar*.
Ruixòla (tocar), o fugir, de *òla* suf. y part. de ברח (barach), fugir.
Rull, roll, rutllar, rolèu, de לול (lul), rotllar, rodar; o de *rotulus*. V. *Rodar*.
Rullòl (desfèrra de la destilació de l' òli), de *òl* sufix y רור (rur), rajar.
Ruma. V. *Rima*.
Rumaguera, de *rubus*, esbarza, de *rubeo*, ardir. Vide *Ruhent*.
Rumiar. V. *Remugar*, *Rumor*.

Rumor o remor, remorejar, de רהם (raham), fer estrèpit. V. *Bramar, Brama, Broma.*

Rústech (aspre al tacte), de ערוץ (hharots), esgarrifós. V. *Gort.*

Ruta. part. de רהם (rahat), córrer; sò es, curs, camí. V. *Rato.*

S

Sá, sana, *sanus,* ll., de חסן (chasán), ser fòrt, robust, o de אסה (asáh), medicinar, medicar, y *n* suf.; cónfer, σάος, sá, salvo.

Sábana, c., de שפן (xaphán), cobrir, o de סדן (sadán), eixamplar; cf. *çadan,* ar., vestit ample, σινδών, y *sindon,* llençòl.

Sabó, jabón, c., *sapo,* ll., de *ó* suf. y עבה (hhabáh), ser gras, greixóa. V. *Sèu.*

Sabre, de הבר (habar), o שבר (xabar), trencar, partir, tallar; o de חרב (chéreb), espasa, metatisat. Vide *Gavinèt.*

Sabuch, o sabuquer, *sambucus,* ll., part. de סבך (sabuc), tenir les rames entortelligades.

Sacer, ll., de *er* suf. y y שכה (çacáh), tallar. Es sagrat lo separat o destinat pel cult. V. *Sagrat* y *Sant, Pur, Bò.*

Sacerdòt (dòt, sòrt o part sagrada). V. *Sacer* y *Dòt.*

Sach, *saccus,* ll., σάκκος, de סק (saq), sach. V. *Sajo.*

Saxejar, de זעזע (zahhzéahh), Pihel de זוע (zúahh), agitar, commòure. V. *Azogue.*

Sæpe, ll., sovint, de סעף (sahhaph), dividir, per xò multiplicar. V. *Sovint, Freqüent, Molt.*

Safa (gibrella), de סף (saph), gibrella.

Safra (collita del çucre), de חבר (chabar), tallar, reunir.

Sagaç, *sag-ax,* ll., de שכה (çacáh), mirar, contemplar. V. *Ensaig, Presagi, Ciència.*

Sagall, sagalla, de *xagali,* sc., cabra, de *xaga,* boch.

Sagèta, cat. saeta, c., saetta, t., *sagitta,* ll., de *èta itta* suf. dim. nòullatí, y זק (zaq), sagèta. El llatí prengué donchs *sagitta* de les llèngues romanes, èll no tenia el suf. en *itta.*

Sagi, saín, c., *saginare,* ll., de סוג o נסג (sug o nasag), untar. V. *Such.*

Sagrat, *sacratus,* ll., de *Sacer,* q. V.

Saillir, fr., brollar, de נזל (nazal), rajar. V. *Jaillir*, *Toll* o *Doll*, *Sal*.

Sajo, **sayo**, c., *sagum*, ll., de סק (saq), sach. V. *Sach*.

Sal, **Sel**, **Sil**, **Sol**, **Sul**, hidrogr., de נזל (nazal), fluir, rajar, significa áygües, rius, riveres: *salum*, ll., y σάλος, ἅλς, θάλ-ασσα, mar; *in-sula*, ll. (en l' aygua, en el mar), illa; *Salo*, sobre la rivera de Matamargó, *Sil*, r., *Tulcis* (*qui Tarraconem subit*, diu Pomponi Mela), avuy el Francolí; *La-Salsa*, *Salás*, sobre la Noguera, *Sols-ona* a frèch de sa rivera.

Sal, cat., c., ll., ἅλ, de צהל (tsahal), ardir, cremar; perquè la sal pica o còu. V. *Sòl*.

Salamándria, *salamandra*, ll., c., σαλαμάνδρα, de זחל (zachal), *repere*, arrastrarse, מטרה (mattaráh), guárdia, vigilància, reptil que vigila, cf. *Drach*, q. V. y μάνδρα, guárdia o presó, casa, convent, estable. Vide *Matalòt*, *Taleyar*, *Tarea*.

Salèma (coeundi cupido), de עלם (hhalam). V. *Oolom*.

Sàlich, saliguera, sarga, sarguera, salze, saule, m., saula, f., sauce, c., *salix*, ll., de סל (sal), sálich; o també de חלק (chalaq), ser suau; Virgili diu: *Quantum lenta solent inter viburna cupressi*, sò es, sàlichs o vimens blans o flexibles. V. *Falaguer*.

Salir, c., de נזל (nazal), marxar, retirarse.

Salire, ll., pujar, *xal*, sc., id., de עלה (haláh), pujar.

Salio, *exsulto*, *exsilio*, ll. y saltar, de חול (chul), tombar y saltar de gòig. V. *Juli*.

Saltar, de *Salio*, q. V.; o de סלד (saláad), saltar.

Salut, salvar, *salus*, *salvus*, ll., de שלה (xaláh), estar segur, salvo.

Salze, sauce, c. V. *Sàlich*.

Samaler, de *er*, suf. y סבל (sabal), portar.

Samaliat (estrèpit), de המלה (hamul-láh), estrèpit.

Samfayna (barrèja de menjar), de *ayna*, suf. y ספה (saphàh), reunir, y *m* suf.

Samyanc, sc., acompanyant, de עמם (hhamam), unir, juntar. V. *Ab*, *Ham*.

San, sen, sin, son, sun, orogr., de שנן (xanan), tallar, significa montanya: *San-tou*, (montanya tòva o vuyda), *Mont-sèny*, (montanya-montanya), *Sin-aí*, *Mont-sant*, *Ròca-sança*. V. *Sanar*, *Sant*.

Sanar o sanayar (la ròba, recusirla), de שנן (xanan), tallar. V. *Sastre*.

Sanar, sanare, t., de שנן (xanan), tallar; cf. *capar*,

c., de גוב (gub), tallar, y *castrar*, c., de חצר (chatsar), tallar; cf. *scheneiden*, ger., tallar. V. *Dent, Sastre, Gavinèt, Odsta, Moltó.*

Sanch, sangre, c., sang, fr., sangue, t., *sanguis*, llatí, de שנה (xanáh), ardir, pel color ròig; cf. דם (dam), sanch, de אדם (adam), *rubuit*, rogejar, αἷμα, sanch, de חמה (chamáh), ardir, cremar, y *cruor*, ll., sanch, de *or*, suf. y כור (cur), ardir, cremar.

Sandália, de סאן (saán), calçar, ab *d* suf. (§ 25), y *alia*, suf.

Sanies, ll., postèma, de סחן (sachán), podrir.

Sant, sanció, *sancire*, ll., decretar, prohibir, de שנן (xanan), partir. Sant es lo separat pel cult, o apartat de lo impur; cf. קדש (qadaix), ser pur, sant, y קדד (qadad), tallar. V. *Oast, Sacer, Sanar.*

Sanya, saña, c., de שנה (çanéh), odiar.

Sapo, c., grapal, de סחף (sachaph), rocegar, arrastrar; cf. *grapal* de *al*, suf. y גרף (garaph), arrastrar.

Sar, ser, sir, sor, sur, hidrogr., de *xar*, sc., de צרה (tsaráh), rajar: *Sar, Sarele, Sardón, Sardonedo, Sariña, Sariñena, Sarriá, Ser, Serós, Sella, Sors, Sòrt, Sorreig, Súria, Surió, Suriguera, Surigueròla, Sardanyòla;* áygües y pòbles a frèch d' èlles: V. *Sal, Source, Sardina, Tar, Xirri, Dòra, Sorriar.*

Saragüelles. ceroulas, gall., zaragüellas c.,, *sarabal-læ*, ll., σαράβαλλα, y סרבלין (sarbalín), cald., bragues ampies y talars.

Sardá (ball) y sardana, de סהר (sahar), ser rodó, y *d* y *á* sufs. Cf. y V. *Còr, Corranda, Corona, Corro.*

Sardina, cat., c., t., ll., de *igena*, suf. y צרה (tsaráh), rajar; cf. *piscis*. ll., peix, de פיש (phix), rajar. V. *Sar* y *Peix.*

Sarga, V. *Sálich;* o mellor de שרג (çarag), teixir; cf. שרוקים (çeruquim), brots, sarments.

Sargent, sargento, c., de סרכן (sarcán), prefet, magistrat.

Sarment, de *ment*, suf. y צור (tsur), tallar; ram, reboll. V. *Gèrt, Aixèrt, Sòrt.*

Sarollar, sorollar, soroll, soleyar, soloy, σαλεύω, sacudir, *xal*, sc., mòure, de זלל (zalal), sacudir.

Sarpar o xarpar, *sarpere*, ll., de ערף (hharaph), pèndre, arrancar. V. *Arrapar.*

Sarrahí, *saracenus*, ll., de *e-genus*, y חרך (charac), ardir, pel seu pahís calent. V. *Africa, Líbia.*

Sarrahina (ninòt de paper ab sèt cames que 's tallen una cada diumenge de Quarèsma). V. *Sarrahí.*

Sarrut, de *ut* suf. y סר (sar), trist, tètrich. V. *Sèrio.*

Sart, sarda. adg., (traydor, hipòcrita), de זר (zar), el qui ment, y *t* suf.

Sarta, ensartar, c., de צור (tsur), enfeixar, lligar, estrènyer. V. *Alzavara.*

Sartén, c., *sartago*, ll., de *ago.* suf. y שאר (çaar), bullir, escalfar; cf. *Pahella*, τήγανον, de צהה (tsaháh), ardir, brillar, λοπάς, de להב (lahab), ardir, y *karpara*, sc., pahella, de ערב (hharab), ardir. Vide *Pahella, Tèya, Gibrell, Oarbó, Llamp.*

Sastre, sastrèça, *sartore, sartrice*, ll., de *sarcio*, sargir, cusir, de ארג (arag), teixir; o de צור (tsur), tallar; per la agulla teixèix, y per les estisores talla: cf. *tailleur*, fr., *tailor* ing. y *scheneider*, germánich, sastre, de *scheneiden*, tallar. V. *Sanar, Aranya.*

Sat, set, sit, sot, sut, hidrogr. de שדה (xadáh), rajar: *Set, Sot, Sota, Sotillo, Sotoca*, rius. V. *Suhar, Escotar, Dida.*

Satis, ll., assats, cat., asaz, c., assez, fr., assai, toscá, de חצץ (chatsats), partir, tallar, perxò terminar, acabar; cf. *sadh.* sc., acabar. V. *Terme, Hasta.*

Sauló, salzó, saldó, sable, fr. de *ó* suf. y *sabulum*, ll., arèna, de חול (chol=chávol), arèna, variant de גבל (gabal), terminar, trencar; o mellor de *u-lum*, suf. y סעף (sahhaph), partir. V. *Sorra, Caval, Sæpe.*

Sava, savar; savia, c., *sapa*, ll. de אבב (abab), mòures la sava, borronar y botonar els arbres.

Sayó, *sagio*, ll., recader, ordenança, de שבה (çacáh), conèixer. V. *Sagaç, Ciència.*

Sayraca, de חרך (charac), ardir, cremar.

Scipio, ll., bácul, de סעיף (shhiph), ram, brot, vèrga. V. *Escafir, Vara.*

Scopo, t., punt de mira, *scopus*, ll., σκόπος, σκοπέω, σκέπτομαι, de שקף (xaqaph), mirar. V. *Guipar.*

Scyphus, ll., σκύφος, copa, de שאב (xaab), traure áygua, bèure; cf. *skephan*, got. y *schöphen*, germánich, traure aygua.

Schiera, t., de שירה (xeyaráh), còlla, caravana.

Schön, ger., y *sun*, sc., hermós, de חשן (chaixan), ser hermós, de שנה (xanáh), brillar, lluhir. V. *Formós, Bell*, Καλός, *Centella.*

Sdraiarse, t., estirarse o ajáures en tèrra, de צרע (tsaráhh), postrar.

Se, pr. personal de 3.ª, *se*, ll., ἑ, de הוּא (hu), èll; cf. οὐ, *su-i*. En cat., c. y t. té Nominatiu.

Secundar (favorir), de *secundus*, favorable, de חגון (chagun), apte, convenient.

Seeh, segar, sèxo, *secare*, ll., de שׂכה (çacáh), tallar, gravar. V. *Segell, Signe, Senyal, Sèy, Segar, Sello.*

Sèch, seco, c., *siccus*, ll., de צחה (tsicheh), sèch, árit. V. *Tèya, Dia.*

Sèda, per *sèra*, cf. *sericum*, ll., de חור (chavar), ser blanch. V. *Suria.*

Segar, de *secare*, ll. V. *Sech.*

Segell, *sigillum*, ll., sello, c., de *illum*, suf. y Vide *Sech.*

Segón, *secundus*, ll., de שוק (xuq), seguir.

S.g.r, hidrogr. de שגר (xagar), o שכר (xacar), variant de נגר (nugar), rajar: *Sègre, Segura, Xúcar, Tigris*, (*x*=*t*, § 183), rius, y Pobla de *Segur.*

Seguir, *sequi*, ll., ἑπ-ομαι, *sak*, sc., de שוק (xuq), córrer, seguir.

Segur, c., *securis*, ll., de *ur-is*, suf. y שׂכה (çacáh), tallar. V. *Destral, Segur.*

Segur, V. pl. 78; o de שׂכה (çacáh), tallar, perxò decretar, determinar, y *ur*, suf. V. *Odrt, Segur.*

Sello, c. V. *Segell.*

Semblar, sembler, fr., *similare, similis*, ll., de סמל (samal), semblar y *b* suf. que aparèix detrás de *m* davant de *l* y *r*. V. *Ab, Còm, Ham, Unir.*

Sembrar, *seminare*, ll., de *semen*, de *sero*, de זרה (zaráh), espargir la llevor.

Semen, sementer, ensementar. V. *Sembrar.*

Semi-, pref. ll. ἡμι-, de זמם (zamam), tallar, significa *mig: Semi-deu.* V. *Oasi.*

Sempre, *semper*, ll., de *per*, suf. y *sana*, sc., sempre: de שנן (xanán), partir. V. *Tot.*

Senás (impar, jòch de senás o parèll), de *ás*, suf. y שנן (xanán), tallar. V. *Oas, Dent.*

Sènç, sènça o sèntes, *sine*, ll., *hina*, sc., ἄνευ, de אין (in o en), negar, no havèrhi res. V. *A* pref.

Sencer (enter), *sincerus*, ll., de *sine*, ברע (carahh), tallar, trencar (sènç trènch, sèy ni falla), y *us*, suf.

Sentir, *sentire*, ll., primáriament tenir pèna, sentiment, de שנה (xanáh), ardir, cremar; cf. *çana*, ará-

bich, brillar, resplendir. V. *Llástima, Dòldre, Travallar, Patir.*

Sentis, ll., espina, de סנה (snéh), esbarza, espina; cf. צנה (tsannáh), espina, de שנן (xanán), punyir.

Sèny (sendèri, enteniment, judici), de שכה (xacáh), vèure, contemplar. V. *Oiència, Sagag*, o V. *Sech.*

Sèny, sènya, senyera, senyar, senyal, senyalar, *signum, signare*, ll., de *n* suf. y שכה (çacáh), tallar, fer una incisió. V. *Sech, Segell.*

Senyor, senectut, *senior, senectus*, ll., de ישן (yaixán), vell, de שנן (xanán), separar. V. *Vell.*

Separar, de שבר (xabar), partir, trencar. V. *Xivárri, Sorra, Quebra, Escabrós.*

Sepèli, sepulcre, sepultar, *sepel-ire*, de ספן (saphán), cobrir, guardar, escondir.

Ser, *esse*, ll., per *eise*, εἴ μι, *asmi*, sc., de היה (hayáh), ser.

Sera, ll., θύρα, pòrta, de שער (xáhhar), pòrta.

Serè, serenarse, *serenus*, ll., de *e-genus*, suf. y שרה (xaráh), resplendir, brillar, cf. *xirá*, sc., brillar.

Serenata, de *en-ata*, suf. y V. *Serè;* o de שיר (xir), cántich, cantar. V. *Sirèna, Serení.*

Sereni (cant), de *en-i*, sufs. y שיר (xir), cant.

Sèrie, *series*, ll., de שורה (çoráh), sèrie, orde.

Sèrio, de שאר (çaar), ardir, cremar, o de סר (sar), trist, de mala cara. V. *Sarrut.*

Sero, ll. sembrar. V. *Sembrar.*

Sero, ll., afirmar, de צור (tsur), tallar. V. *Amén.*

Serp, serpent, *serpens*, ll., de שרף (çaraph), serp.

Sèrra, serrat, serradell, serralada de צור (tsur), tallar, dividir; cf. צור (tsur), montanya, turó. Les sèrres son el tall o trènch de dos plans. V. l' idèa en *Alp, Oalp, Mèta, Montanya.*

Serra y serrera (pilòt, munt), de צור (tsur), reunir, apilotar; cf. *strues*, ll., pilòt y *sarta, sartal*, c. del metèix צור.

Serrar, *serrare*, ll., aserrar, c., de נשר (naçar), serrar; o de צור (tsur), tallar, partir.

Serrar (les dents), serrer, fr., de זרר (zarar), estrènyer.

Serrell (dels mocadors), de *ell*, suf. y צור (tsur), partir; cf. *fleco*, c., de פלג (phalag), partir. V. *Vòra, Palma.*

Serus, ll., tardá, y *sera*, t., la tarda, de צעיר (tsa-

hhir), derrer nascut, petit, perxò tardá respècte al gran o primer nat. V. *Etzarat, Zèro, Miser.*

Servar (guardar), de שׁוּר (xur), vigilar, talayar, y *v* suf.; cf. *observar*, que val per guardar y per mirar. V. *Escudrinyar.*

Servir, *servire*, ll., (atendre, mirar), de שׁוּר (xur), vigilar, mirar y *v* suf. (§ 25). V. *Servar.*

Seso, c., de שׂכה (hhetsáh), consèll, prudència, y V. y cf. *Sèny, Ensenyar.*

Sèt, sed, c., *sitis*, ll., de נשׁת (naixath), secàrse de sèt. La sèt es ardència. V. *Sèch, Tió.*

Sèt, *septem*, ll., *saptam*, sc., ἑπτά, de *t* suf. y שׁבע (xébahh), sèt.

Sèti, de שׁית (xith), posar, colocar. V. *Situar.*

Sèu, sebo, c., de עבה (hhabáh), ser greixós. V. *Sabó.*

Sèu, *sedes*, ll. V. *Sèure.*

Seu, seua, suyo, suya, c., *suus, sua*, ll., sein, seine, ger., ὁς, ἡ (seu, seua), de הוּא, היא (hu, hi), èll, èlla.

Sèure, *sedere*, ll., ἕδομαι. V. *Sèti* (Drach).

Seva o seua, sua. V. *Seu, seua, So, Se.*

Sevicia, *sævitia*, de *sævus*, de איב (ayab), odiar. Vide *Sanya, Hipo.*

Sexó, de *ó* suf. y סכך (sacac), fer blèch, doblegar. V. *Sech.*

Sèy (trènch, tall o full d' una ròca, monèda, o altre metall), de שׂכה (çacáh), tallar. V. *Sech.*

Si, adv. *sic*, ll. (aixís, d' aquèix mòdo) de שׂכה (çacáh), tallar. V. *Mòdo, Manera, Forma.*

Sicera, ll., begúda, de שׁאר (xaar), fermentar. Vide *Cerveza;* o V. *Sègre.*

Sigriny (mal humor). V. *Chagrin.*

Silènci, *silere*, ll., de סלה (saláh), callar.

Silex, ll., pedra foguera, de חלק (chalaq), ardir, cremar. V. *Flèca, Flema, Xalòch, Lapis.*

Sillò (cánter d' aygua), *situlus*, ll., de *ó* suf. y *sill*, per *sidl*, de *l* suf. y שׂדה (xadáh), rajar. V. *Xèta, Valdraca, Gallèda, Xirri.*

Sima, c., de שׁמה (xamáh), ser alt o fondo. V. *Som.*

Sin, sina, seno, c., *sinus*, ll. de שׁנן (xanán), partir, tallar. V. *Sant.*

Sindria, sandía, c., de שׁנה (xanáh), ardir, pel color vermèll. V. *Sanch, Centella.*

Singular, de *ul* y *ar* sufs., *sing-ul-i*, de שׁנן (xanan), partir, y *g* suf. (§ 25). V. *Un.*

Sinuós, *sinuosus*, *sinuare*, ll. V. *Sin*.
Sirèna, de *e-gena*, ruf. y שִׁיר (xir), cant.; cf. *schur*, sc., y *sorzico*, b. V. *Serení*.
Siroco, t., part. de חרך (charac), cremar. V. *Xalòch*, *Jaloque*.
Sisar, cat., c., *cis*, sc., de שִׁסֹה (xasáh), robar.
Sismòmetre, de *Mètre*, q. V. y σεισμός, sacudida, tèrratrèmol, de σείω, commòure, de סעה (sahháh), córrer, precipitarse.
Siti, sítiar, insidiar, de צוד (tsud), insidiar, ser contrari. V. *Asedio*.
Situar, de שִׁית (xith), posar, colocar. V. *Sèti*, *Sèure*.
Smarrire, t., assustarse, de סמר (samar), horroritzarse.
So o es, sa (lo, el, la), art. balear, ὁ, ἡ (lo, el, la), de הוּא (hu), èll, y הִיא (hi), èlla. V. *Seu* o *Son*, *Seua*, *Seva* o *Sua*.
Sò, sonar, *sonus*, *sonare*, ll., φωνή, φωνέω, de ענה (hhanáh), cantar. V. *Cantar*, *Himne*.
So- pref. catalá significa *migferse la còsa*: *So-carrar*, *So-frimar*, q. V.
So-, pref. de *sub*, ll. *So-portar*, *So-frir*, de *sub-portare*, *sub-ferre*.
Sobre, *super*, ll., ὑπέρ, *upa*, sc., de אבר (abar), pujar, alçarse.
Sobre-, pref., ab el pròpi significat: *Sobre-posar*, *Sobre-venir*.
Socarrar, de *so* o *sub* pref. q. V. y חרר (charar), torrar. V. *Sofrimar*.
Sòci, socio, c., *socius*, ll. de סוּק (suq), seguir. Vide *Seguir*.
Sofrimar (cremarse una mica per sobre), de *so* pref. q. V. y פאר (phaar), ardir, cremar.
Sòl, sòla, adg., *solus*, ll., de ὅλος, tot, de כל (col), tot, de גבל (gabal), partir, separar. V. *Un*.
Sòl, sust., *sol*, ll., c., soleil, fr., de צאל (tsaal), resplendir. V. *Estèl*. En la topogr. *Solá*, *Solana*, *Solanes*, *Solanells*, *Solanella*, *Solanelles*, cases o llòchs cara a sòl. V. *Sal*.
Sòl, sòla, solera, entresòl, solatge, solada, de שׁאל (xol), part inferior, baixa. En la topogr.: *Sòl-devila*, *Soler*, *Soleròt*, *Solera*.
Solch, solcar, surco, surcar, c., *sulcus*, *sulcare*, llatí de צוּר (tsur), tallar, y *c* suf. V. *Vall*, *Rènch*.

Solor, ll., part. de שאל (xaal), mirar pel be d' altre. V. *Consèll.*

Solsona, *Saldes*, *Sallent*, llòchs d' aygua; cf. *La-Salsa*. V. *Sar*, riu que Mela anomena *Sars*.

Soltar, c. de *solutum-solvere*, ll., de חלל (chalal), deslligar, lliurar; cf. χαλᾶν y λύειν, id.

Solució. V. *Soltar*.

Som, somay, somero, c., de שמה (xamáh), ser alt. V. *Sima*.

Somada (carga), de *ada*, suf. y σάγμα, carga, de שכה (xacah), tallar. V. *Somer*, *Somera*.

Somay, adg., assomayarse (migsèch, migassecarse), de *ay* o *all*, suf. y חם (chom), calor. V. *Oremar*.

Somer, de *er*, suf. y *soma*, cf. somma, t. somme, fr., carga y somaro, napolitá. V. *Somada*.

Somiar, somniar, sòmni, sòn, *somnus*, ll., de שנה (xanáh), dormir, y *m* inf. V. *Himne*, *Dòn*, *Damnar*.

Sòn, sueño, c., *somnium*, ll. V. *Somiar*.

Son, possessiu. V. *Seu*, *seua*.

Sond, ger., el sòl, de און (on), sòl, y *d* suf.

Sopa, sopar; soupe, souper, fr., part. de זעף (zehhaph), sir., ardir, cremar. La sopa se diu *cuynat* o *vianda*, *offa*, q. V.

Soquerrar. V. *Socarrar*.

Sorbir, *sorbere*, ll. V. *Xarrupar*.

Sorga, r., de זלג (zalag), rajar. V. *Valdraca*.

Sorna (catxaça), de שאר (çaar), *fervere*, bullir, y *n* suf.; cf. y V. *Calma*, *Catxaça*, *Camorra*, *Galvana*.

Sorra, *saburra*, *sabura*, *sabulum*, *sabulo*, ll., sauló, cat., sable, fr., de שבורה (xaburáh), trinxada, esmicolada, part. de שבר (xabar), trinxar, partir.

Sorriar, (brotar aygua), de צרה (tsaráh), rajar. Vide *Sar*, *Torrent*, *Xerigòt*, *Dòra*.

Sòrt (part que tòca o 's dona), *sors*, ll., de צור (tsur), tallar; cf. פור (phur), sòrt, de פור (phur), partir. V. *Part*, *Finca*.

Sort, *surdus*, ll., de צור (tsur), tallar. V. *Mut*, *Manco*.

Sortir, part. de שחר (xachar), sortir, esclatar.

Sossegar, sossego, de שכך (xacac), apayvagarse.

Sostre, de *sub-strum*, de *sub* y *sterno*, de סתר (sathar), cobrir. V. *Estora*, *Mistèri*, *Trespòl*, *Teulat*.

Sòt (clòt), de חמט (chatat), cavar, o de חד (chad), sir., circuir.

Sot-, sota-, pref., de *subter*, ll.: *Sot-scriure, Sot-batlle, Sota-vicari*. V. *So-*.

Sovint o soviny; souvent, fr., de סעף (sahhaph), partir, perxò multiplicar. V. *Sæpe, Freqüent.*

Spaventare, spavento, t., de *s* pref. y *paven(t)s*, part. present, de *pav-ere*, ll., cf. φοβέω, *bi*, sanscrit, témer, y בהה variant suposable de בהל (bahal), tremolar de por. V. *Espantar.*

Spes, ll. (esperança), de *es* suf. y צפה (tsaphàh), mirar. L' idèa d' esperar, aguardar se prèn de l' acte de mirar si arriva lo que s' espera.

Stillare, ll.. de *s* pref. y טלל (talal), remollar, caure rosada; o mellor de שדה (xadáh), rajar, y *ill are*, sufs.; cf. *br-illar*, de פאר (phàar), ardir, y *cant-illare*. V. *Cantar.*

Stipes, *stipula*, ll., planta, tronch o pal d' èlla, de נצב (natsab), erigir, plantar, colocar. V. *Estipular.*

Stips, ll., socors, y *stipendium*, socorro dels soldats, de נצב (natsab), *cibare*, alimentar; cf. *roga*, ll. paga dels soldats y *Ruó*, q. V. y V. *Tip.*

Stipulari, ll. (pactar), de נצב (natsab), estatuir, establir. V. *Stipes.*

Struere, ll., (in-struir, con-struir, de-struir), de צור (tsur), fabricar, colligar, tallar. V. *Estre.*

Stupeo, ll., estúpit, cat., part. de נצב (natsab), pararse, quedarse parat.

Su-, pref., de *sub*, q. V.: *su-fix, su-fragi.*

Sua, seva. V. *Seu, seua.*

Suau, *suavis*, ll., ἡδύς, de חלה (chaláh), afinar, allisar, amoixar. V. *Falaguer.*

Sub-, pref. ll.: *sub-gècte, sub-ordinar, sub-stáncia.*

Sucar, such, jugo, c., *succus*, ll., *sic*, sc., de סוג (sug), untar: els líquits mullen, els suchs unten.

Sucio, c., sozzo, t., de סוג (sug), untar. V. *Máoula, Taca, Mascara, Piga.*

Suhar, sudar, c., *sud-are*, ll., part., de אישר (aixad), rujar, vessar. V. *Stillare, Teta.*

Suja o sutja, de סוחה (suchàh), escombraries, fem.

Sultà, de שלטן (xoltán), dominació, príncep, de שלט (xalat), dominar, governar; cf. *schalten*, germánich, id.

Suma, sumar, de עמה (hhummáh), replèga, reunió. V. *Ab.*

Super, pref., ll., ὑπέρ: *Super-ficie, Super-latiu.*

Surculus, ll., (brot, reboll), dim. de נצר (nétser), ram, reboll, *o* suf. y *ulus* suf. V. *Gèrt*, *Sarment*.
Surgo, ll., alçarse, part. de אשר (aixar), adreçar, posar drèt. V. *Aixurir*.
Suri, adg., de color torradèt, part. de שאר (çaar), ardir, perxò *colrarse*, y *í*, suf. V. *Sorna*, *Saara*, *Surió*.
Suria, b., (blanch), de צחור (tsachor), sir., blanch, candi. V. *Astre*.
Surió, o xurió (trumfèt silvèstre nègre), de *ó* suf. y *Surí*, q. V.
Surra, surrar, zurra, zurrar, c., de יסר (yasar), açotar. V. *Çurra*.

ת

Taba (xarradiça, eloqüència de xarrayre) y tab-òla, de דבב (dabab), xarrar, o de דבא (debá), sir., rumor.
Tabal, de *al* suf. instrumental, y תף (thoph), tímpan, aldup, instrument de còlp. V. *Tamborí*, *Tímpan*.
Tabanada (còlp fòrt), *an* y *ada*, sufs. y V. *Tábech*.
Tábech (còlp), de *ech* suf. y תפף (thaphaph), picar, colpejar. V. *Tabal*, *Topar*, *Tabanada*.
Tabeo, ll., fóndres, liquidarse, de צבב (tsabab), fluir, rajar, o de דאב (daab), fóndres, liquidarse.
Táber, turó de la Catedral y sos contorns, de Barcelona, de טבר (tabar), montanya, amuntegar. Vide *Tabor*, *Taurus*.
Tabesco, freqüentatiu de *tabeo*. V. *Tabeo*.
Tabique, c. (tempanell, embá mitjá), de תוך (thavec), mig, mitjá, de תוך (thuc), partir, separar. Vide *Embán*, *Mig*.
Tabòla, dim. de *Taba*, q. V.
Tavoll o tahul, part. de תפל (thaphal), ser insípit, inèpte.
Tabor y Taurus, montanya de l' Asia, de טבור (tabbur), altura. V. *Táber*, *Taltahull*.
Taca, tacar, de טוּח (túahh), tenyir. V. *Tenyir*, *Mascara*, *Máoula*, *Mancha*, *Tacha*, *Labes*.
Tácit, *tacere*, ll., de שחק (xathaq), aquietarse, callar.
Tacó, ataconar, de *ó* suf. y דקק (daqaq), colpejar.
Táctich, ταχτικός, de τάσσειν, ordenar, de דוּשׁ (duix), partir, repartir. V. *Tasca*.

Taça, taçó, taza, c. V. *Tassar*. La *taça* serviría de mida o tassa.
Tacha, tachar, c., de טוּע (tûahh), tenyir. V. *Taca*.
Tafaner, tafanejar, de כף (caph), ma; cf. *manifacer*, *mangonear*, c., de *mano*.
Tafetá (encenall, fòch de fuster), de *á*, *et* sufs. y *taf*, cremar. V. l' idèa en *Fòch* y *Encenall* y Vide *Táfia*.
Táfia (neotáfia, epitafi), de θάπτω, cremar, sepultar cremant, de דאב (daab), escalfar, cremar; cf. *tap*, sc., id. y תפתה (thophthéh), pira, crematòri. Vide *Tèbi*, *Tafetá*, *Tupí*.
Tag, tagen, ger. dia, ferse de dia, de נצח (natsach), brillar, o també V. *Dia*, *Mañana*.
Tag, Teg, Tig, Tog, Tug, hidrogr. de דאג (daag), rajar: *Tagus*, el r. *Tajo*, c. V. *Tagast*.
Tagast, Tag-ast èt (fònts de Berga), Par-tagás (per Paltagas, *pal*, *tag* y *as* sufs.) de זקק (zaqaq), rajar. V. *Gal*, *Mar*, *Nar*, *Dèu*, *Pal*, hidrogr.
Tahona (molí), de טחון (techón), mòla de molí.
Taleyar, talayòt, talaya, talèya; tarea, c., τηρέω, de נטר (natar), guardar, vigilar. V. *Mataldt*, *Mártir*.
Taló, de *ó* suf. y *talus*, ll., taló, de *tala*, sc., sòla, part baixa, de שאל (xòl), part inferior. V. *Sòla*.
Talp, topo, c., *talpa*, ll., de דלף (dalaph), caminar pòch a pòch, arrastrarse.
Taltahull, Taltavull, de הל-טבור (hal-Tabbur), la altura, la montanya. V. *Táber*.
Talla (altura), de תלע (thalahh), ser estirat, còll llarch; o de *Tallar*.
Tallar. V. *Tay*.
Tambor, tamborí, de *or*, suf. y תפף (thaphaph), picar. V. *Tabal*, *Alduf*.
Tamburèt, de *èt* suf. y טבור (tabbur), llòch alt. Vide *Táber* y *Taltahull*.
Tanda (torn), de שנן (xanán), partir. V. *Vegada*.
Tano (vent frèt, y penetrant), de *tanu*, sc., sutil. Vide *Tènue*.
Tanta (tia), de דודה (dódáh), tia, y *n* inf.
Tany, tanyada, tanell, tanellada (grop, brot), de שנן (xanán), partir, tallar. V. *Brot*, *Sanar*.
Tap, tapar, tabèrna, tabernacle, de טפף (taphaph), cobrir. V. *Casa*.
Taper, fr. V. *Tapoter*.

Tapiç, tapete, c., *tapes*, de טפף (taphaph), cobrir.
Tapoter, tapage, fr., *tappen*, ger., de טפף (taphaph), picar de pèus.
Tapullar (xafar, trepitjar), de דבב (dabab), xafar.
Tar, Ter, Tir, Tor, Tur, hidrogr.: *Tarn, Taro, Tarbes, (Taraçona, Tarragona, Targa, Tragó?), Tèr, Tèrri, Estèrri, Terdl, Tirna, Riu-tor* (avuy Riutort) de Gavarrós, *Tor-á, Tordera, Túria*, r., *Turín*, c. d' Itália a frèch de la Dòra. V. *Torrent, Dòra, Sar.*
Tara, tarar, de דרה (daráh), rebutjar.
Tardar, de דדה (dadáh), anar pòch a pòch, tardar, y *r* inf.; o V. *Serus.*
Tarea, atarear, c. V. *Taleyar.*
Tarja, de תרעה (tharhháh), pòrta.
Tarqui, de *ó* suf. y צהר (tsahar), brillar. V. *Tèrs, Astre.*
Tarrufera (de cabèlls o de altra còsa flonja), participi de טרף (taraph), despedaçar, *discerpere.* V. *Estarrufar, Tribu, Drap.*
Tartana, de *a-gena*, suf., דהר (dahar), córrer, y *t* suf. V. *Tramvia, Trèn, Diligència.*
Tasca, de דוש o נטש (duix o nataix), partir.
Tascó, de *ó* suf. y V. *Tasca.*
Tasch (tròç). V. *Tasca.*
Tassa (mida). V. *Tassar.*
Tassar (tallar, senyalar), *taxare*, ll., τάσσω. V. *Tasca, Tatxar, Midar.*
-tat, suf. de qualitat abstracta, suavisat sovint en *dat: nete-dat, humili-tat*, de *nèt, humil.* V. *-tut.*
Tatxar (fixar). V. *Taxar.*
Taula, tavola, t., tabla, c., tafel, ger., dim. de תוה (thavváh), senyalar, dibuixar, pintar: cf. *tabula*, ll., *tableau*, fr., *retaule*, cat., *retablo*, c. ab idèa de pintura o dibuix.
Tavella (plèch en la ròba), de *ella* suf. dim y טוה (tavváh), rutllar, complegar.
Taxar. V. *Tassar, Tatxar.*
Tay, tayar o tallar, tajar, c., de גדה (gadáh), tallar, podar, o de צלע (tsaláhh), tallar? V. *Oòsta, Dalla.*
Taymat, taimado, c.; cf. תמין (thamayán), ser astut; de מון (mun), aparentar, mentir. V. *Mentir.*
Tèca, (racció de menjar), de תוך (thuc), partir, trocejar. Cf. y V. *Racció, Rucó, Ouch-Trencar.*

Tècnich, de τεύχω, τεχνάω, fabricar, τέχνη, art, de *tax*, sc., fabricar, de צוּע (tsúahh), fabricar.
Tèdi, *tædium*, de זהה (zaháh), esplendir, perxò cremar; cf. *Tèya, Quírria, Quimera, Inquina, Sentiment.*
Tegere, ll., στέγω, *dagen, dachen, decken*, ger., cobrir. V. *Tèula.*
Teixir, *texere*, ll., τεύχω, de צוּע (tsúahh), fabricar. V. *Tèonich, Xisme.*
Teixó, tejón, castellá, de *ó* sufix y תחוש (thahaix), teixó.
Tèl (de cèba), de צאל (tsaal), ser prim. V. *Tèla.*
Tèma, m., θέμα, proposició, de θέω. V. *Tèsis.*
Tema, f., idèa, quírria, de זמה (zimnáh), pensament, mal propòsit, mala intenció; cf. *tenir idèa a algú, tenirlo de tema*, per *tenirli malícia*. V. *Esma.*
Témer, *timère*, ll., de τιμάω, respectar, venerar, de τίω, id., de זהה (zaháh), ardir, brillar, perxò estimar, considerar. V. *Dia, Tèya, Estimar, Honor.*
Temple, *templum*, ll., per *tempulum*, de *p, u-l-um*, sufs. y זמם (zamam), tallar, partir; cf. *fanum*, llatí, temple, de פנן (phanán), partir. V. *Tomo, Tema, Sant, Sagrat.*
Temps, *tempus*, per *temmus*, ll., *times*, ing., de זמם (zamam), determinar, fixar; cf. זמן (zemán), temps, temps determinat, ocasió.
Tenalla, tina, tona, tonel, c., de טינא (tina), artefacte, argila.
Tènca (un peix), de דגה (dagáh), peix y *n* inf.
Tendir, *tendere*, ll., *tan*, sc., id. y tènia, de תנן (thanán), allargar, estirar.
Tèndre, tierno, c., *tener*, ll., τέρην, de טרה (taráh), ser frèsch, nòu, acavat de náixer o fer, de צור (tsur), tallar. V. *Recent, Mòdo, Nòu.*
Tenia, *tænia*, ll. V. *Tendir.*
Tenir, *tenere*, ll., de דין (din), subgectar, dominar. V. *Tino.*
Tenor (regla, mòdo, manera), *tenor*, ll., de *or*, sufix y שנן (xanán), partir. V. *Mòdo, Manera.*
Tentar, *tentare*, ll., de טעם (tahham=tahhan), taçtar, provar, y *t* suf.
Tenue, *tenuis*, ll., estenuar, de שנן (xanán), partir.
Tenus, ll., fins a, de שנן (xanan), tallar. V. *Fi, Hasta, Tenor, Tènue.*

Tenyir, teñir, c., *tingere*, *tünchen*, τέγγω, de טוח (túach), cobrir de color, emblanquir, y *n* inf.
Terápia, θεραπεία, de תרופה (teruphâh), medicament.
Tergeo, ll., llimpiar. V. *Tèrs*, *Tarquí*.
Terme, terma, f., termēnar (posar les termes o fites), termini; *terminus*, *terminare*, ll., τέρμιος, final, de טרם (taram), tallar.
Tèrra, *terra*, ll., *dara*, sc., *airtha*, gòt., *eart*, inglès, *erde*, ger., ἔρα, de ארצא (artsa), tèrra (Drach); mellor *terra* y *dara* son de צור (tsur), partir. La tèrra es el detritus o tròços esmicolats de mineral.
Terrabastall, de *tèrra* y *all*, q. V. y פוץ (phuts), trencarse, rompre.
Terror, *terrere*, ll., aterrar, aterriçar, de נחר (nathar), trepidar, tremolar; el *tar-tar* del còr asustat. V. *Tremolar;* o de זהר (zahar), ardir, còm les demès passions (†).
Tèrs, adg., detersiu, *tersus-tergere*, ll., llimpiar, *tark* sc., brillar, de טהר (tahar), ser pur, o צהר (tsahar), brillar, y *g* suf. V. *Llimpiar*, *Nèt*.
Tesis, *thesis*, ll., θήσις, de θεω, posar, col-locar, de *dha*, sc., de נתע (nathahh), erigir, col-locar drèt.
Teso, c. (serrat). V. *Testa*.
Test (tròç de terriça), de דוץ (duts), variant de דוש (dix), partir, trocejar. V. *Testa*, *Tasca*, *Disch*, *Pedallaç*.
Testa, tête, fr.. de דוץ (duts), variant de דוש (dix), tallar, perxò termenar; V. *Oap*, *Test*. En la topogr. *Testa*, *Testo*, prov.
Teta, c., de דד (dad), de שד (xad), mamella, de שדה (xadáh), rajar; cf. *apina*, sc., pit, de *ap*, ʻaygua, de אוב (ub), rajar. V. *Ubre*, *Pit*, *Dida*.
Tètrich. *tæter*, ll., nègre, lleig, de *er*, suf. y V. *Tèdi*, *Tèya*, *Tihó*, *Nègre* y *Lleig*.
Teu. teva o teua, tua. V. *Ton*.
Tèula, teja, c., *tegula*, *tegere*, ll., de דגה (dagáh), cobrir. V. *Tegere*.
Tèvi, tibio, c., *tepidus*, ll., de דאב (daab), escalfar; cf. *atapa*, sc., calor. V. *Tafetá*.
Tèya, *tæda*, ll., δαίς, *tejas*, sc., resplendor, y *dah*, sc., cremar, de זהה (zahah), brillar. V. *Dia*, *Tèdi*.
Tia, de דודה (dodáh), germana del pare; cf. θεία, zia, t. V. *Tio*, *Tanta*.
Tiber, r., d' Italia, de *er* suf. y V. *Tabeo*.

Tifón, c., *typhon*, ll., τυφῶν, torp en remolí, de טוּף (tuph), tombar, circuir. V. *Torp*.

Tihó, tizón, tison, fr., *titio*, ll., de זהה (zahah), ardir; cf. *alâta*, sc., tihó, de להמ (lahat), ardir. Vide *Llántia*, *Tètrich* y *Tèya*.

Timba, timbera, estimbar, de טוּף (tuph), circuir, donar tompa. V. *Tombar*.

Timo (estafada), tinar, de זמם (zamam), insidiar, preparar un crim o un mal.

Tim-ó, tom-illo, c., *tymus*, ll., θύμος, de שׁם (xam), olorós. V. *Ensumar*, *Xamós*.

Tina. V. *Tenalla*.

Tino, atinar, de דין (din), judici, judicar; cf. la frase: tenir tino, judici o sèny, y δήν-εα, δην-εύματα, consèlls. V. *Jutge*, *Sèny*, *Tuno*.

Tio, de דדא (dadá), sir., germá del pare; cf. θεῖος, zio, t. V. *Tia*.

Tip, de נצב (natsab), *cibare*, alimentar. V. *Stips*.

Tipo, τύπος (forma, figura), de צפה (tsaphâh), vèure, mirar. V. *Estampa*, *Spes*.

Tiponer (adobaperòla), de *er* suf. y *tipó*, dim. desus., èyna del fòch. V. *Tupí*.

Tira (tallada), de צור (tsur), tallar; cf. *tara*, sc., vòra del vestit. V. *Sastre*, *Turó*, *Vòra*.

Tirar (llançar), de טרח (tarach), llançar.

Tocar, *tangere*, ll., de דקק (daqaq), picar.

Tocar (campanes, cornètes), de דקק (daqaq), donar martellades; cf. *tangere*, ll., *tañer*, ab *n* inf.

Tòç, toçar, tuça, de דוח (dúach), empentar, ferir, empentar per fer caure. V. *Doguer*.

Tòça, toçal, orogr., de דוּשׁ (duix), partir, tallar. Vide *Oalp*, *Testa*, *Sèrra*, *Oarèna*.

Toçar (els bòus, bèns, y cabres). V. *Tòç*, *Toçtarrada*.

Toçtarrada, còlp de cap, de *Toç*, q. V.

Tofera (estovament del cabèll o altra còsa), touffe, touffer, toffer, fr. de עדף (hhadaph), ser ample, rumbant, sobreixir. V. *Tupè*.

Tòfona o tòfina, trouffet, fr. V. *Tofera*, *Trumfo* *Tufa*.

Tòla, entoldar (planxa metálica), part. de צאל (tsaal), ser prim. V. *Tèl*.

Tòldre, *tollere*, ll., alçar, de תלה (thaláh), soapesar, sostenir, o també part. de נטל (natal), sostenir.

Tolerar, *tolerare*, ll. (aguantar, *sustinere*). V. *Tòldre*.

Toll o **doll**. V. *Doll.*

Tolla (ròca o pedra gròssa que s' estimba), de צלל estimbarse, rodolar. V. *Timba.*

Tollo. ll. V. *Tòldre.*

Tombar, tombarella, capitomba, tombarse, tomballar, tomballonar, de טוף (tuph), circuir, voltar, y *m* inf. V. *Timba, Valdufa, Toupi.*

Tomo, *tomus*, ll., τόμος, τέμνειν, partir, de זמם (zamam), fer tròços.

Ton, pron. possa. m. *tuus*, ll., de *Tu*, q. V.

Tondre, *tondere*, ll., de שנן (xanán), tallar.

Tonel. c. de *el* o *ell*, suf. y V. *Tenalla.*

Tongada, de *tuno* o *tum*, ll., τῆμος, daun, ger., de תם o שם (tham o xam), allí (de llòch o temps). V. *Donchs.*

Topar, topo, topada, part. de תפף (thaphaph), picar, o de דחף (dachaph), empènyer per fer caure.

Tòrcer, *torquere*, ll., de דרר (darar), tòrcer, rodar, y *q* suf. V. *Trill, Trèna, Torn.*

Tormentar, de *ment* suf. y *torquere*, ll., de טהר (tahar), ardir. V. *Torrar*, y cf. *Afligir, Patir, Dòldre.*

Torn, retorn, tornar, retornar, entorn, contorn, *turnus*, ll., *etorri*, b., tornar, de טור (tur), voltar. Vide *Tòrcer.*

Tòro, *taurus*, ll., ταῦρος, de תורה (thoráh), cald., de שר (xar), tòro, bòu.

Torp, *turbo*, ll., torbellino, c., de טור (tur), o ציר (tsir), girar, donar vòltes. V. *Tifón*

Torra, torre, c., *turris*, ll., τύρις, de שור (xur), guardar, vigilar; cf. *Espihell, Espihella, Mirella, Miralla, Guàrdia, Guardiòla* y *Talaya*, nòms de torres.

Torrar, *torrere*, ll., part. de טחר (tachar), cremar.

Torrent, *torrens*, ll., de צרה (tsaráh), rajar. V. *Tar* y *Ur.*

Tos, *tussis*, ll., part. de עטש (hhataix), esternudar.

Tostar, c. de *tostum torrere*. V. *Torrar.*

Tot, *totus*, ll., de דוץ (duts), partir; cf. πᾶς-πάν, tot, de פנן (phanán), partir; *keval*, sc., enter, y כל (col), tot, de גבל (gabal), terminar, de גוב (gub), tallar. Se diu *tot* lo acavat, terminat o fet de cap a cap.

Tòu, tòva, adg. estovar, vuyt de dins, vuydar, cónfer *tahaqun*, ar., vuyt.

Tou (suau, blan), de טוב (tob), bo, suau, grat. Vide *Adobar.*

Tòu (abultat), estovarse (alçarse), de צבה (tsabáh), inflarse, alçarse.

Tovalla, tovalló, tovallòla, de *alla* y צוע (tsúahh). fer, tallar. V. *Manta.*

-tra, suf. ll. de *tera* (τερα, *tará*, sc.), suf. comparatiu: *Extra, Còntra, Ultra*, q. V.

Trabs, ll., viga, llança, de טרף (taraph), partir, tallar. V. *Barra, Viga, Tribulus, Llança.*

Traça (habilitat), deguda a la costum: *val mès traça* (costum, práctica) *que manya* (ingèni), de דרך (dérec), camí trasallat, costum. V. *Traça, Manyo.*

Traça (petjada). V. *Traçar.*

Traçar, tras-allar, de דרש (daraix), trepitjar. Vide *Triscar.*

Trago. V. *Valdraca.*

Trama, tramòya, trampa, trema, de טרם (taram), agafar.

Trampa. V. *Trama.*

Tramvia, de *Via*, q. V. y *tram*, de δραμ-, córrer; cf. *hipò-dromo, velò-dromo*, de דהר (duhar), córrer ravent. V. *Tartana.*

Trans- o tras- pref. ll., significa *a l' altra banda* o *part: trans-ibèrich, tras-passar, tras-tornar.*

Trapa (forat), de טרף (taraph), partir. V. *Trive, Drap.*

Trapa (hidrog.), de זרף (zaraph), rajar: *Còll de la Trapa* (Saldes-Barcelona).

Trapina (sòques en forma de sandália), de *i-gena*, suf. y טפף (taphaph), picar ab els pèus.

Trap-trap, trip trap. V. *Tapoter.*

Trapella (xarrayre), de דבב (dabab), xarrar y *r* inf.

Tras- pref. V. *Trans.*

Travallar, travagliare, t., travailler, fr., trabajar. c., travayer, piem., de *all.*, suf., y *tirp, dirp, dirb*, sc., brillar, tormentar, de צרב (tsarab), ardir. El sentit primitiu de travall es mal, malaltia; cf. *travalls* (pènes, dolors) ab pa fan de bòn passar, venir un *travall*, tenir un *travall* (una basca, un accident); *trabajar*, c. ant. per fadigar, tormentar; *se travailler*, fr., per tormentarse; *travagliare*, toscá, per tormentar: *questa malattia m' ha travagliato orriblemente tutta la notte.* V. *Labor, Dòldre, Afligir, Patir, Sentir.*

Trazar, c. V. *Traçar.*

-tre, *-trum*, ll., -τρον, suf. d' instrument: *cab-ès-tre,*

capis-trum, de *Cap*, q. V., *cèp-tre, scep-trum*, σκέπτρον. V. *Cèptre.*

Trèma. V. *Trama.*

Trémer, tremolar, temblar, c., *tremere*, ll., τρέω, de נתר (nathar), tremolar y *m* inf.

Trèn (carril). V. *Tramvia.*

Trèna, trenar, trenzilla, y trenza, trenzar, trencilla, de דרר (darar), tòrcer, retòrcer; cf. *drehen*, ger., id.

Trencar, *trah*, sc., de דרך (darac), trinxar xafantho, y *n* inf. V. *Tronch.*

Trepa (còlla). V. *Tropa, Tribu, Drap.*

Trepitjar, trepig, de טפף (taphaph), picar de pèus; y *r* inf. cf. *trap-trap*, y *trappen*, ger. V. *Tapoter, Tapullar.*

Très, cat., c., ll., τρεῖς, *trayas*, sc., trois, fr., tre, t. three, ing., drei, ger., hirú, b., תלת (thlath), caldèu y שלש (xaloix), très; cambi de *l* en *r*.

Trescar. V. *Triscar.*

Tresor, tesoro, c., thesaurus, θησαυρός, אוצר (otsar), tresor (?).

Tri-, pref. ll-gr.; significa *très: tri-dent, tri-ángul, tri-plicar.* V. *Très.*

Triar o trigar (separar, elegir), de צור (tsur), tallar, partir. V. *Aixart, Sòrt, Gavinèt.*

Tribu, *tribus*, ll.; cf. *kábila*, ar., de גבל (gabal), partir. V. *Tribunal, Vulgus.*

Tribulació, atribular, *tribulare*, ll. aflicció. V. *Travallar.*

Tribulus, ll., espina, punxa, de דרב (darab), ser agut, punxent; cf. *trabs*, ll.; llança.

Tribunal, tribú (*tribunus*), tribu (classe o part de pòble), *tribuere*, ll., repartir, de טרף (taraph), tallar, partir. V. *Drap, Tripa, Trepa.*

Triç (no mancársen un), de דרש (daraix), esmicar. V. *Triza.*

Trill, de *ill*, suf. dim. y דרר (darar), rodar; cf. *drillen*, ger., rodar, tombar. V. *Trull.*

Trinar. V. pl. 18.

Trincar, de *Trencar*. V. pl. 15; o de רנן (ranán), V. pl. 18.

Trinxar, de דרש (daraix), estridolar, y *n* inf. cónfer *trancher*, fr., *tronchar*, c.

Triscar o trescar, de דרש (daraix), xafar o trasallar els camins. V. *Traçar.*

Tritllejar, de צלל (tsalal), fer tin-tin, o tocar la campana.
Trive, trev-in-ella, trapant. V. *Trapa*.
Triza, c. (tròç). V. *Triç*.
Tròç, trozo, c., V. *Tronch*, *Trencar* o *Triç*, *Triza*.
Tròfi (gueron-tròfi, orfano-tròfi), de טרף (taraph), fer menjar; cf. τρέφω, τροφή, alimentar, aliment.
Tronch, *truncus*, ll. tronco, truncar, c. V. *Trencar*.
Tròno, *thronus*, ll., θρόνος, de טהר (tohar), resplendor, magestat.
Tropa (còlla), de טרף (taraph), tallar, partir. V. *Tribunal*, *Trepa*, *Drap*.
Tropel, c. V. *Tropa*.
Tropell, atropellar, de *ell*, suf. y V. *Travall*.
Trovar, trovare, t., trouver, fr., treffen, ger. de שור (xur-tur=tru), mirar; el *tru* en *truar* (provençal), se desplega en *truvar* o *trovar*; o de la forma metonímica תור (thur), cercar, investigar, cf. יתור (yethur), investigació, còsa trovada investigant. Vide *Provar*.
Trucar, part. de צרע (tsaráhh), pegar, percudir; cónfer *trux(cs)*, ll., crudèl; o de דוך (duc), picar, y *r* infixa.
Trull, *torculum*, ll., de דרר (darar), rodar. V. *Tornar*, *Torn*, *Trill*.
-trum, suf. ll. V. *-tre*.
Trumfo, trumfa o tufa (patata, c.), part. de עדף (hhadaph), redundar, eixamplar (abultar). V. *Tofera*.
Trutxar (l' olla tot bullint), de דוד (dud), bullir.
Tu, cat. c. t. fr., ll., *du*, ger., σύ, *tuam*, ac., de אתה (a'tháh), tu.
Tuber, ll. (inflor), de *er* suf. y part. de עדף (hhadaph); cf. *Tuberculosis*, *pro-tuberáncia*. V. *Tofera*.
Tubo (canó), de דוב o דאב (dub o daab), rajar, rajador.
Tuça, cap. V. *Tòç*.
Tuno, tunante, tunanteria, c., de דון (dun), judicar, judici. V. *Tino*, *Adonársen*.
Tupé. V. *Tofera*, *Tòfona*, *Trumfo*, *Tuber*.
Tupí, de *t-genus*, suf. y part. de זעף (zahhaph), bullir; o V. *Estufa*, *Sopa*, *Dapes*, *Tafetá*.
Turba, *turba*, ll., τύρβη o σύρβη, de צור (tsur), o טרף (taraph), partir. V. *Tropa*, *Trepa*, *Molt*.
Turba (carbó fòssil), de צרב (tsarab), cremar. Vide *Carbó*, *Travallar*.

Turbo, ll. V. *Torp.*
Turó (toçal), de *ó* suf. y טור (tur), cald., montanya, de צור (tsur), tallar. V. *Sòrt.*
-tut, suf. de qualitat abstracta: *vir-tut, sal-ut, jov-en-tut.* V. *-at, -èsa, -or, -ura.*

U

U, un, una, *unus*, ll., de כון o קנה (cun o qanáh), partir. V. *Mon-.*
-Ú, -una, suf. de *unus*, de *u-genus*, ll.: *oport-ú, oportunus*, per *oport-u-genus*, qui engèndra conveniencia. V. *-á.*
Uber, ll, mamella, de *er*, suf., y אוב (ub), rajar. Vide *Tèta, Jòu, Pit.*
-uc-ar, suf. verbal dim. freqüent.: *menj-uc-ar, pell-uc-ar, espor-uc-ar.* V. *-uch.*
-ucus, -uca, -uch, suf.: *cad-ucus, cad-uch.* V. *Caure.*
-uch, suf. dim. desptiu. de *ago: menj-uch, por-uch.*
-ud, c., suf.: *virt-ud, sal-ud.* V. *-ut.*
Udolar, *ululare*, ll., de ילל (yalal), clamar, udolar.
-uf-ar, suf. de *ar*, y *uf*, despreciatiu (bufant, o fent la *f* apartèm lo desagradable, còm les males olors): *escarn-uf-ar*, o *escarn ufl-ar, escald-uf-ar*, de *Escarnir, Escaldar*, q. V.
-uga, suf. dim. despreciatiu, fem. de *-uch*, q. Vide: *ballar-uga, por-uga*, o *por-uca.*
-ug-ar, suf. verbal, dim. y freqüent.: *Rem-ug-ar, Ball-ug-ar.*
Ultra-, pref. ll.; significa *a l' altra banda: ul-tramar, ultra-pòrt*, de *tra*, suf. y חלל (chalal), partir, separar. V. *Alius.*
-ull, suf. dim. variant de *-òl*, q. V.: *Oor-ull, Concar-ulla, Macar-ulla, Cavan-ulla*, q. V.
-um, suf. de *umen* per *ugmen*, variant de *agmen*, conjunt: *cabr-um, lleg-um*, conjunt de cabres, de lo collit. V. *Cabra, Collir, Llegtar.*
-una, suf. de *ugena: Pr-una, Br-una*, q. V. y V. *-ú.*
Uncle, *av-unculus*, ll., de *unculus*, suf. y אב (ab), pare.
-unculus, uncle, suf. dim. ll. conservat en *Uncle, Carbuncle*, de *avunculus, carbunculus*, y format deyen de *Uncia*, q. V.; però es senzillament la *n c y l* suf. V. *O y L.*

Unça o onça, onza, c., *uncia*, ll., de *unus*, en contraposició a *bessis*, *triens*, *quadrans*, etc. que eren les altres fraccions, de l' *As* o lliura romana. *Uncia* no dona 'ls diminutius *-uncle*, *-ell*, *-ill*, *-ull*.

Uni-, pref., significa unicitat de la còsa ahont se prefixa: *unisllap*, *universal*. Es de *Un*, q. V. y *i* inf.

Ur, ura, b., aygua, de יָרַה (yaráh=varáh=uráh), rajar; cf. *ira*, ac., id., ὕδωρ, id. V. *Ar*, *Or*, hidrog.

-ura, suf. que significa qualitat abstracta: *vell-ura*, *fresc-ura*, *dolç-ura*. Ben sovint es de significat concrèt: *cint-ura*, *mal-ura*, *vols-ura*, *plan-ura*, *molt-ura*, *criat-ura*.

-ur-ar, suf. verbal de *-ura*: *molt-ur-ar*, *emmal-ur-ar*, *encriat-urarse*.

Urere, ll. cremar, de אוּר (ur), brillar, perxò primer cremar. V. *Ardir*, *Arit*, *Ortiga*.

Urgir, *urgere*, ll., de אָרַג (arag), instar, insistir.

-úria, suf. ll. V. *Luxúria*, *Penúria*.

-úria, suf., variant moguda de *-ura*. q. V.: *cent-úria*, *vell-úria*, *bosc-úria*, *mal-úria*, *cant-úria*.

-urn, suf., *urnus*, ll., per *ugenus*, V. *-ú*: *noct-urn*, *noct-urnus*. V. *Jorn*, *Escalabòrn*.

Urraca, c., (garça), de חָרַק (charaq), xarricar, pel grrach-grrach del seu cant. V. *Garça*, *Xarrich*.

-uy, suf. variant de *-ull*, dim. abundant en la toponímia de El-Pallars: *Bren-uy*, *Bern-uy*, *Pern-uy*, y cf. *Berén*, de פָּרַם, ocald. פָּרַן (pharán), trencar. *Ment-uy*, *Menc-uy*, de מָנַן (manán), partir, y *t* y *c* sufs.—*Bress-uy*, *Bret-uy*, de פָּרַץ (pharats), partir.—*Am-bon-uy* y *Es-pon-uy*, de פָּנַן (phanán), partir, y *am* per *al*, art. y *Es* pref. cat. (cf. *Es-tèrri*, Vide *Tar*, y *tovalles* o *es-tovalles*).—*Lless-uy*, V. *Lleixa*.—*San-uy*, de שָׁנַן (xanán), partir.—*Arest-uy*, de חָרַץ (charats), tallar. Dits pòbles están al pèu de montanyes de qui prènen nòm. El significar tots la metèixa idèa orográfica, però ab diferent arrèl, demòstra que serien fundats en èpoques molt separades una de altra.

V

Vaca, *vacca*, ll., de פָּעָה (phahháh), bruelar, cf. βοάω, βούς, bòu, vaca, de id.

Vacillar, c., *vacillare*, ll., *wanken*, ger., de פּוּק (phuq), vacilar. V. *Blincar*, *Vençar*.

Vadar (guaytar, mirar), *badare*, t., id., de יָדָה (yadáh), vèure, mirar. V. *Idèa, Vèure, Guihar.*

Vad-ere, ll., invadir, evadir, guau, o vau; vado c. de עָדָה (hhadáh), passar, cf. *at*, sc., anar. V. *Via, Vau, A.*

Vaga, òla, *vag*, sc., id., de פָּכָה (phacáh), rajar. Aquí *Bagá*, vila sobre 'l r. Bastarèny, *Bogat-ell*, torrent de st. Martí de Provençals, *Bogonyá*, (פָּכָה, אִין y *á*, suf., riu-riu). V. *Pica, Bágoa, Ona.*

Vagar, vaga, *vacare*, ll., de פּוּג (phug), cessar; cónfer *Piget*, estar ociós. V. *Bagarro*, que mellor será de *arro*, suf. y פּוּג (phug), cessar.

Vagir, c., *vagire*, ll., de בָּכָה (bacáh), plorar. V. *Bágoa.*

Vago (gandul). V. *Vagar.*

Vaig, vas, va, (vam, vau, gascó), van, de בּוֹא (bo), anar: *(báthi, batha-bath, ba-baa;* plur. *banu, bathembathén, bau);* cf. *wa*, sc. y βάω, βαίνω; o de *Vadere*, q. V.

Valç, valçar, *balzen*, ger., de פָּלַשׁ (phalaix), girar, tombar; o de גָּלַל (galal), id. y ç suf. V. *Ballar.*

Valdigarada, de הַל (hal), art., צָהַר (tsahar), ardir, brillar y *ada*, suf.

Valdraca (Ibiça), cánter, pohal, de הַל (hal), art. y זָלַג (zalag), *dalag*, ar., traure aygua; *dalag=darag*, cf. *trago, traguejar*, y *tranken*, ger., abeurar, y *trinken*, bèure.

Valdre, *valere*, ll., *bala*, sc., fòrça, de בָּעַל (bahhal), dominar, possehir. V. *Palau, Basílica, Batlle, Balia, Balire.*

Valdufa, de הַל (hal), art. y טוּף (tuph), tombar; cf, *gualdrufa*, arag., *toupi*, fr., id.

Valira, riu d' Andòrra, de *Pal*, q. V. Aquí també *Bellera*, r. y *Vallirana*, que té sa riera.

Valva, válvula, dim., de בָּבָה (babáh), pòrta, y *l* inf.

Vall, *vallis*, ll., per *varlis*, de בָּרָה (baráh), partir, tallar.

Van, Ven, Vin, Von, Vun, hidrogr., de עִין (hhin), rajar: *Vannes*, pòrt de França, *Camp-de-ván-ol*, (riu Freser), *Ven-ècia*, pòrt d' Italia, *Pòrt-Vèndres*, *Venosa* o *Venusia*, Itália, *Olván (or-ván=*riu-riu). Vide *Vèna, Hina, Fònt, Fenerals, Llen.*

Vara, de בָּרָה (baráh), partir. V. *Barra, Brot, Pal, Vèrga.*

Varal (part o tròç de pòble, tèrra o bòsch), de ברה (baráh), partir y *al* suf.

Vari, *varius*, ll. de ברא (baráh), partir, tallar. De-quí l' idea de multitut; cf. *birça*, ec., nombrós, de ברך (barac), partir y V. *Molt*, *Freqüent*, *Gayre*.

Varniç, barniz, c. V. *Verniç*.

Varó, varón, c., de *ó* suf. y ברי׳א (bari), variant de מרא (mará), mascle, *vir*. V. *Mas* y *Baró*.

Vart o bart, bardo, c., (poeta), de בור (bur), vèure; cf. *warter*, *warten*, vigilant, vigilar, y V. *Vates*, *Buròt*, *Bart*.

Vassall, vasallo, c., vassallo, t., vassal, fr., de בעל (bahhal), dominar, subjectar. V. *Batlle*, *Balire*, *Basílica*, *Valdre*, *Palau*.

Vates, ll., poèta o profèta, de ידה (yadáh) vèure. L' idèa de vident defiuèix el poèta y el profèta; cf. μάντις, poèta o profèta, de מן (man), qui vèu, cavila o combina. V. *Mens*, *Amonestar*, *Mentir* y חזה (chozéh), profèta de חזה (chazáh), vèure. Vide *Bart* y *Vadar*.

Vau, guau, gual, y gòl, passos d' aygua. V. *Vadere*.

Vèda, vedar, *vetare*, ll., de בדד (badad), separar; cf. *defendre*, fr., vedar, de *de* y *Fendo* y *Privar*, q. V.

Vega c., de בגא (baga), sir., hòrt, camp.

Vegada, vez, c., *vix*, ll., פאה (phaáh), partir.

Vel, velar, *velum*, *velare*, ll., de עלה (hhaláh), cobrir. V. *Fulla*.

Vela, c., (llumèta), de בהל (bahal), brillar, resplendir. V. *Polir*, *Pulcre*.

Velòç, *velox*, ll., de *ox*, suf. y בהל (behal), caldèu, afanyarse.

Vèlta (capitomba, capgirèta, capbucèta). V. *Vòlta*.

Vell, *vetus*, ll., antich, separat en el temps de בדד (badad), partir, separar; cf. παλαιός, vell, antich, de פלל (phalal), separar. V. *Senectut*.

Vèna (fònt, dèu), vena, venero, c., *vena*, ll., de עין (hhin), rajar. V. *Fònt*, *Fondre*, *Hina*, *Henares*, *Fenerals*, *Llen*.

Vena (de lligar). V. *Bèna*.

Vençar (les cámpanes, gronxar), de פוק (phuq), mòures d' un costat a altre, *vacillare*, y *n* inf.; cf. *wanken*, *schwanchen*, *wackeln*, ger. V. *Blincar*, *Vacilar*.

Veneno o vereno, *venenum*, ll., de *egenum*, suf. y יין (yun), ardir. V. *Verí*, *Bunior*.

Venerar, per *vererar*, de *vereri*; V. *Reverència*, *Vergonya*.
Vènia (permís, perdó). cat. c. ll., de בחן (bachan), aprovar, donar l' aprobació.
Venir, *venire*, ll., de אנה (anáh), aproparse, presentarse.
Vent, *ventus*, ll., de עין (hhin), fluir; cf. *flare*, llatí, bufar. V. *Anima*.
Ventar (tirar), de ידד (yadad), (tirar pedres o altre) y *n* inf.
Ventar (fer vent, donar a l' acció del vent). V. *Vent*.
Ventura (bòna o mala sòrt), de *ura*, suf. y פנן (phanán), partir; cf. *Sòrt*, *Oaval*, *Fortuna*, *Ver*.
Venus (mitològica), de יין (yavén), ardir, bullir. Vi- de *Jove*, *Joán*, *Vi*, *Bunyòl*.
Ver, ll., ver-ano, c. verau, gall., de בער (bahhar), ardir, cremar. V. *Vermèll*, *Verolar*, *Enverar*, *Berretina*, *Pèra*, *Pruna*, *Estiu*.
Ver, veritat, *verus*, *veritas*, ll., de ברר (barar), ser pur, verdader.
Ver, vèra, (en fer *mal-ver*, jaure, dormir, travallar, etc. *mala-vèra*, en *mala-virat*, *mala-virança*, *bena-virat*, *bena-virança*). sòrt, mòdo, manera, de ברה (baráh), partir. V. *Ventura*, *Sòrt*, *Mòdo*, *Manera*.
Verèda, vereder, *veredus*, ll., cavall corredor, y *veredarius*, corrèu, de פרד (phéred), cavall corredor, al revés de סוס (sus), cavall tirador, de פרא (pharáh), córrer. V. *Pferd*.
Vèrga, vergaç, *virga*, *virgultum*, ll. de פרק (pharaq), partir. V. *Vara*.
Vèrge, *virgo*, ll., de פרק (pharaq), partir, separar; cf. *solter* y V. *Oast*, *Vèrga*.
Vergonya, vergüenza, c., *verecundia*, ll., de *vereor*, de ירא (yaré), témer, respectar. V. *Venerar*.
Verí, verinut, verinós, de *igenus*, suf. y פאר (phaar), ardir; cf. *virus*, ll.
Vermèll, de *vermis*, *vermiculus*, ll., פאר (phaar), ardir, cf. *varme*, *varmen*, ger., calor, escalfar.
Vèrn, vernèda, de ארן (oren), arbre, pi, *ornus*, freixa.
Verniç, de *iç*, suf. y *varna*, sc., color, de *n* suf. y פאר (phaar), ardir. V. y cf. *Color*.
Veròl, verolar, de *òl* suf. y בער (bahhar), ardir. V. *Vermèll*, *Verano*, *Verniç*.

Vèrp, *verbum*, ll., per *vergum*, de ברך (barac), partir. V. *Mot, Paraula, Vèrga, Vèrge.*

Verruga, cat. c., *verruca*, ll., part. de פרח (pharach), eixir lepra, úlceres, etc.

Vessar, de בצץ (batsats), vessar, anarsen l' aygua pòch a pòch. V. *Bast, Bassa.*

Vestir, *vestire*, ll., de לבש (labaix), vestir.

Vetllar, vigilar, velar, c., veiller, fr., *vigilare*, llatí, de *vig-il*, el qui vetlla, de *il*, suf. pl. 74, y פקד (phaqad, arrèl *paq*, cf. *pac*, sc., mirar), guardar, mirar, visitar, inspeccionar.

Vèure, *videre*, ll. ver, c. de ידה (yadáh), conéixer; cf. *bud*, sc., savèr. V. *Vadar, Guihar, Goytar.*

Vi, vin, fr., vino, c., t., *vinum*, ll., wein, ger., οἶνος, de יין (yayin), vi, de יון (yavén), bullir; cf. *ardo*, b., vi, de *ardir*. V. *Merum, Jove, Bunyòl.*

Vi-, pref. significa *enlloch de: vi-rèy*. V. *Vice.*

Via, cat. c. t. ll., *bide*, b., de עדה (hhadáh), passar; cf. ὁδός, camí.

Vici, *vitium*, ll., de בדד (badad), tallar, partir. Vide *Falta, Pecat.*

Viç- *vice-*, pref. ll. c.; *viç-president, vice-rector*. Significa *en lloch de*. V. *Vegada, Lloch.*

Viga, (pl. 102), de פאה (phaháh), partir. V. *Trabs, Barra, Vegada, Fer.*

Vil, *vilis*, ll., de אויל (evil), tonto, dolent, V. *Avol;* o mellor de פלל (phalal), partir. V. *Brat, Petit, Xich, Molt, Freqüent, Pus.*

Vir, *virilis*, ll., de *Var-ó*, q. V.; o de בער (bahhar), ardir; cf. זכר (zacar), mascle, que pòt ser de שאר (çaar), ardir, ἄρρην y *arra*, b., id., de חרה (charáh), ardir.

Virar (girar, rodar), variant de *Girar*, q. V.

Viscoso, c., *viscosus, viscare*, ll., משח (maixach), untar, ser apegalós.

Vit (de bòu), de גיד (guid), nèrvi.

Viura (Sèrres de, o La-Guárdia), top., de בירה (biráh), torra, guárdia, miralla, espihell. Aquí *La-Borda* (Solsona), *La-Bordèta* (?). V. *Ovirar, Buròt.*

Viure, *vivere*, ll., βιόω. de חוה (haváh), viure.

-vol, suf., de *volo*, volèr, q. V.: *malè-vol, benè-vol*, que vòl mal, be. Ben sovint es l' *-ol* de naixènça catalana, q. V., que desfá en *v* la *u* anterior: *ombrív-ol, anyorív-ol, altív-ol*, de *ombriu, anyoriu, altiu.*

Volèr, *velle*, ll., *wollen*, ger., βούλομαι, volere, t., vouloir, fr., de יאל (yaal=vaal), volèr. V. *Querer*, *Gura*.
Vòlta, volvig, volcar, y demès de l' arrèl *volv*, de גלל (galal), girar, tombar. V. *Vòlta*.
Vòlva (busca o brocèta, que balluga per l' ayre), de גלל (galal), girar, tombar.
Volvere, ll., de חול (chul), girar; o V. *Vòlta*.
Vomitar, *vomere*, ll., ἐμέω, de אגם (agam), tenir vòmits.
Vòra, de ברה (baráh), partir. V. *Franja*.
Vorm, verm; *wurm*, ger., *vermis*, ll., de פאר (pha-ar), ardir, pel color vermèll; cf. כרם (kérem), cuch de la grana, de כיר (kir), ardir, cremar. V. *Vermèll*, *Carmí*, *Carmesí*.
Vòrni, vòrnia (que li falta un ull), de עור (hhavur), ull tret, de עור (hhavar), traure 'ls ulls y *n* suf.
Vos, eus, 'us, de tu (V. *Tu*), que faria *tues* o *dues*, plur.,=*dos*=*vos*, per *voes*, cf. *vos*, y *os*, c., *voi*, toscá, *vous*, fr.
Votar, de *votum-vov-ere*, ll., de הוה (haváh), desitjar. V. y cf. *Avit*.
Vulgus, ll., *volk*, ger., pòble, de פלג (phalag), partir; cf. *pagus*, ll., pòble, de פאה (paáh), partir. Cada pòble es una secció, part o tròç de tèrra. Vide *Tribu*.

X

Xa, sc., clar, de זהה (zaháh), brillar. V. *Dia*.
Xa, sc., còsa que 's mòu, instable, de כעה (sahháh), córrer, precipitarse. V. *Siemòmetre*.
Xacal, chacal, c., de שועל (xuhhal), guinèu.
Xacra, xacrós, de עכר (hhacar), afligir, fer mal. Vide *Acorar*.
Xafa (ser un xafa o mentider), de שוא (xav), mentida.
Xafar, chafar, c., de שוף (xuph), xafar. V. *Esclafar*.
Xáfech (d' aygua), de שפך (xaphac), vessar. V. *Vaga*.
Xafer, de שפע (xáphaph), abundáncia.
Xala, xalarse (menjar y bèure regaladament), de זלל (zalal), ser fartana y grípia.
Xala y xalarse, estar xalat, de זהל (zahal), ardir, brillar; cf. *xal*, sc., divertirse. V. *Alegre*, *Eutèrpe*.

Xáldiga (espurna, guspira), de חלל (chalal), resplendir, y *d* suf. V. *Espurna*, *Guspira*, *Centella*.
Xalma (cobèrta dels ases), de שלמה (çalmáh), vestit.
Xalòch (vent llevant ardent), de חלך (chalac), cremar, abrusar. V. *Flèca*, *Flegmasia*, *Flòch*, *Jaloque*.
Xambra (sò confús), de שמע (xamahh), dùre, rumor; o de זמר (zamar), celebrar un fet ab gòig y cants; cf. *Zambra*.
Xamenèya, chimenea, c., cammino, t., *caminus*, ll., de חמם (chamam), cremar, ardir. V. *Oremar*.
Xamós (mans, manyach), de *ós* suf. y דון (dun=zun=zum o dum), subgectar, domesticar; cf. *zahm*, germánich, casolá, domèstich.
Xamós, adg., de *ós* suf. y בשם (baixam), olorós, suau; cf. *xamma*, ar., olor. V. *Ensumar*, *Timó*.
Xampar (menjar), zampar, c., de שפא (çaphá), devorar, y *m* inf.
Xampar (fer presoner, agafar), de שבה (xabáh), fer catiu y *m* inf.
Xancarra, de canxarra, aixancarrar y escanxarrar, de *arra*, suf. y אמה (amah), fonament; cf. *anz-uelo*, c., de *ham-us*. V. *Anca*, *Ham*.
Xanguer, variant de *jungere*. V. *Junyir*.
Xanguèt (peix, nòy petit), de *èt* suf. y שנן (xanan), tallar. V. *Sin*, *Sant*, *Xano*.
Xano xano (pòch a pòch), de שנן (xanán), partir.
Xapullar, xapellejar, chapucear, c., part. de שבח (xabach), nadar, remenar l' aygua.
Xaramina (còll de les botes de cuyro, que es de de vanya), de *igena*, suf., y זרם (zaram), rajar, fluir. Aquí *Xarama*, r., y *Trèmp* o *Trèm*, població y riu sobre la Noguera Pallarèsa.
Xarbotar, xarbòt, de *òt* suf. y זרב (zarab), rajar, vessar. V. *Xaramina*, *Xurmar*.
Xardorós, xardor, de *d* (§ 25) y *or* suf. y צהר, ardir intènsament.
Xarlar, ciarlare, t., charlar, c., variant de *Garlar*, q. V.
Xarnegar (remorejar), de *egar*, sufs. y ארן (arán), fer estridor. V. *Arna*, *Còrn*, *Rondinar*, y pl. 18.
Xarnera, charnela, c., de סרן (séren), eix.
Xaròp, jarabe, c., de זרב (zarab), rajar.
Xarpar, *sarpere* y *carpere*, ll., ἁρπ-άζω, καρπός (fruyt), de חרף (charaph), pèndre. V. *Robar*.

Xarrampló, de *ió* suf. y שׂרף (çaraph), ardir, y *m* inf. V. *Ròsa, Escarlatina, Veròla.*

Xarrar. V. *Garlar.*

Xarrich (nòv, baylèt), de *ich*, suf. y צער (tsahhar), petit. V. *Etzerat, Zèro, Xanguèt.*

Xarrich, xarricar, sò del qui bèu a galèt, de חרק (charaq), fer estridor. V. *Xarrisch* y *Oarrau.*

Xarrich-xarrach. V. *Oarrau.*

Xarrisch, xarriscar, xarrisquejar les dents, les cigales, els fèrros. etc., de חרק (charaq), fer estridor. V. *Oarrau* y *Xarrich.*

Xarrupar, part. de שׂרף (çaraph), xarrupar. V. *Sorbir.*

Xartell, *sarculum*, ll., de *ell*, dim., *t* suf. y צור (tsur), partir, tallar. V. *Estre, Surculus.*

Xarxa, de שׂרשׂה (xarxáh), cadèna.

Xascar, xasquejar, de עשׂק (hhaixaq), injuriar, tractar violentament.

Xasch, chasco, c. V. *Xascar.*

Xatart (nòm de casa), de שׂטר (xatar), escrivá, y *t* sufixa.

Xato, chato, c., de *xata*, sc., partir, trencar, de גדד (gadad), tallar. V. *Mut, Sort, Manco.*

Xatxa (tenir), de הגה (hagah), parlar; cf. *xax*, sanscrit, id., y *ajo*, ll., dir.

Xaval, de שׂבל (xabal), créixer; cf. *soboles*, ll., y שׂבן (xaban), tèndre, adolescent.

Xay, xaya, xayam, xayar, de שׂיה (ceyeh), ovella o cabra.

Xebit, xebita, de צבי (tsebí), cabrit o sagalla, y *t* suf. V. pl. 30.

Xèra (valdigarada), de סיר (sir), cremar.

Xèra (vidaça o fartanada), de כרה (kerah), convit. de כיר (kir), còure; cf. *Epulum* y *Apet*, de אפה (apháh), còure. V. *Apet.*

Xerigòt, suero, c., *serum*, ll., de *òt* suf., y *g* inf. y צרה (tsaráh), rajar; cf. *käsewasser* (queso-agua), ger.; cf. *xira*, sc., rajar, y τύρος, formatge.

Xeringa, jeringa, c., près de la forma tubular de la *syrinx*, ll., o σύριγξ, flauta, de שׂרק (xaraq), xiular.

Xèro, xeró, xerèt (nòm de cridar els xays y ovèlles), de סיר (sir), ardir. V. *Anyell, Arro.*

Xèrra (perdiu-xèrra), de קורא (qoré), perdiu, de קרא (qará), cridar; cf. *Oliaire, Xarrar, Gralla;* o de צחור (tsachor), blanch, per lo blanquinosa que es.

Xèta o **aixèta**, de שׁדה (**xadáh**), rajar. V. *Ohotar*, *Escaturir*, *Escotar*, *Dida*, *Teta*.

Xich, cat. piam., chico, c., de שׁכה (**çacah**), tallar. V. *Petit*, *Parus*, *Menut*, *Sech*, *Segar*.

Xifra, de ספר (**saphar**), escriure, comptar.

Xinxa, de *cimice*, ll., de *cimex*, per *cinex*, de כנה (**kinnáh**), que pinça o pica. V. *Oinife*.

Xinxó (monèda d' òr, setzau de l' onça), de *ó* suf. y אשׁה (**ixxáh**), fòch, pel color ardent y *n* inf.; o de *sètze* que faria *setzó*.

Xiravech (trènch), per *xivarech*, de *ech* suf. y שׁבר (**xabar**), trencar. V. *Quebrar*.

Xisme (èyna, èstri), de *me* suf., y la *s* inf. davant de *n* y צוּע (**tsúahh**), ar. *sahha*, fabricar; cf. *Estre* y *Tècnich*.

Xiular, silbar, c., *sibilare*, ll., de צפף (**tsaphaph**), piular o xiular les aus.

Xivarri, de שׁבר (**xabar**), trencar. V. pl. 15: Dotzèna categoria.

Xixinèt, xixinar. V. *Encisar*.

Xollar o **xullar**, de de שׁלל (**xalal**), pelar el cap o altra part del còs. V. *Esquilar*.

Xomflo (tòu), de זוּף (**zuph**), *fluir*, rajar, y *m* y *l* infixas; cf. *flonjo* y *fluix* de *fluere*.

Xona, de זנח (**zanach**), ser pudent, brut; o זונה (**zonah**), *meretrix*.

Xop (empapat d' aygua), adg., de זוּף (**zuph**), rajar, liquidarse.

Xop (arbre), chopo, c. V. *Xop*, adg.

Xop (beguda), sust. de סבא (**sabá**), bèure.

Xop (embriach), V. *Xop*, adg.; o de סבא (**sabá**), bèure, embriacarse; cf. *xib* sc., estar borraig.

Xopar, chupar, c., de זוּף (**zuph**), rajar, liquidarse; o de שׁאב (**xaab**), pèndre aygua; *xaba*, ar. satisfer la sèt; *schopfen*, ger.

Xorch (estèril), part. de חרך (**charac**), abrusar, perxò assecar; cf. *haraca*, ar., cremar. V. *Estèril*.

Xorich. V. *Xurich*.

Xot, choto, c. (mamelló, llevant de mamella) de שׁד (**xad**), mamella. V. *Escaturir*, *Escotar*, *Ohotar*.

Xota (brut, bruta y deixada), ciotto, zotico, zoticheesa, t. (grosser, grosseria), part. de שׁאט (**xaat**), fer fástich, despreciar.

Xuhèt, xuhèta (juheus a Mallòrca), de *xuya*, cansa-

lada, tentació y testimòni de sa conversió a l' Evangèli (?); o mellor, de סגד (sogued), qui 's pòstra y adora, o assistent a la *Moçquea* (llòch d' adoració) q. V. Així 'ls cristians en Amèrica foren anomenats *carays*, pels salvatges perque 'ls veyen agenollar, de ברע (carahh), agenollarse. V. *Orus*.

Xulo, chulo, c. de זלל (zalal), ser luxuriós, fartana.

Xullar. V. *Xollar*.

Xupar. V. *Xopar*.

Xurich (se diu cridant els porcells), de *ich* suf. y còm *Xèro*, *Xurro*, q. V.

Xurmar (mamar), de זרם (zaram), rajar. V. *Xaramina*.

Xurro, xurra (ase, somera), de עור (hhur), bullir; cf. חמור (chamor), *hamara*, ar., ase, de חמר (chamar), cremar, ardir. V. *Burro*, *Merum*.

Y

Yema, c., botó de les plantes, de קמה (qamáh), brotar, germinar; cf. *gemma*, ll.

Yema, c., rovèll d' òu, de חמאה (chemáh), llet espèssa, mantèga. V. *Orema* o *Quema*.

Yena o hiena, c., de ינה (yanáh), encrudelirse, enfurirse.

Z

Zalama, c. V. *Çalèma*.

Θάλλος, flòr, y demès grechs en θαλ, de còsa esplendent, de צהל (tsahal), brillar. V. *Estèl*, *Flòr*.

Zarza, de חרז (charaz), punyir; cf. y V. *Esbarza*, *Garçó*, *Garçoner*, *Arç*.

Zebra (animal ab ralles transversals en el pelatge), de חבר, ser rallat o virolat.

Zèl, zelós, zelar y gèlos, gelós, de צלה (tsaláh), ardir; cf. ζήλος, ζηλόω, emulació, emular, θέλω, volèr, *celo*, c., zelo, t., *zèle*, fr. V. *Emular*, *Amar*, *Estimar*, *Diligere*,

Zèro de צער (tsahhar), ser petit. V. *Etzerat*.

Zorra, c., part. de שאר (çaar), *fervere*, bullir; cf: *Guinèu*, *Perro*, *Berro*, *Goç*.

Zozobra, de *bra*, suf., de פרה (pharáh), portar y יגח (zúahh), tremolar, agitar. V. *Saxejar*.

Zumbar, zumbo, zumbido, *summen* o *hummen*, germánich, id., *hum*, ing., de המה (hamáh), fer murmuri, fer la zumzum, còm lo borinòt o les abèlles. V. *Zumzum*.

Zumzum (fer la). V. *Zumbar;* y cf. *hamam*, o *zamzam*, ar. id.

APÈNDIX

Adició d' algunes etimologies y retòch d' altres

-a, suf. áton femení. V. § 211.
Abèlla, *apis*, ll., de אפה (aphâh), còure, perquè còu o pica.
Acabir (V. pl. 84), *capere*, ll., mellor de גוב (gub), tallar.
Accelerar, de *ad* pref. y *celer*, ll., lleuger, de *er* sufix y קל (qal), lleuger.
Afanar (robar, pl. 86), de פנן (phanán), partir, separar. V. *Robar*.
Africa (pl. 86), de *afer*, de *er* suf. y אפה (aphâh), còure. V. *Abèlla*, *Apet*.
Ago, ll., fer, de חקק (chaqaq), tallar. V. *Ahina*, *Eyna*, *Ouch-trencar*.
Agotar (acabar), de *a* pref. y גדד (gadad), tallar. V. *Gota*.
Agoviar, de אגב (agab), ardir; cf. *kup*, sc., irarse, *cupio*, ll., volèr ab passió. V. *Ira*, *Quimera*.
Ahina, de *i-gena*, suf., y חקק (chaqaq), tallar.
Aixella, *axilla*, ll. (pl. 87), de *illa*, dim. y חקק (chaqaq), tallar y *s* suf. V. *Oolze*, *Genoll*, *Sufraja*.
Aixèrt o aixart, de צור (tsur), tallar. V. *Empèlt*.
Aixerirse, de *a* pref. y צהר (tsahar), brillar.
Aixi, *sic*, ll., de שכה (çacáh), tallar. V. *Amén*.
Ajo, ll. *aj*, sc., dir, de הגה (hagáh), parlar.
Alba (claror de dia), *albus*, ll. de אהל (ahal), brillar.
Alba, hidrog. V. *Alp*. pl. 89.
Albèrch, barraca, y *barga*, ar., id., de הל (hal), art. y ברך (barac), partir. V. *Castre*.
Alcohol, de הל (hal), art. y *kohal*, sc., llicor espirituós, de גחל (gachal), ardir. V. *Ardo*, *Merum*.
Aldá (pl. 88), de חלל (chalal), partir. V. *Vell*, *Altre*.

Aldaba, c. (picapòrtes), de הל (hal), art. y תפף (taphaph), picar. V. *Alduf*, *Tabal*.
Alòu (barul, part), alòdi, alodio, c. de *a* pref. *lod*, sòrt, part, de לחת (lathath), partir. V. *Fèu*, *Lòt*.
Altre, *alter*, ll. *ander*, ger. de *ter*, τερος, suf. comparatiu, y חלל (chalal), separar.
Amarillo, c., gròch. V. *Gròch*.
Amén (així), de אמן (amán), assegurar, de מנן (manán), tallar. V. *Menut*, *Així*.
Anco (racó). V. *Angul*, *Racó*.
Androna (tancat foudo), de *o-gena*, suf. y חצר (chatsur), circuir, murar. V. *Atri*, *Castell*.
Antes, *ante*, ll., *adi*, sc., primer, comènç, de אחד (achad), un. V. *Un*.
Aporronar, aporrinar, aporregar (avergonyir a fástichs), de *on-ar*, *in-ar*, *eg-ar* sufs. y אפר (aphar), avergonyir, ignominiar. V. *Befa*.
Apte, *aptus ap-isc-or*, ll. de אפה (apháh), ser madur, enter, caval.
Ar, orogr. ròca, *carria*, b., id. de הר (har), montanya.
Ar, hidrog.: *Artèsa*, *Artós*, *Artés*, *Arnal*, etc. V. *Ar*, hidrogr.
Arbre (pl. 33 y 92), *arbor*, ll., mellor de *or* suf., *a* pref. y רוף (ruph), partir, trencar. V. *Ròmpre*, *Reboll*, *Pal*, *Planta*.
Arna (pl. 93); ¿será per *argna*, còm *Arguens*, *Arma*, q. V.?
Arrapar, de גרף (garaph), agafar, pèndre; cf. *girb*, sc., pèndre. V. *Gravar*, *Llevar*, *Rampinya*, *Arpa*.
Arrèu (seguit, sènç interrupció), *arreo*, c., de *a* pref. y רעה (rahháh), seguir. V. *Rècua*.
Article, articular, *articulus*, de *aretus*, ll. de ארג (arag), ordenar, tallar. V. *Arranjar*, *Membre*.
Atansarse (acostarse, pl. 96), de *a* pref. y *tansa*, desus., còsta, vòra, de שנן (xanán), partir. V. *Sanar*, *Sant*, *Acostarse*.
Aterriçar (espantar). V. *Terror*.
Atuhell (èyna, èstre), de *a* pref., *ell* suf. y צוע (tsúah), fabricar, tallar. V. *Xisme*, *Estre*.
Aturar (impedir, prohibir, pl. 97), de *a* pref., y צור (tsur), tallar, separar. V. *Vedar*, *Defèndre*.
Aucir (matar), *occidere*, ll., de *ob* y V. *Cadó* pl. 115.

Bagá, Bages (Pla de), de פּכה (phacáh), rajar. Vide *Bugada, Pica.*

Bagatèla, de *ela*, suf. y בּהט (bahat), mentir.

Bal, Bel, Bil, Bol, Bul, de בּלל (balal), rajar: *Fònt de Balians* (Vallcebre). V. *Pal, Val*, hidrogr.

Balda, baldèt, baldó, baldilló, de גּלל (galal), girar, tombar.

Balder (còsa que gira, que ve àmpla). V. *Balda.*

Ballana, *balanus*, ll., avellana, c. V. *Ballar.*

Ban (prohibició), de פּנן (phanan), separar. V. *Vedar.*

Banch, bancal (llista o llènca de tèrra), de *al* suf. y פּנן (phanan), partir, tallar. V. *Ban, Bandejar.*

Bandejar (desterrar), de *ej-ar*, sufs. y פּנן (phanan), separar.

Bánova o bánoa, de פּנן (phanán), tallar. V. *Manta, Flaçada.*

Barca (nau petita). V. *Barcelona y Nau.*

Barcelona y tants *Barcinos* y *Barcenos* que hi ha en les riveres del mar o dels rius, de ירק (yaraq= varaq), rajar.

Bardada (còsta, pujada, gravada), de ברה (baráh), partir, trencar. V. *Còsta.*

Barra (viga), de ברה (barah), partir. V. *Barra*, pla-na 99 y *Viga.*

Barri (baral o tròç de població), de ברה (baráh), partir. V. *Barra, Baral.*

Bastir (edificar), de פּוץ (phuts), partir, trocejar. V. *Fer, Fill, Struere.*

Bastos (còll de), bastó, de *ó* suf. פּוץ (phuts), trencar. V. *Pal, Brot, Vèrga, Vara.* No tan provable, V. *Bastó.*

Bausia (mentida, transgressió), per *balsia* de בּלל (phalal), tallar. V. *Falta, Mancament, Pecar.*

Baylèt (nòy), de *èt* suf. y V. *Fill.*

Berea, b., el metèix, de ברה (baráh), partir. V. *Igual.*

Bestia, de בּוץ (buts), ardir. V. *Fer, But.*

Bilis, de בּלל (balal), rajar; cf. *galle*, ger., bilis, fèl y V. *Fèl, Galèt.*

Blanch, blanc, fr., blanco, c., bianco, t., forma participial de בּהל (bahal), brillar. V. *Polir, Alba.*

Blòch, blok, ger. (tròç de pedra) de פּלג (phalag), partir.

Bloquèig, bloqueo, c., blockade, ger. de פּלג (phalag), separar; perxò interceptar.

Bò, *bonus*, ll. de פנן (phanán), separar. V. *Sant*, *Pur*, *Sagrat*.

Boix (lbiça, nèn), de אבס (abás), nodrir, V. *Pussa*; o de פוץ (phuts), partir. V. *Bastos*, *Fill*.

Bòla, de גלל (galal), girar, tombar. V. *Ballar*.

-bre, suf. variant de *-per*, q. V.

Bru, bruna (oscur), de *u-genus* y פאר (phaar), ardir. V. *Pruna*, *Nègre*.

Bugada, bugader, de *ada*, suf. y פכה (phacáh), rajar. V. *Bagá*, *Pica*, *Vaga*.

Burell, de *ell* suf. y *bur*, oscur, variant de *Bru*, q. V.; cf. *buro*, t., bru.

Cabuç, capcina. V. *Cap*.

Cæter, ll. (pl. 109), de *er* suf. y גדד (gadad), partir. V. *Quedar*, *Restar*.

Caldre (mancar, faltar, convenir, pl. 109), de חלל (chalal), partir; cf. *Mançar*, *Faltar*.

Call (temple juheu!), de קהל (qahal), iglèsia, junta. V. *Iglèsia*.

Camp, *campus*, ll., de גוב (gub), tallar, y *m* infixa; cf. בר (bar), camp y ברה (baráh), partir. El camp es y 'e diu *tròç*. V. pl. 111.

Canas, c. (cabèlls blancbs), *cani*, ll., de קנא (qaná), ardir. V. *Candèla*.

Canes (còll de), *Canèt* de Mar, *Can-ig-ó*, *Mont-conill*, *Cunill*, *Canillo*, etc. de קנה (qanáh), partir. Vide *Cant*, *Mont*, *Mèta*, *Sèrra*.

Cant (travallar tot lo dia de *cant* a *cant*, sò es, de l' un cap a l' altre, sènç interrupció), cap, estrem. V. *Cantó*.

Cantó (pl. 111), mellor de קנה (qanáh), partir, tallar. V. *Cant*.

Carga (pl. 112), *karaka*, sc., de *aka*, suf. y קרע (qaráhh), partir. V. *Taxa*.

Carere (pl. 112), de כרע (caráhh), partir. V. *Mancar*.

Carrer (112), de *er* suf. y כרע (caráhh), partir. Vide *Calle*, *Carèna*.

Cepillo, c. (rivòt), de *illo*, y גוב (gub), tallar. Vide *Gúbia*, *Rivòt*.

Cieno (116), *cœnum*, ll. κοῖνον, de גאן (gaán), embrutar. V. *Coinquinar*.

Comonir (el temps), *commonere*, ll., de *cum* pref. y *moneo*, amonestar, renyar. V. *Manar*, *Vedar*.

Comú, común, c.. *communis*, ll., de *com*, pref. y *mun-is*, part, de מנן (manán), partir. V. *Immune*, *Munus*, *Mancar*.

Conca (part de tèrra que fa vessant comuna), de קנה (qanáh), partir, y *a* suf. V. *Concarulla*, *Conco*.

Concarulla (tenirho a la concarulla de la llèngua, per estar a punt de recordarho), diminutiu de *Conca*, q. V.

Conco, adg. (solter d' edat), de קנה (qanáh), partir. V. *Oast*, *Vèrge*.

Covejar (desitjar), de *ejar*, suf. y אגב (agab), volèr ab passió. V. *Cupio*, *Agapit*, *Agoviar*.

Créixer, *cresco*, ll., de *sco*, suf. freqüent. y קרע (qarahh), partir. Partintse, creix o 's multiplica la còsa. V. *Grill*.

Criar (pl. 123), *creare*, ll., *kir*, sc., fer, de קרע (qarahh), partir, tallar. V. *Fer*, *Fill*.

Cupo (part senyalada), de גוב (gub), tallar, partir. V. *Gúbia*, *Gavinèt*, *Cepillo*.

Cupó (part cobradora), de *ó* suf. y V. *Cupo*, *Mal*.

Custòdi, *custos*, ll. guarda, de קוץ (quts), vetllar, estar despèrt.

Çafrá (pl. 126), azafrán, c., *azzapharan*, ar., de הל (hal), art. y שפר (çaphar), ardir, brillar. V. *Grèch*.

Dapes, ll. manjar, de זעף (zahhaph), bullir. Vide *Apet*.

Dar, Der, Dir, Dor, Dur, hidrogr.: *Duero*, c., *Durius*, ll., *Aygua Dòra* y *Font Dòra*, que 'n reguen a Cardona. V. *Torrent*, *Tar*.

Defèndre (defensar, prohibir). V. *Fendo*, *Vedar*.

Demere, ll., quitar, de זמם (zamam), tallar. V. *Rama*, *Tomo*.

Dent (pl. 128), de שנן (xanán), tallar.

Desmán, c., de *des*, neg. y מנן (manán), partir, ordenar. V. *Manar*.

Devèsa, dehesa, c., *defesa* o vedada, *defensa*, de *defèndre*, q. V.

Dòldre, *dolere*, ll., de צהל (tsahal), brillar, ardir. V. *Afligir*, *Sentir*, *Travallar*, *Patir*.

Dòt, *do(t)s*, ll. (part o sòrt que 's dona o tòca), de דוץ (duts), partir. V. *Tot*, *Sacerdòt*, *Sòrt*, *Ventura*.

Duptar (duptar, témer), dudar, c., *douter*, fr., *dubitare* y *dubare*, ll., de דאב (duab). témer, ardir; cónfer *recelar*, de *re* y *celo*, V. *Zèl*, de ardir, de hont totes les passions.

Eixèrt. V. *Aixèrt*,

Eminent, prominent, de *e* y *pro*, prefs. y מנן (manán), partir. V. *Mont, Munt.*

Empèlt, empeltar o empaltar, de *en* pref. y *pal*, brot. V. *Pal.*

Emplast, de *En* pref. y V. *Plástich.*

Empriu, per *Empariu*. V. *Amparo.*

Engany, enganyar, engaño, c., *inganno*, t., de *en* pref. y קנה (qanah), partir.

Enginy, *ingenium*, ll.. de *in* y קנה (qanah), produhir. V. *Canalla, Gens.*

Espontani, de *sponte*, ll., voluntat, per *sconte*, de *xana*, sc., voluntat (*x* sc.=*sc* o *sp*), de שנה (xanáh), ardir. V. *Sanch, Sindria, Querer, Amar.*

Esquèna, esquina, c., de שנן (xanán), partir. Vide *Cantó.*

Estalviar (pl. 144), de צלע (tsahalahh), partir.

Estiva, de צבה (tsabáh), abultar, *intumuit.*

Extra, pref. ll., de *tra*, suf., q. V. y *Ex*, q. V.

Falda (còsa que penja), de פלל (phalal), partir. Vide *Caure, Pèna*, orogr.

Fanga, *yanga*, ll., fangar, de פנן (phanan), tallar. V. y cf. *Solch.*

Fatxa, *facies*, ll., de *facio*. V. *Fer, Fill, Etxura* y *Cara*, de צרע (caráhh), tallar. La cara es el tallat característich de la còsa.

Fel, hiel, c., *fel*, ll., de בלל (balal), rajar. V. *Bilis, Galèt, Plòure.*

Fenaç, fenacera (piparra), fenaçar, fenacer, fènch, fè, *fenum*, ll., herba prima, de פנן (phanáu), partir. V. *Fill, Palla.*

Fendo, ll. (o-fèndre, de-fèndre, defensar), de פנן (phanán), partir, separar.

Fèu, feudo, per *feldo*, de פלל (phalal), partir. Vide *Sòrt, Caval, Dòt.*

Flaçada, frazada, c., de *ada* suf. y פרק (pharac), partir. V. *Bánova, Parrach, Manta.*

Forfollar. V. *Purpella.*

Funció, de *fungor*, ll., fer, cumplir, de פנה (phanán), tallar. V. *Fer.*
Funicular, de *funis*, còrda, de פנה (phanán), partir. V. *Tira, Fil, Cable.*

Gaudir, *gaudere*, ll., per *galdere*, de גחל (gachal), ardir. V. *Fruir, Alegre.*
Gauxar, per *galxar*, de נגל (nagal), tallar. Els *gauxos* son brots, lluchs, aixèrts. V. *Gallò, Brot, Pal.*
Gota (mica, gens), de גדד (gadad), tallar. V. *Agotar.*
Grill, de *ill* suf. y קרע (qarahh), partir.

Hipo, c. òdi, senglòt, de איב (ayab), odiar, rospirar.

Iber (y variants en *ab, eb, ob, ub)*, de אוב (ub), rajar: *Ebura*, c. ant. vòra 'l Betis, *Ebura*, pòrt, avuy *Obre, Ebrillos*, r. prov. de Soria, *Ibars* de Noguera y d' Urgell ab l' Estany, *Ibia*, r., *Ibias*, r., *Ibiça*, isla, *Ibón*, r., *Ibor*, r., *Iborra*, vòra una aygua, *Obiòls*, vòra 'l Llobregat. V. *Amnis.*
-iç-ar, suf.: *Aterr-içar, Esgard-içar.* V. *-iç.*

Lòt, lote, lotería, c. de לחת (lathath), partir. V. *Sòrt, Llata, Aldu.*

Llata (de teulat, mida d' espardanyer). V. *Lòt, Barra, Mida.*
Lleig (deforme), laid, fr., de לאט (laat), ardir; cónfer *gòig* y *gaudium*, y V. *Tètrich, Nègre, Lætus.*

Mala (manera, vg. de totes males), de מלל (malal), partir. V. *Mella, Mòla, Molt.*
Menar, *minare*, ll., de מנן (manán), partir, separar.
Menester (necessari). de *ester*, suf. y מנן (manán), partir. V. *Mancar, Faltar, Indigent.*
Monstre, *monstrum*, còsa estranya, de *s-trum*, suf. y מנן (manán), separar, partir.
Mostrar, *monstrare*, ll., de *monstrum*. V. y cf. *Ensenyar, Dur, Senyalar.*

Obra, *opera, opus*, ll., de גוב (gub), tallar. V. y cónfer *Tasca, Fer, Ago.*
Omnis, ll., tot, per *obnis*, V. *Amnis, Escambell*, de *n* suf. y גוב (gub), tallar. V. *Tot.*

Optar, *optare*, ll. desitjar, de אגב (agab), amar; o אפה (apháh), còure, ardir. V. *Oupio*, *Oovejar*, *Apet*.
Oure, oír, c., *aud-ire*, ll. per *aldire*, de אהל (ahal), ardir, y *d* suf.; cf. y V. *Sentir*.

Pálit, *pallidus*, *pallere*, ll. de בהל (bahal), brillar. V. *Vèla*, *Polir*.
Palliça (pegada de còlps), de *Pal*, q. V. Cf. *palo*, *paliza*, c.
Panxa, panza, c., panse, fr., de *pax*, sc., còure, y *n* inf. V. *Pahidor*.
Parra (planta de cèp gròssa y llarga), de ברה (baráh), partir. V. *Pal*, *Brot*, *Barra*.
Pit, pecho, c., poitrine, fr., petto, t., *pectus*, ll., de *t* suf. y פכה (phacah), rajar. V. y cf. *Uber*, *Teta*.

Rafi (ganxo), de חרף (charaph), agafar. V. *Robar*, *Urpa*, *Arpia*, *Garfio*.
Rafèga (còlla, munt), de רפף (raphaph), partir, y *èga*, suf. V. *Rompre*, *Munt*.
Ratus, ll., aprovat, de רצה (ratsáh), aprovar, agradar, trovar bò.
Reboll, rebollèda, rebollo y rebollar, c., *robur*, llatí, de *oll* suf. y רוף (ruph), partir. V. *Rompre*, *Arbre*.
Rònech (terrè trencat), de *ech*, suf. y רחן (rachán), partir, tallar. V. *Ran*.

Sufraja o sufraga, de *sub* y פרך (pharach), partir. V. *Aixella*.

Tancar, de שׂנן (xanán), partir, trencar.
Taqui, tacany, tacaño, c., de *t* y *agenus*, sufs. y תוך (thuc), partir. V. *Tèca*, *Escafit*, *Escarsit*.

CONCLUSIONS

Reducció de les idèes a très soles idèes

Ab l' estudi precedent he arrivat a sospitar aquèsta conclusió: Totes les paraules y perxò totes les idèes se reduhèixen a alguna de les très idèes de *partir*, *ardir* y *rajar*. No puch dir ara 'ls pòchs mots que s' escaparán d' aquèixes très categories a que reduhèsch aquí tot lo llenguatge. (V. pl. 13, 14 y 15).

Idèa de partir, sa universalitat y aplicacions. — Lo hòme per son còs *estèns* sent lo *estèns*, y en èll la superficie. Però la *superficie* uniforme y infinita pòt sí ésser sentida per l' hòme y ésser vagament espressada, mès no per una paraula concrèta. L' hòme davant de la superficie uniforme no 's fa d' èlla cap vèrp o concèpte concrèt. Encara mès, aquèsta superficie uniforme li causaria una sensació habitual, permanent, idèntica, que per això metèix no impressionaria l' hòme qui acabaria per no advertirla, y dequí que tampòch l' hòme la espressaria. Sobre un fons uniformement nègre, blanch, blau o d' altre color que may se muda, l' hòme no hi aprèn res. Tota sensació conscient, tot coneixement de l' hòme son deguts a una variació de la superficie de la massa. Ara be, còm la superficie no es sinó una juxtaposició de ralles en un metèix sentit, resulta que una variació en la superficie impòrta sempre 'l cambi de direcció de les sues ralles y això equival a *trencarse*, *partirse* o *tallarse* les ralles mútuament. Aquèix *trènch* de les ralles constituèix la variació de la superficie, única capaç d' impressionar l' hòme y que èll traduhèix en sa llèngua. Aixís el *trènch*, *partició*, *divisió* o *tall* de la superfície, degut a una ralla que talla les ralles constituyents de la superfície, es la gran dèu de la llèngua.

Aquèixa ralla o trènch es lo que en tota la creació encisa l' hòme, qui la cèrca ab daler, mentres fuig

ab esferehiment instintiu dels grans espays uniformes per mancança de la metèixa.

Per palpar mellor les sues aplicacions en el llenguatge, seguim una mica les varietats d' aquèixa ralla.

La ralla fa les *vòres*, *cantons*, *cayres*, *trènchs*, *fins*, *estrems*, *caps*, *còstes*, *rives*, *espones*, *ánguls*, *ancos*, *racons*, *flexions*, *blèchs*, *plèchs*, *doblèchs*, *sechs*, *colzes*, *genolls*, *aixelles*, *parts*, *bandes*, *barals*, *aldus*, *llòchs*, *porcions*, *sòrts*, etc.

La ralla *cria*, *fa*, *forma*, *fabrica*, *construèix*, *engèndra*, *ensènya*, *discernèix*, *medita*, *pènsa* (y demès actes de l' enteniment), *partèix*, *dividèix*, *separa*, *bada*, *trinxa*, *pica*, *esmicola*, *esbadòca*, *para*, *talla* y dona tots los *instruments*, de l' indústria, que no van al fòch.

De la ralla s' anomènen les idèes de *poquedat*, *curtedat*, *brevetat*, *pobrèsa*, *petitèsa*, *mig*, *casi*, *falta*, *mancança*, *pecat*, *economia*, *estalvi*, *equitat*, *igualtat*, *justícia*, *totalitat*, *plenitut*, *soletat*, *unitat*, *multitut*, *santedat*, *purèsa*, *castedat*, *fragilitat*, etc.

De la metèixa ralla prèn nòm tot lo *llarch*, *lluny*, *apartat*, *separat*, *vell*, *prim* y tot lo que *surt*, *naix* o se trau d' altre, còm *ròch*, *pedra*, *brot*, *lluch*, *fill*, *tròç*, *pedaç*, *tira*, *llènca*, *llonza*.

La ralla dona les idèes de *marxar* o *partir*, *eixir*, *sortir*, *escaparse*, *arrivar*, *acostarse*, *tocar*.

La superfície de la tèrra no es mès que un sistèma de ralles formades per valls y sèrres y perxò prènen nòm. de la ralla trencadora les *montanyes*, *sèrres*, *toçals*, *turons*, *pichs* y les *valls* y *conques*.

La ralla corva, ovèrta o circular, té atractiu especial per la vista y nomèna les *marrades*, *tòrtes*, *tomps*, *torns*, *vòltes*, *vèltes*, *volchs*, *girs*, *gales*, *bòles*, *balls*, *dances*, *sardanes*, *còrs*, *corrandes*, *espires*, *esferes*, *cargòls*, *cèrcols*, *ròdes*, *baldufes*, la *duració* y mit obgèctes rodons o circulars y 'ls moviments dels metéixos.

La ralla dònchs còm engèndra tot lo criat, especificantho tot, donant a cada nòu ser una superfície *separada*, *tallada*, *finida*, *distinta*, aixís dona nòm tal vòlta a tot lo criat. L' etimòlech dèu cercar aquèixa ralla partidora en tot, seguintla siga rècta, trencada o corva, horitzontal, perpendicular o inclinada.

Idèa de ardir y ses aplicacions. — Ardir (*ardere*, ll.) vòl dir brillar y escalfar.

L' ardir brillant dona 'ls *colors* y nòms de les *còses colorades* y *colrades*, y escalfant dona 'l *fòch*, *torrar*, *cremar*, *fregir*, *sofrimar*, *socarrar*, *còure*, *calentar*, etc. y 'ls nòms y actes de totes les *passions* y *sentiments*, vg. *ira*, *quimera*, *neguit*, *fúria*, *sanya*, *luxúria*, *alegria*, *felicitat*, *travall*, *dolor* y 'ls nòms de *ahimes del fòch*, còm *peròl*, *caldera*, *olla*, *olemalls*, etc.

Idèa de rajar y ses aplicacions. — La ralla en moviment embadalèix especialment los ulls. Aquèixa ralla moguda, y brillant per mès atractiu, se tròva en les áygües corrents. Dequí l' estensió considerable de l' idèa de *rajar* o *fluir* en la llèngua, idèa occorrent en la hidrografia de Catalunya còm de per tot.

Reducció de les très dites idèes a una sòla

L' hòme, he dit, sent en la naturalèsa la estensió y en aquèsta la superficie, y sobre la superficie no 's forma vèrp o concèpte sinó per la ralla. Ara be la *llum* y l' *aygua* no son altre, en quant impressionen la vista, que ralles, y aixi totes les idèes radiquen en la *ralla partidora*, especificadora o distintiva de la superficie contínua.

La llum afècta l' hòme en quant representa una superficie rallada pels colors o el clar y oscur, y altre tant dèu dirse de l' aygua que 's presenta taumbé còm una ralla o còm una superficie lluminosa ab lo major encís del moviment.

Confusió de les arrèls hebrayques

Burnouf diu que les arrèls sanscrites son en nombre d' unes tres mil. Jò crèch que deurien reduhirse molt mès y tinch la seguritat de que les reduhiria a un nombre molt mès petit del senyalat per Burnouf.

Les arrèls hebrayques son cinch centes contades sobre el Diccionari actual. Diuen los gramátichs que son totes trilíteres còm a regla general. Però això dèu enténdres de la part fònica de l' arrèl, perquè 'l seu significat queda lligat a sòles dues llètres. Això ho diu Gesenius en sa *Gramática de la llèngua hebrayca*, (§ 30, II, *b)* y *c)*, perquè la tercera llètra de la

arrèl o es llètra repetida, còm en דכך (dacac) de la arrèl דך (dac), trencar, o llètra prefixa o sufixa còm en שבר y ברה (xabar y baráh), partir, ahont a l' arrèl בר se li prefixa 'l ש y sufixa 'l ה. En el present estudi m' he convençut per mi metèix d' aquèixa reductibilitat de les arrèls hebrayques a monosiláḅiques còm les actuals xinèses. Aquèixa reducció que 'm sèmbla molt factible, portaria 'l llenguatge a una èp,oca molt mès propera a l' origen. Opino que còm los etíops avuy van portant la llèngua semítica a trisíllaba, aixís los hebrèus o sos ascendents la arrivaren a disílaba.

Quant aquèixa reducció s' intente sèriament, se veurá concretarse totes les arrèls semítiques a un nombre molt limitat, però eixamplantse a proporció el domini psicològich de les pòques que queden.

Aixís sobre la primera idèa de *rallar* o *partir*, se veurán convergir en ben pòques les no contades arrèls que siguifiquen *partir* formades de:

a) Gutural y dental: גדף, גדר, גדל, גדה, גדע, גזה, גזז, גזל, גזם, גזע, גזר; הדד, הדם; חדר, חדר, חדש, חטא, חזז, חצר, חצץ, חסר, חסף, חסל, חסה, חטר, חטט, חשׁב, חשׁל, חתה, חתת, חתר, חתף, חתן, חתם, חתך, חשׁה, כזר, כדד, כסה, כפס, כסם, כסס, כסף; קדר, קדם, קדשׁ, קוץ, קטב, קטל, קצר, קצץ, קצף, קצע, קצה, קצב, קסם, קסס, חטף, קטן, קשׁה, קשׁט, קשׁה, קשׁט, etc.

Aquestes 66, per no juntarnhi mès, evidentment se reduhèixen a les 20 bilíteres: גד, גז, הד, חד, חט, חז, חם, חן, חשׁ, חת, כד, כז, כם, קד, קט, קם, קן, קשׁ, קוּ, y aquèstes 20 convergèixen en la única קט de la que son sòlament variants, però no arrèls divèrses.

b) Gutural y llabial: גבל, גוב, גבן, גמה, גמז, גמל, גמם, גמר, גפף, גבר (aquèsta pòt ser del *c)*, כפף, קבב, etc., que venen a pa:ar a l' arrèl única קף.

c) Llabial y llengual: בלה, בלם, בלע, בנה, ברא, ברה, ברז, ברח, ברך, ברר, ברשׁ, ברת; מלא, מלל, מנה, מנן, פלה, פלל, פלג, פנה, פנן, פרך, פרם, פרן, פרשׁ, פשׁר, פרר, חבר, שׁבר, נמל (ח, שׁ, נ prefixes), etc., que be pòden reduhirse a una sòla arrèl, vg. פר.

d) Llabial y dental: בדד, בדל, ברק, בזא, בזז, בוק, בצל, בצע, בצר, מדה, מדד, פדד, פדה, פזז, פמר, פסם, פסל, פסק, פצה, פצח, פצם, פצע, פצץ, פוץ, פתת, etc., que pòdeu reduhirse a una sola arrèl, vg. פט.

No continuo la classificació orgánica y llista de

les may contades arrèls hebrayques que signifiquen *partir*. N' he aduhides algunes sòlament per comprovar la facilitat de reduhirles y sobre tot per fer notar la observació següent. Tot reduhint arrèls, he advertit que 's confonien les de *partir* ab les de *ardir* y les de *rajar:* aixís פלל, partir, בלל, rajar y בלג, brillar; שנן, partir, שנה, brillar y זנח, rajar, גרד, partir, ברד, brillar y נגד (נ prefix), rajar, etc. Aquèixa observació fou la que 'm portá a sospitar l' origen comú de totes les idèes en l' idèa de *partir* o de *ralla*. Aixís arrèls úniques ab l' idèa primordial de *partir*, s' aplicarien després al *partir* de la *llum* y de l' *aygua* o a *ardir* y *rajar*. Les arrèls serien uns equívochs que l' enteniment y 'l context farien interpretables aplicantles a *partir*, *fòch* o *aygua*, segons los cassos. Així ho fem ab tots los equívochs.

Origen de les arrèls

En la pl. 28 tracto de l' origen de les arrèls del llenguatge y l' atribuèsch a la onomatopèya massa en absolut. L' hòme per parlar necessitá sentir los sòns de la naturalèsa y de sí metèix. Sènça aquèixa sensació no hauria parlat may. Ara de lo que sentí de la naturalèsa ne feu per imitació un número d' arrèls que verament se podrán dir onomatopèyques. Però l' organisme vocal humá còm instrument fònich hagué necessáriament de produhir sòns espontanis, acomodats però a les impressions que 'l metèix organisme revia del mon (lo còs de l' individuu pensant y la naturalèsa que 'l circonda). Aixís a l' impuls d' una impressió ampla (còm d' un espay gran) o espansiva (còm de gòig, descans, benestar), produhiria 'l sò *a*, y a l' impuls d' una impressió aguda (de una punta, d' una còsa prima o estrèta, d' un dolor), produhiria *i* y a l' impuls d' una impressió fonda, intensiva (còm d' un obgècte fòndo, llunyá), produhiria *u*. Compáres *branca*, *brinca*, *llunyá*. L' hòme era un èco que revia impressions de diferent amplitut, segons era l' amplitut o intensitat de l' impressió òptica, acústica, olfactòria, gustual o tactil. (Aquèsta amplitut venia de la quantitat de la superfície contactada, y l' intensitat venia de la fòrça ab

que 's feya el contacte). El mèdi de l' hòme per contestar les impressions fidelment, era 'l seu organisme vocal que s' eixampla per les impressions amples y dona *a*, s' estrèny per les impressions estrètes y dona *i* y s' estrèny y estira per les impressions distants y dona *u*. L' intensitat era correspòsta per la fòrça en pronunciar.

La naturalèsa donchs arrancava de l' hòme sòns que tenien relació íntima ab les sensacions revudes y perxò aquèlls sòns eren signes naturals de tals sensacions. Perxò moltes arrèls pogueren ser fruyt dirècte y espontani de l' organisme vocal humá, ab un significat sènç dupte molt general y vago, que s' aná concretant quant aquèlles arrèls gauxaren. Perquè necessáriament hagueren de gauxar. Y ho feren primer per flexió intèrna deguda a la necessitat de vocalisar l' arrèl distintament segons era 'l sò que 's volia imitar o l' estensió superficial que s' havia de significar. Així necesáriament vocalisèm l' arrèl *pm* ab *a* per siguificar el sò d' una arma gròssa y que pèta pròp nòstre, ab *i* per indicar el d' una arma petita y propera també y ab *u* per imitar el d' una arma que 's descarrèga lluny, y resulta l' arrèl *pm* ab los très gauxos *pam*, *pim*, *pum*. L' arrèl *br*, partir, prèn *a* per una superfície ampla: *barra* y prèn *i* per una superfície estrèta: *bira*. L' arrèl *pr* o *br*, ardir, prèn *i* pel color agut: πύρ, *pira*, y prèn *u* pel color fosch y vago còm un obgècte llunyá: *brú*.

Arrivat lo llenguatge a aquèix punt, cresqué encara per lo que dich en la pl. 29 de la formació dels *afixs*. A mès, un obgècte qualsevòl que ja tenia nòm, se presentava èll metèix ab diferents accidentalitats, y per espressar aquèstes, fou menester recórrer á una adició de vocals, allargant així la paraula. El mot *barra* significa totes les *barres* amples, primes, gròsses, llargues y curtes. Donchs *barra* ab una *a* mès significaria una barra ampla y gròssa: *barraça*, ab una *i* o *e*, una barra prima y curta: *barrita*, c., *barrèta*, ab una *o* una barra curta: *barró*. Aixís cresqué la llengua y creix cada dia.

Els primers sòns de l' humanitat es lo mès provable que foren sílabes senzilles dirèctes, vg. *ba*, partir, *obrir* (se fa *obrint* la boca). Aquèix *ba* o *pa* se tròva en ברר, *ba*dar, בנה (*ba*-náh), construir, פנן (*pha*-

nán), partir, etc., y les arrèls ab *b*, *p*, *m*, sèmblen tenir l' idèa de partir en la sòla sílaba *ba*, *pa*, *ma*. La segona consonant s' hi ajustá per l' empènta natural (V. pl. 30), resultant *ba-d*, *ba-n*, etc.

He dit sílabes senzilles dirèctes y no vocals sòles, perquè teòricament a tota vocal li precehèix necessáriament una consonant, sinó altra, una aspirada, se escriga o no.

Fruyt de l' òbra

Diguí en la *Rahó de l' òbra*, pl. 6, que evidencia-rien la primitivitat de la llèngua semítica a Catalunya les moltes arrèls semítiques de la topografia. Aquèixes arrèls, que avuy trovèm en los nòms de montanyes, áygües y pòbles, necessáriament eren entèses y corrents en les èpoques en que tals montanyes y áygües foren batejades. Donchs, cal deduhir que aquèlles arrèls eren lo llenguatge indígena de les tals èpoques. Y còm aquèixes arrèls fossilisades son casi totes les del llenguatge y son per altra banda evidentment semítiques, cal deduhir que la llèngua semítica es la mès antígua que 's registra en los protocòls quasietèrns de les montanyes y rius catalans. V. *Hina*, *Feners*, *Henares*, *Van*, *Ven*, *Gat*, *Gar*, *Tar*, *Dar*, *Dab*, *Or*, *Sègre*, *Sar*, *Mar*, *Bal*, *Pal*, etcètera, en la hidrografia, y *Pèna*, *Finestra*, *Còr*, *Or*, *Gat*, *Mal*, *Pal*, *Turó*, *Balç*, *-uy*, etc. en la orografia.

Aquèixes arrèls podrán ser prehebrayques y fins prearamayques, però son semítiques y ab l' estudi de l' hebrèu s' espliquen pròu.

La gran part de la toponímia catalana es donchs semítica, anterior a tota dominació romana.

Fins ara 'ls nòstres apreciables etimòlechs per explicar dita toponímia acudiren al llatí y no podènt aquèst donarlos una explicació rahonable, la donaren uns, seguint la teoria de Flavi Josèph y de Dionís d' Halicarnás, per fingir deus y hèroes o reyèts fundadors que haurien posat son pròpi nòm als seus pòbles o comarques. Aixís *La-Balira* era de *Valeria*, una senyora; *La-Vadella*, de *Vitelia*, altra senyora; *Vallcebre*, de *vallis Severi*, d' un senyor que 's diria *Sever*; *Granyèna*, d' un tal *Granerius*; *Port-Vèndres*,

no mènys que de la deva *Venus; Oòll de Jòu*, del metèix deu dels tròns. En aquèsta feyna cal citar ab merescut elògi a Mossèn Joán Segura, Prevere.

Altre cregué mès filosòfich basar les seves etimologies en metáfores prèses de l' *amfiteatre romá*, del *bòu*, de la *cuyna*, del *celler* y de l' *hòme*. Admiren la erudició y enginy ab que 'l Sr. Dr. D. Josèph Balari dona versemblança a aquèixa teoria en sa òbra *Orígenes históricos de Cataluña*. No obstant opino que la tal teoria no es pas gayre mès fundada que l' altra tan còmoda d' inventar hèroes y reyèts. L' amfiteatre romá, el bòu, y 'ls utensilis de cuyna o celler eren una causa massa dèbil y desconeguda de molts per fer donar nòms y mènys per ferlos acceptar. Nòms prèsos d' un contacte tan accidental no haurien estat admèsos per la majoria, o haurien caygut oblidats al cap de pòch temps.

Los nòms del Vocabulari toponímich no dèuen estudiarse cada u de per sí, sino que han d' aplegarse tots los de la metèixa arrèl y èntre tots ens diuen benbé 'l llur significat. *Vilasar*, vg. estudiat per si sòl, me dará *Vila-Sar*, sò es, vila d' un tal *Sar* o *Asar*, tant mès si tròvo en documents antichs *Villa Azari* referent a Vilasar; però estudiant aquèll *Sar* unit ab el *Sar*, *Ser*, *Sir*, *Sor*, *Sur* de la pl. 211 y ab molts exemples, creuré que significá lo metèix que *Vilumara* (V. *Mar*, *Mer*, *Mir*, *Mor*. *Mur*, pl. 178), *vila de l' aygua, riu, torrent* o mar. *Vilumara* es a l' espona del Llobregat y *Vilasar* al pèu d' una rihera. Tant mès que aquèlls notaris del sigle vuyt al catorze no merèixen crèdit quant donen noms topográfichs espatllats en llatí. Si 'ls nòms vulgars alteraven de tal manera que ni 'ls deixaven catalans ni els feyen llatins, ¿què farien ab los nòms topográfichs que tenien la mania de traduhir al llatí? Perxò cada notari 'ls feya a son gust y 'ls trovèm escrits de váries maneres en la metèixa època, còm per dirnos que 'l pòble no 'ls deya de cap d' aquèlles maneres escrites. D' altre mòdo èlla no s' haurien atrevit a variar la forma del pòble si hagués estat llatina.

El segón fi de l' òbra es evidenciar que 'l catalá radica en el semítich, no precisament en molts nòms topográfichs, sinó en la totalitat moral dels mots que ara 's parlen. El Vocabulari conté uns 2.500 articles

que supòsen altres tants contactes catalá-semítichs, y ab èlls se 'n pòden fer de nòus un número que no m' entretinch a deduhir. Perquè jò he procurat trovar los contactes radicals deixant al lector que 's fes los compòsts y derivats. Si donch vg. *struere* y *de, con, in, ob*, èll sabrá fer l' etimologia de *de-struir, con-struir, in-struir, ob-struir;* li donch *amar*, èll sabrá trèuren *amor, amorèta, amich, amiçtat, amigable;* y mès, havèntli fets conèixer els sufixs *or, èt, a, ich, tat, able;* etc. Aixís el Vocabulari representa no 2500 etimologies sinó infinites mès, una gran part del lèxicon catalá. Cal afegirhi ademès el nombre considerable de contactes castellans, francèsos, toscans, llatins, grecis, sanscrits, etc., que per via de cónfer veurá 'l lector en los articles del Vocabulari. De tot plegat be 'n podrá traure almènys la sospita del semitisme radical del catalá.

El tercer fi de l' òbra es demostrar que la llèngua catalana, germana de la llatina còm a procedent de la metèixa dèu semítica, no fou avassallada y desterrada per la dominació de Roma. El gran nombre de mots no llatins que en el Vocabulari veurá 'l lector li parlarán d' una vida de nòstra llèngua independent de l' invasió llatina. Per exemple *banda, bancal, ban, bandejar, jòya, jay, guimbarro, grèvol, gavinèt, gruna, burell, galèt, aixèrt, aixèta*, etc., etc.

Per altra banda 'ls mots catalans que 's tròven també en el llatí, ningú provará que 'ls prenguéssem d' aquèsta llèngua, tant mènys quant nòstra tèrra possehí y tingué a disposició les metèixes fònts que els romans per pouarhi per son compte tant còm èlls. *Finestra* es *fenestra* en llatí, però si èlls lo prengueren de פנן, partir, y tingueren d' antich aquèixa arrèl que 's tròva en sos *Apenins*, nosaltres la tinguérem també y la usárem ensemps frèsca y gemada en *Penedès, Pèna, Pinyó*, q. V. *Molt* y *mòldre* son en llatí *multus, molere*, y Itália tingué aquèixa arrèl מלל, partir, vg. en *Rocca-melone*, però nosaltres la tinguérem en *Puig-mal, Montmeló, Picamill, Millèt, Millás* y 'n poguérem arrancar còm èlls els gauxos *molt, mòldre, mil, mill*, etc., còm de פרם, partir, n' esgauxárem *manta, mainte* fr., molt, per compte nòstre sènç consultarho als llatins qui 'ns haurien renyat segurament, perquè èlls sèmbla que no volgueren aquèix

gaux, mentres que n' esllucaven *minuere*, *ministrare*, còm nosaltres *minvar*, *ministrar*.

Les rahons dels meus còntraopinants les contestí en *Lo Pensament catalá*, nombres citats en la pl. 5 y en la *Renaixença*, nombres 8879, 8955, 8970, 9095, 9110 y 9116. Encara que dignes de respècte, no les crèch de gayre fòrça, y perxò no les contesto de nòu aquí.

Antiquitat de la llèngua catalana

Llèngua catalana voldrá dir la accidentalitat de la metèixa que avuy se parla, y d' aquèsta escriguí en la pl. XXVII de l' *Introducció* de la *Gramática etimològica catalana:* «donchs la llèngua catalana comença al sigle VI per lo mènys». Avuy no tinch inconvenient en allunyarla encara que vulga 'l lector sis sigles mès. Cada sigle, es veritat, la trovarèm mès llatinisada (del llatí indígena s' entén, no del supòst importat de Roma) y després mès enllá de la seva accidentalitat llatina, la trovarèm a cada sigle mès semiticada fins a deixarse sentir en sa plèna accidentalitat semítica. Aquèsta accidentalitat semítica de la llèngua de nòstres majors, deixá 'l gran pòsit o estrat de toponímia semítica de que he parlat y que contacta la nòstra toponímia ab la de l' Asia menor, d' Itália, França, Alemánia, y mès o mènys, ab la de tot lo glòbo còm si hagués protocolisada en la tèrra aquèlla dita: *erat autem terra labii unius*, que Moysès consigna en el Gènesis, 11, 1. A Catalunya crèch que no 's registren donats toponímichs d' accidentalitats de la llèngua anteriors a la semítica, còm per comprovar indirèctament que avants de la dispersió de les nacions no fou poblada. Si ho fou, degueren pèrdres sos habitants avants que poguessen trasmètre a sos succesors en la tèrra 'l Vocabulari toponímich que èlls haurien format; o degué ser aquèst molt semblant al dels nòus habitants procedents de la dispersió.

Mes ara vullch entendre per llèngua catalana la que 's parla sobre aquèsta vessant mediterránia que avuy se diu Catalunya, desde que viu en èlla l' hòme. En aquèst sentit pregunto ¿es molt antígua la

llèngua catalana? Vèig los historiadors que s' afanyen a respóndrem: hòme, tot lo mès tindrá la llèngua a Catalunya uns quatre mil anys, que son el transcurs passat desde la vinguda dels *Ibers*, primers pobladors. No tinch res que obgectar a aquèixa respòsta. Però vullch fer una observació. Ab los estudis geològichs, fullejant còm un llibre les capes de la tèrra, aquèlls sis dies de la creació 's desplegaren en sis incommensurables èpoques de temps. ¿Qui sap si estudiant be les divèrses capes del pòsit toponímich de la llèngua en tots els pahissos y en nòstre cas en Catalunya, aquèlls quatre mil anys s' eixamplarien una mica? Jò estudio 'l catalá de mil anys atrás y me sèmbla 'l d' avuy, y no 'm puch arrivar a crèure que si en mil anys ha cambiat tan pòch, puga en très mil anys mès havèr cambiat tant còm era menester per posarse al costat del semítich. La llèngua cambia molt paulatinament. El transcurs d' un siglo casi no deixa traça perceptible sobre èlla. La tradició es un memorial frèsch y vivent que perpetua sos elements y sòls de tart en tart ne deixa caure algún en deaús. Preguntèu a un nonagenari quins cambis ha vists en la llèngua del seu pòble desde sa infáncia, y vos dirá: cap. ¿Quant temps haurá hagut de trascórrer vgr. perquè 's perdés el significat del *Sèny* de *Montsèny*, y se 'l degués aclarir ab lo prefix *mont*, montanya, y 's perdés després el valor de *mont* y se l' hagués d' aclarir de nòu ab *montanya*, dihent *montanya del Montsèny*, repetint aixís très vòltes la metèixa idèa? V. *San*, *Mont*. No multiplico 'ls exèmples.

La observació anterior be podrá servir mellor per estudiar l' edat de la espècie humana sobre la tèrra.

Aborígens dels pòbles

Els aborígens dels pòbles no sòlen tenir altre argument de llur existència y raça fòra d' alguna etimologia. Pregunta l' historiayre: ¿qui fundá Roma? Y ja se sap, degué ser un tal *Romus*, o *Romulus*, si 'l vòlen mès fi. No sap que *Roma*, vòl dir altura (eren sèt turons a la vòra del Tíber) y que l' altura aquèlla Deu la fundá còm tantes altres *Romes* o altures

que hi ha, fins a Catalunya, y que 'ls qui hi feren sa casa se digueren *Romim* o *Romani*.—¿Qui poblá la *Iberia* (Espanya)? Si 's tractés d' una ciutat, dirfem un tal *Iberus;* però tractantse d' una nació devien ser molts, perxò dirèm *els Ibers*. Els *Ibers* ¿qui eren? ¿Qui havien de ser? Els habitants de la *Iberia* la de Asia. ¿No podria ésser tot això un jòch d' imaginació degut a la contingència de ser la boca d' Espanya un *Iber*, o riu Ebre (de אב. ub, rajar, y *er* sufix) y trovarse un altre *Iber*, en l' Asia? Espanya sigué pels primers marins considerada potser còm illa, puig la trovaren dins del mar y aixís la nomenaren de l' idèa d' aygua còm les illes. Dúgues *Sardènya*, *Baleare*, *Ibiça*, a *Sar*, *Bal*, *Iber*, q. V.

Aixís seria fácil portar la montanya del *Tabor* al *Táber* de Barcelona, la *Galilea* a les *Galilees* de Logrony y de Mallòrca, etc., etc. (V. *Gall*, topogr., *Táber*, *Iber*).

Vullch deixar entrevèure que 's dèu cuydar de fundar les suposades escursions de l' humanitat en altres arguments mès sòlits que la mera contingència de nòms. Aquèixa contingència toponímica pròva identitat d' accidents orográfichs y hidrográfichs y identitat radical de llèngua, però res mès.

Perquè de tanta universalisació

En tota l' òbra he perseguida la síntesis, còm especialment se vèu en les planes 13 a 17 y 249 a 253, perquè si be, còm dich en la pl. 13, totes les idèes humanes son prèses d' idèes sensibles, aquèstes idèes sensibles a l' us del hòme son universals, y l' hòme sempre que fa una denominació, fa un verdader silogisme, quina conclusió es lo nòm que dona, suplint mentalment la premissa universal de l' idèa denominativa, y la particular de l' obgècte que enclòu aquèlla idèa.

APÈNDIX

Pòso aquí un article del Sr. Dr. Mossèn Tomás Sucona, Canònge de la Primada de Tarragona, Catedrátich d' hebrèu en aquèll Seminari Pontifici, y distingit filosòph, hebreudlech y exegèta, y una carta del conegut escriptor hebreudlech y escripturari de aquèsta ciutat Sr. D. Pere Mr. Bordoy y Torrents; tot remerciantlos per les immerescudes frases d' elògi que tributen a mon humil travall.

Article del Sr. Dr. Sucona

Ab lo títol de *Fonética semítich-catalana*, lo Dr. D. Marián Grandía está donant a llum uns travalls bastant extensos, y que podèm dir nòus, per los punts de vista en que 'ls considera. Es una resposta indirecta a algunes obgeccions fetes a sa original *Gramática etimològica catalana*; pero al meteix temps desentranya y desenròtlla varies bases per buscar acertadament la etimologia de les paraules. Ell se propòsa «deixar ben evidenciada la primitivitat de la llengua semítica a Catalunya pel nombre considerable d' arrèls semítiques que 's tròven en nòstra topografía mes antígua» (pag. 6). Fins ara era còsa corrent que 'l catalá era una fillòla del llatí, de modo que entrava en lo número de les llèngues conegudes en castellá ab lo nòm de *romance*. Lo Dr. Grandía alça 'l vòl mes amunt y afirma que 'l fondo del llenguatge catalá, es paralel al de la llèngua llatina, y que abdós idiomes juntament ab lo grech, lo germánich y lo metèix sanscrit, están agermanats ab les llèngües semítiques, de les quals considera com a representant la llèngua hebrèa, pòt ser per ésser mes coneguda, o mès senzilla.

Ell, lo Dr. Grandía, no admèt que les llèngües dependèsquen les unes de les altres, ants

be opina que son germanes o paralèles; encara que entre elles reconeix certa derivació. Son pensament l' expòsa ab tota claretat en la plana 19, ahont diu: «Els llingüistes la han donada en partir las llèngües en famílies ab ses mares, filles y germanes, &. Jo preferiria considerar el llenguatje total y perenne de l' hòme com un arbre ab cimals (que representarien les famílies) y branques (llèngües), branquillons (dialèctes), rams (variants de pòble), y fulles (paraules). Aqueixa preferencia la fundo en que les llèngües están mès enllaçades per una relació de semblança y coexistèncía, que no pas per una relació de dependèncía.»

Seguint aquèst principi tindríem que la llèngua primitiva, única y que sería lo tronch del arbre, hauria portat en sí metèixa les arrèls de totes les paraules, que disseminades, se tròven en les varies llèngües, derivades de aquèlla. Mes còm la primitiva no la coneixèm, ni savèm ahont trovarla, de aquí que l' Autor, acudí al hebrèu per ser de les mès antigues conegudes, ahont judica, que hi ha moltes no totes les arrèls que 's troven en les llèngües indo-europèes y en concrèt en la nòstra catalana.

Pero aquèstes arrèls no sempre conserven idèntica significació. Puig en lo trascurs del temps, y sobre tot en lo us dels pòbles s' han introduhides alteracions fonèticas y psicològiques (plana 20). Perque en un principi lo llenguatge del home, segons lo Sr. Grandía, degué ser onomatopèych (1), per quant les paraules que 'l componien eren imitadores dels sòns de les còses que representaven. Mes aquèstes metèixes paraules se tròven en totes les llèngües, per lo que opina dit senyor que en el fondo lo llenguatge humá es un sòl, còm una sòla es la es-

(1) V. pl. 253.

pècie humana. Pero aquèlles paraules les modificaren los succesors de nostres primers pares, introduhint alguns cambis fonètichs, adaptats a la organització del aparat vocal, que donaren llòch a certa permutació de les llètres entre sí, y per consegüent a paraules que semblen noves essent així que son les metèixes ab l' aplicació de les llèys fonètiques.

Amés de aquesta causa material de alteració, se trovaren los hòmens ab necessitat de concretar les idèes abstractes y de donar á conèixer còses intelectuals y espirituals; per lo que hagueren de donar a les paraules nòves significacions, resultant les metèixes paraules ab nòus significats, que en uns llòchs mes que en altres prevalgueren, sobre son significat primari.

Posats aquèstos principis, Mossèn Grandía compara el catalá ab l' hebrèu, per ser lo representant mes conegut de las antígues llèngües semítiques y admetent còm llèys fonétiques la adició, supressió y 'l cambi de algunes llètres (llèys que per altra part ja procura provar) examina llètra per llètra tot l' abecedari, y senyala a quines de dites llèys está subgècta cada una de èlles, essent molt abundants, los exemples que aduhèix per demostrarho.

A aquest estudi comparatiu seguèix un «Vocabulari de etimologies,» que anomena *catalá-semítiques*, estudi de molta paciència, altament interessant, y que vé a ser còm una nòva y extènsa pròva dels principis que deixa sentats.

Lo travall, còm déyem al principi, es del tot nòu, revèla pregons coneixements de abdues llèngües, hebrèa y catalana; deixant entrevèure l' Autor que també 'n possehèix moltes altres, tant europèes còm orientals. Incompetents en la matèria y faltats de temps per estudiarlo detingudament, eus ha semblat, no obstant, de grandíssim mèrit, perque òbre nòus horitzonts

y senyala nòus camins als estudis llingüístichs, a mes de la molta importáncia que l' òbra demòstra que 's tròva en nòstra llèngua catalana. Per tot lo qual felicitèm de veres a Mossèn Marián Grandía y desitgèm que Deu nòstre Senyor li donga fòrces y sa divina protecció tant per acabar aquest travall, còm per fer moltes altres òbres a major glòria de Deu y en bé de nòstra Patria.

Tarragona 2 Octubre 1902.

TOMÁS SUCONA y VALLÉS, PBRE.

Carta del Sr. Bordoy

Mossèn Marián Grandía, Pbre.

Estimat y respectable amich: Ab la temènça que necessáriament ha d' acompanyarme al tractar d' emètre mon humil judici sobre sa *Fonètica semítich-catalana*, atèsa la induptable originalitat de la metèixa; comènço aquèstes quatre ratlles, en les quals procuraré exposarli ab catalana franquèsa lo que sento respècte de son llibre.

Havia jò notat al fullejar el famós diccionari de Gesenius còm moltes paraules hebrayques se corresponien perfectament ab no pòques de la llèngua catalana arrivant a cridarme d' aytal mòdo l' atenció aquèst particular que cregué del cas ferne un article, el qual vegé la llum en *Lo Pensament Catalá*, nombre corresponent al 19 d' Agost de 1900. Allí vaig observar y estudiar los mots *còrn*, *mida*, *frase*, *afany*. *sach*, *hòra*, *dissapte*, *nitre*, *safir*, *ço*, notant de

pas còm qualques paraules, per exemple, *nebel*, en llatí *nablium*, no havien passat de la llèngua del Laci a la catalana. Ab aquèsts precedents no cal dir si vaig rèbre ab satisfacció los primers plèchs de son llibre, ni si 'm vaig afanyar a devorarlos pensant si tal vòlta V. hauria trovada la clau de lo que sempre havia semblat un enigma, o quant menos, per los esperits superficials, una ridiculèsa de la que convenia apartar lo cap a totes passades.

Tal vòlta alguns motejarán d' arcaych son llibre creyent incalificable despropòsit lo cercar les etimologies catalanes en lo semítich, mès tíngas en compte que ni l' intent de V. es *antiquat*, ni merèix *a priori* lo calificatiu de despropòsit. No son pòchs los llibres y opúscols que modèrnament han vista la llum ab la metèixa finalitat que V. perseguèix, çò es, l' origen comú de les llèngües. Lo conegut escriptor H. Parrat publicá a París en 1851 un notable estudi titolat *Principes d'Etymologie naturelle basès sur les origines des langues Semitico-Sanscrites*, travall que mès tart confirmá ab son *Novum specimen quo probatur iterum linguarum indo-europacarum origo semitica* (Molhouse 1855). Quelcom han dit també sobre aquèsta matèria Max Müller en ses *Lectures of the Science of Language* (Londres, 1864-1866), Hermann Paul en sos *Principien der Spraoh geschichte*, y derrerament un escriptor castellá tan novell còm insigne ha escrites les següents paraules: «Las lenguas todas forman un solo lenguaje en su origen, el cual se va dividiendo y subdiviendo y según los pueblos y civilizaciones va modificándose accidentalmente, conservando siempre sus primitivos elementos esenciales: como se ha transformado y dividido en multitud de razas la especie humana, que no sólo para los que tienen por ciertas las doctrinas de la Biblia,

sino para los antropólogos más serios, tiene un solo origen (1).»

He dit també que la finalitat del llibre de V. no ha d' ésser calificada de despropòsit; y cèrtament ni de les exageracions d' alguns antichs autors ni de que altres ab plans antiquats reexissen malament en sa tasca de cercar originitat semítica a las llèugües especialment romániques, no se 'n pòt despèndre may en bòna dialèctica que altre autor seguint camins del tot nòus y desconeguts fins ara, no puga sortir ayrós en la finalitat que 'ls susdits escriptors se proposaren y no sapigueren atènyer.

La opinió sávia de Catalunya, descomptant honrosíssimes excepcions, no la conceptuo definidora. Si l' immortal Bopp, malgrat sos adversaris, no hagués passat endevant en sa dèria de comparar les llèngües de la India ab les europèes, tal vòlta desconeixeríem encara lo marcadíssim parentiu de aquèstes llèngüs. A V. que es especialment *llingüista*, li han dit les eminències *filòlech*, y açò que a l' extranger es còsa ja vella que l' obgècte de la *llinguística* es *la llèngua per la llèngua*, quant la filologia no comprèn l' estudi de les llèngües sinó còm a mèdi de conèixer *l' esperit, lo carácter, les institucions, la civilisació d' un pòble.*

Mes deixèmnos ja d' açò y comencèm a dir quelcòm sobre la válua intrínseca de son llibre.

* * *

Distingèix V. ja desde 'l comènç de son llibre la part fònica y la part o concèpte psíquich de la paraula, afirmant en quant a lo

---

(1) *El Lenguaje*, por D. Julio Cejador, pl. 10, Madrid, 1901, vol. I. Recomanèm als llegidors aquèsta òbra y l' altra del metèix autor titolada *Los Gérmenes del Lenguaje*, travall interessantíssim y de vigorós análisis.

primer y posant còm a base que l' etimòlech dèu admètre en els elements fònichs de la paraula tots els cambis que admèt la boca humana.» Aquèsta proposició que, atès l' estat actual dels coneixements llingüístichs, sèmbla podria calificarse d' atrevida, resulta plènament provada per V. seguint un mètode experimental molt digne d' alabança, considerats los temps que corrèm. Mès lo que prompte 's descòbre, es la distáncia que 'l separa de quants etimòlechs pretengueren pouar en lo semítich. Vostè no compara paraula catalana ab paraula hebrayca sinó 'ls elements constituyents d' aquèlla ab los corresponents d' aquèsta. Y cal fixarse de debò en aquèst detall suficient de si per que sa òbra siga llegida almènys ab consideració y respècte de quants se dediquen a l' estudi de les llèngües: que no son pas escasses les sorprèses que aytal mètode dona, per exemple: la arrèl קהל que significa juntar (perçò la verdadera traducció del títol de l' Eclesiastés (קהלת) es *congregador)*, aplicada a nombroses paraules que contenen essencialment lo ק y lo ל nos fa vèure per què *call*, es*gl*esia, con*cil*i, cón*cl*ave, etcétera, impòrten essencialment l' idèa de reunió. Partèix V. de la base de que l' etimòlech dèu admètre en los elements fònichs de la paraula tots los cambis que admèt la boca humana, mès en continent se cuyda d' establir y provar que tal variabilitat está sotsmèsa a llèys constants y fixes encar que nombroses com llarguíssim es lo temps dintre 'l qual ha anat evolucionant nòstra llèngua. Y per acabar de corroborarles pòsa a contribució sos variats y certers coneixements de sanscrit, caldèu, árabe, piamontès, polòni, basch, gallèch, germánich, grech, inglès, provençal y altres y altres llèngües, títol de si ben suficient, quant n' hi manquessen d' altres per conseguir quant menos lo res-

pècte y atenció dels qui 'l llegèsquen. Donchs sobre d' aquèstes llèys descança y gira tot son llibre, travall de benedictí y empènta geganti-na en lo renaixement de la parla d' Ausias March, Eximenis y Ramón Llull, y que tal vòlta no mirarien llunyá de son propòsit los metèixos insignes llingüistes Herder, Klaproth, Humboldt y Max Müller.

Diu lo primer en les *Memòries de la Acade-mia de Berlin:* «Tròvo molt provable que tot lo gènre humá procedèix d' un sòl tronch, y que les llèngües deriven d' una sòla primitiva, me-llor que de divèrsos origens.»

Klaproth: «La afinitat universal de les llèn-gües está voltada d' una llum tan resplendent que tot lo mon dèu considerarla còm enteramente demostrada. Lo qual sòls se pòt explicar supo-sant que 'ls retalls de la llèngua primitiva se tròven encara disseminats en totes les llèngües de l' antich y nòu continent.» (*Asia poliglotta*, prefac. n.° 9).

Humboldt: «Per isolades que sèmblen algu-nes llèngües, per rares que sèmblen ses caprit-xoses maneres d' expressió y sos dialèctes, totes tenen analogia, y ses idèntiques y comuns rela-ciòns quedarán mès patents a mida que la his-tòria filosòfica dels pòbles y l' estudi de les llèngües vagen perfeccionantse.» (*Epígraf* a la òbra anterior).

Y Max Müller: «En la portentosa fecundi-tat de la primera emissió dels sòns y en la instintiva selecció de les arrèls feta després per les divèrses tribus, podèm trovar la explicació de la diversitat de les llèngües procedint totes d' una sòla fònt. Podèm compèndre no sòls còm se formá la llèngua, sinó també perquè se hagué de dividir forçosament en tants dialèctes: y estém convençuts de que sia qual fos la di-versitat que hi haja en les formes y arrèls de

la parla, no pòt deduhirse de tal diversitat cap pròva conclohent còntra la possibilitat d' un origen comú. La ciència del llenguatge nos pòrta a una altura desde ahont podèm contemplar la aurora de la vida humana, y ahont la frase del Gènesis, que desde la infáncia escoltárem de que en tota la tèrra hi havia una sola llèngua, nos oferèix un sentit mès natural, intel·ligible y científich que 'l que avans conexíem.» *(Lect.)*.

He cregut molt del cas citar aquèstos textes per notar còm los grans esperits sèmblen coincidir en una metèixa còsa, la unitat fonamental de les llèngües.

Altrement, me permeterá dirli a V. ab tota senzillèsa que jo també m' he resistit, y moltes vegades, a admètre la tèsis per V. sostinguda; l' hòme es naturalment conservador y quant se l' aparta d' acostumats camins, nòta sempre la fòrça de la violència. Mès, davant d' un dupte passo 'ls ulls pel Vocabulari y allí vèig de sobres confirmades les llèys continuades al principi de son llibre. Los mots *agarrar*, *brida*, *brama*, *camell*, *cantar*, *caviró*, *colp*, *còusi*, *corp*, *culpa*, *dida*, *drap*, *engalipar*, *esbadellar*, *esbotzar*, *escarpa*, *far*, *figa*, *fosca*, *funeral*, *gacela*, *gall*, *garbell*, *jove*, *mistèri*, *òda*, y altres arrastren l' assentiment del llegidor. La infixació de la *n* resulta fòrt palèsa en les paraules *brincar* (de *baraj*): *dèngue* (de *dacàh*): *funda* (de *afuddàh*): *llanguir* (de *lahàh*): *llantia* (de *lahàt*): *mangala* (de *maqqal*): *mantèga* (de *mataq*): *rendir* (de *radàh*): *rondar* (de *rud*), etc., còm la de la *m* se vèu realisada en *llamp* (de *lahab*): *rompre* (de *ruph*): *xampar* (de *çafàh*), etc., etc.; lo cambi de la *b* en *p* en *parar (preparar)* (de *baràh*): *pardo* (de (de *barod*): *pira* (de *bheràh*): *pregar* (de *barac*): *còrp* (de *hóreb*), *grupo* (de *qarab*): *tapullar* (de *dabab*): *xop* (de *sabàh*), etc., etc. Passo mès en-

davant y vèig, p. e., que 'l cambi del ח en *c* que V. pòsa còm llèy, queda corroborat ab los mots del Vocabulari: *acoçar* (de *juix*): *cacich* (de *jazaq*): *calcular* (de *jalaq*): *camorra* (de *jamoràh*): *clot* (de *jalad*): *culpa* (de *jalaph*): *escarpa* (de *jarbàh*): *licor* (de *lajaj*): *pásoua* (de *pésaj*): *rucó* (de *arujà*): *sèch* (de *tsijèh*), etc., etc., còm lo cambi de la metèixa llètra en *g* se nòta en *gandul* (*jadal* y *n* inf.): *garbí* (*jarab*): *gehenna* (*genan*) y altres y altres. Y aquèsta constáncia en lo cambi de les consonants la presenta V. acompanyada de la persistència de la metèixa idèa en lo catalá y en lo semítich. Los mots següents, còm los que acabo de citar, sostenen la metèixa idèa del semítich y pròven ensemps la metátesis del ס en *st*: *anastar* (*nahats*): *aristotocracia* (*harits*): *host* (*juts*): *mastegòt* (*mahats*): *pesta* (*futs*), etc. Jò voldria tenir temps per examinar per mi metèix cascuna d' aquèstes llèys que V. pòsa en son llibre, sènç deixármen ni una, puig en lo supòst, per mi rahonablement cregut, de vèureles tan clares còm les que acabo d' estudiar, caldrá decidirse ja definitivament a cercar pòch mènys que l' últim perquè de nòstra llèngua en lo semítich. Y encara implica una altra ventatja lo llibre de V. Un estudi detingut de les llèngües en relació ab la hebrayca contribuirá en gran manera a acabar de fixar y aclarir los no escassos mots obscurs d' aquèsta parla, prestant un bell servèy a la lexicologia semítica.

¡Avant, bòn amich! Mentres l' esperit de novetat vaja acompanyat d' un seriós análisis sostingut per la evidència y incontrastabilitat de les conseqüències, no cal espantarse. Plaume vèurel al costat dels primers hebraistes espanyòls los preveres Sucona, Codina, Valbuena, Román Torío y Asín en un temps en que *los pòbles de raça llatina* motègen el clèro d' obscurantista y retrògrado.

La perennitat de la veritat no exclòu descobrir nòves vies, ni molt mènys implica que aquèlla haja sigut totalment descobèrta. Entre les teories etimològich-toponímiques de Mossèn Segura y 'l Dr. Balari prefereèsch la de V. no sènç consignar ab V. la admiració que respècte d' aquèlls dos benemèrits escriptors sento. No s' ha de condemnar tot lo nòu, sino tot lo dolent y llunyá de la veritat. La derrera gramática hebrayca que es arrivada en mon podèr, conté aytals innovacions que tal vòlta espantarien a mès de quatre. Mès allunya tota prevenció la talla y severitat en lo judici de son autor fra Vicens Zapletal, de l' ordre de S. Domingo, Catedrátich de la Universitat de Friburg y digne company dels redactors de la famosa *Revue Biblique* de París. Hi ha esperits qui sèmblen tendir a un còm estancament de tot caudal científich, altres que tot ho voldrieu nòu, mès ni aquèlls ni aquèstos discorren per viaranys segurs. Siga la veritat lo llaç d' unió èntre 'ls antichs y 'ls modèrns. Seguint a aquèlls, Lleó XIII y fins lo metèix Dr. Torras y Bages han sigut titllats respectivament de *socialista* y *racionalista*, pròva plèna de la veritat continguda en les doctrines de nòstres antepassats y de sa actualitat y perennitat.

Continúe V. sa tasca d' esbrinar aquèsta llèngua fonamental que forma lo *substratum* de totes les llèngües, idèa que preocupá gayrebé constantment a nòstres antepassats, y crèga que no perderá el temps. «L' estudi pregón del llenguatge, diu Renán, será sempre 'l mèdi mès eficaç per arrivar als origens de l' esperit humá..... en los idiomes coneguts s' han conservades petjades de les llèys que regiren en lo naixement del llenguatge, lo qual no es pas una hipòtesis sinó un fet evident.» (*De l'origine du langage*, plana 69). Y 'l conegut escriptor Goulianoff: «La

successió dels fets anteriors a l' història, esborrantse ab los sigles sèmbla oposarse a l' unitat del gènre humá. Y malgrat açò, aquèsta unitat, problèma 'l mès interessant per l' hòme pensador, quedaria adverada ab la comparança de les llèngües antigues y modèrnes: y si algún dia s' atrevís algún filosòph a establir la multiplicitat d' origen del gènre humá, la identitat de totes les llèngües se presentaria a desenmascarar l' error y arrivaria a convéncer ab sa autoritat los mès previnguts.» (*Discurs sobre l' estudi de les llèngües.*—París, 1822).

No tinch de ponderar la utilitat del seu travall. Vosté la indica en pl. 32. Jò sòls afegiré que es un camí nòu: lo mès senzill y lo mès segur. Senzill, per fonamentar la etimologisació sobre reduhides arrèls y contades idèes, y menar per la má el lector per aquèix camí; y segur, per estrebar en aquèlles très acertades bases de les planes 11 y 16.

Felicitantlo per sa nòva y original producció y desitjant a aquèsta tota mèna de prosperitats, quedo tot seu affm. amich y S. S.

q. b. s. m.

PERE M. BORDOY-TORRENTS.

Barcelona, Maig de 1903.

TAULA

	Págs.
Rahó de la òbra.	5
Abreviatures	8
Alefat y lectura del grech y hebrèu	9
Bases de l' èstudi etimològich	11
Mètodo seguit en el present estudi	17
Filiació en les llèngües	19
Aplicació dels fonaments de derivació al present estudi	21
Grans de derivació semítica del catalá	23
Relacions del sanscrit, grech y llatí ab el catalá .	24
Relacions mútues del llatí, grech y sanscrit . . .	25
Origen del llenguatge. . . . . 28 y	250
Per què les paraules pèrden l' onomatopèya . . .	30
Còm se retròva l' onomatopèya.	31
Fonètica semítica	32
Utilitat del present estudi.	32
Llèys de fonètica semítich-catalana	35
Alteració per adició	36
Alteració per supressió	39
Cambi de vocals . . . . . 44 a	42
Cambi de consonants	65
Còm se trovará un mot catalá en la llèngua semítica	65
Cambis prosòdichs	68
Flexió del nòm semítich-llatina.	71
Flexió del vèrp semítich-llatina.	76
Persistència dels caràcters gràfichs	78
Fecunditat de les arrèls semítiques	79
Advertències sobre 'l Vocabulari . . . . . 83 a	82
Vocabulari d' etimologies catalá-semítiques . .	248
Reducció de les idèes a très sòles idèes.	249
Reducció de les très dites idèes a una sòla . . .	251
Confusió de les arrèls hebrayques.	251
Origen de les arrèls	253
Fruyt de l' òbra	255
Antiquitat de la llèngua catalana	258
Aborigens dels pòbles	259
Perquè de tanta universalisació	260
Article del Sr. Dr. Sucona.	261
Carta del Sr. Bordoy	264

VICARIATO GENERAL

DE LA

DIÓCESIS DE BARCELONA

Por lo que á Nós toca, concedemos Nuestro permiso para publicarse la obra titulada: **Fonètica semitich-catalana,** por el Rdo. Don Mariano Grandía, Pbro., *mediante que de Nuestra orden ha sido examinada y no contiene, según la censura, cosa alguna contraria al dogma católico y á la sana moral. Imprímase esta licencia al principio ó final de la obra, y entréguense dos ejemplares de la misma, rubricados por el Censor, en la Curia de Nuestro Vicariato.*

Barcelona, 12 *de Mayo de* 1903.

El Vicario General,

José Palmarola.

Por mandado de Su Señoría,

Lic. José M.ª de Ros, Pbro.

Srio. Canc.

Gramática etimològica catalana

Un volum de 572 planes en octau, de vènda en les llibreries de Verdaguer, Rambla del Centre; Subirana, Pórtaferriça, 16; Bastinos, Pelay, 54, y altres, al prèu de 5 ptes. en rústiga y 5'50 en cartoné.

Extracte

d' alguns judicis de l' estampa sobre dita obra

«Mossèn Marián Grandía:

»Molt estimat amich: Acabo de llegir la *Gramática etimològica catalana*... No dupto gota de l' èxit, puig los llarchs y erudits estudis en que va fonamentada, la fan ben digna del tomp que está donant nòstra tèrra cap a l' ordre intel-lectual y les grans síntesis. Grech, hebrèu, siríach, árabe, llatí, francès, inglès, tedèsch, caldèu, basch, provençal y altres y altres son les llèngües per V. conegudes ab les quals entaula fòrt espinosa comparança ab la nòstra parla tractant a l' ensemps de qüestions llingüístiques ben difícils, còm la de l' origen de la llèngua en general. . . . . .

»La òbra de V., a mon humil parèr, es ben oportuna y digna ab sobrera justicia del favor dels estudiosos y de les llohances de la gent sensata, puig les 500 y pico de planes que té, no son pas vuydes, sino atapahides de certera crítica.... *Pere M. Bordoy Torrents.*» **De *Lo Geronés*, n.º 334.**

«En tota la *Gramática*, hi sura una gran facilitat en afirmar les regles pròpies de la metèixa, posantles a l' alcanç de totes les intel-ligències y fent còsa senzilla un estudi intrincat y difícil..... Aconsellèm a nòstres llegidors y a tots quants vulguen estudiar a fons nòstra llèngua, que no deixen de nodrirse ab la sava que 's desprèn de les planes de la *Gramática* del distingit Prevere Mossèn Grandia a qui ens hèm de complaure, còm ho fem, en enviar nòstra coral enhorabòna desde aquèstes columnes....» De *La Vèu del Sègre*, n.º de 1.er de Setembre de 1901.

«En pocas obras de esta naturaleza, salvo las que se han producido en el extranjero, hemos visto con tanta riqueza de datos y tan profunda erudición y hasta si cabe en forma amena, exponer con tal claridad la raíz y formación de los vocablos, su naturaleza fonètica, su asimilación con las lenguas muertas, las modificacines introducidas merced á la evolución de razas y pueblos y las causas por las cuales impera su uso actual.

»El doctor Grandía coge una frase cualquiera catalana, y desmenuzándola como si dijéramos en pequeñas partículas, precisa con la firmeza y seguridad propias del sabio, la naturaleza de cada una de dichas partículas, las afinidades con tal ó cual idioma, fijando su derivación ó nacimiento ya del hebreo, sanscrito, caldeo ó latín, ya demostrando sus relaciones con la lengua vasca ó con la provenzal. De esta suerte conduce al lector al conocimiento profundo de nuestra vigorosa lengua regional, y llega á convencerle de sus afirmaciones que en todos casos van siempre robustecidas con las pruebas.

»La nueva Gramática etimológica catalana del doctor Grandía viene á llenar un gran vacío en los estudios lingüísticos de nuestro idioma regional, y tanto por la erudición que en ella predomina como por la riqueza de materiales acumulados por el autor en su obra, creemos que podría ser una de las más robustas bases para crear y asentar en Cataluña una Academia de la Lengua Catalana.» Del *Correo Catalán*, n.° 5653.

«Con el título de *Gramática etimològica catalana* ha dado últimamente al público el Rdo. Dr. D. Mariano Grandía, Pbro., un notable trabajo encaminado á fijar hasta donde sea posible los princ[illegible]os fundamentales de nuestro idioma regional y [illegible]s reglas más prácticas de su escritura y habla, deduciéndolas principalmente de sus raíces etimológicas, como de la fuente más segura para esta investigación. El estudio minucioso y detalladísimo del Rdo. Grandía es un esfuerzo más para llenar la primera de las necesidades de nuestra renaciente literatura, la de llegar á poseer, admitido y respetado por todos, un buen código gramatical.» De la *Revista Popular*, n.° 1603.

«Si fins avuy mancava una gramática que estrebés

ben bé 'ls fonaments de la llèngua nòstra, ja la tenim: Mossèn Grandía ens la ha donada. Ell al sentar un tema ó una base, y formar la conclusió, ho fa ab coneixement de causa y dona les rahons, subgectantse a l' estudi comparatiu ab la llèngua mare, o sia la llatina, còsa que no han pas feta la majoria dels nòstres filòlechs, llevat del Pare Nonell. Després també al presentárseli termes, nòms o frases sospitoses en llur purèsa de naixement genuinament catalá, los conèix tot seguit y les desfá, descobrintlos son origen, còsa ben fácil pel qui ha estudiat y practica les llèngües en general y les mòrtes en particular... Per assegurarse de si Mossèn Grandía possehèix aquèsts coneixements, cal sòlament llegir la *Introducció* del llibre, que ve a ésser la història de la llèngua de Catalunya, estudi que vessa d' erudició.» De *Joventut*, n.º 77.

«Un libro de mérito como es el que hoy anunciamos, entra en el palenque de las letras catalanas; libro que en nuestro humilde concepto ha de ser estudiado con verdadero afán por todos los amantes de la literatura patria, tanto por sus doctrinas como por sus propósitos.»

. . . . . .

No podemos seguir al Sr. Grandía en su obra, que además de ser muy erudita y de estar bien desarrollada, posee el gran atractivo del amor entrañable á la tierra querida, amor franco, ferviente, sin que el egoísmo le empañe en lo más mínimo.—Cumple bien el Sr. Grandía, como buen catalán publicando su libro y enalteciendo la historia y la literatura de su pueblo. Nosotros que sentimos todo ese amor, le enviamos desde estas columnas nuestra entusiasta enhorabuena.» De *Las Provincias*, diari de València, n.º 12783.

«Con el título de *Gramática etimológica catalana*, acaba de publicar el Doctor Don Mariano Grandía, conocido ya por sus estudios de lingüística latina, griega y hebrea, un grueso volumen (572 páginas) en el cual se tratan con gran erudición y estudio las cuestiones de gramática de la lengua catalana comparándola con un gran número de lenguas europeas y orientales.» Del *Boletín de la Notaria*, n.º 203.

«Lo curt espay que pòt destinar un diari, adhuc

de la historia lliteraria de *La Renaixensa*, á la secció bibliogrática; no es suficient per examinar còm se deuria un llibre de la importáncia d' aquèst en que totes les qüestions històriques, filològiques y llingüístiques referents al catalá hi son plantejades y resòltes ab un critèri il-lustrat y ben simpátich. Cada una d' aquèstes qüestions, tractada a conciència y ab claretat, constituèix un capítol interessantíssim que merèix sia consultat per tots los devòts de la nòstra llèngua, no sòls perquè la manera còm la plantèja y resòl Mossèn Grandía representa una profitosa ensenyança, sinó perquè òbra nòus horitzons ben temptadors per cèrt...»

. . . . . .

«Mossèn Marián Grandía acaba d' arrivar ab un excel-lent bagatge per tractar totes les qüestions llingüístiques y gramaticals que han il-lustrades fins avuy los Ballot, Bofarull, Pera, Milá, Aguiló, Forteza, Farré, Balari, Pahissa, Genís, Nonell, Fabra, Bulbena, Poal y alguns altres. Les matèries mès árides son exposades ab claretat en aquèsta òbra que pòt ser declarada la mès complèrta y vulgarisadora. Son lema no pòt ser mès tranquilisador per tots: «respècte a la tradició ensemps que al gèni popular, árbitre de la llèngua; la tradició hi ha fet de guia y 'l gèni popular hi ha senyalat lo punt de partida.» Aquèsta pauta es observada escrupolosament en tots los capítols del llibre que hèm llegit de cap a cap y 'ns ha deixat sinó ben convençuts de totes ses conclusions, agradosament sorprèsos de son conjunt d' ensenyança y de la forma senzilla y planera ab que la expòsa. Presentim que una de les afirmacions capitals del llibre: «la primera llèngua de Catalunya es semítica,» no acaba de ser ben provada...

. . . . . .

»Mès no volèm ni podèm entrar en comentaris. Per mès que *pitgéssem* los concèptes (segons gráfica expressió de Mossèn Grandía) no 'ns bastaria tot un número d' aquèst diari per donar als nòstres comentaris la extensió merescuda. Sòls farèm constar, per finalisar aquèstes consideracions, que la *Gramática etimològica catalana* dèu ser recomanada a tots los qui s' interessen per la nòstra llèngua y es indispensable còm a llibre de consulta en casi totes les

qüestions gramaticals que 's promòuen cada dia.» De *La Renaixensa*, n.º 8695.

Aquèsta òbra ha obtingut un verdader triomf, atèsos los merescuts elògis que arrèu li dedica la prempsa. Mossèn Grandía ab una originalitat y minuciositat que ningú podia esperar en un llingüista de la nòstra tèrra, tracta totes les qüestions debatudes, y n' introduhèix moltes d' enterament nòves y fonamentals. Resòl ab un escayent de senzillèsa y naturalitat, podríem dir, ab un desenfado, que fa ben vèure que está en camí de la veritat en totes les qüestions. Això no vòl pas dir que haja de faltar qui 'l contradiga, perquè tot lo nòu topa ab los prejudicis y fins arguments de lo vell, però per sobre tot lo seu estudi hi sura una atmòsfera de bòn sentit filològich que 'ns fa crèure en lo seu acèrt, malgrat lo singular d' algunes opinions. Lo temps y la discussió ho dirán.—En les bibliografies fins ara publicades... no 's fa gayre esment d' un dels singularíssims mèrits de dita òbra, que es la Sintaxis. Aquèsta sí que val y supòsa gran travall y discreció. Lo seu estudi se fa indispensable a tots los escriptors catalans, enterament a tots.» De *La Ilustració llevantina*, n.º 27..

«En una erudita introducció fa Mossèn Grandía la historia de la llèngua catalana, esbrinantne 'ls orígens y les qualitats que d' evolució en evolució ha arrivades a possehir per la mellor espressió de tota mèna d' idèes.

. . . . . .

Aquèsta introducció que es notabilíssima, prepara degudament el lector per entrar de plè a la part del llibre que tracta de la etimología, en la que basa lo Autor el sèu sistèma gramatical.

. . . . . .

L' estudi y 'ls amples coneixements que supòsen aquèlles cinchcentes pàgines de text atapahit, son veritablement considerables.

En resum, cal afirmar que la *Gramática etimològica catalana* es digna (prescindint de tota mèna de preocupacions de sistèma) de figurar èntre les mellors produccions que dintre 'l seu gènre han vista la llum a Catalunya.» De *La Veu de Catalunya*, n.º 1061, Desembre de 1901.

Aquèst llibre fou acabat d' estampar
lo dia 26 de Juny de 1903

un apèndix de la castellana, 0'50 ptes. Agota

Nuevo Método de Gramática Hebrea con apéndice de Caldeo, 174 págs. en 8.°, obra texto en muchos Seminarios, la más útil pa enseñanza de la lengua Santa, 4 ptas. en rús

Lectura del Hebreo sin ayuda de Maestro. derno, 0'25 ptas.

Nuevo Método de Gramática Latina, sobr firme base del método antiguo con todos los lantos de la lingüística. Obra nueva eminenten práctica utilísima para los Seminarios, de text el de Solsona. Tiene 190 págs. en 8.° mayor. 3 pesetas en rústica.

Formación de la Lengua Latina. Cuaderno dispensable á todo Profesor de latín, 0'50 pt

Gramática Griega á vista de Curtius y de los jores preceptistas nacionales y extranjeros. la más á propósito para Seminarios é Insti religiosos. Tiene 200 págs. en 8.° Vale 2'50 tas en rústica.

Etimología de la Lengua Griega. Cuaderno un gran paso de avance en este estudio. Vale pesetas.

Gramática etimològica Catalana, la mès c plèta y rahonada, esposició fácil. S' estudion didament totes les dificultats ocorregudes. Fer carácter d' etimològica es útil a tot llingüísta talá, castellá o estranger. Té 572 planes en o de còs 8, composició atapahida. Val 5 pessète rústica y 5'50 en cartoné.

DE VENDA

Llibreries: Salesiana de Sarriá; Basti (Pelay, 54); Subirana (Pòrtaferriça, 16); var Verdaguer (Rambla del Centre); P (Plaça nòva); Bartumeus (Ferrán VII, 13 Avènç (Ronda Universitat, 20).

OBRA EN PREPARACIÓ

Gramática Catalana Preceptiva (Econòmic